

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΤΘΑΙΩΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΤΘΑΙΩΝ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΤΘΑΙΩΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΤΘΑΙΩΝ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΤΘΑΙΩΝ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΤΘΑΙΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 67

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΝΒ' - ΞΔ'
(ΚΕΦ. 15 - 20)

Κείμενον: Fridericus Field

Μετάφρασις - Σχόλια:

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλόλογου
(ΝΒ' - ΝΓ', ΞΑ' - ΞΔ')

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
θεολόγου - φιλόλογου
(ΝΔ' - Ξ')

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11--224
Ὁμιλία ΝΒ' (Ματθ. ιε', 21-31)	11 (227)*
Ὁμιλία ΝΓ' (Ματθ. ιε', 32-ιστ', 12)	23 (239)
Ὁμιλία ΝΔ' (Ματθ. ιστ', 13-23)	44 (251)
Ὁμιλία ΝΕ' (Ματθ. ιστ', 24-27)	62 (266)
Ὁμιλία ΝΣΤ' (Ματθ. ιστ', 28-ιζ', 9)	79 (280)
Ὁμιλία ΝΖ' (Ματθ. ιζ', 10-21)	98 (296)
Ὁμιλία ΝΗ' (Ματθ. ιζ', 22-ιη', 6)	115 (309)
Ὁμιλία ΝΘ' (Ματθ. ιη', 7-14)	131 (322)
Ὁμιλία Ξ' (Ματθ. ιη', 15-20)	151 (340)
Ὁμιλία ΞΑ' (Ματθ. ιη', 21-35)	160 (347)
Ὁμιλία ΞΒ' (Ματθ. ιθ', 1-15)	177 (350)
Ὁμιλία ΞΓ' (Ματθ. ιθ', 16-26)	194 (373)
Ὁμιλία ΞΔ' (Ματθ. ιθ', 27-κ', 16)	207 (383)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	227-396

* Οἱ ἐντός παρεθέσων ἀριθμοὶ εἰσι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν αἰθίων τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΒ' (52)
(Ματθ. ιε', 21 - 31)

«Καὶ ἄφου ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς, ἐπῆγε εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ νύ μία γυναῖκα Χαναναία, ἐβγήκε ἀπὸ τὰ ὄρια τῶν μερῶν ἐκεῖνων καὶ μὲ μεγάλην κραυγὴν ἔλεγεν πρὸς αὐτόν· «ἐλέησέ με, Κύριε υἱὲ Δαυὶδ· Ἡ κόρη μου διασάνιζεται φρικτὰ ἀπὸ πονηρῶν δαιμόνιων» (Ματθ. 15, 21 - 22).

Ὁ Μάρκος λέγει πὸς δὲν ἠμπόρεσε νὰ εἰσέλθῃ ἀπαρηγόρητος εἰς τὴν οἰκίαν¹. Διατί δὲ μετέβαινεν πάντα εἰς αὐτὰ τὰ μέρη; Ὅταν τοὺς ἡλεuthέρως ἀπὸ τὴν φροντίδα τῆς τροφῆς, τότε πλέον προγαρῶν ἀνοίγει καὶ εἰς τὰ ἔθνη τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Πέτρος, ἀφου ἔλαθε διαταγὴν προηγουμένως νὰ καταργήσῃ αὐτῶν τὸν νόμον, ἀποστέλλεται εἰς τὸν Κορνήλιον². Ἰ] Ἄν δὲ ἤθελεν εἰπῆ κάποιος «πὸς λοιπὸν τότε ἐνῶ παραγγέλλει εἰς τοὺς Μαθητὰς Του εἰς ὁρόμον, καὶ ἄδηγεί πρὸς τὰ εἰδωλολατρικά ἔθνη, μὴ πορευθῆτε³, δέχεταὶ αὐτὴν τὴν γυναῖκα»; Πρῶτον μὲν, ἐκεῖνο ἂν ἠμπορούσαμεν

1. Μάρκ. 7, 24.
2. Πράξ. 10, 19 - 21.
3. Ματθ. 10, 5.

νά εἶπωμεν, ὅτι αὐτὸ, ποῦ προσέταξε τοὺς μαθητὰς του, δὲν ἦτο καὶ ὁ ἴδιος ὑποχρεωμένος νὰ τὴν ἤρησεν⁴. Ἐπειτα δὲ δὲν μετέθεθ' ἐπὶ τὴν κηρύξη, ὅπως ἀκριβῶς ἐπαινίσσεται καὶ ὁ Μάρκος ὅταν εἴπῃ, ὅτι ἐκρύφθη, ἀλλὰ δὲν παρέμεινεν ἀπαρτήρητος. Ὅπως λοιπὸν ἦτο συμφωνοῦν πρὸς τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων νὰ μὴ τρέξῃ πρῶτος πρὸς αὐτούς, ἔτσι ἦτο καὶ τῆς φιλανθρωπίης Του ἀνάξιον νὰ διαζῆσθαι αὐτούς, ποῦ τὸν ἐπλησίασαν. Διότι ἂν ἔπρεπε νὰ κινήσῃ αὐτούς, ποῦ ἔφευγαν, πολὺ περισσότερο δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγῃ αὐτούς ποῦ τὸν κινήσασαν.

Πρόσεξε νὰ ἴδῃς πῶς ἡ γυναῖκα ἀεῖζει διὰ κάθε εὐεργεσίαν. Διότι δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴθῃ οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπειδὴ ἐφοβείτο καὶ θεοφῶρει ἀνάξιον τὸν ἑαυτὸν της. Ἐ⁵ ὅτι δὲ πράγματι, ἂν δὲν ἦτο ἔτσι, θὰ ἠμπορούσε νὰ ἔφθασε ἐκεῖ, φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὴν ταυρίνην ἐπιμονὴν της καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐβγήκε ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα της. Μερικοὶ δὲ ποῦ ἐφαρμόζουν τὴν ἀλληγορικὴν ἐρμηνείαν⁶, λέγουσιν, ὅτι ὅταν ἐβγήκεν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν ὁ Χριστὸς, τότε ἐτόλμησε νὰ τὸν πλοῦσῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ ἐβγήκεν καὶ αὐτὴ ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδικήν της περιοχὴν. **2230*** Διότι λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ «Ἠσιμόνησε τὸν λαόν σου καὶ τὴν πατρικὴν σου οἰκίαν»⁷. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ θρίαυφα, καὶ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὰ θρίαυφα της. Καὶ ἔτσι ἠμπούρεσαν νὰ συναντηθοῦν. «Νὰ» — λέγει — «μία Χαναανίαι, ποῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ θρίαυφα της περιοχῆς της». Κατηγορεῖ τὴν γυναῖκα ὁ Εὐαγγελιστὴς, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ θαῦμα καὶ νὰ τὴν ἐξυψώσῃ περισσότερο. Διότι ἂν ἀκούσῃ Χαναανίαν, φέρε εἰς τὸν νοῦν σου ἐκεῖνα τὰ παράνομα εἰδωλολατρικὰ ἔθνη, ποῦ ἀνέ-

4. Ὁ ἱερός, π.χ., διατάσσει τὸν ἀρσένον νὰ πῆρῃ τὸ φάρμακον, κυρίως καὶ αὐτὸς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ πῆρῃ.

5. Ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία τῶν Ἁγ. Γραφῶν λέγεται ἡ ἀναζήτησις ἡμικεινῶν ἡμεῶν, ὑπὸ τῶν λέξεων τῶν Ἁγ. Γραφῶν. Αὐτὸν ἀρσένον ἢ ἄνευ χειρὸς τοῦ θεοῦ.

6. Πλάτ. 41.11.

7. Οἱ ἐνδοὶ τῆς μεταφράσεως ἀναφέρονται ἀκριβῶς (ἐννοεῖται) **2230**. **2231** ... παρακείμενον εἰς τὰ ἀντιστοιχῶς ἠρτημένα μέρηματα καὶ προσηγορίας κειμένων. Τὰ δὲ **B. C. D** καὶ **E** ἀποκαλοῦν ἐπιθετικῶς τὸν τμηθέντα τοῦτον.

τρεψαν ἀπὸ τὰ θεμέλια τοῦ νόμου τῆς φύσεως. Ὅταν δὲ ἐνθυμηθῆς αὐτὰ, τότε τὰ ἀναλογισθῆς καὶ τὴν δύναμιν τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτοί, ποῦ εἶχον ἐκβιωχθῆ, διὰ νὰ μὴ διαφθεῖρον τοὺς Ἰουδαίους, β' αὐτοὶ ἐφύλαξαν τὸσον πῶς προθύμοι ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν χώραν των νὰ ἐξέλθουν καὶ νὰ πλησιάσουν τὸν Χριστὸν, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὸν ἐδίωχον καὶ ὅταν ἤρθετο πρὸς αὐτούς. Ἀφοῦ ἐπλησίασε λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν τοῦ λέγει, παρὰ «ἐλθέσθε με», καὶ μετ' αὐτῶν τῆς πολλοῦς περιέργους συνεκέντρωσε. Καὶ πράγματι ἦτο θαῦμα ἀειθροῦρητον⁸ νὰ ἐλθῆς μίαν γυναῖκα νὰ κραυγάζῃ τὸσον πονεμένα, καὶ μάλιστα γυναῖκα μητέρα, καὶ νὰ παρακαλῇ διὰ τὴν θυγατέρα της, θυγατέρα σὲ τέτοια θλιθερά καταστάσει. Διότι οὔτε κἀν ἐτόλμησε νὰ φέρῃ τὴν δαιμονισμένην ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ διδασκάλου ἀλλ' ἀφοῦ τὴν ἄρτησε νὰ μὴν εἰς τὸ σπῆτι, προσέρχεται ἡ ἴδια διὰ νὰ παρακαλέσῃ. Καὶ ἀναφέρει μονάχα τὴν ἀρρώστειαν, καὶ δὲν προσθέτει τίποτε παρὰ πᾶνω. **Γ** Οὔτε τὸν ἱατρὸν τραθῆ εἰς τὸ σπῆτι της, ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιστάτου, ποῦ εἶπε «Ἐλα, θάλα ἔπαυον τὸ χέρι σου» καὶ «κατέβα γρήγορα πρὶν ἀποθάνῃ τὸ παιδί μου». Ἀλλ' ἀφοῦ διηγῆθῃ τὴν συμφορὰν της καὶ τὴν ἐπιβουσίαν τῆς νόσου, ἐπικαλεῖται τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Δεσποτοῦ καὶ φωνάζει δυνατὰ. Καὶ δὲν λέγει, εὐσπλαγχνίσου τὴν θυγατέρα μου, ἀλλὰ «εὐσπλαγχνίσου ἔμενα». Διότι ἐκεῖνη δὲν ἔχει συναίσθησι τῆς νόσου' ἐγὼ ὅμως εἶμαι ποῦ ὑποφέρω ἀναρτήρητα δεινὰ, ποῦ ἀίσθησμαι τὴν ἀρρώστειάν μου, ποῦ ἂν καὶ ἔχω τὰ λογικά μου, εἶμαι τρελλή⁹. «Ἐκεῖνος δὲν τῆς ἔδωσε ἀπάντησιν». Διατί αὐτὸ τὸ καινούργιον καὶ τὸ παράνομον; Τοῦς μὲν Ἰουδαίους, δηλαδὴ, ἂν καὶ εἶναι ἀχάριστοι τοὺς φέρνει κοντὰ του, ἂν καὶ τὸν ὀλοσσημοῦν τοὺς παρακαλεῖ, ἂν καὶ τὸν πειράζουν δὲν τοὺς ἐγκαταλείπει' δὲν θεωρεῖ ὅμως ἀξίαν οὔτε ἀπαντήσεως αὐτῇ, ποῦ τρέχει κοντὰ του, καὶ

7. Οἱ γενετικὸι λόγοι πρὸς τὸν Ἰερὸς διακρίνεται καὶ διὰ τὴν μεγάλαν τὴν ἀναρτήρησιν.

8. Ὁ ἱερός Χριστολόγος ἀναφέρει καὶ κυρίως εἰς τὸ ἴδιον, 4.16.18. Χρησιμοποιεῖ ὅμως καὶ τὸ Ματθ. 8.17.

9. Θεωροῦνται ὁ ἱερός Χριστολόγος δαιμονιστὴς τὸ πᾶν τῆς ζωτικῆς ἡρώσεως καὶ πᾶς ὀφείλει εἰς τὴν ἀρτήρησιν τῆς δραστηρικῆς καταστάσεως τῆς θυγατρὸς της' ἐνῶ ἡ θυγατέρα της δὲν εἶχε συναίσθησιν, ὡς δαιμονισμένη, τῆς νόσου της.

παρκαλεῖ καὶ ἱκετεύει καὶ δείχνει τόση εὐλάβειαν καὶ πού ἐπί τέλους, ἃ δὲν εἶχεν ἀνταρξῆ με τὸν Νάμον καὶ τοὺς Προφῆτας. Ποῖον δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ σκανδαλίση αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ, ὅταν ἐβλέπε αὐτὰ, πού γίνονται νὰ εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν ψήμην; Διότι ἤκουσαν πὸς περιώβους τὰ χαριὰ καὶ ἐθερόπευε αὐτὴν ὅμως πού ἤλθε μόνη τῆς κοντὰ του τῆς ἀποκρούει. Καὶ ποῖον δὲν θὰ συγκινούσε ἡ συμφορὰ καὶ ἡ παράκλησις, πού ἔκαμε διὰ τὴν θυγατέρα τῆς, ἐθρισκομένην εἰς τόσον κοκῆν κατὰτασιν; Διότι, ὅτε ὡσάν νὰ ἐθεώρει τὸν ἐαυτὸν τῆς ἀξιον προσήθε, ὅτε ὡσάν νὰ ἐζήτηι κάποιο χρέος; ἀλλὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ τῆς δεῖξουν εὐσπλαγχνίαν, καὶ τὴν συμφορὰν τῆς μονάχα θρηνηλογοῦσε καὶ ὅμως ὅτε δι' ἀπάντησιν κρίνεται ἀξία. Ἵσως πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦς, πού ἤκουον ἐσκανδαλίσθησαν Ἐ ἐκείνη ὅμως δὲν ἐσκανδαλίσθη. Καὶ τί λέγω ἀπὸ αὐτοῦς, πού ἤκουον; Νομίζω πὸς καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ θὰ ἐπηρεάσθησαν κάπως ἀπὸ τὴν συμφορὰν τῆς γυναίκας καὶ θὰ ἐταράχθησαν καὶ θὰ ἐλυτήθησαν. Παρ' ἄλλην τὴν ταραχὴν τοὺς ὅμως ὅτε ἐτόλμησαν νὰ εἰποῦν «ὡδὸς εἰς αὐτὴν τὴν χάριν, πού ζῆται». Ἀλλὰ «Ἄφου ἤλθαν κοντὰ Του οἱ Μαθηταὶ Τὸν παρεκάλουν καὶ τοῦ ἔλεγον ἐλευθέρωσέ την, διότι κραυγάζει ὀπίσω ἀπὸ ἡμᾶς»¹⁰. Καὶ ἡμεῖς, ὅταν θέλωμεν νὰ πείσωμεν τὸν ἄλλον, πολλὰς φορές τοῦ λέγομεν τὰ ἀντίθετα.

523 Ἢ Καὶ ὁ Χριστὸς ἀπήντησεν «δὲν ἔχω ἀποστολὴ παρὰ μονάχα διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλῆτικοῦ λαοῦ»¹¹.

Τι ἔκανε λοιπὸν ἡ γυναῖκα, ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ; Ἐ-σώπασε καὶ ἀπεσύρθη; ἢ μήπως ἐγκατέλειπε τὴν προθυμία τῆς; Κόψε ἄλλο; ἀπ' ἐναντίας ἐγίνε πὸ ἐπιθετικὴ. Δὲν κἀνομιεν ὅμως ἡμεῖς ἔτσι; ἀλλὰ ὅταν δὲν ἐπιτύχωμεν ἀπομακρυνόμεθα ἐνῶ, ἀκριβῶς δι' αὐτὸ, πρέπει νὰ ἐπιμένωμεν περισσότερο. Καὶ ποῖον δὲν θὰ ἐρχυνε εἰς ἀπελπίσιον ἐκείνος τότε ὁ λόγος; Ἐν καὶ ἡ σιωπὴ ἦτο ἀρκετὴ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς ἀπελπίσιον ἢ ἀπάντησις ἀκόμη χειρότερα θὰ ἔκαμνε. Διότι τὸ νὰ διαπιστώσῃ ὅτι μαζί με αὐτὴν εἶχον ἀποστομωθῆ καὶ οἱ συνήγοροί τῆς, καὶ τὰ νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶχε φθάσει εἰς ἀδι-

10. Matθ. 15, 28.
11. Matθ. 15, 24.

έξοδον, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ἐρριγνεν εἰς φοβεράν ἀμηχανίαν, β' Ἀλλ' ὅμως δὲν τὰ ἔχασε ἡ γυναῖκα; ὅταν εἶδεν ὅτι οἱ προστάται τῆς δὲν εἶχον καμμίαν δύναμιν, ἔβειξε καὶ αὐτὴ ὠραία ἀδιαντροπία. Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ὅτε εἰς τὰ μάτια των δὲν τοῖμοδε νὰ φαῖν; «φρονάζει ὀπίσω ἀπὸ ἡμᾶς; ἔλεγον οἱ Ἀπόστολοι» καὶ ὅταν πλέον ἦτο φυσικὸν νὰ φύγῃ ἀκόμη πὸ μακροῦ, μετὰ τὴν ἀμηχανίαν εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσεν, τότε πλησιάζει ἀκόμη περισσότερον, καὶ κέφτει εἰς τὰ πόδια τοῦ Κυρίου λέγουσα «Κύριε βοήθησέ με»¹². Τι εἶναι αὐτὰ γυναῖκα; Μήπως ἔχεις περισσότερον θάρρος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους; Μήπως μεγαλύτεραν δύναμιν; Θάρρος καὶ δύναμιν καθόλου δὲν ἔχω, — λέγει ἡ γυναῖκα — καὶ ἀπὸ ἐντροπὴν εἶμαι γεμάτη; ἀλλ' αὐτὴ ὅμως τὴν ἀναισχυντίαν παρουσιάζω ὡσάν τρόπον παρακλήσεως; θὰ σεβασθῇ τὸ θάρρος μου. Καὶ τί σημαίνει αὐτὸ; (Ὁ δὲν τὸν ἤκουσες νὰ λέγῃ ὅτι «δὲν ἔγω ἀποστολή παρὰ μονάχα διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλῆτικοῦ λαοῦ»; Τὸν ἤκουσα, — ἀπαντᾷ — ἀλλ' Αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος, δι' αὐτὸ καὶ δὲν τοῦ ἔλεγε «παρακάλεσε» καὶ «προσεύχασου» ἀλλὰ «βοήθησέ με». Τι ἔκανε λοιπὸν ὁ Χριστὸς μετὰ ἀπὸ αὐτὰ; Ὅτε με αὐτὰ ἱκανοποιήθηκε, ἀλλὰ ἐπιτείνει τὴν ἀμηχανίαν τῆς πάλιν. «Δὲν εἶναι καλὸν» — τῆς λέγει — «νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ φαρμὶ ἀπὸ τὰ τέκνα του καὶ νὰ τὰ ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια»¹³. Καὶ ὅταν τὴν ἔκαμνε ἀξίαν νὰ τῆς διιλήσῃ, τότε ἀκόμη χειρότερα τὴν ἐπλήρωσε, παρὰ με τὴν σιωπὴν Του. Καὶ δὲν μεταφέρει πλέον εἰς ἄλλον τὴν αἰτίαν, ὅτε λέγει «δὲν ἔχω ἀποστολήν». Ἀλλ' ὅσον ἐκείνη ἐδυνάμωσε τὴν παράκλησίν τῆς, ἃ ὅσον καὶ Ἐκεῖνος ἐπιτείνει τὴν ἀρησίαν Του. Καὶ δὲν τοὺς δυναμάζει πὰ αὐτοῦς πρόβατα, ἀλλὰ τέκνα καὶ ἐκείνην σκυλάκι. Πὸς ἀντιδρᾷ λοιπὸν ἡ γυναῖκα; Ἀπὸ τὰς ἰδίας του λέξεις συνθέτει τὴν ὑπεράσπισίν τῆς. Ἐν εἶμαι πρᾶγματι σκυλάκι — Τοῦ ἀπαντᾷ — δὲν εἶμαι ζῆνη. Πολὺ σωστὰ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς; «ἐγὼ ἦλθα εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ γίνῃ κρίσις καὶ διάκρισις τῶν ἀνθρώπων»¹⁴.

12. Matθ. 15, 25.
13. Matθ. 15, 26.
14. Iosφ. 9, 39.

Ἡ γυναίκα φιλοσοφεῖ καὶ φανερώσει ὅλην τῆς τὴν καρτερίαν καὶ τὴν πίστιν καὶ μάλιστα ἐνῶ δέχεται τοιαύτης προσβολῆς. Ἐκεῖνος ὁμως, μὲ ἔλον πού τοὺς γίνονται θεραπείαι καὶ τιμαί, πληρώνουν τὸν Ἐδεργέτην μὲ τὰ ἀντίθετα. Πῶς ἡ τροφή εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὰ τέκνα — λέγει — καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω· πλὴν ὁμως αὐτὸ δὲν μὲ ἐμποδίζει ἔμένα, ἐπειδὴ εἰμαι σκυλάκι. Διότι ἂν δὲν εἶναι δίκαιον τὸ σκυλάκι νὰ πάρῃ, ἢ οὔτε εἰς τὰ ψυχολα θὰ εἶναι δίκαιον νὰ ἔχη μερίδιον· ἂν ὁμως πρέπει νὰ ἔχη ἔστω καὶ μικρὸν μερίδιον, τότε οὔτε ἐγὼ ἐμποδίζομαι, ἂν εἶμαι καὶ σκυλάκι. Ὅπωςδήποτε μάλιστα δικαιούμαι νὰ μετέχω εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ εἶμαι σκυλάκι. Δι' αὐτὸ ἀπέβαλλεν ὁ Χριστὸς διότι ἐγνώριζε πῶς θὰ ἄμιλοῦσε ἔτσι· δι' αὐτὸ ἤρκειτο τὴν δωρεάν, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πίστιν τῆς. **15** Διότι ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ τῆς δώσῃ, οὔτε καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἔβιδεν, οὔτε πάλιν θὰ τὴν ἀπεστόμωνεν. Ὅπως κάνε εἰς τὸν Ἐκατοντάρχον, πού τοῦ λέγει· «ἐγὼ θὰ ἔλθω καὶ θὰ τὸν θεραπεύσω»¹⁵, διὰ νὰ μάθωμεν τὴν εὐλασίαν του καὶ νὰ τὸν ἀκούσωμεν νὰ λέγῃ «δὲν εἶμαι ἀξίος νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην μου»¹⁶. Ὅπως ἔκαμε καὶ εἰς τὴν αἰμορροῦσσαν, πού τῆς λέγει· «ἐγὼ κατέλασα πῶς δύναμις θαυματουργικῆ ἐβγήκε ἀπὸ ἐμέ»¹⁷, διὰ νὰ φανερώσῃ παντοῦ τὴν πίστιν τῆς. Καὶ ὅπως ἔκαμε μὲ τὴν Σαμαρεῖτιδα διὰ νὰ δείξῃ πῶς καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον, πού τῆς ἐγένετο, δὲν ἀπομακρύνεται. Τὸ ἴδιον ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐδῶ. Διότι δὲν ἠθέλε νὰ μείνῃ κρυμμένη ἢ τόσοσὺν μεγάλῃ ἀρετῇ τῆς γυναικός. **16** Ὡστε δὲν ἠθέλε νὰ προσβάλῃ μὲ ὅσα ἔλεγεν, ἀλλὰ νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ φανερώσῃ τὸν κρυμμένον θησαυρόν.

Σὺ ὁμως κάμε μου τὴν χάριν νὰ προσέξῃς μαζί μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἐκεῖνος ὠνόμασε παιδιὰ τοὺς Ἰουδαίους· αὐτὴ δὲν περιώρισθῃ εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ τοὺς ἀπακαλεῖ κυρίου. Ἰόσον πολὺ δὲν ἐπόνεσε ἀπὸ τὰ ἐγκώμια διὰ τοὺς ἄλλους. «Ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλάκια τρώγουν» — εἶπε — «ἀπὸ τὰ ψυχολα, πού πίπτουν ἀπὸ τὸ

15. Ματθ. 8,7.
16. Ματθ. 8,8.
17. Λουκ. 8,16.

τραπέζι τῶν κυρίων τῶν»¹⁸. Πρόσεξες συνετότητα γυναικός; Πῶς δὲν ἐτόλμησε οὔτε ἀντίρρησην, νὰ φέρῃ; Οὔτε βαγκώθηκε ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἄλλων; Οὔτε ἠγανάκτησεν ἀπὸ τὴν προσβολήν; Εἶδες εὐφυλίαν; Αὐτὸς ἔλεγε· «δὲν εἶναι καλόν», ἐκεῖνη· «καὶ, Κύριε». Αὐτὸς ὠνόμασε παιδιὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐκεῖνη κυρίου. Αὐτὸς ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ σκυλιοῦ καὶ κείνη προσέθεσε καὶ τὸ ἔργον τοῦ σκυλιοῦ. **17** Εἶδες τὴν ταπεινοφροσύνην τῆς; Ἄκουσε τώρα καὶ τὰ παλαιὰ λόγια τῶν Ἰουδαίων. «Ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ εἰμεθα ἡμεῖς καὶ ποτὲ ἕως τώρα δὲν ἐγίναμεν δοῦλοι εἰς κοῦνα»¹⁹ καὶ «ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔχομεν γεννηθῆναι»²⁰. Αὐτὴ ὁμως δὲν σκέπτεται ἔτσι· ἀλλ' ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τῆς σκυλάκι καὶ ἐκεῖνος κυρίου· καὶ δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἔγινε τέκνον. Τί λοιπὸν ἀπήγγησεν πρὸς αὐτὴν ὁ Χριστὸς; «Ἡ γυναίκα, εἶναι μεγάλη ἡ πίστις σου»²¹. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἀνέβαλλε, διὰ νὰ φανῆ αὐτὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ στεφανώσῃ ὡς νικητρίαν τὴν γυναίκα. «Ἄς γίνῃ ὁπως ἀκριθῶς θέλεις»²². Αὐτὸ πού λέγει σημαίνει· «ἡ πίστις σου καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ ἡμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ, ἀλλὰ ἂς γίνῃ ὁπως θέλεις». Αὐτὴ ἡ φράσις συγγενεῖς μὲ τὴν φωνὴν, πού ἔλεγεν· «Ἄς γίνῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἔγινε»²³. **18** Καὶ ἐθεραπεύθῃ ἡ κόρη τῆς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὄραν. Εἶδες πῶς ἐθεθήσῃ καὶ ἐκεῖνη ὄχι ὄλιγον διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ κοριτσιοῦ τῆς; **Δι'** αὐτὸ δὲν εἶπεν ὁ Χριστὸς· «ὄς γίνῃ καλὰ τὸ κορίτσι σου», ἀλλὰ· «ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη, ἂς γίνῃ ὁπως θέλεις», διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἦσαν λόγια τυχαῖα, ἢ λόγια κολακείας, ἀλλ' ὅτι ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Τὸν ἀκριθῆ ἔλεγχον καὶ τὴν ἀπέδειξεν τὰ ἄφησε εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πραγμάτων. Ἀμέσως λοιπὸν ἐθεραπεύθῃ τὸ κοριτσακι.

19 Σὺ κάνε μου τὴν χάριν νὰ προσέξῃς πῶς, ἐνῶ ἐνικήθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ δὲν ἐπέτυχον, αὐτὴ ἐπέτυχε. Τόσων μεγάλων ἀξίαν ἔχει ἡ ἔμπιστιν εἰς τὴν προσευχὴν.

18. Ματθ. 15,27.

19. Ἰωάν. 8,38.

20. Κατ' Ἐννοίαν ἀπόστοι τοῦ ρητοῦ· «ἡμεῖς ὄν κερταίος ὁ γαγενή-
μθα»· Ἰὸνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν (Ἰωάν. 8,41).

21. Ματθ. 15,28.

22. Ματθ. 15,28.

23. Γενο. 1,6.

Διά τὰς ἀνάγκας μας θέλει νά Τόν παρακαλοῦμε περισσότερο ἡμεῖς, πού ἐνδιαφερόμεθα κατ' εὐθείαν, παρά ἄλλοι πρὸς χάριν ἡμῶν. Ἄν καί ἐκεῖνοι οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν μεγαλύτερον θάρρος, αὐτὴ ἡμῶς ἐβείβε περισσότερον καρτερία. Μὲ τὸ τέλος δὲ πού ἐπῆρε τὸ ζήτημα, **23:23** δικαιολογίῃ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Μαθητάς του διὰ τὴν ἀναβολὴν καὶ τοὺς ἀπέδειξε, ὅτι δικαιολογημένα ἤντην ἀρχικῶς, ὅταν αὐτοὶ τοῦ τὸ ἐζήτησαν.

ε' Ἐφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἦλθε κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἀφοῦ ἀνέβηκε εἰς τὸ θουνοὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ. Καὶ ἦλθον τότε κοντὰ Του πλῆθος ἀνθρώπων, πού μετέφερον κουτασιὰς, τυφλοὺς, ἀνθρώπους χωρὶς χέρια, κοφαλάλους καὶ τοὺς ἔρριψαν ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια Του. Ἐκεῖνος τοὺς ἑθεράπευσεν, ὥστε οἱ ὄγλοι νὰ θαυμάζου, καθὼς ἔβλεπον τοὺς κοφαλάλους νὰ λαλοῦν, γερούς αὐτοὺς πού δὲν εἶχαν χέρια, τοὺς κουτασοὺς νὰ περιπατοῦν καὶ τοὺς τυφλοὺς νὰ βλέπου. Ἐς αἰτίας αὐτῶν ἐδόξαζαν τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ²⁴. Πότε λοιπὸν πηγαίνει ὁ ἴδιος, πότε πάλιν κάθεται καὶ περιμένει τοὺς ασθενεῖς; καὶ τοὺς κουτασοὺς ἀνεβάσει εἰς τὸ δρος. β Καὶ οὔτε τὸ ἐνδομά του δὲν ἐγγίξουν πιά, ἀλλὰ ἀναβαίνουν ἐπάνω εἰς τὴν κορυφήν, καὶ πίπτουν ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια των. Καὶ ἔτσι φανερῶναι διπλά τὴν πίστιν των, καὶ μὲ τὸ ὅτι, ἂν καὶ κουτοὶ ἀναβαίνουν εἰς τὸ δρος καὶ μὲ τὸ ὅτι δὲν ζητοῦν τίποτε ἄλλο, παρά μονάχα νὰ ριφθοῦν εἰς τὰ πόδια του. Καὶ ἦτο μεγάλο τὸ θαῦμα καὶ παράδοξον, νὰ βλέπῃ κανεὶς νὰ περιπατοῦν αὐτοὶ, πού προηγουμένως τοὺς ἔφερον σηκωτοὺς καὶ οἱ τυφλοὶ νὰ μὴ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἐκείνου, πού τοὺς ἔφεραν ἀπὸ τὸ χέρι. Πράγματι τοὺς ἄφηκε καταλήκτους καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, πού ἑθεραπεύοντο καὶ ἡ εὐκόλεια τῆς θεραπείας των. Ἐβλες πὸς τὴν μὲν γυναῖκα ἑθεράπευσε μετὰ ἀπὸ τὴν καυσιότερησιν, ἢ ἐνῶ αὐτοὺς ἀμέσως; Ὅχι διότι αὐτοὶ ἦσαν καλύτεροὶ ἀπὸ ἐκείνην, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκείνη ἦτο πῶς πιστὴ ἀπὸ αὐτοὺς. Δι' αὐτὸ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνης ἀναβάλλει καὶ καυσιότερῃ, διὰ νὰ φανερῶσιν τὴν

24. Ματθ. 15, 29 - 31.

ἐκφυγίᾳ τῆς ἐνῶ εἰς αὐτοὺς ἀμέσως παρέχει τὴν δωρεάν, διὰ νὰ κλείσῃ τὰ στόματα τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ κάθε τοὺς ἀντιλογίαν. Διότι ὅσον κανεὶς δέχεται μεγαλύτερας εὐεργεσίας, τόσο περισσότερο γίνεται ὑπεόθυνος καὶ αὐστηροτέρας τιμωρίας, ὅταν ἐκδηλώσῃ ἀγνακμοσύνην καὶ δὲν θελιώται μὲ τὴν τιμὴν πού τοῦ γίνεται. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ πλοῦσιοι τιμωροῦνται περισσότερο ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, ὅταν εἶναι κακοὶ, ἐπειδὴ δὲν ἔγιναν ἡμεροὶ οὔτε μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν τους. Μὴ μοῦ λέγεις ὅτι ἔβωσαν ἐλεημοσύνην. Διότι ἂν δὲν ἔβωσαν ἀνάλογα μὲ τὴν περιστάσιν των, οὔτε ἔτσι θὰ διαφύγουν. **25** Διότι ἡ ἐλεημοσύνη δὲν κρίνεται μὲ τὸ μέτρον τῶν ὅσων δίδονται, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γενναϊότητων διαθέσιν αὐτοῦ, πού δίδει²⁵. Καὶ ἂν τιμωροῦνται αὐτοὶ, πολὺ περισσότερο θὰ τιμωροῦνται ἐκεῖνοι πού συναρπάζονται ἀπὸ τὰ περιστά, πού κτίζουν τὰ τριώροφα καὶ τὰ τετράωροφα, πού καταφρονοῦν ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς; αὐτοὶ πού φροντίζουν μὲν διὰ τὴν φιλαργυρίαν των, ἀβίσηφορον ἡμᾶς διὰ τὴν ἐλεημοσύνην.

Ἄλλὰ ἐπειδὴ ἦλθεν ὁ λόγος διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, ἄς συνεχίσωμεν σήμερον τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην, περὶ τῆς φιλαργυρίας, πού ἀφῆσα ἀτελείωτον, ὅταν ὠμιλοῦσα πρὶν ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας²⁶. Ἐνθυμησθε, ὅταν προηγουμένως ὠμιλοῦσα διὰ τὴν ἰδιοτροπία, πού ἔχουν μερικοὶ διὰ τὰ ὑποθήματα, καὶ διὰ τὴν ματαίαν ἐκείνην ἀσχολίαν, καὶ διὰ τὴν ἄλακίαν τῶν νέων, ἔ εἶχε παρεκκλίνει ὁ λόγος ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὰ ἀμαρτήματα ἐκεῖνα. Ποῖα λοιπὸν ἦσαν ἐκεῖνα πού τότε ἀνεφέροντο; Ἐλέγαμεν ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι κάποια τέχνη, πού ἔχει τὸ ἐργαστήριόν της εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ διδάσκαλόν της οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Μετὰ ἐρευνῶντες τί εἶναι τέχνη καὶ

25. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τοῖς, πολὺ σωστά, τὴν διαθέσιν τοῦ δίδοντος, ἀπὸ ὅσους ἀπεργάζετο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅταν ἐπέθετο τὴν χεῖρα, ἵνα εἶδος μόνον τὸ δίδοντος (Μάρκ. 19, 43 - 44).
26. Ἄναρπάζεται εἰς τὴν ἑμίλιαν μὲ' (19). Ἐλ. προηγουμένως ὁμοῦ 26, σελ. 184 - 189. Ἐγείσθη ἀποβουλεύεται ὅτι, ἐπειδὴ ἀποβουλεύει ἀσχήθη ὅτι ἑμίλιαν, εἰ ν' καὶ ν', ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐξεργάζετο τὰς παροῦσας ἑμίλιαν καὶ' ἐνάστην.

τί δὲν εἶναι τέχνη, ἐπέσαμεν εἰς μοτακοπονίας καὶ κακοτεχνίας. **25** Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέραμεν καὶ αὐτὴν τὴν τέχνην τῶν ὑποδημάτων. Ἐνεθυμήθητε τώρα; Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς ἐπαναλάβωμεν καὶ σημεῖον αὐτὰ πού εἴπαμε τότε καὶ ἄς ἀποδείξωμεν πῶς ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι τέχνη καὶ μάλιστα ἡ ἀνωτέρα ἀπὸ ἄλλας τὰς ἄλλας τέχνας. Διότι ἂν χαρακτηριστικὸν τῆς τέχνης εἶναι νὰ ἀπολήγῃ εἰς κάτι χρῆσιμον, καὶ ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶναι χρησιμώτερον ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην, τότε φαίνεται ἀνεκτάβαρα ὅτι καὶ τέχνη εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἀπὸ ἄλλας τὰς ἄλλας τέχνας ἡ ἀνωτέρα. Διότι δὲν μᾶς κατασκευάζει ὑποδήματα, οὔτε μᾶς ὑφαίνει ἐνδύματα, οὔτε μᾶς κτίζει ὕλικὰ σπίτια ἀλλὰ μᾶς γίνεται πρόξενος τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ μᾶς ἀρπάζει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ θανάτου. Β μᾶς παρουσιάζει λαμπρούς καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν μᾶς κτίζει τὰς οὐρανίους κατοικίας μας, ἐκεῖνα τὰ παντοτινὰ σκηνώματά μας. Δὲν ἀφήνει αὐτὴ τὰς λαμπράδας μας νὰ σφραῖσιν, οὔτε νὰ παρουσιασθῶμεν εἰς τὸν γάμον μετ' ἀκάθαρτα φορέματα, ἀλλὰ τὰ πλένει καὶ τὰ κάνει πῶς καθαρά καὶ ἀπὸ τὸ χιόνι. Διότι, ὅπως λέγει ὁ Θεός· «ὂν αἱ ἁμαρτίαι σας εἶναι κόκκιαι, θὰ τὰς λευκάνω ὡσάν τὸ χιόνι»²⁶. Δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ πέσωμεν ἐκεῖ ὅπου ἔπεσεν ἐκεῖνος ὁ πλοῦσιος, οὔτε νὰ ἀκούσωμεν τὰ φοβερά λόγια, ἀλλὰ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ²⁷. Κάθε μία ἀπὸ τὰς τέχνας τῆς ζωῆς ἔχει ὡσάν σκοπὸν ἕνα κατόρθωμα. Ὅπως ἡ γεωργία τὴν διατροφήν μας ἡ ὀφρακτικὴ τὴν ἐπέκειυσίν μας. Ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, Ἰ διότι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἐκείνη τέχνη μόνη τῆς νὰ μᾶς προσφέρῃ τὸ ἐπίτευγμά της.

Καὶ ἂν θέλῃς ἄς ἐξετάσωμεν πρώτῃν τὴν γεωργίαν. Διότι ἂν δὲν βοηθῆται ἀπὸ τὴν σιδηρουργίαν, διὰ νὰ δαμεισθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δικέλλαν καὶ τὸ ὄνι καὶ τὸ δρεπάνι καὶ τὸ τσεκούρι καὶ ἄλλα πολλὰ γεωργικὰ ἐργαεῖα ἂν δὲν ἔχῃ τὴν ζυλουργικὴν, διὰ νὰ τῆς συνταρίσῃ τὸ ἄλγρι, καὶ νὰ τῆς κατασκευάσῃ τὸν ζυγὸν καὶ τὸ ἀμά-

26. Ἦσ. 1, 18.
27. Λουκ. 16, 29.

ξι, διὰ νὰ τρίψῃ τὰ σπόγυα ἂν δὲν ἔχῃ τὴν τέχνην ἐπεξεργασίας τοῦ δέρματος διὰ νὰ τῆς φτιάξῃ ἱμάτια καὶ τὴν οἰκοδομικὴν διὰ νὰ κτίσῃ σταύλον εἰς τὰ θόδια πού ὀργώνουν καὶ κατοικίας εἰς τοὺς γεωργούς πού σπέρνουν ἂν δὲν ἔχῃ τὴν ὀλοτομικὴν διὰ νὰ κόβῃ δένδρα ἀπὸ τὸ δάσος καὶ τὴν ἀποτομητικὴν ὑστερα ἀπὸ θλα αὐτὰ, πουθενὰ δὲν θὰ εἰσέλθῃ τὸ ἔργον τῆς γεωργίας. Ἔτσι καὶ ἡ ὀφρακτικὴ θύαν κόνη κατὰ προσκαλεῖ κοντὰ τῆς πολλὰς ἄλλας τέχνας διὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς. 1) καὶ ἂν δὲν προσέλθουν καὶ δὲν τῆς δώσουν χερί βοηθείας παραμένει καὶ αὐτὴ τὴν ἄλληνην²⁸. Ὅταν ὅμως πρέπει νὰ ἐλεησώμεν, τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζομεθα παρὰ καλὴν διάθεσιν μονάχα. Καὶ ἂν νομίζῃς πῶς εἶναι ἀπαραίτητα, διὰ τὴν ἐλεημοσύνην χρήματα καὶ σπίτια καὶ φορέματα καὶ ὑποδήματα, διάβασε ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, πού εἶπε διὰ τὴν χήραν²⁹ καὶ ἀποβίωξε αὐτὴν τὴν ἀγωνία. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη εἶσαι τελείως πτωχός, ἀπὸ αὐτοῦ πού ζητιανεύσῃς, δύο λεπτὰ ἂν δώσῃς, αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν καὶ ἂν ἀκόμη δώσῃς ἕνα κομμάτι κριθίνου ψωμί, ἔφθασες πρὸς τὸ τέρας τῆς τέχνης. 2) Ἄς δεχθῶμεν λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην καὶ ἄς φροντίσωμεν νὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν. Διότι προτιμώτερον νὰ τὴν γνωρίζῃς, παρὰ νὰ εἶσαι βασιλεὺς καὶ νὰ φορῆς στέμμα. Δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ πλεονέκτημά της, ὅτι, δηλαδὴ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ διάφορα πράγματα ἐπιτυγχάνει. Διότι τὰ σπίτια οἰκοδομεῖ, πού παραμένουν παντοτινὰ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ διδάσκει ἐκείνους πού τὴν ἔχουν καταρθώσει μετ' αὐτὸν τρόπον θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀποφύγουν τὸν ἀθάνατον θάνατον. **25** καὶ θησαυρούς σου γαρίζει, πού ποτε δὲν ἐξεοδεύονται καὶ πού διαφρεύουν κάθε ζῆμιαν, πού προ-

28. Μετὰ πλεονεκτήσιν ὄντων ὁ τερπὸς Χριστοστόμος ἐναπέσει τὴν βασιλείαν ἰδῶν τῆς ἀνεργίας τῶν τεχνῶν χερί τοῦ ἀσθένου. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀποκτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς ἠμιονίας.

29. «Κεῖθε δὲ τινα χήραν κεντρῶς ἐβάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτὰ, καὶ εἶπαν· ἀληθῶς λέγου ἡμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη κτείνον κτήτων ἔβαλαν». Ἐκτείνον γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσώματος αὐτῆς ἔβαλον εἰς τὰ θύρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑπερβήματος αὐτῆς ἀπέκτα τὴν ἕαν ὅν εἶχεν ἕνα λην» (Λουκ. 21, 2-4).

έρχεται από τους ληστές, από τα σκουλήκια, από το σαράκι και από τον χρόνο. "Αν κανείς σε έδιδασκε μονάχα αυτό, πώς θα προφυλάξεις τα σιτηρά, και τί δεν θα έδινες δια να διατηρήσης απρόσβλητο το σιτάρι σου επί πολλά έτη; "Αλλά να πού η έλεημοσύνη, όχι μονάχα δια το σιτάρι, αλλά δι' όλα σε διδάσκει και σου δείχνει πώς θα ήμπορούσαν να μείνουν απρόσβλητα και τα υπάρχοντα και η ψυχή και το σώμα. Και διατί πρέπει να άναφέρωμε λεπτομερώς όλα τα κατορθώματα της τέχνης αυτής; "Αφού αυτή σε διδάσκει πώς θα ήμπορούσες να γίνης όμοιος με τον Θεόν, πού είναι το άποκορύφωμα όλων των αγαθών. Ελπείς πώς δεν είναι το έργο της ένα, αλλά πολλά; Β Χωρίς να έχει ανάγκη από άλλην τέχνην, κτίζει οικίας, φασάει φορέματα, κατοικευάζει θησαυρούς, πού δεν καταστρέφονται, μεις κάνει ικανούς να νικώμε τον θάνατον, να όποτάσασιμε τον Δέσποιν, μεις κάνει όμοιους με τον Θεόν.

Τί λοιπόν θα ήμπορούς να γίνη πού χρήσιμον από την τέχνην αυτήν; Διότι αι άλλα τέχνηα, έκτός από όσα είπαμε, καταστρέφονται μαζί με την παροσαν ζωήν και όταν άρρωσταίνουσι οι τεχνίται έξαφανίζονται, και τα έργα τους δεν ήμπορούν να διατηρηθούν έχουσι ανάγκη από πολλόν χρόνον, από κόπον και πολλά άλλα. Αύτη όταν θα περάση ο κόσμος, τότε άκριθώς παρουσιάζεται. C Αυτή όταν αποθάνωμεν, τότε λάμπει και φανερώνει τα έργα της. Και ούτε από χρόνον έχει ανάγκη, ούτε από κόπον, ούτε από καμμίαν άλλην παρομοίον δυσκολίαν, αλλά και όταν σύ είσαι άρρωστος εκείνη ένεργεί, και όταν γηράσκη και προς την άλλην ζωήν καθίζει κοντά σου και ποτέ δεν σε έχκαταλείπει. Αυτή σε άναδεικνύει πού δυνατόν και από τους σοφιστάς και από τους ρήτορας. Διότι αύτοι πού διατρέπουσι εις αύτάς τά τέχνηα έχουσι και πολλούς πού τους φθάνουσι ενωθ δι' εκείνας πού λάμπουσι από αύτην πολλοί προσεύγονται. Έκεινοι προσέρχονται ένώπιον του δικαστικού θήματος των ανθρώπων και συνηγορουσι όπερ των άδικουμένων πολλές φορές και όπερ των άδικουμένων. D Αυτή όμως προσέρχεται ένώπιον του δικαστικού θήματος του Χριστού, όχι μονάχα δια να συνηγορήση ή ίδια, αλλά δια να πέση και τον ίδιο τον Δικαστήν να συνηγορήση όπερ

του κατηγορουμένου και να άποφασίση δια την άπαλλαγήν του. Και αν άκόμη ο κατηγορούμενος έχει διαπράξει πολλές άμαρτίας, τον στεφανώνει και τον άνακηρύσσει νικητήν.

Διότι λέγει ο Θεός «δύσατε έλεημοσύνην και όλα θα γίνουσι καθαρά»³⁰. Και διατί άναφέρω τά μέλλοντα; "Αν, κατά την παροσαν ζωήν, έρωτήσωμεν τους ανθρώπους, τί θέλουσι περισσότερο να όπάρχουσι πολλοί άνθρωποι σοφισται και ρήτορες ή έλεήμονες και φιλόανθρωποι, θα άκούσκη ότι προτιμούν το δεύτερον. Και πολύ σωστά. Διότι αν λείψη η εύλογία εις τίποτε δεν θα ζημωθή η ζωή μας. Ε διατί όπηρχε πολλόν χρόνον πριν από αύτην, την ρητορικήν τέχνην. "Αν όμως άπαίρέσκη την έλεημοσύνην όλα έξαφανίζονται και χάνονται. Και όπως δεν είναι δυνατόν να διαπλεύση κανείς την θάλασσαν, αν άχρηστευθών με προσχώσεις τά λιμάνια και οι θρμαι, έτσι δεν θα είναι δυνατόν και να όπάρξη αυτή η ζωή, αν άπαίρέσκη την έλεημοσύνην, την συγγνώμην και την φιλανθρωπίαν³¹. Δι' αυτό και ο Θεός δεν ένεπιστεώθη αύτά μόνον εις την σκέψην των ανθρώπων, αλλά πολλά τά εφάρτευσε **536** μέσα και εις τον νόμον της φύσεως. "Ετσι και οι πατέρες εύσπλαγχνίζονται τά παιδιά τους, και αι μητέρες, και τά παιδιά τους γονείς των, όχι μόνον οι άνθρωποι, αλλά και όλα τά ζώα. Έτσι κάμνουσι οι άδελφοί προς τους άδελφούς, οι συγγενείς, οι γνωστοί, ο άνθρωπος, γενικώς, προς τον άλλον άνθρωπον. Διότι έχομεν έκ φύσεως την κλίσην προς την εύσπλαγχνίαν. Δι' αυτό και άγανακτούμεν, όταν άλλοι άδικουνται, και όταν βλέπωμεν να φονευόνται θλιθόμεθα πάρα πολύ, και δοκρούζομεν όταν βλέπωμεν λυπημένους. Έπειδή ο Θεός έπιθυμεί πάρα πολύ να πραγματοποιήται η εύσπλαγχνία, διέταξε την φύσιν να συμβάλλη πού εις

30. Λοκ 11, 41.

31. Το κάλλος και η αποδοσία της "Αποχρηστομίας αυτής ιδέας, είναι πράγματι άναπόφευκτα. Αποτελεί δε και την άπαντην προς τας συγχρόνους αντίθεσις ότι η κοινωνική ζωή είναι μόνον εικονομαχία ή μηχανοκρατικό ζανόμημον. Η ίδια αυτή, εκ των θεμελιωδών αρχών του Χριστιανισμού, αποτελεί την προέδωτον της εν άγάπη και ειρήνη άρρατοκής συμβιώσεως.

αυτό· β και έτσι μας εφάνερωσε πώς τοῦ εἶναι τοῦτο πάρα πολὺ ἀξιολόγον. Ἀποὺ λοιπὸν τὰ θάλλωμεν καλὰ εἰς τὸν νοῦν μας αὐτά, ὡς ὀδηγήσωμεν καὶ τοὺς ἑαυτοῦς μας, καὶ τὰ παιδιὰ μας, καὶ τοὺς γνωστοὺς μας εἰς τὸ διδασκαλεῖον τῆς ἐλεημοσύνης· καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων ὡς μανθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἀκριβῶς αὐτὸ σημαίνει ἄνθρωπος³². Διότι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι μεγάλο πρᾶγμα καὶ πολὺτιμος ὁ ἐλεῆμων»³³· ἂν δὲν ἤμπορῇ νὰ ἔχη τὸ χάρισμα αὐτό, ἐξέπεσε ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι καὶ ἄνθρωπος. Αὐτὸ δημιουργεῖ τοὺς σοφοὺς. Διαιτῆ ἀπορεῖς ἐν αὐτῷ σημαίνει ἄνθρωπος; Αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός³⁴. Διότι λέγει ὁ Κύριος· «Γίνεσθε εὐσπλαγχνοὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους σας, ὅπως ὁ ἐπουράνιος πατέρας σας»³⁵.

Ἄς μάθωμεν λοιπὸν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ εἴμεθα ἐλεῆμονες, πρὸ πάντος δὲ διότι καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ πολλὴν εὐσπλαγγχνίαν. Γ. Καὶ ὡς νομίζομεν πὼς οὐτε κἀν ζῶμεν κατὰ τὸ δίκαιον, ποὺ δὲν κάνομεν ἐλεημοσύνην. Ἐνωσθὲ δὲ ἐλεημοσύνην αὐτὴν ποὺ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν. Διότι ἂν αὐτὸς ποὺ ἀρκεῖται εἰς τὰ ἴδικά του ἀγαθὰ καὶ εἰς κανένα δὲν προσφέρει, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐλεῆμων, πὼς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἑκείνος ποὺ παίρνει τὰ ξένα, ἔστω καὶ ἂν δινή ἀμέτρητα ὡς ἐλεημοσύνην; Διότι ἂν εἶναι ἀπειθροπία νὰ ἀπολαμβάνῃς μονάχα τὴν περιουσίαν σου, πολὺ περισσότερον εἶναι τὸ νὰ ἀφαιρῇς ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἄν δὲ τιμωροῦνται αὐτοὶ ποὺ καθόλου δὲν ἠδίκησαν, ἐπειδὴ δὲν ἔδωσαν ἐλεημοσύνην, πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι ἀξιοὶ τιμωρίας αὐτοὶ ποὺ παίρνουν καὶ τὰ ξένα. Νὰ μὴ εἴπῃς λοιπὸν, ὅτι ἄλλος ἔχει ἀδικηθῆ καὶ ἄλλος δέχεται ἐλεημοσύνην. Διότι τοῦτο εἶναι τὸ φοβερόν. Ἐπρεπε, δηλαδή, αὐτὸς ποὺ ἀδικεῖται νὰ δέχεται καὶ τὴν ἐλεημοσύνην· τώρα δὲ ἕως ἄλλους τραυματίζεις καὶ θεραπεύεις αὐτούς, ποὺ

32. Ἐν ἀποκρίσει πρὸς τὰ ψα, ποὺ ἔχουν ὡς δεκατριῶν τὴν ἀκριβότητα, αἱ ἄνθρωποι κρίναι νὰ διακρίνωται διὰ τὴν εὐσπλαγγχνίαν.

33. Ματθ. 21,6.

34. Ὡς εἰκὼν Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχη ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν θεϊκὴν ἀνάγκην τῆς εὐσπλαγγχνίας.

35. Λουκ. 6,36.

δὲν ἐπρουμάτισας, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε τοὺς πρώτους νὰ θεραπεύης· **10** καλλίτερα καθόλου νὰ μὴ τραυματίζῃς. Διότι φιλεῖνθρωπος δὲν εἶναι αὐτός, ποὺ πληγώνει καὶ θεραπεύει. Ἄλλ' αὐτὸς ποὺ ἰατρεῖαι αὐτοὺς, ποὺ ἐπληγώθησαν ἀπὸ ἄλλους. Τὰς πληγὰς, λοιπὸν, ποὺ ἐπροξένησας σὺ νὰ θεραπεύσῃς, καὶ ἔτι τὰς πληγὰς, ποὺ ἐπροξένησαν ἄλλοι. Καλλίτερα οὐτε νὰ πληγώῃς, οὔτε νὰ ριπτής κάτω (ὅ ὅτι αὐτὸ τὸ κάνει ἄνθρωπος γὰρ ἁρπύττης), ἀλλὰ νὰ ἀναστηκῶνς αὐτοὺς ποὺ ἔπεσαν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν μὲ τὸ ἴδιον μέτρον τῆς ἐλεημοσύνης νὰ θεραπεύσῃς τὸ κοικόν, ποὺ ἐπροξένησεν ἡ πλεονεξία σου. Ἄν, δηλαδή, ἄρπάξῃς, μὲ τὴν πλεονεξίαν, ἕνα ὀβολόν, δὲν πρέπει ἕνα ὀβολόν πάλιν νὰ δώσῃς ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ ἐποικιλώσῃς τὴν πληγὴν, ποὺ ἐπροξένησεν ἡ πλεονεξία σου, ἀλλὰ ἕνα τάλαντον. **11** Δι' αὐτὸ ἑκείνος, ποὺ συνελήφθη διὰ κλοπῆν, πληρώνει ὡς ἀποζημίωσιν τὸ τετραπλάσιον³⁶· αὐτὸς δὲ, ποὺ ἄρπάξει εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν κλέπτην. Καὶ ἂν αὐτός, ποὺ ἔκλεψε, πρέπει νὰ πληρῶσῃ ὡς ἀποζημίωσιν τὰ τετραπλάσια, αὐτὸς ποὺ ἄρπάξει θὰ πρέπει νὰ δώσῃ τὰ δεκαπλάσια καὶ πολὺ περισσότερον· καὶ θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ εὐχαριστήμενος ἂν ἤμπορῇ ἔτσι νὰ συγχωρηθῇ διὰ τὴν ἀδικίαν· **12** ὥστόσο οὐτε καὶ τότε θὰ λάθῃ τὸν μισθὸν διὰ ἐλεημοσύνην. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν Κύριον· «θὰ ἀποζημιώσω αὐτούς, ποὺ ἐζημίωσάν εἰς τὸ τετραπλάσιον, καὶ τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὑπόρογοντά μου θὰ τὰ δώσω ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς»³⁷. Ἄν δὲ κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον πρέπει νὰ δοθῶν τετραπλάσια, πολὺ περισσότερα πρέπει νὰ δοθῶν τώρα, ποὺ ἐπικρατεῖ ἡ χάρις. Καὶ ἂν πρέπει νὰ ἀποζημιώσῃ ὁ κλέπτης, πολὺ περισσότερον ὁ πλεονέκτης, ποὺ ἄρπάξει. Διότι ἔδω, ἕκτος ἀπὸ τὴν ζημίαν, εἶναι καὶ ἡ προσβολὴ μεγάλῃ. Ὡστε καὶ ἂν ἀκόμη ἐπιστρέψῃς τὰ ἑκατοναπλάσια, ποτὲ δὲν ἀποκατέστησας τὰ πράγματα εἰς τὸ ἀκέραιον. Βλέπεις πὼς δὲν ἔλεγα ἄσκοπα, ὅτι ἔστω καὶ τάλαντον ἂν ἐπιστρέψῃς, διὰ τὸν ὀβολόν, ποὺ ἤρπασες, μόλις ἐπανορθῶνεις τὸ κακόν; Καὶ ἂν, μὲ τὴν πράξιν σου αὐτὴν,

36. Ἐξοδ. 22,1.

37. Ἐλεῖνθερα ἀποδοῖς πρὸς χριστόν (Λουκ. 11,9).

ελάχιστα διορθώσης τὸ κακόν. πού ἔκανες, ὅταν ἀντιθέτως ἀρπάξης δλοκλήρους περιουσίας, καὶ δώσης ἐλάχιστα. Ἡ καὶ μάλιστα ὄχι εἰς ἐκεῖνους, πού ἠδικήθησαν, ἀλλ' εἰς ἄλλους ἀντὶ ἐκεῖνων, τότε ποῖαν ἀπολογίαὶν θὰ ἔχῃς; Ποῖαν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν; Ποῖαν ἐπίδοα σωτηρίας; Θέλεις νὰ μάθῃς πῶσον μεγάλο κακὸν κόνεις, ὅταν κάμῃς τέτοια ἐλεημοσύνη; Ἄκουσε τί λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἐκεῖνος, πού προσφέρει θυσίαν ἀπὸ τὰ χρήματα τῶν πτωχῶν, εἶναι ὡσανὺ νὰ θυσιάσῃ τὸ παιδί ἔμπρὸς εἰς τὸν πατέρα του»¹. Αὐτὴν τὴν ἀπειλήν ἄς χαράξωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ ἄς ἀποχωρήσωμεν αὐτὴν ἄς χαράξωμεν εἰς τοὺς τοίχους, αὐτὴν εἰς τὰ χέρια, αὐτὴν εἰς τὴν συνείδησιν, αὐτὴν παντοῦ. Ἔτσι, τουλάχιστον, αὐτὸς ὁ φόθος, πού θὰ διατηρῆται ζωηρὸς εἰς τὴν σκέψιν μας, ἄς συγκρατῆ τὰ χέρια μας ἀπὸ καθημερινούς φόβους. Διότι χειρότερη ἀπὸ τὸν φόβον εἶναι ἡ ἀρπαγή, πού σιγά - σιγά σκοτώνει τὸν πτωχόν. Γ. Διὰ νὰ διατηρηθῶμεν λοιπὸν καθαροὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μίσημα, ἄς μελετοῦμε αὐτὰ καὶ μόνον μας καὶ μεταξὺ μας. Διότι ἔτσι καὶ προθυμότερον θὰ γίνωμεν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ θὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν Θεόν καθαρὰν ἀμοιβήν, καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φυλακισμένην τοῦ Κορῖου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δόξασις μαζί μετὰ τὸν πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τὴν ἀπελεύτητον αἰωνιότητα. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ' (53) (Ματθ. ιε', 32 — ια', 12)

11. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσεκάλεσε τοὺς μαθητὰς του καὶ τοὺς εἶπεν Ἀισθάνομαι θαθεῖαν συμπάθειαν διὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, διότι εἶναι τώρα τρεῖς ἡμέραι, ἀφ' οὗ μένουσι πλησίον μου, καὶ δὲν ἔχουσι τί νὰ φάγουν. Καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀποστείλω εἰς τὰ μέρη τοὺς νησιτικούς, μήπως ἀποκάμουν εἰς τὸν δρόμον¹.

Καὶ προηγουμένως², ὅταν ἐσκόπευε νὰ κἀν τὸ ἴδιον θαῦμα, ἐθεράπευσε κατὰ πρότον τοὺς πάσχοντας ἀπὸ διαφόρους σωματικὰς ἀσθενείας. Καὶ ἐδῶ, λοιπὸν, κάνει τὸ ἴδιον. Ἐ Διηλοῦν, μετὰ τὴν Θεραπεῖαν τῶν τυφλῶν καὶ χωλῶν, ἐπινοοῦσθαι τὸ αὐτὸ θαῦμα.

Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, τοῦ εἶπαν τότε οἱ μαθηταὶ του «Ὅσοι διαταγὴν νὰ διαλυθῶν τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ»³, ἐνῶ τώρα δὲν τοῦ εἶπαν τίποτε, ἀν καὶ εἶχαν περᾶσει τρεῖς ἡμέραι πού ἦσαν κοντὰ του; Ἡ διότι καὶ οἱ μαθηταὶ εἶχαν γίνει πλέον καλλίτεροι, ἢ διότι ἐβλεπον τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ αἰσθάνονται ὑπερφωλικά τὴν πείναν. Διότι, πραγματικὰ, ἐβδεδᾶξαν τὸν Θεὸν δι' ὅσα συνέβαιναν⁴.

12. Κύτταξε, ὅμως, κατὰ ποῖον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν προχωρεῖ μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ θαύματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς προκαλεῖ εἰς αὐτό.

1. Ματθ. 15, 32.
2. Πρβλ. Ματθ. 14, 14.
3. Ματθ. 14, 15.
4. Πρβλ. Ματθ. 15, 13.

Διότι τὰ πλήθη τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ εἶχαν ἔλθῃ κοντά του με σκοπὸν νὰ ζητήσουν τὴν θεραπεία (τῶν ἀσθενῶν τους), δὲν εἶχαν τὴν τόλμην νὰ τοῦ ζητήσουν τροφάς. Ὁ Κύριος, ὅμως, ὡς φιλόφρωνος καὶ πλήρως ἀνδιαιφροντος, τοὺς προσφέρει, χωρὶς νὰ ζητήσουν, καὶ λέγει πρὸς τοὺς μαθητὰς του: «Αἰσθάνομαι θαθεῖαν συμπάθειαν διὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ... καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀποστειλῶ εἰς τὰ μέρη τους νηστιακοῦς».

Διὰ νὰ μὴ λέγουν, δηλαδὴ, οἱ μαθηταί, ὅτι ὁ κόσμος ἦλθεν ἔχων καὶ τὰ ἀνάλογα τρόφιμα τοὺς λέγει: «Διότι εἶναι τρεῖς ἡμέραι, ἀφ' ἧτου μένουσιν πλησίον μου». Ὡστε, καὶ ἂν ἀκόμη ἦσαν ἔγοντες προμηθείας, τὰς ἔχουν πλέον καταναλώσει. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε τὸ θαῦμα κατὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἀλλ' ὅταν εἶχαν καταναλωθῇ τὰ πάντα, ὥστε νὰ δεχθοῦν μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν τὸ γεγονός, β' ἀφοῦ, προηγουμένως, οἱ εἶχαν περιέλθῃ εἰς μεγάλην ἀνάγκην. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει: «Διὰ νὰ μὴ ἀποκρίμουν εἰς τὸν δόξασιν», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ πολλοὶ εἶχαν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν τόπον τους καὶ καθόλου τροφίμα δὲν τοὺς ἀπέμειναν.

Καὶ εἰάν δὲν θέλεις νὰ τοὺς ἀφήσῃς νὰ φύγουν νηστιακοῦς, διατί δὲν κάνεις τὸ θαῦμα; Διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς του περισσύτερον προσεκτικούς με τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν καὶ τὴν ἀπάντησιν καὶ νὰ ἀποδείξουν τὴν πίστιν τους ἐρχόμενοι κοντά του καὶ λέγοντες: φτειάζει ἄρτους. Ἄλλ' ὅτε καὶ με τὸν τρόπον αὐτὸν ἀντελήφθησαν τὴν αἰτίαν τῆς ἐρωτήσεως, δι' αὐτὸ εἰς τὴν συνέχισιν, ὅπως γράφει ὁ Μάρκος, τοὺς λέγει: «Ἀκόμη ἔχετε τὸσόν ποχυλὴν τὴν διάνοιάν σας; Ἐνῶ ἔχετε μῖτια, δὲν βλέπετε, καὶ ἐνῶ ἔχετε αὐτὰ, δὲν ἀκούετε;».

Γ. Διότι, εἰάν δὲν συνέβαιεν αὐτό, διατί ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς μαθητὰς του καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ εἶναι ἄξια νὰ ἐσπερηθῶν καὶ, ἀκόμη,

5. Μάρκ. 8, 17 - 18.

προσθέτει καὶ τὴν ἰδικὴν του συμπάθειαν; Ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ἐπέτιμησε τοὺς μαθητὰς του καὶ τοὺς εἶπεν: «Ὀλιγόστοι, ἀκόμη δὲν κατανοεῖτε, ὅτε ἐνθυμείσθε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πέντε χιλιάδων καὶ πόσα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε; Ὅτε (ἐνθυμείσθε) τοὺς ἐπὶ ἄρτους τῶν πεσάρων χιλιάδων καὶ πόσα μεγάλα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε;»⁶. Τόσον πολὺ συμφωνοῦν μεταξύ τους οἱ εὐαγγελιστοί.

Τι κάνουν, ὅμως, οἱ μαθηταί; Ἀκόμη σῦρονται εἰς τὴν γῆν. Μολοντοῖ ἔκανε τὸ πᾶν ὁ Κύριος διὰ νὰ μὴ λησμονήσουν ἐκεῖνο τὸ θαῦμα 1) καὶ με τὴν ἐρώτησιν καὶ με τὴν ἀπάντησιν καὶ με τὸ ὅτι τοὺς ἔκανε συνεργοὺς εἰς αὐτὸ καὶ με τὸ ὅτι ἐμοίρασαν τὰ κοφίνια. Ἄλλ' ἀκόμη ἢ πίστις τους ἦτο ἀτελής. Δι' αὐτὸ καὶ τοῦ λέγουν: «Ἀπὸ ποῦ νὰ προμηθευθῶμεν ἑδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τόσον πολλοὺς ἄρτους;»⁷.

Καὶ προηγουμένως καὶ τώρα προβάλλουν τὴν ἐρημίαν τοῦ τόπου. Καὶ αὐτοὶ μὲν τὸ λέγουν αὐτὸ ἀπὸ πνευματικὴν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ καὶ ἔτσι ἀπολλάσσουν τὸ θαῦμα ἀπὸ κάθε ὑποψίαν. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ, δηλαδὴ, κανεὶς, πρᾶγμα ποῦ τὸ εἶπον ἦδη, ὅτι ἀπὸ κάποιαν κοντινὴν κωμόπολιν ἐπήραν τοὺς ἄρτους, καθορίζεται ὁ τόπος, ὥστε νὰ γίνῃ πιστευτὸν τὸ θαῦμα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τὸ προηγούμενον θαῦμα καὶ τὸ παρὸν τὰ πραγματοποιεῖ εἰς ἐρημὸν μέρος, ποῦ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὰς πόλεις.

Οἱ μαθηταί, ὅμως, δὲν ἀντελήφθησαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγον Ἐ «Ἀπὸ ποῦ νὰ προμηθευθῶμεν ἑδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τόσον πολλοὺς ἄρτους;». Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Κύριος τοὺς τὰ εἶπεν αὐτὰ, ἐπειδὴ ἐσκόπευε νὰ τοὺς δώσῃ ἐντολὴν νὰ διαθρέψουν αὐτοὶ τὸ πλῆθος. Πολὺ ἀνόητος σκέψις. Δι' αὐτὸ ὠλωσθε καὶ προηγουμένως τοὺς ἔλεγεν: «Δώσατέ τους σῆς νὰ φάγουν»⁸, διὰ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν εὐκαρίαν νὰ τὸν παρακαλέσουν. Εἰς

6. Ματθ. 16, 8 - 10.

7. Ματθ. 15, 33.

8. Ματθ. 14, 16.

τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἑμῶς οὕτε αὐτὸ δὲν τοὺς λέγει, δηλοῦν· «Δώσατέ τους σῆς νὰ φύγουν», ἀλλὰ τί τοὺς λέγει; **23:20** «Αἰσθάνομαι θαυμάσιον συμπόθειον διὰ τὸ πλῆθος καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀποσταλέω εἰς τὰ μέρη τοὺς ἠηστικούς». Ἔτσι, τοὺς ὁδηγεῖ πλησιέστερα καὶ τοὺς παραθεῖ περισσότερο καὶ τοὺς παρέχει τὴν ἀφορμὴν νὰ στραφοῦν καὶ νὰ ζητήσουν ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἄρτους. Διότι, πραγματικά, οἱ λόγοι τοῦ φανερώσαν ὅτι ἠδύνατο νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ φύγουν ἠηστικοὶ καὶ ἀπεδείκνυσαν τὴν ἐξουσίαν του. Διότι ἢ φράσει, «δὲν θέλω», αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπεδείκνυεν.

Ἄφου, λοιπόν, ἀνέφερε τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, τὸν τόπον καὶ τὴν ἔρημιον («διότι ἀπὸ ποῦ», λέγει, ἐνὰ προμπεθευθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἔρημιον τόσον πολλοὺς ἄρτους, ὥστε νὰ χορτάσωμεν τόσον πλῆθος λαοῦ;»), χωρὶς καὶ ἔτσι νὰ καταλάβουν τὴν σημασίαν τῶν λόγων του, τότε πλέον προσφέρει τὴν ἰδικὴν του σοφίαι καὶ τοὺς λέγει· «Πόσους ἄρτους ἔχετε; Αὐτοὶ δὲ εἶπαν· ἑπτὰ ἄρτους καὶ ὀλίγα μικρὰ ψάρια». Ἀλλὰ τὴν δὲν τοῦ λέγουν πάλιν· «Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τόσον πολὺ λαόν;»⁹ ἕκαστος τοῦ εἶπαν εἰς τὸ πρῶτον ἀνάλογον θαῦμα.

Β Ἔτσι, ἔστω καὶ ἐν δὲν ἀντελαμβάνοντο τὸ πᾶν οἱ ἀπόστολοι, πάντως σιγά - σιγά ἀνῆρχοντο πνευματικῶς. Διότι ὁ Κύριος, διὰ νὰ σοφίσῃ τὴν μνήμην τους, τοὺς κάνει τὴν ἴδιαν ἐρώτησιν, ποῦ τοὺς ἔκανε καὶ προηγουμένως, ὥστε καὶ μετὰ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεως νὰ τοὺς υπενθυμίσῃ ὅσα παλαιότερα εἶχαν συμβῆ.

Σὺ, ἑμῶς, ὅπως διεπίστωσες ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ τὴν πνευματικὴν ἀτέλειαν τῶν μαθητῶν, κατ' ὅμοιον τρόπον νὰ ἀντιληφθῆς καὶ τὴν φιλοσοφίαν διὰ τὴν αὐτὴν καὶ νὰ θαυμάσῃς τὴν φιλοσοφίαν τους, διότι, ἐνῶ γράφουν οἱ ἴδιοι, δὲν ἀποκρίπνουν τὰ ἐλαττώματά τους, ἔστω καὶ ἐν εἶναι μεγάλα. Διότι δὲν ἴτο ἀσημάτως κατηγορεῖ τὸ γεγονός ὅτι, μολοντί τὸ προηγούμενον θαῦμα ἴτο πρόσφατον, ἐν ταῦτοις τὸ ἐλημερίσθησαν ἀμέσως. Δι' αὐτὸ ἄλ-

9. Ματθ. 16, 5δ.
10. Ἰωάν. 6, 9.

λωστε καὶ ἐπιτιμῶνται. [Μαζ] μετὰ τὰ καιροτάτω νὰ καταλάβῃς καὶ ἐπὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς εὐσεβείας τους. Ὅτι, δηλοῦν, ἦσαν ἀνόητοι ἀπὸ τὰς ἐπιταγὰς τῆς κοιλίας των καὶ ὅτι ἐβιδόσκοντο νὰ μὴ ἀποβῶνται μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ φαγητά. Πραγματικά, ἐνῶ εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἔρημιον καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παρέμειναν ἐκεῖ, ἐν ταῦτοις ἑπτὰ ἄρτους μόνον εἶχαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἄλλα περιστατικά τοῦ θαύματος, ἐνεργεῖ ὁμοίως πρὸς τὸ προηγούμενον. Διότι καὶ εἰς τὴν γῆν θάξει τὰ πλῆθη νὰ καθίσουν καὶ κάνει τοὺς ἄρτους νὰ πολλαπλασιασθῶνται εἰς τὰ χέρια τῶν μαθητῶν. Πραγματικά, «ἔβωσεν ἐντολήν», λέγει ὁ εὐαγγελιστής, «εἰς τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ νὰ καθίσουν εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἄφου ἐπῆρεν εἰς τὰ χέρια του τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τὰ ψάρια, εὐχαρίστησε τὸν Πατέρα του, τὰ ἔκοψε καὶ τὰ ἔδωσεν εἰς τοὺς μαθητάς του, οἱ δὲ μαθηταὶ τὰ ἔδωσαν εἰς τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ»¹¹. Τὸ τέλος τοῦ θαύματος αὐτοῦ δὲν εἶναι ὅμοιον μετὰ τὸ προηγούμενον. «διότι ἔφαγον», λέγει, «ὄλοι καὶ ἐχόρτασαν» καὶ ἐσῆκωσαν τὰ περισσεύματα τῶν κομματιῶν ἑπτὰ μεγάλα κοφίνια γεμῆτα. Ἐκεῖνοι δὲ ποῦ ἔφαγον ἦσαν τέσσαρες χιλιάδες ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωνται εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν γυναῖκες καὶ παιδιὰ»¹².

Ἀλλὰ διατὶ τότε, ποῦ ἦσαν πέντε χιλιάδες, ἐπερίσσειαν δώδεκα κοφίνια;¹³ ἐνῶ ἐδῶ, ποῦ ἦσαν τέσσαρες, ἐπερίσσειαν ἑπτὰ μεγάλα κοφίνια; Διὰ ποῖον λόγον καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἦσαν ὀλιγώτερα τὰ περισσεύματα, ἐν καὶ ὄσοι ἔφαγον δὲν ἦσαν ὄσοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ πρώτου θαύματος; Ἡ ἡμποροῦεν νὰ εἴπωμεν, τὰ κοφίνια ἦσαν μεγαλύτερα ἢ, ἐάν δὲν συνέβαινε αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ τοὺς κἄνῃ νὰ λησμονήσουν τὸ θαῦμα αὐτὸ ἡ ἰσότης τῶν περισσευμάτων, ἀλλὰ μετὰ τὴν διαφορὰν ἐνισχύει τὴν μνήμην τους, Ἐ ὥστε μετὰ τὴν παραλλαγὴν αὐτὴν νὰ ἐνθυμηθῶν καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον

11. Ματθ. 15, 35 - 36.
12. Ματθ. 16, 9 - 10.
13. Πρῶτ. Μον. 14, 20 - 21.

τότε μὲν κάνει τὰ κοφίνια ἰσάριθμα πρὸς τοὺς μωθῆας, ἐνῶ τώρα ἐξιώνει τὰ κοφίνια πρὸς τοὺς ἄρτους, καὶ μετὸν τρόπον αὐτὸν ἀποδεικνύει τὴν ἀπεριγραπτὴν δύναμιν τοῦ καὶ τὴν εὐκαλίαν τῆς ἔξουσίας καὶ οἷ ἐίχε τὴν δυνατότητα καὶ νὰ θαυματουργῇ καὶ κατὰ τὸν ἕνα καὶ κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον. Διότι δὲν ἦτο ἀποδείξεις μικρᾶς δυνάμεως τὸ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τότε καὶ τώρα, 15:40 ἐνῶ τότε οἱ διατραφέντες ἦσαν πέντε χιλιάδες, τώρα δὲ τέσσαρες χιλιάδες. Καὶ οὕτε τότε εἰς τὰ συνήθη κοφίνια οὕτε τώρα εἰς τὰ μεγάλα νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ εἶναι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα τὰ περισσεύματα, ἂν καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔφαγαν ἦσαν διάφοροι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν.

Τὰ μετὰ τὸ θαῦμα εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ προηγούμενα. Διότι καὶ τότε ἄφησε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἀνεχώρησε μετὰ πλοίων. Τὸ ἴδιον κάνει καὶ τώρα. Καὶ ὁ Ἰωάννης τὸ λέγει αὐτό¹⁴. Ἐπειδὴ, ὁλησθῆ, κανένα ἄλλο θαῦμα δὲν προετοίμαζε τόσον τὰ πλήθη εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκαλουθοῦν, ὅσον τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, καὶ οὐ μόνον νὰ τὸν ἀκαλουθοῦν, ἀλλ' ἠθέλει νὰ τὸν ἀνακηρύξουν καὶ θαυμάει, ἢ δι' αὐτὸ ἀπομακρύνεται ὁμέσως μετὰ τὸ θαῦμα αὐτό, ὥστε νὰ ἀποφύγῃ κάθε ὀποψίαν ὅτι ἐπιδιώκει τὴν κατὰληψιν τῆς ἔξουσίας. Καὶ μάλιστα δὲν φεύγει οὔτε πεζῇ, ἀλλὰ μετὰ πλοίων, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀκολουθήσουν. «Καὶ ἀφοῦ διέλυσε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς, «εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Μαγδαλάς»¹⁵.

«Καὶ τὸν ἐπλησίασαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτοὺς κάποιο θαῦμα ἐξαιρετικὸν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς εἶπεν: Ὅταν θραυθῆσῃ καὶ ἔλθῃ ὁ ἥλιος εἰς τὴν δύσιν τοῦ, λέγετε: Ἐχομεν ἄριον κολλοκαιρίαν, διότι κοκκινίζει ὁ οὐρανός. Καὶ τὸ πρῶν παρατήρητε εἰς τὴν ἀνατολήν καὶ λέγετε: Σήμερον θὰ εἶναι χειμῶνας. Διότι

14. Πρβλ. Ἰωάν. 8,17.

15. Ματθ. 15,89. —Μαγδαλά· Ἰσραὴλ εἰς τὸ κέντρον τῆς βυτικῆς ἑξέως τῆς λίμνης Γενναρετί.

κοκκινίζει σκεπασμένος με σύννεφα ὁ οὐρανός. Τὴν μὲν ἑξωτερικὴν ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ ξεῖρετε νὰ διακρίνετε, τὰ σημεῖα, ὅμως, ποὺ φανερόνουν θεὶ ἔφθασαν αἱ ἡμέραι τοῦ Μεσοῦ, δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ διακρίνετε; Γενεὰ κακῆ, ποὺ δὲν ἔβριμε πιστῇ εἰς τὸν οὐρανίον Νυμφίον, ἀλλὰ διεφθάρη μακρὰν αὐτοῦ, ζητεῖ ἐπιμόμως θαῦμα ἐξαιρετικόν. Ἀλλὰ θαῦμα δὲν θὰ τῆς δοθῇ ἐκτός ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ. «Καὶ ἀφοῦ τοὺς ἄφησεν, ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ»¹⁶. Ὁ δὲ εὐαγγελιστῆς Μάρκος λέγει ὅτι τὸν ἐπλησίασαν αὐτοὶ καὶ συνεζήτησαν καὶ ὁ Κύριος «ἀναστέναιε ἀπὸ τὰ εὐσθῆ τῆς ψυχῆς τοῦ καὶ λέγει: Διὰτὶ ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ θαῦμα;»¹⁷.

Βέβαια, ἡ ἐρώτησις τοῦ ἦτο ἀξία ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Ὁ φιλόστροφος, ὅμως, καὶ πλήρης ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν ἄνθρωπον Κύριος δὲν ἐξοργίζεται, ἀλλὰ τοὺς ἐλεεῖ καὶ τοὺς ταλανίζει, ἐπειδὴ ἐνόησαν κατὰ τρόπον ἀθεράπευτον καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσας ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως τοῦ ἐξηκολούθουν νὰ τὸν πειράζουν. Διότι δὲν ἐρωτοῦσαν διὰ νὰ πιστεύσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ εὑρουν ἀφορμὴν νὰ τὸν κατηγορήσουν. Διαφορετικὰ, ἐάν τὸν εἶχαν πλησιάσει μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ πιστεύσουν, ἀσφαλῶς, θὰ τοὺς εἶδνε κάποιο θαῦμα ἐξαιρετικόν. Διότι αὐτοὺς ποὺ εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκα «θὲν εἶναι καλόν...»¹⁸ καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἐδῶκεν ὅ,τι ἐζήτησεν, πολὺ περισσότερον θὰ εἶδεν εἰς αὐτοὺς.] Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἐζητοῦσαν τὸ θαῦμα διὰ νὰ πιστεύσουν, δι' αὐτὸ τοὺς ὀνομάζει καὶ ὀποκρίτας, διότι ἄλλα ἔλεγαν καὶ ἄλλα ἐσκέπτοντο. Πραγματικὰ, ἐάν ἐπίστευαν, δὲν θὰ ἐζητοῦσαν θαῦμα. Καὶ ἀπὸ ἄλλων πλευρῶν, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ἐπίστευαν. Ἀπὸ τὸ θεὶ ἐνῶ ἐπετιμήθησαν καὶ ἠλέγηθησαν, δὲν παρέμειναν κοντὰ τοῦ, οὔτε εἶπαν, ὅτι ἀγνοοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν.

Καὶ τί εἶδους θαῦμα ἐζητοῦσαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἡ νὰ σταματήσῃ τὸν ἥλιον, ἢ νὰ θέσῃ ἡνία εἰς τὴν σε-

16. Ματθ. 16, 1 - 4.

17. Μαρκ. 8, 11 - 12.

18. Ματθ. 15, 20.

λήνην, ἢ νὰ ρίξῃ κεραυνούς, ἢ νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἀέρα, ἢ κατὰ ἄλλο παρόμοιον νὰ κἀνῃ. Καὶ ὁ Κύριος τί ἀπήντησεν εἰς αὐτά; «Τὴν μὲν ἐξωτερικὴν ἔμιν τοῦ οὐρανοῦ ἠεὺρετε νὰ διακρίνετε, τὰ σημεῖα, ὅμως, ποῦ φανερώουν ὅτι ἐφθάσαν αἱ ἡμέραι τοῦ Μεσσίας, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὰ διακρίνετε.» Ἐλέπετε τὴν πρᾶστικότητα καὶ τὴν ἐπιτακτικὴν τοῦ Κυρίου; Ἐ Διότι δὲν ἠρήθη, ὅπως ἔκανε παλαιότεροι¹⁹, καὶ δὲν εἶπεν μόνον, «δὲν θὰ δοθῇ εἰς αὐτήν», ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν δὲν τοὺς δίδει θαύματα, μολοντοὶ δὲν ἐρωτοῦσαν μὲ σκοπὸν νὰ μάθουν.

Καὶ ποῖα εἶναι ἡ αἰτία αὐτή; Ὅπως ἀκριβῶς, διὰ τὸν οὐρανὸν, λέγει, ἄλλο εἶναι τὸ σημεῖο τοῦ χειμῶνος καὶ ἄλλο τῆς καλοκαιρίας, καὶ, ὅταν κάποιος ἴδῃ τὸ διακριτικὸν τοῦ χειμῶνος, δὲν θὰ ζητήσῃ γαλήνην, οὔτε εἰς τὴν ἀσυνέφαστον γαλήνην θὰ ζητήσῃ χειμῶνα, καθ' ὅμιον τρόπον πρέπει νὰ σκεπτεσθε καὶ δι' ἐμέ. Διότι ἄλλος εἶναι ὁ καιρὸς αὐτὸς τῆς παρουσίας μου καὶ ἄλλος ὁ μελλοντικός. **5:4** Ἰ Τώρα χρειάζονται αὐτὰ τὰ ἐπίγεια θαύματα, ἐνῶ τὰ θαύματα εἰς τὸν οὐρανὸν φυλάσσονται διὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Τώρα ἦλθα ὡς ἱατρός, τότε θὰ ἔλθω ὡς δικαστής. Τώρα ἦλθα διὰ νὰ ζητήσω τὸ παραστρατημένον (πρόθετον), τότε θὰ ἔλθω διὰ νὰ ζητήσω εὐθύνας. Δι' αὐτὸ ἦλθα χωρὶς νὰ γίνω ἀντιληπτός, τότε, ὅμως, θὰ ἔλθω φανερά, συστρέφον τὸν οὐρανὸν, ἀποκρόπτων τὸν ἥλιον καὶ μὴ ἀφήνον τὴν σελήνην νὰ στείλῃ τὸ φῶς τῆς. Τότε θὰ παραχθῶν αἱ οὐράνια δυνάμεις καὶ ἡ παρουσία μου θὰ μοιᾶξῃ ὡς ἀστρατὴ ποῦ φαίνεται συγχρόνως ἀπὸ ὅλους. Ἀλλὰ ὁ παρὼν καιρὸς δὲν εἶναι διὰ τὰ θαύματα αὐτὰ, διότι ἦλθα διὰ νὰ ἀποθάγω καὶ νὰ ὀπισθῶ τὰ θαυρτερα πᾶσι. Ἐ Δὲν ἠκούσατε τὸν προφήτην ποῦ λέγει: Δὲν θὰ φιλονεκτήσῃ, οὔτε θὰ κραυγᾶσῃ, οὔτε θὰ ἀκούσῃ ἔξω ἢ φωνῆ του;²⁰ Καὶ ἄλλος πάλιν λέγει: «Θὰ κατεθῇ ὅπως ἡ δροσιά κατεβαίνει ἐπάνω εἰς τὰ μαλλιά»²¹. Ἐάν, ὅμως, ἀναφέρῃς τὰ θαύματα ποῦ ἔ-

19. Ἰβρίδ., Ματθ. 19, 39.
20. Ἰβρίδ., Ψαλ. 42, 8.
21. Ψαλ. 71, 6.

γινον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φαραῶ, τότε ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ δικαιολογημένα εἶναι ἐκεῖνα. Διὰ τὸν ἄλλοτῃ εἰς τοὺς φίλους τοῦ δὲν εἶναι, θέβαια, ἀπαραιτήτα παρόμοια θαύματα.

Ἀλλὰ κατὰ ποῖαν λογικὴν θὰ δώσω μεγάλα θαύματα, ὅταν τὰ μικρὰ δὲν γίνονται πιστευτά; Τὰ νομιᾶζω μικρὰ ὡς πρὸς τὴν θεαματικότητά, διότι κατὰ τὴν δυνάμιν εἶναι πολὺ ἀνώτερα αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖνα. Πραγματικά, τί δύναται νὰ θεωρηθῇ ἴσον πρὸς τὴν ἀφῆσιν τῶν φιαρτίων, τὴν ἀνάστασιν τοῦ νεκροῦ, τὴν ἐκδίωξιν τῶν δαιμόνων, τὴν δημιουργίαν τοῦ σώματος²² καὶ ὅλας τὰς ἄλλας θεραπείας;

Ὁ Σὺ, ὅμως, πρόσθεε τὴν πεπωρωμένη καρδίαν τους, ποῦ ἂν καὶ ἤκουσαν ὅτι «δὲν θὰ τοὺς δοθῇ ἄλλο θαῦμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ», ἐν ταῦτοις δὲν ἐρωτοῦν, θέβαια, ἀφοῦ ἐγνωρίζαν καὶ τὸν προφήτην καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν γεγονότα, καὶ τὰ ἤκουσαν πάλιν, ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ μάθουν ποῖαν σημασίαν εἶχαν οἱ λόγοι αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅπως εἶπα παραπάνω, αὐτὰ δὲν τὰ κάνουν ἀπὸ ἐπιθυμία διὰ νὰ μάθουν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἀφήσῃ καὶ ἐρυγεῖν.

«Καὶ ὅταν ἦλθον οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν τῆς Λίβνης, εἶδον ὅτι εἶχαν λησιμονήσει νὰ πάρουν μαζί τους ἄρτους.» Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς εἶπεν: Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας καὶ προσέχετε ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων²³. Ἦ Καὶ διὰτὶ δὲν τοὺς εἶπε καθαρά, προσέχετε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν; Θέλει νὰ τοὺς ὑπενθυμίσῃ τὰ συμβάντα, διότι γνωρίζει καλὰ ὅτι εὐκόλα τὰ λησιμονοῦν. Ἀλλὰ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτιμῆσῃ ἀπλῶς δὲν εἶχε καμμίαν σκοπιμότητα, ἐνῶ μὲ τὸ νὰ πᾶρῃ ἀφορμὴν ἀπὸ αὐτοῦ καὶ νὰ τοὺς μαλώσῃ ἔκανε τὴν κατηγορίαν περισσότερον δεκτικὴν. Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν τοὺς ἐπιτιμῆσε τότε, ὅταν τοὺ εἶπαν: «Ἀπὸ ποῦ νὰ προμηθευθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τόσον πολλοὺς ἄρ-

22. Ἀναγράφεται μόνον εἰς τὴν Θεραπειὰν τῶν πηλῶν.
23. Ματθ. 16, 6-8.

τους;» διότι, πραγματικά, ήτο μεγάλη εύκαρία να λεχθῆι τότε αὐτό. Διὰ τὴν μὴ δόση τὴν ἐντύπωσιν ἔτι θιάζει πρὸ τοῦ θαύματος. Ἐπίσης, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ἔμπρὸς εἰς τὰ πλῆθη τοῦ κόσμου, οὐτε νὰ ἐπιδειχθῆι εἰς ἄραρον αὐτῶν. Ἔ. Καὶ τώρα, λοιπόν, ἡ κατηγορία εἶναι περισσότερο δικαιολογημένη, διότι ἂν καὶ τὸ θαῦμα εἶχε γίνῃ δύο φορές, αὐτοὶ παρέμεναν οἱ ἴδιοι.

Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἔκανε καὶ τὰ δεύτερον θαῦμα, τότε τοὺς ἐπιτιμᾷ. Διότι ὅσα ἐσκέπτοντο, αὐτὰ ἀποκαλύπτει. Ἦ ἐσκέπτοντο, ὅμως; «Ὅτι δὲν ἐπήραμεν», λέγει ὁ εὐαγγελιστής, «ἄρτους»²⁴. Διότι ἀκόμη ἦσαν προσκολλημένοι εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς καθάρσεις καὶ τὰς διακρίσεις τῶν φαρισητῶν. **24-25** Δι' ἄρα αὐτὰ, λοιπόν, τοὺς ἐπιτιμᾷ με μεγαλυτέραν σφοδρότητα καὶ τοὺς λέγει: «Διατί ἐπέσπετε εἰς σκέψιν καὶ συλλογισμὸν, ὀλιγόπιστοι, ἐπειδὴ δὲν πήρατε ἄρτους;»²⁵ Ἀκόμη δὲν ἐννοεῖτε καὶ δὲν καταλαβαίνετε; Ἀκόμη ἔχετε παχυλὴν τὴν διάνοιάν σας; Ἐνῶ ἔχετε μάτια, δὲν βλέπετε; Καὶ ἐνῶ ἔχετε αὐτιά, δὲν ἀκούετε;²⁶ Δὲν ἐνθυμείσθε ἐπὶ τάλους τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πέντε χιλιάδων καὶ πόσα κοφίνα περισευμάτων ἐπήρατε; Ὁδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τρεσάρων χιλιάδων καὶ πόσα μεγάλα κοφίνα περισευμάτων ἐπήρατε;²⁷

Εἶδες πόσον πολὺ ἠγωνιάκρησεν; Διότι δὲν φαίνεται πούθενά ἄλλοδὸν νὰ τοὺς ἐμάλασεν τόσον. Διὰ τὴν ἰδίαν λόγον, πρὸς αὐτοὺς; Διὰ τὴν μὴ δόση τὴν ἐντύπωσιν ἔτι θιάζει πρὸ τοῦ θαύματος. Ἐπίσης, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ἔμπρὸς εἰς τὰ πλῆθη τοῦ κόσμου, οὐτε νὰ ἐπιδειχθῆι εἰς ἄραρον αὐτῶν. Ἔ. Καὶ τώρα, λοιπόν, ἡ κατηγορία εἶναι περισσότερο δικαιολογημένη, διότι ἂν καὶ τὸ θαῦμα εἶχε γίνῃ δύο φορές, αὐτοὶ παρέμεναν οἱ ἴδιοι.

24. Ματθ. 16,7.
27. Ματθ. 16,8.
26. Μάρκ. 8, 17-18.
27. Ματθ. 16, 9-10.

αὐτοὺς δι' ὅσα τοὺς ἐπιτιμῶν με σφοδρότητα καὶ λέγει: «Δὲν ἐνθυμείσθε τοὺς πέντε ἄρτους καὶ πόσα κοφίνα περισευμάτων ἐπήρατε; Οὐτε ἐνθυμείσθε καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ πόσα μεγάλα κοφίνα περισευμάτων ἐπήρατε;» Δι' αὐτὸ ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸν καὶ τῶν διατραφέντων (καὶ τῶν περισευμάτων, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ τοὺς ὑπεθυμίσῃ τὰ περασμένα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ τοὺς καταστήσῃ πρὸ προσεκτικῶς διὰ τὰ μέλλοντα.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν πόσον ἠπίδρασεν ἠσκήσεν ἡ ἐπιτιμῆσι καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἡ ἡγεῖρε τὴν διάνοιάν τοὺς, πρὸ ἐκομιᾶς, ἀκούσε τί λέγει ὁ εὐαγγελιστής. Καρῆ, δηλαδή, νὰ εἴπῃ τίποτε περισσότερο ὁ Ἰησοῦς, παρὰ μόνον ἐπιτιμῶν καὶ προσέθεσεν τὸ ἀκόλουθον μόνον: «Πῶς δὲν καταλαβαίνετε, ὅτι δὲν σὰς εἶπα διὰ τὸν συνήθη ὕλικόν ἄρτον, ὅταν σὰς συνέστησα νὰ προσέχετε ἀπὸ τὸ προζύμι τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων;»²⁸ ὁ εὐαγγελιστής συνέχισεν ὡς ἑξῆς: «Τότε ἐκατάλασθαι, ὅτι δὲν εἶπε νὰ προσέχον ἀπὸ τὸ προζύμι μετὰ τὸ ὅποιον γίνεταί ὁ ἄρτος. Ἡ ἀλλ' ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων»²⁹, μολοντί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δὲν ἔδωκεν ἐρμηνείαν.

Κύτταξε πόσα καλὰ ἐπέτυχεν ἡ ἐπιτιμῆσι. Πραγματικά, τοὺς ἀπῆλαξεν ἀπὸ τὰς Ἰουδαϊκὰς προληπτικὰς διακρίσεις καὶ ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοὺς κατέστησε πρὸ προσεκτικῶς. Ἐπίσης τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ὀλιγοπιστίαν, ὥστε νὰ μὴ φοβούνται οὐτε νὰ τρέμουν, ἔαν κάποτε νομίσουν ὅτι ἔχουν ὀλίγους ἄρτους, οὐτε νὰ φροντίζουν ὑπερβολικὰ διὰ τὴν πείναν, ἀλλὰ νὰ ἀδιανοήτως δι' ἄρα αὐτὰ.

Κατὰ συνέπειαν, ἄς μὴ κολοκεύωμεν εἰς κάθε περίπτωσιν τοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους, οὐτε νὰ ἐπιβιάζωμεν τὴν ἐνοσίαν τῶν ἀρχόντων. Διότι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ χρειάζεται καὶ τὰ δύο αὐτὰ φάρμακα. Ἐ Δι' αὐτῶν τὸν λόγον καὶ ὁ Θεὸς ἔτσι τακτοποιεῖ τὰ ἀφορῶντα εἰς ὀλοκλήρον τὴν οἰκουμένην, πράττων ἄλλοτε τοῦτο καὶ ἄλλοτε ἐκεῖ-

28. Ματθ. 16,11.
29. Ματθ. 16,12.

νο, χωρίς να αφήνι μόνιμα τὰ εὐχάριστα, οὔτε τὰ λυπηρὰ μόνον τους νὰ ἐπικρατήσουσι. Ὅπως, δηλαδή, ἄλλοτε εἶναι νύκτα καὶ ἄλλοτε ἡμέρα, ἄλλοτε δὲ καλοκαίρι καὶ ἄλλοτε χειμῶν, καὶ ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε ἔχομεν λύπην καὶ ἄλλοτε χαρὰν, ἄλλοτε πάλιν εἴμεθα ἀρρώστοι καὶ ἄλλοτε ὑγιεῖς. Ὡστε, ἅς μὴ παρανενοῦμεθα ἐπειδὴ ἀσθενούμεν. 18-4-23 Διότι καὶ ὅταν εἴμεθα ὑγιεῖς πρέπει νὰ μᾶς κατέχη βοιωκακός. Οὔτε νὰ μᾶς πιάνη ταραχὴ, ὅταν πονούμεν, διότι καὶ ὅταν χαίρωμεθα εἶναι φυσικὸν νὰ ταρασσόμεθα. Διότι βλα γίνονται κατὰ φυσικὴν τάξιν καὶ λογικὴν ἀκολουθίαν. Καὶ διατε παρανενοῦσσα, ἐπειδὴ συμβαίνουν εἰς σὲ αὐτά; Διότι ἡμπορεῖς νὰ ἴδῃς ὅτι τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους.

Καὶ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτὸ καλά, ἅς πάρωμεν ὡς παράδειγμα ἐκείνον τὸν θῖον, ποὺ νομίζεις ὅτι εἶναι γεμάτος ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἐνόχλησιν. Θέλεις νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ Ἀθραάμ ἀπὸ τὴν ἀρχήν; Τί ἤκουσεν, λοιπόν, αὐτὸς ἀμέσως; «Ἐξ-εἴλεθε ἀπὸ τὴν χώραν σου καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου»³⁰. Εἶδες λυπηρὰν ἐντολήν ποὺ εἶπεν; Β' Ἀλλὰ κύμαζε ποὺ τὴν διεδέχθῃ τὸ εὐχάριστον. «Καὶ ἔλα εἰς τὴν γῆν ποὺ θὰ σοῦ ὑποδείξω, καὶ θὰ σὲ κάνω γενάρχην μεγάλου ἔθνους»³¹. Τί λοιπόν; Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν ὑποδειχθείσαν χώραν καὶ εἰσηλθεν εἰς τὸ λιμάνι³², ἔπευσεν τὰ δυσάρεστα; Καθόλου, θέσασα³³. Ἀλλὰ πάλιν ἄλλα χειρότερα κακὰ διαδέχονται τὰ πρότα, ὅπως εἶναι ἡ πείνα, ἡ μετανάστευσις καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῆς συζύγου του. Καὶ ὅσπερ ἀπὸ αὐτὰ, ἄλλα εὐχάριστα τὸν ἐπερίμεναν, ὅπως εἶναι ἡ πληγὴ κατὰ τοῦ φαραῶ, ἡ ἀπελευθέρωσις, ἡ τιμὴ καὶ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα δῶρα καὶ ἡ ἐπιάνοδος εἰς τὴν χώραν του. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀπλοποιος ζωὴ του εἶχε παρομοίαν συνέχειαν καὶ ὑφαίνετο μὲ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρε-

30. Γεν. 12,1.

31. Γεν. 12,1.

32. Μεταφορικῶς ἡ Παλαιστίνη δοκιμάζεται λιμάνι, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἔρχονται ἀπὸ τὴν παλαιστινίαν εἰς μετανάστευσιν οἱ Ἀβραάμ.

στα γεγονότα³³. Καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους, ὅμως, τὰ ἴδια συνέβαινον. Ὡς αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Αὐτὸς μᾶς παρηγορεῖ εἰς κάθε θλίψιν μας, διὰ νὰ ἡμποροῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ παρηγοροῦμεν τοὺς ἄλλους εἰς ὅποιανδήποτε θλίψιν καὶ ἂν εὐρισκῶνται»³⁴.

Καὶ τί συμβουλήν (δίδεις) εἰς ἐμὲ ποὺ διαρκῶς ἐρίσκωμαι μέσα εἰς τὰς θλίψεις; Ἐρατὲ κάποιος. Νὰ μὴ εἶσαι οὔτε ἀγνώμων, οὔτε ἀχάριστος. Διότι εἶναι ἀδιανόητον νὰ εὐρισκεται κανεὶς συνεχῶς εἰς τὰς θλίψεις, ἐπειδὴ δὲν ἀντέχει ἡ φύσις μας. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐπιθυμούμεν νὰ εἴμεθα συνέχεια εἰς τὴν χαρὰν, δε' αὐτὸ καὶ ἔχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὰς θλίψεις. Καὶ οὐκ μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ καλά τὰ λησμονούμεν ἀμέσως, ἐνῶ τὰ δυσάρεστα τὰ ἐνθυμούμεθα διαρκῶς, δι' αὐτὸ ὑποστηρίζομεν ὅτι συνέχεια εἰς τὰς θλίψεις εὐρισκόμεθα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν ἕνας ἀνθρώπος νὰ εἶναι συνεχῶς στενοχωρημένος. Καὶ ἂν θέλετε, ἅς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἀπολαύσεως, τῆς τριφῆς καὶ τῆς ἀφθονίας. Ἰ) καθὼς καὶ τὴν ζωὴν τοῦ θάρους, τοῦ πόνου καὶ τῆς δόνησις. Θὰ σὰς ἀποδείξω, λοιπόν, ὅτι ἡ πρώτη ἔχει λύτας καὶ ἡ δευτέρα ἀνέσει.

Ἀλλὰ μὴ ταρασσέσθε. Ἄς πάρωμεν ὡς παράδειγμα ἕνα φυλακισμένον καὶ ἕνα βασίλειον νέον καὶ ὄρφανόν, ποὺ ἐκληρονόμησε μεγάλην περιουσίαν. Ἐπίσης, ἅς πάρωμεν καὶ κάποιον ἐργάτην, ποὺ ἔλην τὴν ἡμέραν κοπιάζει, καὶ ἕνα ἄλλον, ποὺ συνέχεια γλεντᾷ καὶ ἀπολαμβάνει. Θέλεις, λοιπόν, νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πρόπτον τὰς λύτας ἐκείνου ποὺ γλεντᾷ; Ἰ' Συλλογίσου, πόσον δοκιμάζεται ἡ διάνοιά του, ὅταν ἐπιθυμῇ δοξάν, ποὺ υπερβαίνει τὰς δυνατότητάς του, ὅταν καταφρονῆται ἀπὸ τοὺς ὑπέρτας, ὅταν προσβάλλεται ἀπὸ τοὺς κατωτέρους του, ὅταν ἔχη πέρα πολλοὺς κατηγορούς καὶ πολλοὶ τὸν ἐπικρίνουν διὰ τὴν ὀπάτηλον ζωὴν του. 18-4-4 Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα κακὰ, ὅσα συνήθως συμβαίνουν εἰς τοὺς πλουσίους αὐτοῦ τοῦ εἴθους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγρα-

33. Ματθ. Γεν. 12 - 25.

34. Β' Κορινθ. 1,4.

φούν, όπως είναι οι εχθρότητες, οι συγκρούσεις, οι κατηγορίες, οι ζημίες, οι επιβουλές των φθονερών, οι όποιες, επειδή δεν μπορούν να μεταφέρουν τον πλούτον εκείνου εις τον εαυτόν τους, σύρουν, σπάρσασουν από κάθε πλευράν τον νέον και αναπολογιστάς χαιμίδνας σηκώνουν έναντιον του.

Θέλεις να σου εκθέσω και την χαράν του έργάτου; Είναι άπληραγμένος από όλα τα παρσπάνια κακά. Και, αν κάποιος τον προσβάλη, δεν λυπείται, διότι δεν θεωρεί τον εαυτόν του άνωτερον κανενός άλλου. Ούτε φοβείται δια τα χρήματα, αλλά τρώγει με ευχαρίστησιν και κοιμάται με μεγάλην εφφροσύνην. Δεν νοιάσθουν τόσην απόλαυσιν, όσοι πίνουν το κρασί της Θάσους, **53** δσην νοιάσει αὐτός, όταν πηγαίνει εις τας πηγάς και απολαμβάνη το δροσερόν νερό τους, Ἄλλα του πλουσίου δεν είναι ἔτσι ἡ ζωή.

Ἐάν, όμως, δεν σου άρκούν τα λεχθέντα, δια να κατοστήσω μεγαλύτερον την νίκην, έλα, άς συγκρίνωμεν τον βασιλέα και τον φυλακισμένον. Και θα ίδης τον δεύτερον πολλές φορές να είναι ευχαριστημένος, να διασκεδάει και να άνατηδύ από χαράν, ενώ τον βασιλέα θα τον ίδης να λυπῆται, έχοντα το στέμμα και την βασιλικήν πορφυράν, να τον άποκαλοῦν άπειραι φροντίδες και να πεθαίνει από τον φόβον του.

Ἔτσι, δεν είναι δυνατόν, άποωσθήποτε δεν είναι δυνατόν, να εῦρης την ζωήν και ενός ανθρώπου χωρίς λύπην, άλλ' ούτε και χωρίς ἡδονήν. Διότι δεν θα ἡμπορούσε να άνδύξει ἡ φύσις μας, όπως είπα παραπάνω. Ἐάν δέ άλλος μὲν χαίρεται περισσότερον, άλλος δέ λυπείται περισσότερον, αὐτο προέρχεται από τον ίδιον τον λυπούμενον, όταν είναι μικρόψυχος, Ἰ, και όχι από την φύσιν των πραγμάτων.

Πραγματικά, εάν θέλωμεν να χαρώμεθα συνεχώς, έχομεν πολλές άφορμάς. Διότι αν ασκώμεν την άρετήν δεν υπάρχει τίποτε πλέον ἱκανόν να μας λυπῆση. Ἐπειδή ἡ άρετή προσφέρει αγαθός ελπίδας εις εκείνους που την έχουν κτήμά τους, τους κάνει αγαπητούς εις τον Θεόν, τους συμπαθοῦν οι άλλοι άνθρωποι και άπερίγραπτον

χαράν τους παρέχει. Μαλονότι ἡ προσπάθεια δια την εφφρομονήν της άρετής συνεπάγεται κόπον, εν τούτοις ἡ συνείδησις γεμίζει από εφφροσύνην και τόσην χαράν δίδει εις τον εσωτερικόν κόσμον του ανθρώπου, δσην κανείς λόγος δεν ἡμπορεί να παραστήση. Πραγματικά, ποιον από τα πράγματα της παρουσίας ζωής σου φαίνεται ότι είναι γλυκό; **1** Το πλούσιο τραπέζι, ἡ ύγεια του σώματος, ἡ δόξα, τα πλοῦτη; Ἄλλα, όλα αυτά τα ευχάριστα εάν τα παραβάλῃς με εκείνην την ἡδονήν, είναι πικρότερα από όλα, συγκρινόμενα με αὐτήν. Διότι δεν υπάρχει τίποτε πιο κλυκό από την αγαθήν συνείδησιν και την καλήν ελπίδα.

Και εάν θέλετε να μάθετε αὐτό, άς εξετάσωμεν τον ἔτο μοθόνατον ἢ ένα γέροντα. Ἐάν, λοιπόν, του ὑπεθυμώσωμεν τα πλοῦσια τραπέζια που άπέλαυσε, και την δόξαν και την τιμήν, που εἶχεν άπ' ενός, και άπ' ἑτέρου τα αγαθά έργα, που ἔπραξε κατά καιρούς, και τον ἐρωτήσωμεν δια ποια χαίρεται περισσότερον, θα ἴδωμεν ότι δια τα πρώτα αίσχύνεται και κρούπει το πρόσωπον του από ἔντροπήν, ενώ δια τα τελευταία χαίρει και αγάλλεται. **2** Ἐτσι και ὁ Ἐζεκιάς³⁵, όταν ἠσθένησε, δεν ἐνεθυμήθη τα πολυτελή τραπέζια, ούτε την δόξαν, ούτε το βασιλικόν αξίωμα, παρά μόνον την δικαιοσύνην. Μιήσθητι, λέγει, ότι ἐθάδισα ἐνωπόν σου εις ὁδόν εὐθείαν³⁶. Κύριε, τάξει και τον Παῦλον που χαίρεται δια τα ἴδια πράγματα και λέγει: «Ἐχω αγωνισθῆ τον καλόν άγώνα, έχω φθάσει εις το τέλος του δρόμου της άρετής, έχω ἀσφιδάσει την πίστιν»³⁷.

Και τί άλλο θα ἡμπορούσε να εἴπῃ ὁ Παῦλος; ἔρωτά κάποιος, Παῦλα και μάλιστα περισσότερα (άπό τους πλουσίους), **35-45** Ἀληθῆ, τας τιμάς του του ἔκανον, τας τιμητικάς ανωθείας και την μεγάλην άφοσίωσιν των

³⁵ Ἐζεκιάς βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (726 - 697 π.Χ.). Ἐνεθεος τοῦς Ἄσσυριους καὶ ἔβλεπε συμμάχων με τοῦς Αἰγυπτίους. Με τὴν συμμοσάστασιν τοῦ προφῆτου Ἡοκίου ἀποκατάσταν την λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἰβρί. 4' Βασίλ. 14 - 20, 15' Παρκαλ. 20 - 32, 16ο. 36 - 38.

³⁶ Πρὸς 2' Βασίλ. 20,3. Ἡσ. 38,8.
³⁷ Β' Τιμ. 4,7.

πιστών. Ἡ δὲν τὸν ἀκούεις ποῦ λέγει: «Ἀλλὰ μὴ ἐδέχθητε σὺν ἄγγελον Θεοῦ, ὅπως θὰ ἐδέξασθε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν»³⁸, καὶ ὅτι «ἐάν ἦτο δυνατὸν καὶ τὰ μάτια σας ἀκόμη θὰ ἐβγάξατε καὶ θὰ μοῦ τὰ ἐδίδατε»³⁹, καὶ: «Ἄλλοι διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν μου ἔβαλαν τὸν πρῶτόν μου κάτω ἀπὸ τὴν μάγισσον»⁴⁰. Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα δὲν ἀναφέρει, ἀλλὰ μνημονεύει τοὺς κόπους, τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς στεφάνους δι' αὐτά. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ἐκεῖνα μὲν παροιμένοι ἐβῶ εἰς τὴν γῆν, ἐνθὲν τὰ ἄλλα μᾶς ἀκολουθοῦν εἰς τὴν ἀποδημίαν μας ἀπὸ τὸν κόσμον. Δι' ἐκεῖνα θὰ δώσωμεν λόγον, δι' αὐτά θὰ ζητήσωμεν ἁμιοιβήν. Δὲν γνωρίζετε κατὰ ποῖον τρόπον κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς μας συνταράσσουν τὴν ψυχὴν τὰ ἁμαρτηματά; Β. Πῶς ἀνακινοῦν τὸ βάθος τῆς καρδίας; Τότε, λοιπόν, ὅταν συμβαίνουν αὐτά, ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀγαθῶν ἔργων παρίσταται ὅπως ἡ γαλήνη τῶν χειμῶνα καὶ παρηγορεῖ τὴν παραγμένην ψυχὴν.

Ἐάν, ὅμως, ἀγρυπνῶμεν πνευματικῶς, τότε καὶ ὅταν ζῶμεν θὰ ἔχωμεν αὐτὸν τὸν φόβον. Ἐπειδὴ, ὅμως, μᾶς κατέχει ἡ ἀναισθησία, ὅταν φεύγαμεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, θὰ μᾶς κυριεύσῃ ὅποιοίποτε (ὁ φόβος αὐτός). Διότι καὶ ὁ φυλακισμένος τότε ὑποφέρει περισσύτερον, ὅταν τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὸ δικαστήριον. Τότε τρέμει πρὸ πάντων, ὅταν ἴσταιται κοντὰ εἰς τὸ ἐδῶλιον, ὅταν πρέπει νὰ ὑποστῇ τὰς ἐθῶνας τῶν πράξεών του.

Δι' αὐτό, λοιπόν, τότε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκούσῃς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ δηγοῦνται φοβεράς ἱστορίας καὶ ὁράματα φρικτά, (ὅτι) ποὺ οὔτε νὰ ἀντικράσουν ἔχουν τὴν δύναμιν οἱ μελλοθάνατοι, καὶ μὲ μεγάλην ὀρμὴν συνταράσσουν τὸ κρεββάτι, ποὺ εὐρίσκονται, καὶ μὲ τρόμον κυττάζουσι τοὺς παρευρισκομένους, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τους προσπαθεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ θαυότερα καὶ διατάζει νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ δὲν ὑποφέρει τὴν θέαν τῶν ἐρχομένων ἀγγέλων. Πραγματικῶς, ἐάν μᾶς κυριεύῃ φόβος, ὅταν ἀντικράζωμεν ἀνθρώπους φοβερούς, τί δὲν θὰ

38. Γαλ. 4.14.
39. Γαλ. 4.15.
40. Ρωμ. 16.4.

πάθωμεν, ὅταν βλέπωμεν ἀγγέλους ποὺ μᾶς ἀπειλοῦν, καὶ δυνάμεις ὑπερμεγέθεις, ἐνθὲν ἡ ψυχὴ μας ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμά μας καὶ σῦρεται καὶ δδύρεται συνεχῶς ἀσκόπα καὶ μάταυα; Διότι καὶ ὁ γνωστός ἐκεῖνος πηλοῦσιος μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπένησεν πολὺ, ἀλλὰ κοιμήσαν ὠφέλειαν δὲν ἀπεκόμισεν.

Ὁ "Ὁλ' αὐτά, λοιπόν, ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν μας καὶ γυρίζοντες συνεχῶς μέσα μας, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ἀς διατηροῦμεν ἀκμαίον τὸν φόβον δι' αὐτά, ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κόλασιν αὐτὴν καὶ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὅποια εἶθε ὁλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὅποιον μαζί με τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ' (54)

(Ματθ. ιγ', 13 - 23)

346. «Όταν δέ ο Ίησους ήλθεν εις τὰ μέρη τῆς Καισαρείας τοῦ Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητάς Του λέγων· ποῖος νομίζουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι εἶμαι ἐγώ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;» (Ματθ. 16, 13).

Διὰ ποῖον λόγον ἀπέφερε τὸν Ἰησοῦν τῆς πόλεως; Ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ ἄλλη, ἡ Καισαρεία τοῦ Στράτωνος¹. Καὶ δὲν ἐρώτᾳ τοὺς μαθητὰς εἰς ἐκείνην, ἀλλ' εἰς αὐτήν, ὡς ἄνθρωποι, ἀπὸ αὐτοῦ μακρὰν τῶν Ἰουδαίων, ὡστε, ἀφοῦ ἀπαλλαγὸν πάσης ἀγωνίας, νὰ εἰπουν μετὰ θάρρους διὰ τὸς ἐνοουμῶς σκέψεις των. **13** Καὶ διατί δὲν ἐζητήσα νὰ μάθῃ ἀμέσως τὴν γνώμην αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν; Πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀφοῦ ἀναφέρουν τὴν γνώμην ἐκείνων καὶ ἐπειτα ἐρωτηθῶν, «Σεῖς δὲ ποῖος λέγετε, ὅτι εἶμαι;», ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεως ὀδηγηθῶν εἰς ὑψηλότεραν σκέψιν καὶ μὴ καταλήξουν μετὰ τῶν πολλῶν εἰς τὴν αὐτὴν ταπεινὴν ἰδέαν περὶ τοῦ Χριστοῦ.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς οὕτε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν γνώμην των, ἀλλ' ὅταν ἔκαμε πολλὰ θαύματα καὶ ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς περὶ τῶν δια-

1. Ἡ Καισαρεία τοῦ Φιλίππου ἔκειτο παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ θρόνου Ἐρμόν κληρῖον τῶν πηγῶν τοῦ Ἰορδάνου. Ἐνομαζέτο πρότερον Πανόα, ἀ-
καταβίβος δὲ μετὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Τετραρχοῦ, υἱοῦ τοῦ Μ. Ἡρώδου, ἀ-
νομήσθη διὰ αὐτοῦ πρὸς τὴν τῶν Τετραρχῶν Καισαρέα, Κεσάρεια.

2. Ἡ Καισαρεία αὕτη, πάλαι παρὰ τὴν ἑσπέρην τῆς Ἰερουσάλημ, ἐ-
λέγτο πρότερον Πόρος Στράτωνος. (1) Μέγας Ἡρώδης τὴν ἀνεκδόκητον
ἐκ νέου καὶ τὴν ὀνόμασε Καισαρεία, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλέξανδρου.

3. Εἰς τὴν Καισαρείαν τοῦ Φιλίππου ὁ Ἰησοῦς προσεκήρυσσε τὸ πρῶτον
τὸν Ἰησοῦν θέναν καὶ τὴν ἀνάστασιν, ὡς καὶ τὰ πᾶσιμα καὶ τὰς δοκι-
μασίας τῶν μαθητῶν του.

φόρον καὶ ὑψηλῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως (δογματῶν) καὶ παρέσχε πολλὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς θεότητός Του καὶ τῆς ἐνότητος καὶ συμφωνίας μετὰ τὸν Πατέρα, τότε ὑποβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Καὶ δὲν εἶπα, ποῖος λέγουν ὅτι εἶμαι, οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι; **13** Ἐν καὶ θέθενα αὐτοὶ πολλὰς φορὰς ἐπιληρίσασαν τὸν Κύριον καὶ συκομλοῦν ἄλλα, «Ποῖος νομίζουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι εἶμαι ἐγώ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;», ἐξετάζων τὴν ἀμερόληπτον γνώμην τοῦ λαοῦ. Διότι, ἐν καὶ ἦτο πολὺ κατωτέρα τῆς ἀληθοῦς γνώμης, διὰς ἦτο ἀπηλαγμένη πονηρίας ἢ γνώμης ὁμοῦ τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων ἦτο γεμάτη ἀπὸ κακίας.

Καὶ διὰ νὰ δείξῃ, πὸς θέλει νὰ ἐπιθεωραῖσθαι ἀσφα-
λῶς τὴν θεῖαν οἰκονομίαν τῆς Ἐνανθρωπήσεως, λέγει, «τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»⁴, μαρτυρῶν ἀπὸ ἐδῶ καὶ τὴν θεότητα Του, πρῶτον τὸ ὅποιον κάνει καὶ ἄλλου πολλὰς φορὰς. Διότι λέγει, «Κανεὶς δὲν ἀνέθηκε εἰς τὸν οὐρανόν, παρὰ μόνον ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν»⁵ καὶ πάλιν, «Ἐάν δὲ ἴδετε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀνεβαίνει ἐκεῖ ὅπου ἦτο πρότερον»⁶. Ἐπει-
τα, ἐπειδὴ εἶπον, «Ἄλλοι μὲν λέγουν, ὅτι εἶσαι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, **14** ἄλλοι δὲ ὁ Ἠλίας, καὶ ἄλλοι ὁ Ἰα-
ρμίας ἢ ἕνας ἀπὸ τῶν προφητῶν»⁷, καὶ ἐθέθεσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην αὐτῶν τότε προσέθεσεν «Σεῖς δὲ ποῖος λέγετε ὅτι εἶμαι;»⁸ προκαλῶν αὐτοὺς διὰ τῆς δευ-
τέρας ἐρωτήσεως εἰς τὸ νὰ συλλάθουν κατὰ ὑψηλότερον περὶ αὐτοῦ, καὶ διὰ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι ἡ πρότερα γνώμη εἶναι κατὰ πολὺ ὑποδεστέρα τῆς ἀξίας Του. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιζητεῖ ἀπὸ αὐτοῦ ἄλλην γνώμην καὶ ὑποβάλλει δευτέραν ἐρώτησιν, διὰ νὰ μὴ συμφωνήσουν μετὰ τοὺς πολ-
λοῦς, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ εἶβον θαύματα μεγαλύτερα τῆς

4. Διὰ τῆς ἀνωκαρίας αὐτῆς ἐκείνηται μᾶλλον ἡ ἀνεκδοκὴν ἦσθαι τὸν
Κύριον, ὡς διὰ τὸν ἀνεκδοκὸν ἦσθαι θεοῦ, «Μονογενὴς Υἱὸς» καὶ ἡ θεία φύ-
σις. Ἐν ἄλλοις ἀναφερόμενοι χωρίοι Ἰωάν. 3,13 μαρτυρεῖ καὶ τὴν
θεότητα καὶ τὴν ἀνεκδοκότητα τοῦ Κυρίου.

5. Ἰωάν. 3,13.

6. Ἰωάν. 6,62.

7. Ματθ. 16,14.

8. Ματθ. 16,15.

ἀνθρωπίνης δυνάμεως, ἔσ' ἐνόμιζον μὲν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀνθρώπος ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς καὶ φανεῖς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ Ἡρώδης⁹. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἀποκαρῖνῶν τοὺς μαθητὰς τῆς ὑποψίας αὐτῆς, λέγει· «Σεῖς δὲ ποῖος λέγετε, ὅτι εἶμαι;». Σεῖς δηλαδή, οἱ ὅποιοι εἴσατε πάντοτε μαζί μου καὶ με θάλεπετε νὰ θαυμασιουργῶ καὶ ἔχετε ἐπιτελεῖσαι καὶ οἱ ἴδιοι διὰ τῆς δυνάμεώς μου πολλὰ θαύματα. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Πέτρος, τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων, ὁ πάντοτε θερμὸς, ὁ καρμφίος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων; Ἄν καὶ οἱ αἱ ἠρωτήθησαν αὐτὸς ἀπαντᾷ. **15-17** Καὶ ὅταν μὲν ἐξήτει νὰ μᾶθῃ τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ, οἱ αὐτὴν εἰσήκουσαν εἰς τὴν ἐρώτησιν ὅταν δὲ ἐξήτει νὰ μᾶθῃ τὴν ἰδικὴν τῶν, ὁ Πέτρος προτρέχει, προλαμβάνει τοὺς ἄλλους καὶ λέγει· «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»¹⁰. Τί λοιπὸν ὁ Χριστὸς; «Μακάριος εἶσαι, Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωάνη, διότι ἄνθρωπος δὲν σοὺ ἀπεκάλυψε τοῦτο»¹¹.

Ὅπως ὅποτε τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἔργον θείας ἀποκαλύψεως, ἐάν ὁ Πέτρος δὲν ἔκαμνε τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ὁμολογῶν, ὡς φυσικοῦ Υἱοῦ γεννηθέντος ἐξ Αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς; ἐάν ἐθεώρει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κατὰ χάριν υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, τὸ λεχθὲν δὲν θὰ ἦτο ἀξίον μακαρισμοῦ. Καθ' ὅσον καὶ πρὸ αὐτοῦ εἶπον θὰ ἦτο ἀξίον μακαρισμοῦ εἰς τὸ πλεῖον μετὰ τὴν θαλασσοταραχὴν ποὺ συνήντησαν, «Ἀληθὴς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»¹², καὶ δὲν ἐμακαρίσθησαν, ἀν καὶ βέβαια εἶπον τὴν ἀλήθειαν. **18** Δὲν ὁμολόγησαν ὅμως τοιαύτην Υἱότητα (φυσικὴν), ὅποιον ὁ Πέτρος; ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι πράγματι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς υἱοὺς¹³, ὁ πῆρτερος βέβαια μετὰ τῶν πολλῶν, ὄχι ὅμως καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς.

9. Ὁ Ἡρώδης ὁ Τετράρχης εἶπεν περὶ τοῦ Κυρίου «ὅσος ἐστὶν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής; αὐτὸς ἠγάπη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ θνητοὶ ἐνεργετοὶ ἐν αὐτῷ» Μάρκ. 14,2.

10. Μάρκ. 16,16.

11. Μάρκ. 16,17.

12. Ματθ. 14,33.

13. Κατ' ἀρχὴν ἐλάμβανον αὐτοὶ θεοὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ζῆφ, πρὸς διακρίσιν ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κεῖν. Ἀπολόγιος οἱ ἄγγελοι, ἔπειτα οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ Παῦλος λέγει διὰ τοῦς χριστιανούς εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν 3,26 «πάντες υἱοὶ θεοῦ ἐστέ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Καὶ ὁ Νωθωναῖη ἐπίσης εἶπε, «Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ Θεοῦ υἱὸς τοῦ Ἰσραήλ»¹⁴, καὶ οὐ μόνον δὲν ἐμακαρίσθη ἀλλὰ καὶ ἠλέγηθη ἀπὸ τῶν Χριστῶν, ὡς νὰ εἴκη κάτι πολὺ κατώτερον τῆς ἀληθείας. Διότι προσέθεσαν «Ἐπειδὴ σοὶ εἶπον ὅτι σὺ εἶδον κάτω ἀπὸ τὴν σκεπὴν πιστεύεις ὅτι ἴσως μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ»¹⁵. Διὰ τοῖον λόγον λοιπὸν μακαρίζεται ὁ Πέτρος; Διότι ὁμολόγησε τὸν Χριστὸν πραγματικὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς περὶ ἐκεῖνον μὲν δὲν εἶπε τίποτε σχετικὸν εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Πέτρου ἐφανέρωσε καὶ ἔκεινον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν. **19** Διὰ νὰ μὴ νομίσουν δηλαδή οἱ πολλοὶ, ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἠγάπα θερμῶς τὸν Χριστὸν, ὅτι τὰ λόγια εἶναι καρποὶ φιλίας καὶ κολλασίας καὶ εὐνοϊκῆς πρὸς Αὐτὸν διαθέσεως, φανερώνει Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐνέπνευσε, διὰ νὰ μᾶθῃ ὅτι ὁ Πέτρος μὲν ὁμύλησε, ὁ Πατὴρ ὅμως τὰ ὁπηγόρευσε, καὶ πιστεύσῃς ὅτι τὰ λεχθέντα δὲν ἀποτελοῦν πλέον ἀνθρωπίνην γνώμην, ἀλλὰ θεῖον δόγμα.

Καὶ διὰ τὴν δὲν ἀποκαλύπτεται ὁ ἴδιος, οὔτε λέγει ἔγώ εἶμαι ὁ Χριστὸς; ἀλλὰ προσημαίνει αὐτὸ διὰ τῆς ἐρωτήσεώς του, παρακινῶν τοὺς μαθητὰς νὰ ὁμολογήσουν; **20** Διότι αὐτὸ ἦτο τὸ προσφορότερον τότε καὶ ἀναγκαῖον, καὶ προσεῖλικε περισσότερο τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ νὰ πιστεύσουν τὰ λεγόμενα. Εἶδες πῶς ὁ Πατὴρ ἀποκαλύπτει τὸν Υἱόν; πῶς ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα; «Διότι κείναι δὲν γκαρῖζει τὸν Πατέρα παρὰ ὁ Υἱὸς καὶ ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Υἱὸς θέλει νὰ τὸν ἀποκαλύψῃ»¹⁶. Ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γκαρῖσκων ἀπὸ ἄλλου τὸν Υἱόν, παρὰ μόνον ἀπὸ Αὐτοῦ τὸν Πατέρα; οὔτε ἀπὸ ἄλλου νὰ γκαρῖσκων τὸν Πατέρα; παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν Υἱόν. Ἐπομένως καὶ ἀπὸ ἐδῶ εἶναι φανερὸν καὶ

14. Ἰωάν. 1,49.

15. Ἰωάν. 1,50.

16. Λοκ. 10,23.

17. Ὁ Θεολογικὸς οὗτος ἔπος ἐκρημοποιήθη παρὰ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Ἀ' Οἰκ. Συνόδου (325 μ.Χ.) εἰς ἀντίθεσιν τῆς ἡθεσκαλίας τοῦ Ἀρείου τοῦ ἐπιθέσαντος ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπομένως «ἐτερόουτος» τοῦ Πατρὸς. Εἰς τὸ Σαββῶλον τῆς Πίστεως λέγομεν: «γεννηθέντα οὐ ποιήσαντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί».

ἡ ἰσοτιμία (Πατρός καὶ Υἱοῦ) καὶ τὸ Ὁμοούσιον¹⁷ τῶν Προσώπων. Πι λοιπὸν ὁ Χριστός; «Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάνη· σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κηφῆς»¹⁸. **18** Ἐπειδὴ ὁμολόγησε τὸν Πατέρα μου (τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς μου γέννησιν), λέγει, καὶ ἐγὼ ὀνομάσω ἑκείνον ποῦ σὲ ἐγέννησε· ὡς ἂν θὰ ἔλεγε, ὅτι ὅπως ἀκριβῶς σὺ εἶσαι υἱὸς τοῦ Ἰωάνη, ἔτσι καὶ ἐγὼ εἶμαι Υἱὸς τοῦ Πατρὸς μου. Διότι ἦτο περιττὸν νὰ εἶπῃ, «Σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάνη» ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ὁμολόγησε τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀκριβῶς ἑκείνος εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰωάνη, τῆς αὐτῆς οὐσίας πρὸς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸ προσέθεσε τοῦτο, «Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος, **19** καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας αὐτῆς θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου»¹⁹, δηλαδή ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς ὁμολογίας²⁰. Ἀπὸ ἐδῶ ὑποδεικνύει, ὅτι πολλοὶ πρόκειται ἤδη νὰ πιστεύουσιν, καὶ ἀνοηπεριόρῳι τὸ φρόνημά του, καὶ τὸν καθωστῶ ποιμένα (λαγικῶν προβάτων). «Καὶ αἱ πόλεις τοῦ Ἄβου δὲν θὰ ὑπερισχύουσιν αὐτῆς». Ἐάν δὲ τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ ὑπερισχύουσιν, πολὺ περισσότερον ἐμοῦ. Συνεπῶς μὴ ἀνησυχῆς, ὅταν πρόκειται νὰ ἀκούῃς, ὅτι θὰ παραδοθῶ καὶ θὰ σταυρωθῶ.

Ἐπειτα διμλεῖ καὶ περὶ ἄλλης τιμῆς· «Καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλεῖδια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν». Πι σημαίνει, «Καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω»· Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ σοῦ ἔδωκε τὸ νὰ γνωρίσῃς ἐμέ, ἔτσι καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω. Καὶ δὲν εἶπε, **20** θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα σου καὶ αὐτὸ²¹ ἀπεδείκνυς μεγάλην ἐξουσίαν καὶ ἦτο ἀ-

18. Ὅταν προσεφώνησε ὁ Κύριος εὐθὺς ὡς εἶδε τὸν Πέτρον καὶ τὸν προσέλαβεν ὡς μαθητὴν σου (Ἰωάν. 1,42). Ἀδφρ διμυόντες πρὸς τὸ Ματθ. 16, 17 ὁ ἱερὸς Χριστοστόμους τὴν χρησιμοποίησι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, ὡς ἀπάντησιν θελατῆ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πέτρον.

19. Ματθ. 16,18.

20. Πι ἐξ ἀποκαλύψεως αἰσθ ἀρθεῖται, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» ἀποκαλεῖ τὸν Πέτρον ἐπὶ τῆς ἀξίας στήθεσσι ἡ Ἐκκλησία. Ἐνεκεν τῆς πίστεως τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκλήθη πέτρα, ὡς μέλλον γενέσθαι πέτρα πίστεως μετὰ τὴν ἄρνησιν κατὰ τὸν Λιγαβένον. Ἐξ ἀλλου, κατὰ τὸν Ἰωάννην, ἡ πέτρα πλὴς ὁ Χριστοῦ μιμητῆς. Πρὸς. καὶ Πέτρ. Α' 2,4-6.

21. Πι ἀδελφότης θελατῆ, τὴν ἄσπιν ἔδωκε εἰς τὸν Πέτρον.

22. Ματθ. 16,19.

νέκρωσιν τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' «Εγὼ θὰ σοῦ δώσω». Πι εἶδες, Κύριε; εἶπέ μου. «Τὰ κλεῖδια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ὅσα θὰ δέσῃς εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι δεμένα εἰς τοὺς οὐρανοὺς» καὶ ὅσα θὰ λύσῃς εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι λυμένα εἰς τοὺς οὐρανοὺς»²². Πῶς λοιπὸν τὸ νὰ προσφέρῃ τὴν ἐκ δεξιάων καὶ ἐξ ἀριστερῶν θέσιν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν Αὐτοῦ²³, ὁ ὁποῖος λέγει, «Εγὼ θὰ σοῦ δώσω»; Εἶδες πῶς καὶ ὁ Χριστὸς ὠηγήσεν τὸν Πέτρον εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ ὑψηλὴν περὶ Αὐτοῦ ἀντιληψιν, καὶ ἀποκαλοῦται Ἐαυτὸν, καὶ φανεραίνει διὰ τῶν δύο αὐτῶν ὑποσχέσεων, ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Διότι ἔκκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἴδια μόνον τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ λύσῃ τὰ ἀμαρτήματα, **23** καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπαρασάλευτον ἐν μέσῳ τοιαύτης ἀναταραχῆς τῶν κυμάτων, καὶ νὰ ἀναδείξῃ ἄνθρωπον ἀλίαν ἰσχυρότερον ἀπὸ κάθε πέτραν, καθ' ἣν στιγμὴν διέκειτο ἐχθρικῶς καὶ ἐπολέμει ὅλη ἡ οἰκουμένη, αὐτὰ ὑπόσχεται ὅτι θὰ τοῦ δώσῃ ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ συνομιλῶν μετὰ τοῦ Ἱεραμίου ἔλεγε· «σὲ ἔχω θέσει ὡς ἄν χαλκὴν στήλην καὶ ὡς ἄν τεῖχος ἀπόρθητον»²⁴· ἀλλ' ἐκείνον μὲν τὸν κατέστησεν εἰς ἓνα ἔθνος, αὐτὸν δὲ εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης. Εὐχαρίστως θὰ ἠρώτων ἑκείνους ποῦ θέλουσι νὰ μειώσῃσιν τὴν ἀξίαν τοῦ Υἱοῦ, ποῖα εἶναι μεγαλύτερα δῶρα, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Πατὴρ εἰς τὸν Πέτρον, ἢ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Υἱὸς; Διότι ὁ μὲν Πατὴρ ἐχάρισεν εἰς τὸν Πέτρον τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Υἱοῦ· ὁ δὲ Υἱὸς διέδωκε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἐαυτοῦ τοῖς ἐκείθεν τόπον τῆς οἰκουμένης. **24** ἐνεχείρισεν τὴν ἐξουσίαν δέλων τῶν ἐπουρανίων πραγμάτων εἰς θετὸν ἄνθρωπον, μὲ τὸ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ κλεῖδια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐπέξετεινε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης καὶ τὴν ἀνέδειξεν ἰσχυρότερον τοῦ οὐ-

22. Ματθ. 16,19.

23. Ἡ φράσις τοῦ Κυρίου «ὅσα εἶπιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' οἷς ἔσονται ἐπὶ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 20,23), εἰς ἣν ἐνωσθη ἀνακρίεται ὁ ἱερὸς Πατὴρ, δὲν ἀποκαλεῖται ἀνακρίτην ἐξουσίαν ἢ μαρτυρὴν τῆς θέσεως καὶ ἀξίας τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ἐλέγησεν εἰς νὰ τοῦσθῃ εἰς τὴν οἰκουμένην ἢ εἰς τὸν προσωπικὸν ἄνθρωπον καὶ τῆς ἀρετῆς, ὅστις «ὅσα εἶπεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπουρανίων λαλεῖ». Ὅσα σχετικῶν ἡμελλαν τοῦ ἱερῶ Χριστοστόμου εἰς 2ου τόμου τῆς παρόσης σειρῆς (λόγος Η').

24. ἱερ. 1,18.

ρονοῦ διότι, «ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ θὰ παρέλθουν, οἱ λόγοι μου ὅμως θέν θὰ παρέλθουν»²⁵. Πῶς λοιπόν εἶναι μικρότερος τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἀπένευσε τοιαύτας τιμὰς, ὁ ὁποῖος ἐπέτελεσε τοιαύτα ἔργα. Καὶ λέγω αὐτά, ὄχι διὰ τὰ διαχωρίσει τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ διότι, «ὅλα ἔγιναν δι' Αὐτοῦ καὶ χωρὶς Αὐτῶν θέν ἔγινε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνεῖ»²⁶, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀποστομῶσα τὴν ἀνεύθυντον γλώσσαν ἐκείνων, τοῦ τολμοῦν νὰ λέγουν αὐτά²⁷.

²⁵ Ἐξ αὐτῶν ὄλων λοιπὸν παρατήρει τὴν ἐξουσίαν Του. **Β** «Ἐγὼ σοῦ λέγω, σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος· ἐγὼ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν»· ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, «τότε διέταξε ἀσσηρῶς τοὺς μαθητὰς του νὰ μὴ εἰπουν εἰς κανένα, ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ Χριστός»²⁸. Καὶ διὰ τὴν διέταξε ἀσσηρῶς, διὰ νὰ ἐντυπῶθῃ καθαρὰ καὶ ἀμετάβλητος ἡ ἀρμόζουσα περὶ Αὐτοῦ γνώμη εἰς τὴν σκέψιν τῶν ἀκουόντων, ὅτε πλέον θὰ ἔχον διελίψει τὰ προσενοῦντα τὸν σκανδαλισμὸν καὶ θὰ εἶχε συντελεσθῇ ἡ Σταυρική θυσία καὶ θὰ εἶχον συμπληρωθῇ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἔπαθε καὶ θέν θὰ ὄπῃρχε τίποτε πού ἤδυνάτο νὰ ἀνακόψῃ καὶ **25-49** συσκοτίσῃ τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν τῶν περισσοτέρων. Καθ' ὅσον ἀκόμη θέν εἶχεν ἐκλάμψει εἰς ὄλον τῆς τῆς μεγαλείου ἢ δυνάμει Του, δι' αὐτὸ λοιπὸν ἤθελε νὰ κηρύσσεται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς, ὅταν καὶ ἡ ὀλοφάνηρος ἐλήθεια τῶν πραγμάτων καὶ ἡ δυνάμις τῶν ἐπιτελούμενων ὀπαστηρῶς τὰ λεγόμενα ὀπὸ τῶν Ἀποστόλων. Διότι θέν εἶναι ἴσον νὰ θλέπῃς τῶρα μὲν εἰς τὴν Παλαιστίνην νὰ θαυματουργῇ, τῶρα δὲ νὰ ὑβρίζεται καὶ νὰ διακονῆται· καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Σταυρὸς ἐπρόκειτο νὰ διαβεχθῇ τὰ ἐπιτελούμενα θαύματα· καὶ τὸ νὰ θλέπῃς νὰ προσκυνῆται καὶ νὰ παστῆθεται εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης. **Β** καὶ τίποτε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ πῶσῃ ἔξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἔπαθε. δι' αὐτὸ λέγει νὰ μὴ εἰπουν εἰς κανένα. Καθ'

25. Ματθ. 24, 35.

26. Ἰωάν. 1, 3.

27. Ἠμερῶν τῶν ἀρετικῶν.

28. Ματθ. 16, 30.

ὅσον ὄχι μίαν φοράν ἐφωτηθῇ, ἔκαμε ρίζας, καὶ ἔπειτα ἐξερριζώθῃ, ἀν πάλιν ἐφωτηετο δυσκόλως ἤθελε διατηρηθῇ (καὶ προκειμένου περὶ τῆς πίστεως, δυσκόλως θὰ εἴναιτο ἀνεκτὴ καὶ ἐπεκράτει εἰς τοὺς πολλούς)· ὄχι ὅμως μετὰ τὴν πρώτην στερῶσιν αὐτοῦ ἐμεινεν ἀκίνητον καὶ σθεμρίαν ὀπαστη ἀπὸ πουθενὰ θλώθῃν, εὐκόλως ἀνέρχεται καὶ ἀνακτάσεται γρήγορα. Διότι, ἐάν ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι εἶδον πολλὰ θαύματα καὶ συμμετέσχον εἰς τὰς ἀνεκφραστοὺς μυστήρια, ἐσκανδαλίσθησαν μὲ τὸ νὰ ἀκούσων μόνον τὰ περὶ τῶν παθῶν μᾶλλον δὲ ὄχι μόνον αὐτοῖ, ἀλλὰ καὶ ὁ κορυφαῖος ὄλων Πέτρος· σκέψου τί φυσικὸν ἦτο νὰ πάθουν οἱ πολλοί, **Κ** μὲ τὸ νὰ μάθουν μὲν, ὅτι εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, θλέποντες ὅμως νὰ στασιάζονται καὶ νὰ ἐμπύεται, μὴ γνωρίζοντες τὸ ἀπόρητον τῶν μυστηρίων αὐτῶν, ὄτε ἔχοντας λάθῃ Πνεῦμα Ἁγίον. Διότι, ἐάν ἐλεγει εἰς τοὺς μαθητὰς· «ἔγω πολλὰ νὰ σὰς εἶπω, ἀλλὰ θέν ἠμπορεῖτε νὰ τὰ θαυμάσετε τῶρα»· πολὺ περισσοτέρων λοιπὸν θὰ κατέρρει ὁ ὀπόλοιπος λαός, ἐάν τοῦ ἀπαικαλύπτετο πρὸ τοῦ καταλλήλου καιροῦ τὸ ὀπέρτατον αὐτῶν τῶν μυστηρίων. δι' αὐτὸ λοιπὸν ἐμποδίζει τοὺς μαθητὰς νὰ ὀμολογήσων.

Καὶ διὰ τὰ μάθης πῶσαν σημασίαν εἶχε τὸ νὰ γνωρίσων μετὰ ταῦτα τὴν πλήρη διδασκαλίαν, ὅταν εἶχον ἐκλείπει ἐκείνα πού ἐσκανδαλίζον, **Π** μάθε το ἀπ' αὐτῶν τὸν ἴδιον τὸν κορυφαῖον Ἀπόστολον. Διότι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος, ὁ ὁποῖος ἐφάνη τῶσον δόθενῆς μετὰ ἀπὸ τόσα θαύματα, ὄστε νὰ φθάσῃ καὶ μέχρις ἀνήσεως καὶ νὰ φωθῆθῃ εὐτελῇ νεάνιβα, ἐπειδὴ ἐπετελέσθη ἡ Σταυρική θυσία καὶ ἔλαθε σαφεῖς ἀποδείξις τῆς Ἀνωτάσεως καὶ θέν ὄπῃρχε πλέον κατὰ τὸν ἐσκανδαλίζε καὶ τὸν ἀνήσχει, τῶσον ἐνεστερνίσθη ἀκλόνητον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος, ὄστε καὶ ἀπὸ λέοντα σφοδρότερον νὰ ὄρμα εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἀν καὶ ὄπῃρχε φόβος καὶ ἡ ἀπειλὴ κινδύνων καὶ μωρῶν θανάτων. Εὐλόγως λοιπὸν διέταξε νὰ μὴ εἰπουν εἰς τοὺς πολλούς (τὴν περὶ Αὐτοῦ ἀλήθειαν), ἀφοῦ θέθεαι θέν ἐτόλμησε νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ πάντα οὔτε καὶ εἰς αὐτοὺς πού ἐπρόκειτο νὰ διδάσκων.

«Ἐγω πολλὰ νὰ σὰς εἶπω, λέγει, **Β** ἀλλὰ θέν ἠμπο-

ρείτε να τὰ βαστάζετε τώρα.²⁹ "Αλλ'ωστε και πολλά άγνωσθόν από τὰ λεγθέντα υπό τού Χριστού, θσα δέν κατέστησε σαφή πρό τού Σταυρού. "Όταν άνέστη λοιπόν, τότε άγνώρισαν μερικά από τὰ λεγθέντα.

"Από τότε ήρχισε να βασκνή εις τούς μαθητάς, ότι πρέπει να πάθη πολλά.³⁰ "Από τότε, (λέγει), πάθε; "Αφ' ήτου Ιουροποιήσεν εις την ψυχήν των τού δόγμα (περί τού Σταυρού και της "Αναστάσεως). "Αφ' ήτου ώμίλησε περί της εξαπλώσεως της "Εκκλησίας εις τὰ θήη. **§ 30** "Αλλ' ούτε και ήτοι άντελήθησαν τού λεγόμενον "Διότι ήτο, λέγει, κρυμμένη ή σημασία αυτών των λόγων εις αυτούς,³¹ και περιεστρέφοντο ώσαν εις ένα άνεξήγητον σκότος, μη γνωρίζοντες ότι Αύτός πρέπει να άναστήθι. Δι' αυτό και χρονοτριβεί εις τὰ δύσκολα σημεία της διδασκαλίας Του και κάμνει τόν λόγον μακρότερον διά να φωτίση την σκέψιν των και καταλάβουν τι τέλος πάντων είναι τού λεγόμενον. "Αλλά «δέν έκαστάλασαν και ή σημασία των λόγων αυτών έμεινε κρυμμένη από αυτούς» και έφοβούτο να Τόν έρωτήσουν, όχι εάν θά άποθάνη, αλλά πώς και κατά ποίον τρόπον. Και τί τέλος πάντων είναι αυτό τού μυστήριον; Ούτε θέβαια άγνώριζον τί επί τέλους είναι αυτή αύτη ή "Ανάστασις Του, και ενόμιζον ότι πολύ καλύτερον είναι τού να μη άποθάνη. **§ 31** Δι' αυτό, ενώ οι άλλοι άησούχουν και εύρίσκοντο εις άμηχανίαν, πάλιν ο Πέτρος με τού να είναι φλογερός, τοιμά να συζητήση περί αυτών και αυτός δέν ουνομιλεί φανερώς, άλλ' άφοϋ έπήρε τόν Κύριον Ιδιαιτέρως, άφοϋ θηλασθή άπεχωρίσθη των λοιπών μαθητών και λέγει: «ο Θεός να σε φυλάξη, Κύριε, ώστε να μη σου συμβή τούτο».³²

Τι είναι πάλιν αυτό; "Εκείνος που ήξιώθη της θείας άποκαλύψεως, που έμωκαρισθή, αυτός εξηπατήθη και έσφαλε τόσον γρήγορα, ώστε να φοβήθι διά τού Πάθος; Και τί τού παραδόξον να πάθη αυτό εκείνος, ο οποίος δέν

29. Ματθ. 16, 12.

30. Ματθ. 16, 21.

31. Λουκ. 18, 34.

32. Ματθ. 16, 22.

έλαθε περί αυτών άποκάλυψιν; Πρόγματι διά να μάθης ότι και εκείνα δέν τὰ είπεν έξ έαυτού, πρόσζε πως άησούχει και κλονίζεται δι' αυτά, τὰ όποια δέν τού άπεκαλύφθησαν, **§ 32** και αν και άναριθμήτους φορές άκούη, δέν γνωρίζει τί τέλος πάντων είναι τού λεγόμενον. Διότι έμαθε μόν τού ότι είναι ο Υίός τού Θεού, τί περίπου όμως είναι τού μυστήριον τού Σταυρού και της "Αναστάσεως, μέχρι τότε δέν είχε γίνει φανερόν εις αυτών. "Καθ' όσον, λέγει, ή σημασία των λόγων αυτών ήτο κρυμμένη από αυτούς». Βλέπεις ότι όρθώς διέταξε να μη ανακοινώσουν αυτά εις άλλους; Διότι, εάν έπροξήνησαν τόσην άνησυχίαν και φόβον εις αυτούς, οι όποιοι έπρεπε να τὰ γνωρίσουν, τι δε θά όφίσταντο οι λοιποί; "Ο Χριστός όμως, διά να δείξη ότι δέν έρχεται επί τού πάθος τού Σταυρού παρά την θέλησιν Του, έπέτιμψε τόν Πέτρον και τόν άπεκάλεσε Σατανάν.

"Ας τού άκούσων θσαι εντρέπονται διά τὰ πάθη και τόν Σταυρόν τού Χριστού. **§ 33** Εάν ο κορυφαίος "Απόστολος, και πριν να γνωρίση τὰ πάντα καλώς, άπεκλήθη Σατανάς, επειδή έπαθε τούτο, ποίαν οικογνωμην θά έχουν εκείνοι που άρνούνται την θείαν οικονομίαν έπειτα από τόσας αποδείξεις; "Όταν, θηλασθή, άκούη τοιαύτα πράγματα εκείνος που τόσον έμωκαρισθή, που ώμολόγησε τοιαύτας αληθείας, σκέψου τί θα πάθουν εκείνοι, οι όποιοι έπειτα από αυτά άσθετούν τού μυστήριον τού Σταυρού. Και δέν ειπεν, ο σατανάς **§ 34** "Καθ' όσον τού να μη πάθη ο Χριστός, ήτο έπιθυμία τού διαβόλου, δι' αυτό έπέτιμψε τόν Πέτρον μετά τοιαύτης αστήρητης, άπειθή άγνώριζε ότι αυτό κατ' έξοχήν φοβούνται και αυτός και οι άλλοι και ότι δέν τού άνεχοντα εύκόλως. **§ 35** Δι' αυτό και άποκαλύπτει τας σκέψεις του λέγων: «δέν σκέπτεσαι τὰ άρεστά εις τόν Θεόν, αλλά τὰ άρεστά εις τούς ανθρώπους». Τί σημαίνει, «δέν σκέπτεσαι τὰ άρεστά εις τόν Θεόν, αλλά τὰ άρεστά εις τούς ανθρώπους»; "Εκείνος ενόμισεν ότι είναι έπικνεϊσιστον και άρεστές διά τόν Χριστόν τού να πάθη αυτό, εξετάζων τού πράγμα με αν

φρόνιμα και ὀλίκα φρονήματα. Διὰ τὸν μωμῶθι λοιπὸν λέγει· δὲν εἶναι ἀνάμωστον εἰς ἐμὲ τὸ νὰ πάθω· ἀλλὰ σὺ ἔχεις αὐτὴν τὴν γνώμην σκεπτόμενος κοσμικῶς·
15 **1** ὅπως, ἐὰν ἦκουες τὰ λεγόμενα συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀποφασίων τὴν κοσμικὴν σκέψιν, θὰ ἐγνώριζες ὅτι αὐτὸ κατ' ἐξαχὴν ἀρμόζει εἰς 'Εμὲ' διότι σὺ θέσσαι νομίζεις, ὅτι εἶναι ἀνάξιον δι' 'Εμὲ τὸ νὰ πάθω· ἐγὼ ὅμως σοῦ λέγω, ὅτι τὸ νὰ μὴ πάθω, εἶναι ἐπιθυμία τοῦ διαβόλου· ἔτσι ἀπὸ τὰ ἀντίθετα καταπέλλει τὴν καροχὴν καὶ τὴν ἀγωνίαν του. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ τὸν 'Ιωάννην, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι ἀνάξιον τοῦ Χριστοῦ νὰ βαπτισθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἔπεισε νὰ τὸν βαπτίσῃ εἰκόνα, «ἔτσι εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς»³⁴ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον δὲ τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἠμποδίζε τὸν Κύριον νὰ τοῦ νύησιν τὰ πόδια, εἶπεν, «δὲν ἔχεις θέσιν μαζί μου, ἐὰν δὲν τάλινα τὰ πόδια σου»³⁵· ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀπὸ τὰ ἀντίθετα τὸν συνεκράτησε **16** καὶ μὲ τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἐλεγγου κατέστειλε τὸν φόβον διὰ τὸ Πάθος.

Κανεῖς λοιπὸν ἄς μὴ αἰσθάνεται ἐντροπὴν διὰ τὰ σεμνὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας μας καὶ διὰ τὸ ὕψιστον ὄλον τῶν ἀγαθῶν (τὸν Σταυρὸν), διὰ τὸ ὅποιον καὶ ζῶμεν, καὶ διὰ τὸ ὅποιον ὑπάρχομεν³⁶· ἀλλ' ὡς στέφανον, ἔτσι ἄς περφερώμεν τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καθ' ὅσον δὲ λα ἑκεῖνα τὰ ὅποια ἀποβλέπουν εἰς τὴν σωτηρίαν μας δι' αὐτοῦ πραγματοποιοῦνται. Εἴτε πρόκειται νὰ ἀναγεννηθῶμεν, ὁ Σταυρὸς παρειρίζεται· εἴτε νὰ τροφώμεν ἀπὸ τὴν μυστικὴν ἐκείνην τροφήν, εἴτε νὰ χειροτονηθῶμεν, εἴτε ὀτιδήποτε ἄλλο νὰ ἐπιτελέσωμεν, παντοῦ παρειρίζεται γάριν ἡμῶν τὸ σύμβολον τοῦτο τῆς νίκης. Δι' αὐτὸ χαράσσομεν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰ παράθυρα· καὶ εἰς τὴν διάνοιαν. Διότι τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι ἡ πιστοποιήσις τῆς σωτηρίας μας καὶ τῆς

34. Ματθ. 23,5.

35. Ἰωάν. 13,8.

36. Πῶς ἡ σημεῖα καὶ ἡ ζῆτα τῆς ζωῆς μας εἶναι τῆς ἀσπαστικῆς θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου· καὶ πῶς ὁ λόγος ἀπαρτῆς μας εἶναι πιστεύει, ἔτσι ἐκείνος, ὅπου Χριστὸς· «Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν... ἔστωσαν εἰς αὐτὴν ἡ ζωὴ χωρὶς τὸν Χριστὸν» ἔλεγεν ὁ Θεοφάνης· Ἰγνάτιος, Ἡβρ. Θεολογ. 1,21.

πανανθρώπινης ἐλευθερίας³⁷ καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου· διότι, «ὡς πρόθετον ἀσηγήθη εἰς τὴν σφαγὴν»³⁸.

Ὅταν λοιπὸν κάμνης τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, σκέψου δὴν τὴν ὑπόθεσιν τῆς Σταυρικῆς θυσίας, καὶ σῆψαι τὸν θυμὸν καὶ δια τὰ ὑπόλοιπα πάθη. Ὅταν σταυροκοπήσαι γέμισσε τὸ πρόσωπόν σου μὲ πολὺ θάρρος, κάμει τὴν ψυχὴν σου ἐλευθερὰν τῶν ἀποπῶν παθῶν. Γνωρίζεις θέσσαι ποῖα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ παρέχουν τὴν ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὀδηγῶν ἡμᾶς εἰς αὐτὸ, ἐνωθῶ εἰς τὴν ἀρμάζουσαν εἰς ἡμᾶς ἐλευθερίαν, ἔτσι μᾶς ὀδηγεῖ, διὰ τῆς ὑπομνήσεως τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Δεσποτικοῦ Αἵματος. «Ἐγετε ἀγορασθῆ· **17** λέγει, μὲ τίμημα μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων»³⁹. Σκέψου, λέγει, τὸ τίμημα ποῦ κατεβλήθη πρὸς χάριν σου, καὶ εἰς οὐδὲνα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων θὰ εἶσαι δοῦλος· ὡς τίμημα ἐνωθῶν τὸν Σταυρὸν.

Δὲν πρέπει θέσσαι νὰ κάμνωμεν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἀκλῶς διὰ τῶν δοκτῶλων, ἀλλὰ προηγουμένως διὰ τῆς διαθέσεως καὶ τῆς πολλῆς πίστεως. Ἐὰν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν χαράξῃς τὸν Σταυρὸν εἰς τὸ πρόσωπόν σου, κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ σαθῇ πλησίον σου, ἐλέπων τὴν μάχαιραν διὰ τῆς ὁποίας ἐδέχθη τὴν πληγὴν, ἐλέπων τὸ ἔξφος διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπόληγῃ θανατηφόρος. Διότι, ἐὰν ἡμεῖς φριττώμεν ἐλέποντες τοὺς πότους εἰς τοὺς ὁποῖους ἐκτελοῦνται οἱ κατὰδικοί, σκέψου τί θὰ πάθου ὁ διαβόλος **18** καὶ οἱ δαίμονες, ἐλέποντες τὸ ὄπλον διὰ τοῦ ὁποῦ ὁ Χριστὸς παρέβουλεν ὄλην τὴν δύναμιν των καὶ ἀπέκαψε τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος⁴⁰.

Μὴ ἐντροπῆς· λοιπὸν διὰ τὸ τὸσον μεγάλο ἀγαθόν,

37. Ὁ Κύριος μᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὸν ἐσθῆν τῆς ἀμαρτίας, τοῦ δικτύου καὶ τοῦ θανάτου. Διὰ τῆς «ἐν Χριστῷ ζωῆς» ἀπολαβῆς τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας.

38. Ἡβρ. 8,32· Ἠσ. 53,7.

39. Α' Κορ. 7,23.

40. «Χαίρει, εἰ τὰς κάρτας τῶν ἐσθῆτων ἀποβλάπτει» (3)· οὗτος χαίρει τὸν τὸν Σταυρὸν).

διά τὴν μὴ ἀνταρτίην καὶ διὰ τὸ ὅτι Χριστὸς ὅταν ἔρχεται μετὰ τῆς δόξης Του καὶ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ⁴¹ φαίνεται ἔμπροσθέν του λαμπρότερον τῶν ἡλιακῶν σκτινῶν. Καθ' ὅσον θὰ εἴβῃ ὁ Σταυρὸς ἀφῆνων φωνὴν διὰ τῆς ἐμφανισεώς του, **18** καὶ κάμνον ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ἐνώπιον ὅλης τῆς οὐκουμένης, καὶ δεικνύων ὅτι (ὁ Κύριος) τίποτε δὲν παρέλειψε νὰ πράξῃ ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἐζητήντο ἀπὸ Αὐτῶν (διὰ τὴν σωτηρίαν μας). Τοῦτο τὸ σημεῖον καὶ διὰ τοὺς προγόνους μας καὶ δι' ἡμᾶς τώρα ἡνοίξε τὰς κεκλεισμένας θύρας (τοῦ "Ἄδου") τοῦτο κατέστρεψε τὰ δηλητηριώδη φάρμακα τοῦτο παρέβλυσεν τὴν δύναμιν τοῦ κανεῖου τοῦτο ἐθεράπευσε τὰ σαρκώματα τῶν Ἰουδαίων θηρίων. Διότι, ἐὰν ἡνοίξε τὰς θύρας τοῦ "Ἄδου" καὶ ἤβλωσε τὰς ἀψίδας τῶν οὐρανῶν καὶ καθιέρωσε τὴν ἐξόδον εἰς τὸν Παράδεισον καὶ ἀπέκοψε τὰ νεύρα τοῦ διαβόλου, τί τὸ παράδοξον ἐὰν ὑπερέβηκε καὶ τῶν δηλητηριωδῶν φαρμάκων καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων; **19** Αὐτὸ λοιπὸν τὸ σημεῖον ἐγχαράξε εἰς τὴν σκέψιν σου καὶ ἐξησφάλισε τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου. Διότι αὐτὸς ὁ Σταυρὸς ἔσωσε τὴν οὐκουμένην καὶ τὴν μετέθελε, ἐξεβίβασε τὴν πλάνην, ἐπανέφερε τὴν ἀλήθειαν, ἔκαμε τὴν γῆν οὐρανῶν, κατέστησε τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους· ἐξ αἰτίας αὐτοῦ οἱ δαιμόνες δὲν εἶναι πλέον φοβεροί, ἀλλ' ἐκκαταρρήντοι· οὔτε ὁ θάνατος εἶναι θάνατος, ἀλλ' ὕπνος· ἐξ αἰτίας Αὐτοῦ ὅλα τὰ ἀνικητοκρατούμενα τὴν σωτηρίαν μας ἔπεσαν κάτω καὶ κατεκατήθησαν. "Ἄν λοιπὸν σοῦ εἴπῃ κάποιος, τὸν Ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; εἰπέ μὲ δυνατὴν φωνήν, μὲ χαρούμενον πρόσωπον, καὶ τὸν προσκυνᾷ καὶ δὲν θὰ παύσω ποτε νὰ τὸν προσκυνῶ. "Ἄν γέλῃσῃ, δάκρυσε δι' αὐτὸν, ὅ ὅτι εἶναι τρελλός. «· Ἐδωχάριστῃς τὸν Κύριον, διότι παρέσχεν εἰς ἡμᾶς τοιαύτας εὐεργεσίας, τὰς ὅποιαι οὔτε νὰ γνωρίσῃ κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ ἀνευ τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ αὐτὸς γελᾷ, διότι «ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται ὅσα προέρχονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»⁴². Ἐπειδὴ καὶ τὰ παιδιὰ παθαίνουν αὐτὸ, ὅταν ἴδουν κάτι ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἀξιοθαύ-

41. Ματθ. 24,30.
42. Α' Κορ. 2,11.

ματα πράγματα· καὶ ἀνδρηγήσης καθεὶ εἰς καταπάνην μιστηρίου, θὰ γέλῃσῃ. Πράγματι, μὲ αὐτὰ τὰ παιδιὰ ὁμοιάζουν καὶ οἱ εἰδωλοτάτα μύλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι περισσότερο ἀτελεῖς. Δι' αὐτὸ εἶναι καὶ περισσότερο ἀξιοθαύματα, διότι ὅχι εἰς ἀνώριμον ἡλικίαν, ἀλλ' εἰς τελείαν πάσχουν, τὰ νήπια· συνεπῶς δὲν εἶναι ἀξιοὶ συγγνώμης.

"Ἄλλ' ἡμεῖς ὡς διακηρύσσωμεν καὶ ὡς λέγωμεν μὲ καθαρὰν φωνὴν κραυγάζοντες εἰς ὕψηλὸν τάνον· καὶ μὲ περισσότερο θάρρος ὅταν παρευρίσκονται ὅλοι οἱ εἰδωλοτάτοι, **19** ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ καύχημά μας καὶ τὸ κεφάλαιον ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τὸ θάρρος μας καὶ β-λος ὁ στέφανος τῆς νίκης μας. "Ἦθελα νὰ ἡμποροῦσα νὰ λέγω μαζὶ μὲ τὸν Παῦλον, ὅτι «δι' Αὐτοῦ ὁ κόσμος εἶναι ἑσταυρωμένος ὡς πρὸς ἐμὲ καὶ ἐγὼ ἔχω σταυρωθῆ ὡς πρὸς τὸν κόσμον»⁴³· ἀλλὰ δὲν δύναμαι, διότι κατέχομαι ἀπὸ ποικίλα πάθη. Δι' αὐτὸ συμβουλεύω καὶ σὰς καὶ πρὶν ἀπὸ σὰς φυσικὰ τὸν ἑαυτὸν μου νὰ σταυρωθῆ ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ τίποτε κοινὸν νὰ μὴ ἔχωμεν μὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ ἐπιθυμῶμεν διακόως τὴν αἰωνίαν πατρίδα, τὴν ἀπὸ ἐκεῖ δόξαν καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Καθ' ὅσον εἴμεθα στρατιῶται τοῦ οὐρανοῦ βασιλείας καὶ ἔχομεν ἐνδύσθῃ ὅπλα πνευματικά, διαστ' λοιπὸν διάγωμεν ζωὴν κατήλων καὶ ἀγυρῶν, μᾶλλον δὲ σκοληκῶν; **20** Ὅπου εἶναι ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ στρατιώτης. Καθ' ὅσον ἐγίναμεν στρατιῶται· ὅχι ἀπὸ τοὺς εὐρισκομένους μακρὰν τοῦ βασιλείας, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πλησίον αὐτοῦ. Διότι ὁ μὲν ἐπίγειος βασιλεὺς δὲν θὰ ἠνείχτο νὰ εὐρίσκονται ὅλοι οἱ στρατιῶται εἰς τὰ ἀνάκτορα, οὔτε παρὰ τὸ πλευρὸν του· ὁ βασιλεὺς ἡμῶν τῶν οὐρανῶν θέλει νὰ εὐρίσκονται ὅλοι πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. **21** Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, θὰ εἴπῃ κανεὶς, ἐνὶ εὐρισκόμεθα ἐδῶ νὰ ἰστάμεθα πλησίον ἐκείνου τοῦ θρόνου; Καὶ ὁ Παῦλος εὐρισκόμενος εἰς τὴν γῆν, ἦτο ὅπου τὰ Σεραφίμ, ὅπου τὰ Χερουθίμ, καὶ ἐγγύτερον τοῦ Χριστοῦ, παρ' ὅσον αὐτοὶ οἱ ἀσπίδοφόροι τοῦ βασιλείας. Διότι αὐτοὶ μὲν περιφέρουν τὰ θλέμματα τῶν παντοῦ· ἐκείνον δ-

43. Γαλ. 6,14.

μας τίποτε δὲν τὸν ἐξηπάτα, οὐτὴ τὸν παρέσυρεν, ἀλλ' ὄλην τὴν διανοίαν του εἶχε τεταμένη πρὸς τὸν βασιλέα Χριστόν. Ἐπομένως ἐὰν βελήσωμεν, εἶναι δυνατὸν τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς. Διότι, ἐὰν μὲν ἦτο κεχωρισμένος ἀπὸ ἡμᾶς τοπικῶς, θὰ εἶχες εὐλογον ἀπορίαν· ἐὰν δὲμας εὐρίσκειται παντοῦ διὰ τὸν πρόθυμον καὶ τὸν ἀγρυπνον, (αὐτὸ σημαίνει ὅτι) εἶναι πλησίον μας. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν ὁ προφήτης· «Δὲν θὰ φοβηθῶ κακὰ, ἵδιότι σὺ εἶσαι μαζὶ μου»⁴⁴ καὶ ὁ Ἰδιος ὁ Θεὸς πάλιν «Ἐγὼ εἰμαι Θεὸς πλησίον, καὶ ὄχι Θεὸς μακρὰν»⁴⁵. Ὅπως λοιπὸν αἱ ἀμαρτίαι μᾶς ἀποξενώνουν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἔτσι καὶ αἱ ἀρεταὶ μᾶς φέρουν πλησίον Του. Διότι λέγει, «καθ' ὃν χρόνον σὺ ἠμίλεις, θὰ εἴπω, Ἰδοὺ εἰμαι παρὰν»⁴⁶. Ποῖος πατήρ θὰ ὑπῆκουε ποτε τόσο ἐυκόλως εἰς τὰ τέκνα; ποῖα μήτηρ εἶναι τόσο προπαρασκευασμένη καὶ στέκεται ἀνεχώως, μὴ τυχόν τὴν ζητήσουν τὰ παῖδιά; Δὲν ὑπάρχει κανεὶς, αὐτὴ πατήρ, οὐτὴ μήτηρ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀναμένει σιευχεῶς ἔτοιμος πρὸς βοήθειαν, ἐὰν κάποιος ἀπὸ τοῦς δούλους Του Τὸν προσκαλέσῃ ποτέ. Οὐδέποτε δὲ ὁ Θεὸς ἠγνόησε παράκλησιν μας, ἢ ὅποια ἔγινε κατὰ τὸν προσήκουσα τρόπον. Δι' αὐτὸ λέγει· Ἐγὼ ἀκόμη οὐ ἠμίλης, Ἐγὼ δὲν περιμένω νὰ τελειώσης, καὶ ὑπακούω ἀμέσως.

Ἄς καλέσωμεν λοιπὸν τὸν Θεόν (πρὸς βοήθειάν μας) ὅπως θέλει νὰ Τὸν καλέσωμεν. Πῶς λοιπὸν θέλει; Ἄλλο, λέγει, κάθε δεσμὸν καὶ σύνδεσμον μὲ τὴν ἀδικίαν, ὅχις τὰς διεστραμμένας συμφωνίας, τὰς ὅποιας διὰ θίας καὶ ἐξανουγκασμοῦ ἐλύναμες. Κάθε τὸ φωνί σου καὶ μοῦρασου το μὲ τὸν πτωχόν. Βάλε διατέγους εἰς τὸν σκεῖον σου, ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν ἐνδυσέ τον, καὶ ἀπέναντι τῶν σκεῖων σου μὴ δείξης ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν. Τότε θὰ ἀναλάβῃ ὡσαν τῆς αὐγῆς τὸ φῶς σου, καὶ θὰ ἀνατελλῇ ἡ θεραπεία τῶν πληγῶν σου, καὶ θὰ προπορεύεται ἔμπροσθέν σου ἡ ἀρετὴ σου, ἢ δὲ δόξα τοῦ Θεοῦ θὰ σὲ περιβάλλῃ πάντοτε. Τότε θὰ μὲ ἐπικαλοῦθῃς καὶ θὰ σὲ

44. Ἐβλ. 92,4.
45. Ἐβλ. 23,29.
46. Ἐβλ. 68,9.

ἀκούσω. **16** Ἐγὼ ἀκόμη ἠμίλης θὰ εἴπω, Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμαι παρὰν»⁴⁷.

Καὶ ποῖος, θὰ εἴπῃ κανεὶς, θὰ ἠμπορήσῃ νὰ πράξῃ ὅλα αὐτὰ; Καὶ ποῖος δὲν ἠμπορεῖ; εἰπέ μου· διότι τί εἶναι δύσκολον ἀπὸ τὰ λεχθέντα; τί δὲν εἶναι εὐκόλον; Δὲν εἶναι δὲ δυνατὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τόσο εὐκόλα, ὥστε πολλοὶ ὑπερέβαλον καὶ τὸ μέτρον τῶν λεχθέντων, ὄχι μόνον μὲ τὸ νὰ ἐσχιζοῦν ἀδικίας συμφωνίας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπογυμνοῦνται ὅλην τῶν ὑπαρχόντων τῶν ὄχι μόνον μὲ τὸ νὰ παραχωροῦν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην στέγην καὶ τροφήν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ ἰδρώνουν καὶ νὰ κοπιᾶζον ὥστε νὰ τοὺς διαθρέψουν ὄχι μὲ τὸ νὰ εὐεργετοῦν μόνον τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς.

Ποῖον δὲ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν δύσκολον ἀπὸ τὰ λεχθέντα; Διότι δὲν εἶπεν, Ἐ ἀνάθε ἀψηλότερον τοῦ δρους, διάσχισε τὸ πέλαγος, σκόπευε τόσα καὶ τόσα πλεῖθρα γῆς, παρέμεινε νηστικός, φέρεσε σάκκον»⁴⁸ ἀλλὰ πρόσφερε μέρος τῶν ἀγαθῶν σου εἰς τοὺς οἰκέλους σου, δῶσε ἓνα κομμάτι ψωμί, ὅχις τὰς ἀδικίας συμφωνίας. Εἰπέ μου, τί εἶναι εὐκολώτερον ἀπὸ αὐτὰ; Ἄν δὲ νομίξῃς ὅτι εἶναι δύσκολα, λάβε ὑπ' ἄμφιν σου, παρακαλῶ, καὶ τὰ ἔπαυλα, καὶ τότε θὰ σοὶ φανοῦν εὐκόλα. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ θαυλιεῖς εἰς τοὺς ἵπποδρόμους τοποθετοῦν πρὸ τῶν ἀγωνιζομένων τοὺς στεφάνους καὶ τὰ θραβεῖα καὶ τὰ ἐνδύματα (τῆς νίκης), καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς τοποθετεῖ εἰς τὸ μέσον τοῦ σταδίου τὰ ἔπαυλα, **25-26** ἐκθέτοντας αὐτὰ ὡσαν μὲ πολλὰ χέρια διὰ τῶν λόγων τοῦ προφήτου. Καὶ οἱ μὲν θαυλιεῖς, μωρίας φορὰς καὶ ἂν εἶναι θαυλιεῖς, ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωποι, καὶ τὰ πλοῦτος τῶν ἐξουθενῶνται εὐκόλως καὶ ἡ γενναιοθυρία τῶν ἐξανηλεῖται, φιλοδοξοῦν νὰ δεῖξουν τὰ δλίγα ὅτι εἶναι πολλὰ· δι' αὐτὸ ἐγχειρίζοντες εἰς ἕκαστον ἀπὸ τοῦς ὑπέρτας κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ, ἔτσι τὰ ἐκθέτουν ἔμπροσθεν ὅλων ὁ ἰδικὸς μας δῆμος θαυλιεῖς ἀντιθέτως, ἐπειδὴ εἶναι πάρα πολὺ πλοῦσιος καὶ δὲν πράττει κάτι πρὸς

47. Ἐβλ. 58, 6-8.

48. Ὁ σάκος ἦτο ἐκκεντὸς ἐκ τριχίνου ἐξ αἰγῶν ὑφάσματος καὶ τὸν ἐφόρον εἰς τὴν λήην, εὐχρῆται καὶ μετανοεῖς διετελοῦντες.

ἐπιδείξειν, ἀφοῦ τὰ συναθροίσθη δλα μαζί, ἔτσι τὰ παρουσιάζει, καὶ τὰ ὅποια ἂν ἐξαπολωθοῦν θὰ εἶναι ἀπειροὶ καὶ θὰ χρειασθοῦν πολλὰ χέρια νὰ τὰ κρατήσουν. **Β** Καὶ διὰ νὰ μᾶθῃς τοῦτο, πρόσχε μὲ ἀκριβείαν καθὲ ἕνα ἀπὸ αὐτά. «Τότε γαγίηται, λέγει, πρῶμιον τὸ φῶς σου». Δὲν φαίνεται τάχα ὅτι εἶναι ἕνα τὸ δῶρον αὐτό; Ὅμως δὲν εἶναι ἕνος καθ' ὅσον περιέχει πολλὰ θραβεῖα καὶ σταφάνους καὶ ἄλλα ἔπαθλα. Καὶ εἰάν θέλετε, ἅς δεῖξωμεν, ἀφοῦ τὸ ἀναλύσωμεν, ὅλον τὸν πλοῦτον, ὅσον θέσθαι εἶναι δυνατὸν εἰς ἡμᾶς νὰ δεῖξωμεν μόνον μὴ κουρασθῆτε. Καὶ πρῶτα ἅς μᾶθωμεν τί σημαίνει, «γαγίηται». Διότι δὲν εἶπε, θὰ φαῖν, ἀλλὰ «θὰ ἀναλάμψῃ» διὰ νὰ δηλώσῃ τὸ γρηγορον καὶ πλουσιοπάροχον τῶν ἀμοιβῶν, καὶ ὅτι διακαῶς ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρίαν μας, καὶ τὸ πόσον θιάζεται καὶ πάσχει ὥστε νὰ γίνωμεν μέτοχοι αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν· ἐπίσης σημαίνει ὅτι τίποτε δὲν θὰ ὑπάρῃ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀκατάχρητον αὐτὴν ὀρμὴν τῶν πλουσίων δωρεῶν δι' ὅλων αὐτῶν λοιπὸν ἀποδεικνύει τὸ πλουσιοπάροχον τῶν δωρεῶν. **Γ** καὶ τὴν ἀπειρον παρουσιάζει. Τί σημαίνει θε, «πρῶμιον»; Δηλοῦν ὅτι θὰ φαῖν ὄχι μετὰ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς δοκιμασίας, οὔτε μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῶν. Ὅπως ἀκριβῶς περὶ τῶν καρπῶν λέγομεν πρῶμιον αὐτὸν ποῦ ὥριμασε πρὸ τοῦ καταλλήλου καιροῦ, ἔτσι καὶ ἐδῶ ὠμίλησεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ νὰ δηλώσῃ πάλιν τὸ γρηγορον, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἔλεγεν «ἐνῶ ἀκόμη ὀμίλησ, θὰ εἶπω, ἰδοὺ εἶμαι παρών». Ποῖον πρῶγμα δὲ καλεῖ φῶς; καὶ τί περίπου εἶναι αὐτὸ τὸ φῶς; Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ αἰσθητὸν, ἀλλὰ κάποιον ἄλλο πολὺ καλύτερον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὸν οὐρανόν, τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ Χερουβὶμ, τὰ Σεραφὶμ. **Δ** τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τοὺς θρόνους, τὰς κυριότητας, ἀλόκληρον τὸ στρατόπεδον (τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως), τὰς βασιλικὰς ἀσλὰς, τὰς σκηνάς. Πράγματι, ἂν καταείωθῃς τοῦ φωτός ἐκεῖνου, καὶ αὐτὰ θὰ ἴδῃς, καὶ θὰ ἀπαλλαγῇς τῆς γένης καὶ τοῦ ἰσθμοῦ σκόληκος καὶ τοῦ θρυγοῦ τῶν ὀδόντων καὶ τῶν ἀλύτων δεσμῶν καὶ τῆς στενωγορίας καὶ τῆς θλίψεως καὶ τοῦ φοβεροῦ σκότους καὶ τῶν θρασυνοστηρίων καὶ τῶν ποταμῶν τοῦ πυρός καὶ τῆς κατάρας καὶ τῶν τόπων τῆς ὀδύνης, καὶ θὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ ὅπου εἶναι μακρὰν ὁ πόνος καὶ ἡ λύπη· ἐκεῖ ὅπου ὑπάρ-

χει ἡ πολλὴ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη, ἡ εὐφροσύνη, καὶ ἡ ἀπόλαυσις· **Ε** ὅπου ἡ αἰώνιος ζωὴ καὶ ἡ ἀνέκφορος δόξα καὶ ἡ ἀπερίγραπτος ὠραιότης· ὅπου αἱ αἰώνια σκηναὶ καὶ ἡ ἀσύλληπτος δόξα τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, «τὰ ὅποια ὀφθαλμοὶ δὲν εἶδε καὶ οὐς δὲν ἤκουσε καὶ νοῦς ἀνθρώπου δὲν διενόηθη»· ὅπου ὁ πνευματικὸς νυμφικὸς θάλαμος, καὶ τὰ οὐράνια διαμάτια καὶ αἱ παρθέναι αἱ κρατούσαι τὰς ἀνημένας λαμπάδας⁴⁹, καὶ οἱ ἔχοντες τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου⁵⁰· ὅπου εἶναι πολλὰ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ δεσποῦ, καὶ τὰ βασιλικά ταμεῖα.

Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι τὰ ἔπαθλα, **ΣΤ** καὶ πόσα διὰ μιᾶς ἐκφράσεως μᾶς ἐφανέρωσε, καὶ πῶς τὰ συνῆθροισεν δλα; Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰάν ἀναπτύξωμεν καὶ τὰς ἐπομένους φράσεις, θὰ εὕρωμεν πολλὸν πλοῦτον, καὶ ἀχανὲς πέλαιος. Ἀκόμη λοιπὸν θὰ ἀνασφάλωμεν, εἰπέ μου, καὶ θὰ διοτάζωμεν νὰ ἐλεῶμεν τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην; Μὴ, παρακαλῶ, ἀλλὰ κι' ἂν χρειασθῇ νὰ ἐγκαταλείψωμεν δλα τὰ ὑπάρχοντά μας, κι' ἂν εἰς τὴν φωτιάν νὰ πέσωμεν, κι' ἂν τὸ εἶφος νὰ ὑπομείνωμεν, κι' ἂν ἐπιμαχαίρων νὰ ἀνατινασώμεθα, κι' ἂν στιδίηποτε νὰ πύθωμεν, δλα ἅς τὰ ὑποφέρωμεν εὐκόλως, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ ἐνδόματος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς ἀπεριγράπτου ἐκείνης δόξης. Εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀξιώσωμεν τῆς δόξης αὐτῆς, **Ζ** διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλευθροίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

49. Α' Κορ. 9,9.
50. Ματθ. 23, 1-13.
51. Ματθ. 22, 1-14.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ' (35)

(Ματθ. ιστ' 24 - 27)

«Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του· ἔάν κανεῖς θέλῃ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ ὡς ἀπαρνηθῆ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἄς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν του καὶ ἄς μὲ ἀκολουθήσῃ» (Ματθ. 16, 24).

○ Τότε, (λέγει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής), πότε; ὅταν ὁ Πέτρος εἶπεν, «ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐκπλαγχνισθῆ, ὥστε νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τοῦτο»· καὶ εἶσθε τὴν ἀπάντησιν, «Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ. Διότι δὲν ἠρέκωθες εἰς τὴν ἐπιτιμησίν μου, ἀλλὰ θέλων νὰ δεῖξῃ καὶ μὲ τὸ παραπάνω καὶ τὸ ἀνάριστον τῶν λεγθέντων ὑπὸ τοῦ Πέτρου, καὶ τὸ κέρδος τὸ προεργόμενον ἀπὸ τὸ πάθος, λέγει· σὺ μοῦ λέγεις, «ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐκπλαγχνισθῆ, ὥστε νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τοῦτο»· ἐγὼ ὅμως σοῦ λέγω, ὅτι δὲν εἶναι μόνον ἐπιβλαβὲς εἰς σὲ καὶ ὀλεθριον τὸ νὰ μὲ ἐμποδίσῃς καὶ νὰ δυσανακαταγῆς διὰ τὸ πάθος μου, ἀλλ' ὅτι οὔτε θὰ δυνηθῆς νὰ σώσῃς, ἔάν καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν εἶσαι προπαρασκευασμένος διαπαντός εἰς τὸ νὰ ἀποθάνῃς. Διὰ νὰ μὴ νομίσουν δηλαδὴ ὅτι εἶναι ἀνάξιον αὐτοῦ τὸ νὰ πώθῃ διδάσκει εἰς αὐτοὺς τὸ κέρδος τοῦ πράγματος, ἵνα ὅχι μόνον διὰ τῶν προηγουμένων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀκολουθῶν. Πρὸς μὲν τὸν Ἰωάννην· λοιπὸν λέγει· «ἔάν ὁ σπόρος τοῦ σίτου δὲν πέσῃ εἰς τὴν γῆν καὶ πεθάνῃ, μένει αὐτὸς μόνος, ἔάν ὅμως πεθάνῃ φέρει πολὺν καρπὸν»!· ἐδῶ δὲ προετοιμάζων τοῦτο καὶ μὲ τὸ παραπάνω, δὲν σπέρφει τὸν λόγον μόνον πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκείνους. Εἶναι δηλαδὴ τόσον τὸ κέρδος αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὥστε καὶ διὰ σᾶς τὸ νὰ μὴ θέλετε μὲν νὰ ἀποθάνετε εἶναι φο-

1. Ἰωάν. 12, 24 - 25.

θερόν τὸ νὰ εἰσθε ὅμως ἔτοιμοι πρὸς αὐτὸ εἶναι ἀγαθόν.

Ἄλλ' αὐτὸ μὲν φαίνεται διὰ τῶν ἐπομένων, ἐν τῷ μεταξύ δὲ ἐξετάζει αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν ἑἰαν πλευρὰν. Καὶ προσέχε πῶς δὲν ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον ἀναγκαστικόν. Διότι δὲν εἶπεν, ἵνα καὶ ἂν θέλετε, καὶ ἂν δὲν θέλετε, πρέπει νὰ πάθετε σῆς τοῦτο· ἀλλὰ πῶς; «Ἐάν κανεῖς θέλῃ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ». Δὲν ἐκείαζω, δὲν ἐξαναγκάζω, ἀλλὰ κάθε ἕνα ἀφήνω κύριον τῆς διαθέσεώς του· διὰ τοῦτο λέγω, «ἔάν κανεῖς θέλῃ». Διότι πρὸς ἀγαθὰ προσκαλῶ· ὅχι πρὸς κακὰ καὶ βυσαρέετα· ὅχι πρὸς κόλασιν καὶ τιμωρίαν, διὰ νὰ ἀναγκάσω. Αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ πράγματος εἶναι ἱκανὴ νὰ προσελκύσῃ. Λέγων δὲ αὐτὸ προσελάκει περισσότερο. Ἰδιότι ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἐκείαζει, ἀπομακρύνει πολλὰκις ἐκεῖνος ὅμως ποῦ ἀφήνει ἐλευθερον τὸν ἀκροατὴν, περισσότερο προσελκύει. Διότι ἔχει μεγαλύτεραν δύναμιν ἀπὸ τὴν θίαν ἢ ἐλευθερα ἐκλογῆ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Κύριος εἶπεν «ἔάν κανεῖς θέλῃ». Εἶναι μεγάλας, λέγει, τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια σᾶς δίδω καὶ τοιαῦτα, ὥστε νὰ σπεύδατε μὲ τὴ θέλησίν σας. Δὲν θὰ προσεκάλεῖ κανεῖς βιαίως, ἔάν προσέφερε χρυσὸν καὶ ἐποσθεῖται ἠθυσταῖον ἔμπροσθέν μας. Ἐάν δὲ πρὸς ἐκεῖνα δὲν προσκαλεῖ κανεῖς βιαίως, πολὺ περισσότερο ὁ Θεὸς πρὸς τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ. Διότι, ἔάν δὲν σὲ πείθῃ νὰ προστρέξῃς ἢ φύσις τοῦ πράγματος, οὔτε νὰ λάθῃς εἶσαι ἀξίος· οὔτε ἔάν λάθῃς, θὰ γνωρίσῃς καλῶς ἐκεῖνο ποῦ ἔλασες.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς δὲν ἀναγκάζει, ἵνα ὀλίγα προτρέπῃ, σθεῖνους τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἐπειδὴ δὲ ἐφαίνοντο νὰ διατυμπανίζου πολλὰ, ἰδιαιτέρως στενωχωρούμενοι διὰ τὸ λεγθὲν, λέγει· δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη φοροῦσθαι καὶ ταρογῆς. Ἐάν δὲν νομίζετε ὅτι τὸ λεγθὲν εἶναι αἴτιον ἀναριθμητῶν ἀγαθῶν καὶ πρόξενον τῆς σιτηρίας σας, δὲν ἐκείαζω, οὔτε ἀναγκάζω, ἀλλ' ἔάν κανεῖς θέλῃ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, αὐτὸν προσκαλῶ. Μὴ νομίζετε ὅμως ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ νὰ μὲ ἀκολουθήτε, αὐτὸ τὸ ὁποῖον πρέπειτε νὰ ἀκολουθοῦντες μὲ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομείνετε πολλὰς κόπους, πολλοὺς κινδύνους, ἔάν πρόκειται νὰ μὲ ἀκολουθήτε. Δὲν πρέπει λοιπὸν, Πέτρε, ἐπειδὴ τώρα μὲ ὠμολόγησες Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, νὰ περιμένῃς διὰ τοῦτο μόνον στεφάνους καὶ νὰ νομίζῃς ὅτι εἶναι ἀρκετὸν

τοῦτο διὰ σὲ πρὸς σωτήριαν, καὶ νὰ ἀσθένεσαι λοιπὸν ἐπιπλὴν ἀσφαλῆ, διότι τάχα ἐπραγματοποίησες τὸ πᾶν. Ὁ Δύναμις θέβεται ἐπειδὴ εἶμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ σὲ ἀφῆσω νὰ λάθῃς πέραν τῶν θυγερόντων δὲν θέλω ὅμως διὰ σὲ, διὰ νὰ συνεισφέρῃς καὶ ὁ ἴδιος κάτι καὶ νὰ γίνῃς τελειότερος. Οὔτε θέβεται, ἔαν καεὶς εἴηαι κριτὴς τῶν ἀγώνων καὶ ἔχη ἀλλήτην φίλον, δὲ θελήσῃ νὰ στεφανώσῃ αὐτὸν μόνον ἀπὸ εὐνοίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἰδικούς του κόπους, καὶ προσπατῶν δὲ αὐτὸ, ἐπειδὴ τὸν ἀγαπᾷ ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοὺς τοὺς ὁποίους ἰδιαίτερώς ἀγαπᾷ, αὐτοὺς κατ' ἐξοχὴν θέλει καὶ ἐξ ἰδίας διαθέσεως νὰ προκόπτουν, ἔχι ἀπὸ μόνης τῆς βοήθειας Αὐτοῦ.

Πρόσεξε δὲ πᾶς καὶ τὸν λόγον «κάνει ὑποφερτόν. Δὲν σταματᾷ, δηλαδὴ, μέχρις αὐτῶν μόνον τὰ θεοεργά, ἀλλὰ καὶ προβάλλει τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν κοινήν εἰς ἅλην τὴν οἰκουμένην λέγων «Ἐάν καεὶς θέλη», **10** εἴτε γυναῖκα, εἴτε ἄνδρα, εἴτε ἄγων, εἴτε ἀρχόμενος, ἄς ἀκολουθῆ αὐτὴν τὴν ὁδόν. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ἔν πράγματι ἐτόνισεν, τρία ὅμως εἶναι τὰ λεγόμενα: τὸ «ἄς ἀπαρνηθῆ καεὶς τὸν ἑαυτὸν του», τὸ «ἄς σηκώσῃ τὸν σταυρόν του», καὶ τὸ «ἄς μὲ ἀκολουθήσῃ» καὶ τὰ μὲν δύο εἶναι ἀλληλένδετα, τὸ δὲ ἄλλο ἐλέγχῃ καθ' ἑαυτὸ. Ἀλλὰ ἄς ἴδωμεν προηγουμένως τί περίπου σημαίνει τὸ νὰ ἀρνηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Ἄς μάθωμεν προηγουμένως τί σημαίνει νὰ ἀρνηθῶμεν ἄλλον, καὶ τότε θὰ γνωρίσωμεν καλῶς τί περίπου σημαίνει νὰ ἀρνηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Τί σημαίνει λοιπὸν νὰ ἀρνηθῶμεν ἄλλον; **11** Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀρνήται ἄλλον, λόγου χάριν τὸν ἀδελφόν ἢ τὸν δοῦλον, ἢ ὁποιοδήποτε, καὶ ἂν ἀκόμη (τὸν) ἴδῃ νὰ μαστιγώνεται, ἢ νὰ ἀλυσοδένηται, ἢ νὰ ὀδηγῆται εἰς φυλακὴν, ἢ ἔτιδήποτε νὰ πάσχη, δὲν συμπαιρσιάζεται, δὲν βοηθεῖ, δὲν κάμπτεται, δὲν ὑποφέρει κατὰ χάριν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἅπασι διαπαντὸς ἀπεξενώθη. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν θέλει νὰ ἀμελῶμεν τοῦ σώματός μας, **12** ὥστε καὶ ἂν τὸ μαστιγώσουσι, ἢ τὸ καταδιώκουσι, ἢ τὸ καίουσιν, ἢ ἐτιθήπουσι τὸ κάουον, ἢ μὴ λυπούμεθα. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ λυπούμεθα. Ἐπειδὴ καὶ οἱ γονεῖς τότε πραγματικῶς λυποῦνται τὰ τέκνα, ὅταν, ἀφοῦ τὰ παραδώσουσι εἰς τοὺς διδασκάλους, δώσουσι ἐντολήν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ τὰ λυπῶνται. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς

δὲν εἶπε νὰ μὴ λυπηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ἀλλὰ τὸ πλέον ὑπερφολικόν, «νὰ ἀπαρνηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας» δηλαδὴ, νὰ μὴ ἔχης τίποτε κοινόν πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ νὰ τὸν παραβίθῃς εἰς τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ ὡσὺν νὰ ἔπασχε κάποιος ἄλλος αὐτά, τοιοῦτοτρόπως νὰ συμπεριφέρεσαι. Καὶ δὲν εἶπε, «ἄς ἀρνηθῆ», ἀλλ' «ἄς ἀπαρνηθῆ» φανερόντων πάλιν καὶ διὰ τῆς μικρᾶς **13** αὐτῆς προσθήκης τὸ ἔπακρον τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας. Καθ' ὅσον τοῦτο ὑπερέχει ἐκείνου.

«Καὶ ἄς σηκώσῃ τὸν σταυρόν του». Τοῦτο προέρχεται ἐξ ἐκείνου. Διὰ νὰ μὴ νομίσης δηλαδὴ, ὅτι πρέπει νὰ ἀπαρνηθῆς τὸν ἑαυτὸν σου ὅσον ἀφορᾷ μόνον τὰ (ἐναντίον σου) λόγια καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς κατηγορίας, λέγει καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ πρέπει νὰ ἀπαρνηθῆς τὸν ἑαυτὸν σου δηλαδὴ μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου ἐπανειδίτου (σταυρικοῦ). Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν, «ἄς ἀπαρνηθῆ τὸν ἑαυτὸν του μέχρι θανάτου», ἀλλὰ, «ἄς σηκώσῃ τὸν σταυρόν του», δηλώνων τὸν ἀξιοκατάκριτον θάνατον καὶ ὅτι ἔχι μίαν φοράν, ὅτε δύο, ἀλλὰ καθ' ἅλην μας τὴν ζωὴν, πρέπει νὰ κάνομεν τοῦτο. Συνεχῶς δηλαδὴ, λέγει, νὰ σκέπτεσαι τὸν θάνατον αὐτόν, καὶ καθημερινῶς νὰ εἶσαι ἐτοιμὸς πρὸς σφαγὴν. **14** Διότι, ἐπειδὴ πολλοὶ μὲν περιεφρόνησαν τὰ χρήματα καὶ τὴν τρυφήν καὶ τὴν δόξαν, δὲν περιεφρόνησαν ὅμως τὸν θάνατον, ἀλλ' ἐφωθῆθησαν τοὺς κινδύνους ἑγὰ, λέγει, θελω ὁ ἰδικὸς μου στρατιώτης νὰ παύσῃ μέχρις αἵματος, καὶ οἱ ἀγῶνες νὰ φθάνουν μέχρι σφαγῆς. Ὡστε καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη καὶ θάνατον νὰ ὑπομεινωμεν, εἴτε τὸν ἀξιοκατάκριτον θάνατον, εἴτε τὸν κατηραμένον θάνατον, εἴτε (νὰ ὑποφέρωμεν) ἐξ αἰτίας κακῆς ὑποψίας, ὅλα πρέπει νὰ τὰ ὑποφέρωμεν μὲ γενναϊότητα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ χαιρώμεθα πῶς πολὺ.

«Καὶ ἄς μὲ ἀκολουθῆ». Ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν νὰ πάσχη καεὶς χωρὶς νὰ ἀκολουθῆ τὸν Χριστόν. Ὅταν καεὶς δὲν πάσχη χάριν Αὐτοῦ (καθ' ὅσον οἱ λησταὶ καὶ τυμπαροῦχοι καὶ ἀπατελώνες ὑποφέρουν πολλὰ καὶ φεβρά), **15** διὰ νὰ μὴ νομίσης, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ὑπαρξίς (μόνη) τῶν βεινῶν, προσθέτει τὴν προϋπόθεσιν τῶν βεινῶν. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὕτη; Ὅπως πραγματοποιῶν αὐτὰ καὶ πάσχων ἀκολουθῆς Αὐτόν διὰ νὰ ὀνομαζῆς τὰ πάν-

τα χάριν Αὐτοῦ³ διὰ τὴν ἔχρησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν. Καθ' ὅσον καὶ τοῦτο φανερῶναι τὸ, «Ἄς μὲ ἀκολουθῆς» ὥστε νὰ μὴ ἐπιδεικνύωμεν μόνον ἀνδρείαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ φρόνησιν καὶ πραότητα καὶ πᾶσαν φιλοσοφίαν. Αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ ἀκολουθῶμεν τὸν Χριστὸν ὅπως πρέπει, τὸ νὰ φροντίζωμεν καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν καὶ τὸ νὰ ὑψιοποιῶμεθα τὰ πάντα δι' Αὐτὸν. Διότι ὁ παρῶν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν τὸν διάβολον καὶ πᾶσχουν αὐτὰ, καὶ χάριν ἐκείνου παραβίου τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλ' ἡμεῖς χάριν τοῦ Χριστοῦ, **Εἰ** μᾶλλον δὲ χάριν ἡμῶν τῶν ἰδίων. Ἐκεῖνοι μὲν, διὰ τὸ θλάσκειν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ (εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν) ἡμεῖς δὲ διὰ τὸ νὰ κερθίζωμεν καὶ τὰς δύο. Πᾶς λοιπὸν δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν τελείας ἀνοησίας, τὸ νὰ μὴ ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἰδίαν ἀνδρείαν μὲ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι γίνονται, καὶ μάλιστα ἐνῶ πρόκειται νὰ ἀπακομίσωμεν τοσούτους στεφάνους; Ἄν καὶ εἰς ἡμᾶς θέβαια καὶ ὁ Χριστὸς παρίσταται, ὡς θαρβός, **23** **24** εἰς ἐκείνους ἕως κοινῆς.

³ Ἐβίωσε φυσικὰ καὶ προηγουμένως. αὐτὴν τὴν παραγγελίαν ἴταν ἀπέστειλεν αὐτοὺς λέγων «Πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς μὴ πηγαίνετε» (διότι οὐκ ἀποστέλλω ὡς πρόβατα μέσα εἰς τοὺς λύκους. Καὶ θὰ ὀδηγηθῆτε ἐνώπιον ἡγεμόνων καὶ βασιλέων)² τὰρὰ δὲ ἔκτενέστερον μᾶλλον καὶ ἀσπληρότερον. Διότι τότε ἀνέφερε μόνον τὸν θάνατον ἐδῶ δὲ ἔκαμεν λόγον καὶ περὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ μάλιστα περὶ συνεχῆς σταυροῦ³ διότι, λέγει, «ὡς σηκώση τὸν σταυρὸν τοῦ» δηλαδὴ, ὡς θασιάζη συνεχῶς καὶ ὡς φέρη (τὸν σταυρὸν). Καὶ τοῦτο συνηθίζει νὰ κἀναι παντοῦ, ὄχι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐν προλόγῳ, ἀλλ' ἡσυχῶς καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ φέρη εἰς τὸ μέσον τὰ μεγαλύτερα τῶν παραγγελμάτων, διὰ τὴν μὴ παραξενεύονται οἱ ἀκούοντες. **23**

² Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐφαίνετο ὅτι εἶναι ὑπερβολικὸν τὸ λεχθῆναι, βλέπε πῶς διὰ τῶν ἐπομένων τοὺς παρηγορεῖ καὶ ὑπόσχεται θραβεῖα τὰ ὅποια ὑπερτεροῦν τῶν ἰδίων καὶ ὄχι μόνον θραβεῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντιμισθίαν τῆς

2. Ματθ. 10, 5, 16-17.

κακίας. Πράγματι, δι' αὐτὴν χρονοτριβεῖ περισσότερο, παρὰ δι' ἐκεῖνα, ἐπειδὴ τοὺς περισσότερους συνηθίζει νὰ ἀκαφρονίζῃ ὄχι τὸσον ἢ προσφορὰ τῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἢ ἀπειλὴ τῶν φοβερῶν. Πρόσπεχε λοιπὸν πῶς καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει καὶ εἰς αὐτὸ καταλήγει. «Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, αὐτὸς θὰ τὴν χάσῃ. Ἐκεῖνος δὲ ποῦ θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του ἐξ αἰτίας μου, αὐτὸς θὰ τὴν εὕρῃ. Διότι τί ἔχει νὰ ἀφελῆθῃ ὁ ἀνθρώπος, ἐὰν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημώσῃ δὲ τὴν ψυχὴν του; **ε** ἢ τί εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ ἀνθρώπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του;»³ Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει, σημαίνει ὄχι ἀπὸ ἑλλειψιν λύτης πρὸς σὰς, ἀλλὰ ἀπὸ ὑπερβολικὴν λύτην (καὶ φροντίδα) παραγγέλλω αὐτὰ. Καθ' ὅσον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λυπείται νὰ τιμωρῆσθαι τὸ τέκνον του, καταστρέφει αὐτὸ ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος δὲν λυπείται, τὸ διασώζει. Τοῦτο ἔλεγε καὶ κάποιος σοφός⁴ «διότι ἐὰν κτυπήσῃ τὸν υἱὸν σου διὰ τῆς ράβδου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ»⁵ θὰ ἐλευθερώσῃ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θάνατον⁶ καὶ πάλιν, «ἐκεῖνος ποῦ παραγαῖθευεῖ τὸν υἱὸν του, ἔπειτα θὰ δέσῃ τὰ τραύματά του»⁵ τοῦτο γίνεται καὶ προκειμένου περὶ στρατοπέδου. Ἄν δηλαδὴ ὁ στρατηγός, λυπούμενος διὰ τοὺς στρατιώτας, διατάξει νὰ παραμένουν συνεχῶς ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ τοὺς εὐρισκομένους ἐντὸς χάνει μαζὶ μὲ αὐτοὺς. **11** Διὰ τὴν μὴ συμβαίνει λοιπὸν τοῦτο καὶ εἰς σὰς, λέγει, πρέπει· σεῖς νὰ εἰσθε παρατεταγμένοι συνεχῶς πρὸς θάνατον. Καθ' ὅσον καὶ τώρα πρόκειται νὰ ἀκῆθῃ ἐκ νέου πόλεμος φοβερός. Μὴ καθίσητε λοιπὸν ἐντὸς, ἀλλ' ὡς ἐξέρχεται καὶ ὡς πολέμῃς⁶ καὶ ἂν πάσης εἰς τὴν παραστάειν τῆς μάχης, τότε ἐξήσας. Διότι ἐὰν ἐπὶ τῶν πραγματικῶν πολέμων ἐκεῖνος ποῦ εἶναι ἕτοιμος πρὸς σφαγὴν, αὐτὸς πῶς πολὺ ὁ περισχέει τῶν ἄλλων καὶ εἶναι ἀκατάβλητος καὶ φοβερῶτατος εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἂν καὶ θεοσείας ὁ θασιεύς, πρὸς χάριν τοῦ ὁποῖου πολεμεῖ, δὲν δύναται μετὰ θάνατον νὰ τὸν ἀναστήσῃ πολὺ περισσότερο ἐπὶ τῶν πολέμων αὐτῶν (τῶν πνευματικῶν), ὅτε ὑπάρχουν καὶ τὸσοι

3. Ματθ. 16, 25-26.

4. Περσοί, 28, 14.

5. Σοφ. Σαφ. 80, 7.

πολλά ελπίδες αναστάσεως, ὁ παραβίων την ψυχὴν του εἰς θάνατον θά τὴν σώσῃ κατ' ἓνα μὲν τρόπον, διότι δὲν θά αἰχμαλωτισθῆ εὐκόλως· Ἔσ' κατὰ δεύτερον δέ, διότι καὶ ἂν πέσῃ, θά ὀδηγήσῃ αὐτὴν πρὸς ὑψηλότεραν ζωὴν.

Ἔπειτα, ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι «ἐκείνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σώσῃ (τὴν ζωὴν του), θά τὴν χάσῃ, ἐκείνος δὲ ὁ ὁποῖος θά τὴν χάσῃ, θά τὴν σώσῃ» καὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀνοήτως σωτηρίαν καὶ ἀπάλειαν καὶ εἰς τὴν δεύτεραν σωτηρίαν καὶ ἀπάλειαν, δια νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς ἀξίας ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ σωτηρία εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν δεύτεραν περίπτωσιν, ἀλλὰ γνωρίσῃ καλῶς, ὅτι μετοξὺ τῆς σωτηρίας ἐκείνης καὶ αὐτῆς τῆς αὐτῆς εἶναι ἡ διαφορά, **2529** ὅση μετοξὺ ἀπαλείας καὶ σωτηρίας καὶ ἐκ τῶν ἀντιθέτων ἀποδεικνύων αὐτὰ δια μᾶς λέγει· «διότι τί ἔχει νὰ ὠφεληθῆ ὁ ἄνθρωπος, εἰάν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημιωθῆ δὲ τὴν ψυχὴν του»; Ἐἴβας πῶς ἡ παρά τὸ πρέπον σωτηρία αὐτῆς, εἶναι ἀπάθεια καὶ χειροτέρα καθὲ ἀπαλείας, ἐπειδὴ καὶ ἀθεράπευτος εἶναι, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει κάτι τοῦ δυνατοῦ νὰ τὴν εξαγοράσῃ; Διότι μὴ μοῦ λέγῃς τοῦτο, λέγει, ὅτι ἔσωσεν τὴν ζωὴν του ἐκείνος ὁ ὁποῖος βίβωσεν τοὺς τόσους μεγάλους κινδύνους, ἀλλὰ μετὰ τῆς ζωῆς του συναριθμῆσε (ἢ κέρτισε) καὶ ἔβην τὴν οἰκουμένην. Καὶ τί τὸ περισσότερο εἰς αὐτὸν ἐκ τούτου, εἰταν χάνεται ἡ ψυχὴ του; **30** Εἶπέ μοι, εἰάν ἴδῃς τοὺς δούλους σου ζῶντας ἐν πολυτελείᾳ τὸν ἑαυτὸν σου ὁμοῦς εὐρισκόμενον εἰς χειρίστια κακὰ, ἀραγε θά κερδίσῃς κάτι ἐκ τοῦ ὅτι εἶσαι κύριος; Καθόλου. Τοῦτο λοιπὸν σκέψου καὶ προκειμένου περὶ τῆς ψυχῆς, εἰταν αὐτὴ ἀναμένῃ τὴν μελλούσαν κατατροπὴν καθ' ἣν στιγμὴν τὸ σῶμα διάγει ἐν πολυτελείᾳ καὶ πλοῦτῳ. «Τί εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του»; Πάλιν ἐπιμένει εἰς τὸ ἴδιον. Μήπως, λέγει, ἔχῃς νὰ δώσῃς ἄλλην ψυχὴν ἀντὶ τῆς ψυχῆς σου; Ἄν χάσῃς θέβαια χρήματα, θά δώσῃς χρήματα ἢ οἰκίαν, ἢ δούλους, ἢ δτιδήποτε ἄλλο ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου ἂν χάσῃς ὁμοῦς τὴν ψυχὴν, ἄλλην ψυχὴν δὲν θά δυνηθῆς νὰ προσφέρῃς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἔχῃς τὸν κόσμον, «**1** καὶ ἂν εἶσαι βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης, δὲν θά δυνηθῆς, καὶ ἂν ἀκόμη καταβάλῃς ὅλα τὰ πρά-

γματα τῆς οἰκουμένης μαζί μὲ αὐτὴν τὴν οἰκουμένην, νὰ ἀγοράσῃς μίαν ψυχὴν. Καὶ τί τὸ παράδοξον εἶναι τοῦτο συμβαίνει περὶ τῆς ψυχῆς; Καθ' ὅσον καὶ περὶ τοῦ σώματος θά ἔβλεπε κανεὶς νὰ γίνεταί τοῦτο. Καὶ ἂν εἶσαι περιβέβλημένος ἀναριθμὰ διασθένια, ἔχεις ὁμοῦς ἐκ φύσεως ἀσθενικὸν σῶμα καὶ δυσθεράπευτον, δὲν θά δυνηθῆς, καὶ ἂν ἀκόμη προσφέρῃς ὅλην τὴν βασιλείαν, νὰ θεραπεύσῃς τὸ σῶμα αὐτό, καὶ ἂν ἀκόμη προσθέσῃς ἀναριθμὰ σώματα καὶ πόλεις καὶ χρήματα. Τοιοῦτο τρόπον λοιπὸν σκέψου καὶ διὰ τὴν ψυχὴν· μάλλον καὶ πολὺ σοφωτέρων διὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀφοῦ ἀφήσῃς ὅλα τὰ ἄλλα, δι' αὐτὴν νὰ διασπᾷς ὅλην σου τὴν φροντίδα **31**.

Μὴ λοιπὸν φροντίζων διὰ τὰ ἑένα, παύσῃς νὰ ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὰ ἴδικά σου· τοῦτο κάνουν οἱ πολλοὶ τώρα, ὁμοιάζοντες πρὸς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εἰς τὰ μεταλλεῖα (ὡς καταβῆκοι). Πράγματι, ἐκείνοι οὐδὲν ὄφελος ἔχουν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, οὔτε ἐκ τοῦ πλοῦτου· ἀντιθέτως εἶναι μεγάλη ἡ ζημία των, καὶ διότι κινδυνεύουν ἀσκόπως, καὶ διότι κινδυνεύουν χάριν ἄλλων, οὐδὲν ἀποκομίζοντες ἐκ τῶν ἰβρωτῶν ἐκείνων καὶ τῶν θανάτων. Ὑπάρχουν καὶ τώρα πολλοὶ οἱ ὁποῖοι τοὺς μμούνται, οἱ ἐργαζόμενοι πρὸς πλουτισμὸν ἄλλων· μάλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτοῦς εἰμεθα ἀβλιώτεροι, καθ' ὅσον ἀναμένει ἡμᾶς καὶ ἡ γένηται μετὰ τοὺς κόπους αὐτοῦς. Διότι εἰς ἐκείνους μὲν ὁ θάνατος ἀποτελεῖ τὸ τέλος τῶν ἰβρωτῶν ἐκείνων· **32** εἰς ἡμᾶς ὁμοῦς ὁ θάνατος γίνεταί ἀρχὴ ἀναριθμίων κακῶν. Ἐάν δὲ λέγῃς δτι ἀπολαίεις τὸν κόπον σου μὲ τὸ νὰ πλουτῆς, ἀπόβεις δτι ἡ ψυχὴ σου ἠφάνθη (ὠφελήθη) καὶ τότε θά πεισθῶ. Διότι ἐξ ὅσον ἔχομεν, κυριώτερον εἶναι ἡ ψυχὴ· εἰάν δὲ τὸ σῶμα ποχύνεται, ἐνῶ ἐκείνη φθείρεται, οὐδὲν προσφέρει εἰς σὲ ἡ εὐεξία αὐτῆς ὅπως πράγματι, καὶ εἰταν εὐφραίνεται ἡ δούλη, οὐδὲν προσφέρει ἡ εὐημερία τῆς ὀηρετρίας πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν οἰκοδοπεποιαν **3334** οὔτε ἡ λαμπρότης τῆς στολῆς εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος; ἀλλὰ θά σοῦ εἴπῃ πάλιν ὁ Χριστός· «Τί εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του»; προτρέπων σὲ νὰ στρέφῃσαι συνεχῶς πρὸς ἐκείνην, καὶ διὰ μόνην αὐτὴν νὰ ἐνδιαφέρεσαι.

Ἄφοῦ ἐνέπνευσε λοιπὸν τὸν φόβον ἀπὸ ἐδῶ, παρη-

γορεί (τώρα) και δια της υπευθυμίως των αγαθών. «Διότι μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔλθῃ περιβεβλημένος τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς του με τοὺς ἀγγέλους του, καὶ τότε θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον σύμφωνα με τὰ ἔργα του»⁶. Εἶδες πῶς εἶναι μία ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ; Ἐάν δὲ ἡ δόξα εἶναι μία φανερὸν ὅτι καὶ ἡ οὐσία εἶναι μία. Διότι εἴαν ὑπάρχῃ διαφορὰ δόξης εἰς μίαν οὐσίαν («διότι ἄλλη εἶναι ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλίου, καὶ ἄλλη τῆς σελήνης»⁷, καὶ ἄλλη ἡ λαμπρότης τῶν ἀστέρων διότι ἀστρον ἀπὸ ἀστρον διαφέρει κατὰ τὴν λάμψιν καίτοι πρόκειται περὶ μίαν οὐσίαν), πῶς ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ δόξα εἶναι μία, ἡ οὐσία θὰ νομισθῇ ἄλλη; Διότι δὲν εἶπεν, (ὅτι θὰ ἔλθῃ) εἰς τοιαύτην δόξαν τὴν ὅποιαν ἔχει καὶ ὁ Πατήρ, διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃς πάλιν κάποιαν διαφορὰν ἀλλὰ φανερώων τὸ ἀκριβές, λέγει ὅτι θὰ ἔλθῃ περιβεβλημένος αὐτὴν ταύτην τὴν δόξαν (τοῦ Πατρὸς), ὥστε μίαν αὐτὴν καὶ νὰ θεωρῶμεν. Διὰ τοῦ λοιποῦ φοβείσαι, Πέτρε, λέγει μετὰ νὰ ἀκούῃς θάνατον; Διότι τότε θὰ με ἴδῃς περιβεβλημένον τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς. Ἐάν δὲ ἐγὼ θὰ εἶμαι ἐν δόξῃ, καὶ σεις? Δὲν θὰ παύσῃς εἰς τὴν παρουσίαν ζῶν τὰ ἱδικὰ σὰς ἀλλὰ θὰ σὰς ἀναμείνῃ κάποιο ἄλλο καλύτερον τέλος. Καίτοι θυμαρ ἀπέφερε τὰ εὐχάριστα, δὲν ἐστομάχησε μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀνέμιξε καὶ τὰ φοβερά. Ὡς μετὰ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο καὶ τὰς ἀναποφύκτους εἰδῶνας, καὶ τὴν ἀμερόληπτον ἡγήρον καὶ τὴν μὴ ξεκατωμένην κρίσιν. Ἀσφαλῶς δὲν ἄφησε νὰ φανῇ ὁ λόγος μόνον μελαγχολικός, ἀλλὰ τὸν συνεδέασε καὶ με εὐχαριστοὺς ἐλπιδας. Διότι δὲν εἶπε, θὰ τιμωρήσῃ τότε τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἀλλὰ «θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον σύμφωνα με τὰ ἔργα του». Ἔλεγε δὲ τοῦτο υπευθυμίζων ὄχι μόνον τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐναρτέτους τὰ θραυεῖα καὶ τοὺς στεφάνους.

Ἄλλ' ὁ Κύριος μὲν εἶπεν αὐτὰ, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς κολοὺς ἀνθρώπους, ἐγὼ δὲ μὴ πάντοτε φρίττω ἀκούων

6. Ματθ. 16, 27.

7. Ἡὲταρ, πὺς εἰδῶνάς με, ἔλλα ἴνα ἴδῃς ἐγὼ κάκιστος ἦμι κατ' ἑμὸν, ἴνα θεωρῆσαι τὴν δόξαν τὴν εἰς τὸν ἔθνας με. (Ἰωάν. 17, 24).

αὐτὰ: Ἐγὼ δὲν εἶμαι μεταξὺ τῶν στεφανουμένων. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι συμμετέχον εἰς τὸν φόβον καὶ τὴν αγωνίαν μου. Διότι ποῖον δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ φοβῆσθαι αὐτὸς ὁ λόγος ἐν τὸν συειδητοποίησιν κινεῖς, καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ φρίττῃ, καὶ νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ σῶκτου τῆς μετανοίας, πολὺ πῶς μεγάλης νηστείας καὶ ἀπὸ τῶν λαῶν τῶν Μινευιτῶν; Διότι ὁ λόγος δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι περὶ καταστροφῆς πόλεως καὶ τοῦ κοινού θανάτου, ἔσθ' ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ τοῦ ἀσθέτου πυρός.

Διὰ τοῦτο ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὅποιοι κατέλαθον τὰς ἐρήμους, καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φράσιν αὐτῆν. Ἐκεῖνοι δηλαδὴ μετὰ τὸ μεσημβρινὸν φαγητὸν, μᾶλλον δὲ μετὰ τὸ δείπνον (διότι μεσημβρινὸν φαγητὸν δὲν γνωρίζουν ποτέ καθ' ὅσον γνωρίζουν ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς πένθους⁸ καὶ νηστείας) μετὰ τὸ δείπνον λοιπὸν λέγοντες μερικούς εὐχαριστήριους ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ἐνθυμαίνονται καὶ αὐτὴν τὴν φράσιν. Καὶ ἐν θέλει νὰ ἀκούσῃτε καὶ τὸν ὕμνον αὐτῶν, διὰ νὰ τὸν λέγετε καὶ σεις συνεχῶς, ἔσθ' ἡ θὰ σὰς ἀπαγγείλω ὁλόκληρον ἐκεῖνην τὴν ἱερὰν ᾠδὴν. Ὡς εἴης λοιπὸν ἔχον τὰ λόγια αὐτῆς: «Ὡς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεὸς ὁ ὅποιος με τρέφει ἐκ νεότητός μου, ὁ ὅποιος δίδει τροφήν εἰς πᾶσαν ζῶσαν ὑπαρξίν γέμισε με χαρὰν καὶ εὐφροσύνην τὰς καρδίας μου, ὥστε ἔγοντες πάντοτε κάθε ἐπάρκειαν νὰ ἠλευθερώωμεν εἰς κάθε κἀλὸν ἔργον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς Σὲ ἀντικεῖ ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία μαζί με τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο. Δόξα εἰς Σὲ, Κύριε, δόξα εἰς Σὲ, Ἅγιε, δόξα εἰς Σὲ, Βασιλεῦ, ὁ ὅτι ἔδωκες εἰς ἡμᾶς τροφὰς πρὸς εὐφροσύνην γέμισε μας με Πνεῦμα Ἅγιον, διὰ νὰ εὐρεθῶμεν ἀρεστοὶ ἐνώπιόν σου» καὶ μὴ ἐντροπέμνοι, ὅταν θὰ ἀποδίδῃς εἰς ἕκαστον σύμφωνα με τὰ ἔργα του». Ἀξίζει θεοβαίως νὰ θαυμάσωμεν ὁλόκληρον τὸν ὕμνον, κατ' ἐξοχὴν δὲ μὴ αὐτὸ ἐδῶ τὸ τέλος. Διότι ἐπειδὴ ἡ τροπέσα καὶ ἡ τροφὴ συνιθίζει νὰ περισπᾷ καὶ νὰ θαυρῶν τὸν

8. Ἠερλ. Λουκ. 6, 21. Ἰωάν. 16, 20.

άνθρωπον, ὡς ἀκριβῶς κάποιον χαλινὸν ἐπιθέτου ἐπὶ τὴν ψυχὴν τὸν λόγον αὐτὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνάστασης, ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι ἐπληροφόρηθον τὶ ἐπαύον οἱ Ἰσραηλίται ἐξ αἰτίας τῆς πολυτέλους τραπεζῆς. «Διότι ἔφαγε, λέγει, καὶ ἐπαυόνη, καὶ ἐκλύπησεν ὁ ἡγαπημένος»⁹. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωσῆς ἔλεγε «ἀφου φάγη καὶ πῖρ καὶ χορτάση, ἐνθυμήσου Κύριον τὸν Θεόν σου»¹⁰. Διότι μετὰ τὴν τράπεζαν ἐκείνην ἀπειτόλησαν αὐτοὶ τότε τὰς παρανόμους ἐκεῖνας πράξεις. «Ἔπρσεξε λοιπὸν καὶ σὺ, μὴ τυχὸν πάθῃς κάτι παρόμοιον. Καὶ ἂν δὲν θυσιάσῃς εἰς τὸν λίθον μήτε εἰς τὸν χρυσὸν καὶ πρόβατα καὶ μόσχους, πρῶσεξε μὴ θυσιάσῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς τὸν θυμὸν, μὴ θυσιάσῃς τὴν σωτηρίαν σου εἰς τὴν πορνείαν, μὴ εἰς ἄλλα παρόμοια πάθη. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι μετὰ τὴν τράπεζαν, μᾶλλον δὲ μετὰ τὴν νηστειαν (καθ' ὅσον καὶ ἡ τράπεζα αὐτῶν εἶναι νηστεια), φοβούμενοι αὐτοὺς τοὺς κηρυκούς, ὑπειθυμίζουσι εἰς τοὺς ἑαυτοῦς των τὸ φοβερὸν δικαστήριον καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι σωφρονίζουσι τοὺς ἑαυτοῦς των μὲ νηστείας καὶ χαριστικότητας καὶ ἀγρυπνίας καὶ σάκκων καὶ μὲ ἀναρθήματα (ἄλλα), ἔχουσι ἀνάγκην ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν ὑπόμνησιν, ποτε θὰ δυναθῶμεν ἡμεῖς νὰ ζήσωμεν εὐπρεπῶς. **¶** Οἱ ὅποιοι παραστέτοιμεν τραπεζῶν προξένους ἀναριθμητῶν ναυαγίων καὶ οὕτε καν προσευχόμενοι, μήτε κατὰ τὴν ἀρχὴν, μήτε κατὰ τὸ τέλος;

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, διὰ νὰ ἐξαλειφώμεν τὰ ναυαγία αὐτά, ἀφου φερωμεν εἰς μέσον τὸν θυμὸν ἐκεῖνον, ἅς τὸν ἀναπτύξωμεν ὁλοκληρῶν, ὥστε, ἀφου ἴδωμεν τὸ ἐξ αὐτοῦ κέρδος, καὶ οἱ ἴδιοι ἀπαγγέλλωμεν αὐτὸν συνεχῶς εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ καταστέλλωμεν τὰ σκῆρματα τῆς κοιλίας, εἰσάγουτες τοιουτοτρόπως τὴν ἡθὴν καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀγγέλων ἐκεῖνον εἰς τὰς οἰκίας μας. Ἐπρεπε θέσθαι νὰ πηγαίνομεν ἐκεῖ, καὶ νὰ καρπούμεθα αὐτὰ τὰ ὀφέλη ἔπειθ' ὅμως δὲν θέλετε, ἀκροῦσθε τουλάχιστον

9 Δευτ. 32,13.

10 Δευτ. 6, 11 - 12.

στον διὰ τῶν λόγων μας τὴν πνευματικὴν αὐτὴν μελοδίαν, **¶** καὶ κάθε ἓνας ἅς λέγῃ μετὰ τὴν τράπεζαν τὰ λόγια αὐτά, ἀρχίζων τοιουτοτρόπως. «Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεός». Ἐκπληροῦν δηλαδὴ ἀμέσως τὸν ἀποστολικὸν νόμον ὁ ὁποῖος β' ἀτάξει. «Κάθε τι τὸ ὁποῖον κἀννομεν μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον, νὰ τὸ κἀνωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα»¹¹. Ἐπειτα ἡ εὐχαριστία δὲν γίνεται διὰ τὴν μίαν μόνην ἐκείνην ἡμέραν, ἀλλὰ δι' ὁλοκληρῶν τὴν ζωὴν. **¶** «Ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος μὲ τρέφει, λέγει, ἐκ νεότητός μου». Καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἔχομεν διδασκαλίαν πλήρη φιλοσοφίας. Ἐφ' ὅσων δηλαδὴ μᾶς τρέφει ὁ Θεός, δὲν πρέπει νὰ μερινώμεν. Διότι ἐὰν θὰ ἦσυν πλήρης θάρρους, ἐὰν βασιλεὺς σου ὑπέσχετο τὴν χορηγίαν τῆς καθημερινῆς τροφῆς ἐκ τῶν ἀποθηκῶν του, πολὺ περισσότερο ἔσαν ὁ Θεὸς χορηγῆ, καὶ δια χύονται πρὸς χάριν σου ὡς ἀκριβῶς ἀπὸ πηγᾶς, πρέπει νὰ εἰσαι ἀπληγανόμενος ἀπὸ κάθε φροντίδας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αὐτὰ λέγουσι, ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦς των καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένους νὰ πείσωσι νὰ ἀποβάλλωσι κάθε φροντίδα καὶ κοσμικὴν μέριμνα. Ἐπετα, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ, ὅτι διὰ μόνους τοὺς ἑαυτοῦς των ἀποδίδου τὴν εὐχαριστίαν αὐτῆν, συνεχίζουσι λέγοντες, **¶** ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δίδει τροφήν εἰς πᾶσαν ζωσαν ὑπαρξίν, εὐχαριστοῦντες δι' ἅλων τὸν κόσμον καὶ ὡς ἀκριβῶς πατέρες ἅλης τῆς οἰκουμένης, τοιουτοτρόπως χάριν ἅλων τῶν ἀνθρώπων δοξολογοῦν τὸν Θεὸν καὶ ἐξασκῶν τοὺς ἑαυτοῦς των διὰ (μῆαν) πραγματικὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην. Διὸ δὲν δύναται νὰ μισοῦν ἐκεῖνους, πρὸς χάριν τῶν ὁποίων εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν, διὰ τὸ ὅτι τοὺς τρέφει. Εἶδες ὅτι διὰ τῆς εὐχαριστίας καλλιεργεῖται καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἐκδιώκεται ἡ κοσμικὴ μέριμνα, καὶ διὰ τῶν προηγουμένων καὶ δι' αὐτῶν; Διότι ἐὰν τρέφῃ κάθε ζωσαν ὑπαρξίν, πολὺ περισσότερο αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς Αὐτὸν ἐάν (τρέφῃ) αὐτοὺς οἱ ὅποιοι περιβάλλονται ἀπὸ κοσμικὰς φροντίδας, πολὺ περισσότερο αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπληγανόμενοι ἀπὸ αὐτάς. Τοῦτο ὑποστηρίζω καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε. «Ἐὰν ποῖας

11. Κολλ. 3,17.

σπουργίτια δὲν εἶσθε ἀνώτεροι σεις;»¹². Ἐλεγε δὲ αὐτὰ διὰ τὴν παιδείαν ἡμᾶς νὰ μὴ ἔχωμεν βάρρος εἰς τὸν πλοῦτον καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τοὺς καρπούς. Διότι δὲν εἶναι αὐτὰ ποὺ μᾶς τρέφουν, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτῶν ἀποστομῶν καὶ τοὺς Μανιχαίους¹³ καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Οὐαλεντινίου¹⁴, καὶ ἄλλους τοὺς διωφύροντας ἐκείνους. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κοκός ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος χορηγεῖ εἰς ἄλλους τὰ ἀγαθὰ του, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ τὸν βλασφημοῦν. Ἐπειτα ἡ παράκλησις γέμισε τὰς καρδίας μας μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Ποῖαν ἀραγε χαρὰν ἐννοοῦν; μῆπως τὴν κοσμικὴν; Μὴ γένοιτο διότι δὲν θὰ καταλάμβανον τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰς ἐρημίας καὶ θὰ περιεβάλλοντο μὲ σάκκον, ἐάν ἐπεδίωκον αὐτὴν· ἀλλ' ἐννοοῦν ἐκείνην τὴν χαρὰν, ἡ ὁποία οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν παρούσαν ζωὴν, τὴν χαρὰν τῶν ἀγγέλων, **II** τὴν οὐράνιον. Καὶ δὲν ζητοῦν αὐτὴν ἀπλάως, ἀλλ' ὑπερβολικῶς τῷ τρόπῳ· διότι δὲν λέγουν, ὅπως, ἀλλά, «γέμισε»· καὶ δὲν λέγουν «ἡμεῖς», ἀλλά, «τὰς καρδίας μας»· διότι αὐτὴ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ χαρὰ τῆς καρδίας· «διότι ὁ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ εἰρήνη»¹⁵. Ἐπεὶ ἡ ἠλιδαὴ ἡ ἀμαρτία ἔφερε εἰς τὸν κόσμον τὴν λύπην, θεωροῦν πρέπον νὰ ἐμφανευθῇ εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς χαρᾶς ἡ ἀρετὴ· διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῷ τῶν χαρᾶ. «Ὡστε ἔχοντες πάντοτε κάθε ἐπάρκειαν πλεονάζωμεν εἰς κάθε καλὸν ἔργον». Βλέπε ὅτι ἐκπληροῦται ὁ εὐαγγελικὸς ἐκεῖνος λόγος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει· «δίδε μας κάθε ἡμέραν τὸν ἀναγκαῖον πρὸς συντήρησιν ἄρτον μας»¹⁶. **III** καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἐπάρκειαν ζητοῦν χάριν τῶν πνευματικῶν «διὰ τὰ πλεονάζωμεν, λέγει, εἰς

12. Λουκ. 12, 7.

13. Μανιχαῖοι ἐκλήθησαν εἰς ἀπὸ τοῦ Πέρσου Μάναντος ἢ Μανιχαῖος (7^{ος} μ.Χ. αἰῶν). Ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος γὰρ ἔν τῷ θεῷ ἐκείναι, τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους, καθαρῶνται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ, ἀντιμέτωποι πρὸς ἄλληλα ἐν τῇ κόσμῳ.

14. Ὁ Οὐαλεντινὸς ἦτο ἀρετικὸς τῶν μέσων τοῦ 3^{ου} αἰῶνος, ἐκ τῶν Ἰνδοτικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Ἰνδοτικὸς γενετικὸς ἐκπαιδευτὴς νὰ συντάξῃ ἕνα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀνατολικῆς φιλοσοφίας μίαν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ νὰ ἀναρτῆται τὴν πίστιν εἰς γῆθον.

15. Γαλ. 5, 22.

16. Ματθ. 6, 11, Λουκ. 11, 3.

κάθε καλὸν ἔργον». Δὲν εἶπον, διὰ τὰ κάμνωμεν αὐτὸ ποὺ ὀφειλομεν μόνον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιτόκωμεν καὶ περισσώτερα ἀπὸ τὰ παραγγελλθέντα· αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἔχει τὸ, «διὰ τὰ πλεονάζωμεν». Καὶ ζητοῦν μὲν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἐπάρκειαν εἰς τὰ ἀναγκαῖα· οἱ ἴδιοι ὅμως δὲν θέλουν νὰ ὑπακούσουν (εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ) μὲ ἐπάρκειαν μόνον, **III** ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν, καὶ εἰς ἄλλα τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν εὐγνωμόνων βούλων, τοῦτο ἴδιον τῶν φιλοσόφων ἀνδρῶν, τὸ νὰ ὑπερπεροῦν πάντοτε καὶ εἰς ἄλλα. Ἐπειτα ἀναλογιζόμενοι τὴν ἰδικὴν τῶν ἀδυναμιᾶν, καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ γίνῃ τίποτε ὑψηλὸν ἄνευ τῆς θείας βοηθείας ἀφοῦ εἶπον, «διὰ τὰ περισσεύωμεν εἰς κάθε ἔργον ἀγαθόν», λέγουν ἐν συνεχείᾳ· «διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς Σὲ ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο». Ὅμοιοι μὲ τὴν ἀρχὴν σχεδιάζουν τὸ τέλος διὰ τῆς εὐχαριστίας.

Ἐπειτα φαίνεται πάλιν ὡσάν νὰ ἀρχίζου ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἐπαναλαμβάνου δὲ τὸν αὐτὸν λόγον. **III** Του οὐστέρως καὶ ὁ Παῦλος ἀφοῦ ἐτελείωσεν τὸν πρόλογον τῆς ἐπιστολῆς μὲ δοξολογίαν, καὶ ἀφοῦ εἶπε· «συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν»¹⁷, ἀρχίζει πάλιν τὴν ὑπόθεσιν περὶ τῆς ὁποίας ἔγραψε. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος πάλιν ἀφοῦ εἶπε· «εὐεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὴν κτίσιν ἀντὶ τοῦ Δημιουργοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι πρέπον νὰ εὐλογῆται εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν»¹⁸, δὲν ἀλοκλήρωσεν τὸν λόγον, ἀλλὰ συνεχίζει πάλιν. Ἄς μὴ κατηγορῶμεν λοιπὸν οὔτε τοὺς ἀγγέλους¹⁹ αὐτοὺς ὅτι ἤθελον δὲν ἀκολουθοῦν τὴν τάξιν, διότι ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸν λόγον μὲ δοξολογίαν, πάλιν ἀρχίζουν τοὺς ἱεροὺς ὕμνους. Ἀκολουθοῦν δηλαδὴ τοὺς ἀποστολικούς νόμους, ἀρχίζοντες ἀπὸ δοξολογίας καὶ καταλήγοντες εἰς αὐτάς, **IV** καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτὸ ἀρχίζοντες ἕκ νέου ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Διὰ τοῦτο λέγουν· «Δόξα εἰς Σὲ, Κύριε, δόξα εἰς Σὲ,

17. Γαλ. 1, 4, 5.

18. Ρωμ. 1, 25.

19. Οἱ ἀγγέλαι χαρακτηρίζονται ὡς «ἄγγελοι ἐπὶ γῆς» καὶ ἐμνηστικῶς ὡς «ἄγγελικὸς εἶδος».

“Άγιε, δόξα εἰς Σέ, Βασιλεῦ, διότι μᾶς ἐδοκᾶς τροφάς πρὸς εὐφροσύνην». Διότι δὲν πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν μόνον διὰ τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ μικρά. Εὐχαριστοῦν δὲ καὶ δι’ αὐτά, ἐντροπαλίζοντες τὴν ἀρεσὴν τῶν Μπαχχαίων, καὶ ὅσους λέγουν ὅτι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι κακὴ. Διὰ τὰ μὴ ὑποπίεσις τῆς φηλοσῆ περὶ αὐτῶν. Ἐνεκα τῆς ὑψίστης φιλοσοφίας καὶ τῆς καταφρονήσεως τῆς κοιλίας, ὅτι ἀπεχθάνονται τὰς τροφάς, ὅπως ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπαγοῦνται, διὰ τῆς εὐχῆς σὲ παιδεύουν. **¶** ὅτι ἀπέχουν τῶν περισσοτέρων τροφῶν ὄχι διότι ἀπεχθάνονται τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διότι ἀσκοῦν τὴν φιλοσοφίαν. Καὶ πρόσθε πῶς ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας διὰ τὰ ἤδη δοθέντα, παρακαλοῦν διὰ τὰ μεγαλύτερα, καὶ δὲν σταματοῦν εἰς τὰ κοσμικὰ, ἀλλ’ ἀναθεαίνου ὑπερῶν τῶν οὐρανῶν, καὶ λέγουν «γέμισέ μας μὲ Πνεῦμα Ἅγιον». Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκόπη κανεὶς ὅπως πρέπει, ἐὰν δὲν πληρωθῇ ἀπὸ τὴν χάριν ἐκείνην, ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχη κανεὶς κατὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγάλο ἐὰν δὲν ἀπολαύσῃ τῆς βοηθείας τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν εἰπόντες, «εἰς τὰ πλεονάζωμεν εἰς κάθε ἔργον ἀγαθὸν» προσέθεσαν, «διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». **¶** Ἐὰ καὶ ἐδῶ λέγουν, «γέμισέ μας μὲ Πνεῦμα Ἅγιον». **¶** Διὰ τὰ νὰ εὐρεθῶμεν εὐάρεστοι ἐνώπιόν σου». Εἶδες πῶς διὰ μὲν τὰ θιακτικά δὲν εὐχονται, ἀλλὰ μόνον εὐχαριστοῦν διὰ τὰ πνευματικά ὅμως ὅτι καὶ εὐχαριστοῦν καὶ εὐχονται; «Διότι ζητεῖτε, λέγει, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθοῦν εἰς ἄς». Παρατήρησε δὲ καὶ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν αὐτῶν. «Διὰ τὰ εὐρεθῶμεν, λέγει, ἐνώπιόν σου ἀρεστοὶ καὶ μὴ ἐντροπομένοι». **¶** **§§4** Οὐδῶλας ἐνδιαφερόμεθα, λέγει, διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν πολλῶν περιφρόνησιν ἄλλ’ ὅσα καὶ ἂν εἶπουν οἱ ἄνθρωποι ἐναντίον μας γελῶντες, κατηγοροῦντες, δὲν ὀπισθοχωροῦμεν ὀλοκλήρως δὲ ὁ ἄγων μας (ἀποβλέπει) εἰς τὸ νὰ μὴ αἰσθανθῶμεν ἐντροπὴν τότε. Ὅταν δὲ εἶπουν αὐτὰ, ἐνθυμοῦνται καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ θραβεῖα. Δὲν εἶπον, διὰ τὰ μὴ κολασθῶμεν, ἀλλὰ, διὰ τὰ μὴ ἐντροπῶμεν. Διότι τοῦτο εἶναι δι’ ἡμᾶς πολὺ φοβερώτερον τῆς γέννησιν, τὸ νὰ φανῶμεν ὅτι ἤλθομεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Κύριον. Ἄλλ’ ἐπειδὴ τοὺς περισσότερους καὶ ραθυμότερους δὲν φοβίξει τοῦτο, συνεχί-

ζοῦν ἵδεν ἀποδίδης εἰς κάθε ἕνα συμφῶνως πρὸς τὰ ἔργα τοῦ». Εἶδες εἰς πόσον μεγάλο μᾶς ἀφέλησαν οἱ ἐξοὶ αὐτοὶ καὶ παρεπόμενοι. **¶** οἱ πολῖται τῆς ἐρήμου, μᾶλλον δὲ οἱ πολῖται τῶν οὐρανῶν; Ἡμεῖς θέτοια εἰμεθα ἐξοὶ διὰ τοὺς οὐρανοὺς, καὶ εἰμεθα πολῖται τῆς γῆς αὐτοὶ ὅμως ἀντιθέτως.

Μετὰ δὲ τὸν ὕμνον αὐτὸν ἀφοῦ ἐμπλησθῶν ἀπὸ πολλῆν κατάνυξιν καὶ θερμὰ καὶ πολλὰ δάκρυα, τοιοῦτοτρόπως εὐαρίζουν πρὸς ὕπνον, τὸσον μόνον κοιμῶμενοι, ὅσον ἀρκεὶ διὰ μικρὰν ἀνάπαισιν. Καὶ πάλιν τὰς νύκτας κάμουν ἡμέρας, ζῶντες μὲ εὐχαριστίας καὶ ψαλμωδίας. Ὅχι δὲ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἀσκούν αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν, νικῶσα τὴν ἀβυσμίαν τῆς φύσεως μὲ τὴν υπερβολικὴν προθυμίαν. Ἄς ἐντραπῶμεν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες λοιπὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν ἐκείνων, καὶ ἄς παύσωμεν νὰ προσκολλώμεθα εἰς τὰ παρόντα πράγματα, εἰς τὴν σκιάν, εἰς τὰ ὄνειρα, εἰς τὸν κατὸν. Καθ’ ὅσον τὸν περισσότερο γρόνον τῆς ζωῆς μας διερχόμεθα ἀσυναισθήτως. **¶** Διότι καὶ ἡ πρώτη ηλικία εἶναι γεμάτη ἀπὸ πολλὴν μαορίαν ἢ δὲ ἄλλῃ πάλιν προχωροῦσα πρὸς τὸ γῆρας, ἐξαλείφει τὴν ἀντιληπτικὴν μας ἱκανότητα καὶ εἶναι ὀλίγον τὸ μέσον, τὸ ὅποῖον δυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν ἔχοντες συναίσθησιν εὐτυχίας, μᾶλλον δὲ οὔτε ἐκεῖνη ἡ ἡλικία ἀπολείπει πραγματικῆς εὐτυχίας, διότι ὑπάρχουν ἀναρίθμητοι φροντίδες καὶ κόποι πού τὴν κατατρέφουν.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἄς ζητήσωμεν τὰ ἀμετάβλητα καὶ ἀθάνατα ἀγαθὰ, καὶ τὴν ζωὴν, ἡ ὅποια οὐδέποτε γηράσκει. Διότι ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ παθήσῃ κανεὶς μετὰ ζήλου τὴν φιλοσοφίαν τῶν μοναχῶν καὶ ὅταν ἀκόμη κατοικήῃ εἰς τὴν πάλιν εἶναι δυνατόν νὰ προσεύχεται κανεὶς καὶ νὰ νηστεύῃ καὶ νὰ ζῆ μὲ κατάνυξιν (νηφελιότητα), καίτοι ἔχει γυναῖκα καὶ φροντίζει διὰ τὴν οἰκίαν. **¶** Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐκατηχίθησαν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ὅπὸ τῶν Ἀποστόλων κατόικουν μὲν τὰς πόλεις, ἐπεδείκνουν ὅμως τὴν εὐλάβειαν ἐκείνων πού κατέλαβον τὰς ἐρημίαις καὶ ἄλλοι δὲ πάλιν προῖτάμενοι ἐργαστηρίων, ὅπως ἡ Πρίοκίλλα καὶ

ὁ Ἀκύλας²⁰. Καὶ οἱ δὲ οἱ προφήται εἶχον καὶ γυναί-
 κάς καὶ οἰκίας, ὅπως ὁ Ἡσαΐας, ὅπως ὁ Ἰεζεκιήλ, ὅπως
 ὁ μέγας Μαυθής, καὶ εἰς οὐδὲν παρεβλάθησαν ἐκ τού-
 ταν εἰς τὴν ἀρετὴν. Τούτους λοιπὸν, ὅσοι μιμηθῶμεν καὶ
 ἡμεῖς, ὡς ἐδουλοῦσθαι συνεχῶς τὸν Θεόν, ὡς ἠμῶμεν
 αὐτὸν καθ' ὅλην μας τὴν ζωὴν, **12** καὶ ὡς φροντίζωμεν
 διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καὶ ὡς φέ-
 ρωμεν εἰς τὰς πόλεις τὴν ἀσκουμένην εἰς τὰς ἐρημίας
 φιλοσοφίαν, διὰ νὰ φανῶμεν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστοὶ
 καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀμεμπτοί, καὶ ἐπιτύχωμεν τῶν
 μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρω-
 πίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ
 καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τι-
 μὴ, ἡ ἐξουσία, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον καὶ ζῶσιον
 Πνεῦμα, τὰρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
 ῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΣΤ' (56)

(Ματθ. Ιστ', 28 - ις', 9)

28 Ἐλεῖθε ἄλληθῶς ὡς λέγω ὅτι ὁ πᾶρ-
 χουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ στέ-
 κονται ἐβδ, οἱ ὅποιοι δὲν θά γευ-
 θοῦν τὸν θάνατον, ἕως οὗ ἴδουν
 τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχε-
 ται εἰς τὴν βασιλείαν του» (Ματθ. 16, 28).

Ἐπειδὴ ἀνέφερε πολλὰ περὶ κινδύνων καὶ θανάτου
 καὶ τοῦ ἰδικοῦ του πάθους καὶ τῆς σφαγῆς τῶν μαθη-
 τῶν, **28** καὶ διέταξεν ἅλα ἐκεῖνα τὰ δύσκολα, καὶ αὐτὰ
 μὲν ἦσαν κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ εἰς χεῖρας, τὰ δὲ
 ἀγαθὰ συμφώνως πρὸς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς προσδοκίας,
 ὅπως τὸ ὅτι θά σώσουν τὴν ψυχὴν τῶν ἐκείνου ποὺ θά
 τὴν χάσουν, τὸ ὅτι θά ἔλθῃ ὁ ἴδιος περιβεβλημένος τὴν
 δόξαν τοῦ Πατρὸς, τὸ ὅτι θά ἀποδώσῃ τὰ ἐπαθλα θέλων
 νὰ καταστήσῃ γνωστὴν καὶ τὴν δὴν αὐτῶν καὶ νὰ δεί-
 ξῃ τί περίπου εἶναι ἡ δόξα ἐκεῖνη μετὰ τῆς ὁποίας πρό-
 κείται νὰ ἔλθῃ, ὅσον ἦτο δυνατόν εἰς αὐτοὺς νὰ γνωρί-
 σουν, καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν τὴν φανερώσει εἰς
 αὐτοὺς καὶ τὴν ἀποκαλύπτει, ὥστε νὰ μὴ ὑποφέρουν εἰς
 τὸ ἐξῆς, μὴτε διὰ τὸν ἰδικὸν τῶν θανάτου, μὴτε διὰ τὸν
 θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Πέτρος, ὅστις ἔ-
 φερεν αὐτὸν θαρῶς. **29** Πρόσεξε δὲ τί ἔκαμε, ἀναφε-
 θεὶς εἰς τὰ περὶ γενένης καὶ βασιλείας (καὶ μὲ τὸ νὰ
 εἴπῃ δηλαδὴ, «ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θά σώσῃ τὴν ζωὴν του,
 θά τὴν χάσῃ» καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θά τὴν χάσῃ πρὸς χά-
 ριν μου, θά τὴν σώσῃ» καὶ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, ὅτι «θά ἀπο-
 δώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα του» ἐδήλωσε καὶ τὰ
 δύο αὐτά). Ἐνῶ λοιπὸν ὁμῶλεσε καὶ περὶ τῶν δύο, πα-
 ρουσιάζει μὲν τὴν βασιλείαν καὶ κατὰ τὴν δὴν αὐτῆς,
 ὅχι ὁμῶς καὶ τὴν γενέαν. Διὰ ποῖον λόγον; Ἄν βέβαια
 ἦσαν κάποιοι ἄλλοι χουδρόμαλοι καὶ τοῦτο ἦτο ἀναγ-
 καῖον ἐπειδὴ ὁμῶς ἦσαν καλοπροαίρετοι καὶ συνετοί,
 τοὺς σπριζει προβάλλων εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ. Καὶ δὲν
 τοὺς παρουάζει μόνον τὴν βασιλείαν διὰ τὸν λόγον

αυτόν, αλλά και βιότι αυτό τοῦτο ἤρμωζεν περισσώτερον εἰς Αὐτόν.

Ὁμως δὲν παραστέλει καὶ τὴν ἄλλην πύρραν, **13** ἀλλὰ πολλάκις φέρει σχεδὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα τῆς γενεῆς¹ ὅπως ὅταν ἀναφέρει τὴν εἰκόνα τοῦ Λαζάρου καὶ φέρει εἰς ἐνθύμησιν ἐκείνου ὅστις ἀπήτησε τὰ ἑκατὸν δηνάρια καὶ ἐκείνου ποῦ εἶχεν ἐν-
δυθῆ τὰ ρυπαρὰ ἐνδύματα, καὶ ἄλλα πολλά.

Ἐκ μετὰ ἕξ ἡμέρας παραλαμβάνει τὸν Πέτρον, τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην². Ἄλλος Εὐαγγελιστὴς³ λέγει μετὰ ὀκτώ ἡμέρας, μὴ ἐρχόμενος εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ματθαῖον, ἀλλὰ συμφωνῶν ἀπολύτως. Διότι ὁ μὲν συμπεριέλασεν καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀνεβίβασεν αὐτοὺς εἰς τὸ βροσ⁴, ὁ δὲ Ματθαῖος ἀνέφε-
ρεν τὰς ἐν τῷ μεταξύ ἡμέρας μόνον. Σὺ δὲ σκέψου, παρακαλῶ, πῶς ὁ Ματθαῖος φιλοσοφεῖ, μὴ ἀποκρύπτων ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προετιμήθησαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. **15** Τοῦτο κάμνει καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς πολλά μέρη ἀναγρά-
φων μὲ πᾶσαν ἀκρίθειαν τοὺς ἐξαιρετικούς ἐπαίνοιους τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον. Διότι ἀπὸ καθῆ πλευρὰν ἦτο καθαρὸς ὁ σύλλογος τῶν ἁγίων τούτων ἀπὸ θιασκαϊκῶν καὶ κεισοβίαν.

Ἀφοῦ ἐπήρε λοιπὸν τοὺς κορυφαίους, «ὀδηγεῖ αὐ-
τοὺς ἰδιαίτερος εἰς βροσ ὕψηλὸν καὶ μετεμορφώθη ἔμ-
προσθεν αὐτῶν καὶ ἔλασεν τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἐνδύματα Αὐτοῦ ἔγιναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς. **26-28** Καὶ ἐφανερῶθησαν εἰς αὐτοὺς ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἡ-
λίας συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ Κυρίου»⁵. Διότι παραλαμ-
βάνει μόνον αὐτούς; Διότι αὐτοὶ ὑπερῆγον τῶν ἄλλων καὶ ὁ μὲν Πέτρος ὑπερεῖχε ἐκ τοῦ ὅτι ἠγάπα ὑπερβολικὰ τὸν Χριστὸν ὁ δὲ Ἰωάννης ἐκ τοῦ ὅτι πάρα πολὺ ἠγα-
πάτο⁶ καὶ ὁ Ἰάκωβος πάλιν ἕνεκα τῆς ἀποκρίσεως, τὴν ὁποῖαν ἔδωκε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων «δυνάμεθα νὰ

πίωμεν τὸ ποτήριον»⁴· ὄχι δὲ μόνον ἕνεκα τῆς ἀποκρίσε-
ως, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῶν ἔργων, καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ βιότι ἐπραγματοποίησεν ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶπεν· πρά-
γματι ἦτο τὸσον ὀρηκτικὸς καὶ θίσιος πρὸς τοὺς Ἰου-
δαίους, ὥστε καὶ ὁ Ἡρώδης νὰ νομίση ὅτι δὲν θὰ εἶχε
καμίαν ἄλλην μεγαλυτέραν χάριν νὰ κάμη πρὸς τοὺς
Ἰουδαίους ἀπὸ τοῦ νὰ φωνέσῃ ἐκείνους⁵.

Διὰ τὸ δὲν ἀναβιδάζει αὐτοὺς ἀμέσως; **16** Πρὸς
τὸν σκοπὸν νὰ μὴ πάθουν τίποτε ἀνθρώπινον οἱ λοιποὶ
μαθηταί. Δι' αὐτὸ οὐτε τὰ ὄνυματα ἀναφέρει αὐτῶν ποῦ
ἐπρόκειτο νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸ βροσ. Καθ' ὅσον θὰ ἐπεθύ-
μουν πάρα πολὺ νὰ ἀκολουθήσουν καὶ οἱ λοιποὶ, προκει-
μένου νὰ λάθουν μίαν εἰκόνα τῆς δόξης ἐκείνης, καὶ θὰ
ἐστενωγοροῦντο ὡς ἀγνοηθέντες. Ἐὰν ἐθέσει καὶ τοῦτο
ἀπεδείκνυε κάποια ἀνθρωπίνην μικρότητα, ἀλλ' ὅμως
ἦτο πράγμα πάρα πολὺ ἐπιθυμητὸν. Διὰ τὸ λοιπὸν προ-
λέγει; Διὰ νὰ προετοιμασθῶν καλλίτερον καὶ γνωρί-
σουν τὸν Θεόν, ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια προείπεν, καὶ ἀφοῦ
πληρωθῶν ἐξ ἀκατασχέτου ἐπιθυμίας κατὰ τὸν ἐν τῷ
μεταξὺ ἀριθμῶν ἡμερῶν, τοιοῦτοτρόπως προσέλθουν μὲ
νηφάλιον καὶ γεμάτην προσοχὴν σκέψιν.

Διὰ τὸ δὲ τοὺς παρουσιάζει τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἡ-
λίαν; **17** Πολλοὺς λόγους θὰ εἶχε νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς καὶ
πρῶτον μὲν αὐτόν, ὅτι ἐπειδὴ οἱ ὄχιλοι ἔλεγον τὸν Κύριον,
ἄλλοι μὲν ὡς τὸν Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ ὡς τὸν Ἰερεμίαν, ἄλ-
λοι δὲ ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους προφήτας, παρουσι-
άζει τοὺς κορυφαίους αὐτῶν, διὰ τὰ Ἰβουν καὶ ἀπ' ἐδῶ
τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ τῶν δούλων καὶ τοῦ Δεσπότης,
καὶ ὅτι ἀξίως ἐπήνεθῆ ὁ Πέτρος ὁμολογήσας Αὐτὸν Υἱὸν
τοῦ Θεοῦ. Μετὰ δὲ τὸν λόγον αὐτῶν εἶναι δυνατὸν νὰ εἴ-
πωμεν καὶ ἄλλοι. Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατηγοροῦν Αὐτὸν
συνεχῶς, ὅτι παραβαίνει τὸν Νόμον, καὶ ἐνόμιζον ὅτι Αὐ-
τὸς εἶναι θλάσφημος, βιότι τόχα σφετερίζεται τὴν μὴ ἀ-

1. Ματθ. 17, 1.

2. Παράκειται: *pari* καὶ Εὐαγγελιστοὶ Λουκᾶ (9,28).

3. Ματθ. 17,2-3.

4. Ματθ. 26,32.

5. Ὁ Ἰάκωβος, υἱὸς τοῦ Ζαββαῶν καὶ τῆς Σαλώμης καὶ ἀδελφὸς τοῦ Παναγιώτου Ἰωάννου, ἐκαστήθη εἰς ἕνα ἡμέραν ἔμπροσθεν ἡγεμῶ-
να τοῦ 14 μ.Χ., κατατάχας ἑαυτὸν εἰς τὸν ἑκτὸν ἀριθμὸν τῶν ἁγίων. (Πατρί-
στ. 12, 1-2).

νίκουσαν εἰς Αὐτόν δόξαν τοῦ Πατρὸς, **12** καὶ ἔλεγον «Αὐτὸς δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ διότι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατον»⁶ καὶ πάλιν «δὲν σὲ λιθοβολοῦμεν διὰ κάποιο καλὸν ἔργον ἀλλὰ διὰ θλασθημίαν, διότι σὺ, ἐνῶ εἶσαι ἀνθρώπος, κάνεις τὸν ἑαυτὸν σου Θεόν»⁷ διὰ νὰ δευχθῆ ὅτι καὶ αἱ δύο κατηγορίαι προήρχοντο ἀπὸ φθόνου καὶ ὅτι καὶ αἱ δύο κατηγορίαι προήρχοντο ἀπὸ φθόνου καὶ ὅτι καὶ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἦτο ἀνεύθυνος καὶ ὅτι τὸ γεγονός δὲν ἀπετέλει παράδοξον νόμον, οὔτε ἦτο σφετερισμὸς τῆς μὴ ἀρμοζούσης εἰς Αὐτὸν δόξης τὸ νὰ λέγῃ Ἐαυτὸν ἴσον πρὸς τὸν Πατέρα, φέρει εἰς τὸ μέσον αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἔλαμπαν εἰς ἐκάστην ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις. Καθ' ἑσὸν ὁ Μωϋσῆς ἔδωκε τὸν Νόμον, καὶ ἠδύνατο νὰ σκεφθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι δὲν θὰ παρεῖλετο νὰ καταπατήσῃ ὁ Νόμος, ὅπως ἐνόμιζον, οὔτε θὰ ἔτιμα ἐκείνον ὅστις παρέβαινε αὐτόν **13** καὶ ἦτο ἐχθρὸς πρὸς τὸν νομοδότην. Καὶ ὁ Ἥλιος δὲ ἦτο πλήρης ζήλου ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἴδιος δὲν θὰ παρίστατο καὶ δὲν θὰ ὑπήκουε, ἐάν ὁ Χριστὸς ἦτο κάποιος ἀντίθεος καὶ ἔλεγεν ἑαυτὸν Θεόν, ἐξισώνων τὸν ἑαυτὸν τὸν πρὸς τὸν Πατέρα, χωρὶς πράγματι νὰ εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὅποιον ἔλεγε ἰσχυρίζομενος τούτο ψευδῶς.

Μετὰ τῶν ἀνωτέρω δὲ λεχθέντων εἶναι δυνατόν νὰ εἰπώμεν καὶ ἄλλην αἰτίαν. **14** Ποία εἶναι αὕτη; Διὰ νὰ μάθουν ὅτι ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς καὶ ἐξουσιάζει τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἐπιγῶν. Διὰ τοῦτο παρουσιάζει καὶ τὸν ἀποθανόντα Μωϋσῆα, καὶ ἐκείνον ὅστις οὐδέποτε ὑπέστη θάνατον. Τὴν πέμπτην δὲ αἰτίαν (διότι αὕτη ὡς πέμπτη ἀριθμεῖται) ἐφανέρωσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Εὐαγγελιστής. Ποία εἶναι αὕτη; Διὰ νὰ δείξῃ τὴν δόξαν τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὸν Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους φοβούμενους διὰ τὸ πάθος καὶ τοὺς ἀναπτέρωσῃ τὰ φρονημάτα των. Καθ' ἑσὸν ὅταν ἦλθον δὲν ἐσιώπων, ἀλλ' ὠμίλου, λέγει, περὶ τῆς δόξης, τὴν ὅποιαν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς τὴν

6. Ἰωάν. 9,16.
7. Ἰωάν. 10,38.

Ἱερουσαλήμ⁸ ὠμίλου δηλαδὴ περὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ⁹ **15** τοιοῦτοτρόπως ἀποκαλοῦν αὐτὸ πάντοτε.

Δὲν προητοίμαζεν δὲ αὐτοὺς μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν, τὴν ὅποιαν ἰδιαίτερος ἀπὸ αὐτοὺς ἐζητεῖ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπεν, «ἐάν κάνεις θέλῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, ἄς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν τοῦ κατ' ἐμὲ ἀκολουθήσῃ», φέρει ὡς παράδειγμα αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι ἀπέθανον ἀναρθιμῆτους φεράς χάριν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, τὸν ὅποιον ἐνεκμετῆθη εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Πράγματι κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, ἀφοῦ ἔγασε τὴν ζωὴν τοῦ, τὴν ἔσωσε. Διότι καὶ ἐνόμιον τυράννων ἕκαστος ὠμίλησε μετὰ παρηγορίας ὁ μὲν Μωϋσῆς πρὸς τὸν Αἰγύπτιον Φαραῶν¹⁰ ὁ δὲ Ἥλιος πρὸς τὸν Ἀχασῆ¹¹, καὶ πρὸς χάριν ἀγνωμόνων καὶ ἀπειθῶν ἀνθρώπων. **16** Καὶ ἀπὸ αὐτοῦς, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἐπροστάτευον καὶ διέσωζον, ἀδηγήθησαν εἰς τὸν ἄσχατον κίνδυνον, θέλων κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοῦς νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν εἰδωλοκρατίαν, μολοντί κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοῦς ἦτο ἰδιώτης· διότι ὁ μὲν Μωϋσῆς ἦτο βραδύγλωσσος καὶ λοχύφωνος, ὁ δὲ Ἥλιος συμπεριεφέρετο μᾶλλον τραχέως. Εἶχον δὲ καὶ οἱ δύο τελείαν ἀκτημοσύνην διότι οὔτε ὁ Μωϋσῆς κατεῖχε κάτι, οὔτε ὁ Ἥλιος εἶχε κάτι περισσότερο τῆς μηλωτῆς¹² καὶ ὅλα αὐτὰ συνέβαιναν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὅτε ἀκόμη δὲν εἶχον λάθει τὸσον χάριν ἐπιτελέσας θαυμάτων. Διότι, ἂν καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔσχισε τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ὁ Πέτρος ἐδάδισεν ἐπὶ τῆς ὑγρῆς θαλάσσης καὶ ἦτο ἱκανὸς νὰ μετακινήσῃ ὄρη καὶ νὰ θεραπεύσῃ παντοίας σωματικὰς ἀσθενείας καὶ ἐξεδίωκεν τοὺς ἀγρίους δαίμονας, **17** καὶ μετὰ τὴν σκίαν τοῦ σώματος τοῦ ἐπέτελει τὰ μεγάλα καὶ παράδοξα ἐκείνην θαύματα καὶ μετέστρεψεν δόκιλον τὴν οἰκουμένην. Ἄν δὲ καὶ ὁ Ἥλιος ἀνέστησε νεκρόν¹³, ἀλλ' αὐτοὶ ἀπέστησαν μυρῖους, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχον καταξιώθῃ Πνεύματος Ἁγίου.

8. Δανκ. 9,31.

9. Ἐξ. 8, 9, 10.

10. Ἰ' Βασ. 17, 18, 19.

11. Τὸν υἱὸν τῆς χήρας εἰς Σαρπτά (Ἰ' Βασίλ. 17, 17 - 24).

Παρουσιάζει λοιπόν αυτούς και ο άλλος τον λόγο των διότι ήθελε να θαυμάσουν και να αποκτήσουν και οι ίδιοι την Ικανότητα εκείνων προς καθοδήγησιν του λαού, και το νευρώδες και το άνημπούρητον και να γίνουν επιεικείς (άγαθοί) ως ο Μωϋσής, και ζηλωταί ως ο Ηλίας, και προστάται όμοιος. Διότι ο μόνος Ηλίας επέφερε πείναν τριών ετών χάριν του Ιουδαϊκού λαού· ο δέ Μωϋσής έλεγεν· «Εάν μόνον συγχώρησε εις αυτούς την άμαρτίαν, συγχώρησε· άλλως εξέλειψε και έμειν εκ της βίβλου την όποιαν έγγραφες»¹² Ε.

Όλα αυτά λοιπόν υπενθύμιζεν εις αυτούς δια της θεωρίας της δόξης του. Και τους έφερε θέσσαι να την γνωρίσουν, όχι δια να σταματήσουν μέχρις αυτού, αλλά και δια να υπερπηδούν τα έμπόδια. Όταν λοιπόν είπαν, «να είπωμεν να καταβή φως από τον ούρανόν»¹³, και άνέφεραν τον Ηλίαν επειδή αυτός είχε πράξει τουτό, λέγει· «δέν γνωρίζετε ποιου πνεύματος είσατε;»¹⁴ άδηγών αυτούς εις ανεπίκαιρον συμφώνως και προς τα διαφορετικά χαρίσματα. Ας μη νομίση δέ κανείς, ότι ημείς κατηγορούμεν ως άτελή τον Ηλίαν· δέν ισχυρίζομεθα τουτό, διότι ήτο τέλειος καθ' όλα. Αλλά ήτο τέλειος όσον άφορά την ιδιικήν του εποχήν, οτε η διάνοια των ανθρώπων ήτο περισσότερο παιδική, και οι άνθρωποι είχαν ανάγκη και αυτών των παιδαγωγικών μέσων· διότι και ο Μωϋσής εν σχέσει προς την εποχήν του ήτο τέλειος, άλλ' όμως από τους μαθητάς ζητούνται περισσότερα η όσα από εκείνον. «Διότι εάν η άρετή σας δέν υπερβαίνει την άρετήν των γραμματέων και των Φαρισσαίων, δέν θα εισέλθετε εις την βασιλείαν των ούρανών»¹⁵. Αιούτι δέν έπήγαν εις την Αίγυπτον, άλλ' εις όλόκληρον την οικόμην, της όποιας η κατάσταση ήτο χειρότερα των Αίγυπτίων· ούτε δια να συνομιλήσουν με τον Φαραώ, αλλά ο να πυγμαγήσουν με αυτόν τον διάβολον, τον τύραννον της κακίας. Καθ' όσον ανέλαμθανον άγων και εκείνον να δέσουν και να διαρπάσουν δια τα ύ-

πάρχοντά του (τους υπ' αυτού αλιμαλώτους)· και έκαμνον αυτά όχι σιζίζοντες θάλασσαν, αλλά τον βυθόν της άσβετίας, δια της ράβδου του Ίεσσαί, που είχε πολύ φοβρότερα κύματα. Ελέπα λοιπόν πάσα ενέπιεσον φόβον εις τους ανθρώπους· ο θάνατος, η πτωχεία, η άσημότης, τα άναριθμητα πάθη· και περισσότερο δι' αυτά έπρόμαζον, παρά δια το πέλαγος εκείνο τότε οι Ιουδαίοι. Αλλά όμως έπεισεν αυτούς να άσηφίσουν δια αυτά και να διαβούν ώσαν άκριβώς δια ζηρᾶς με πάσαν ασφάλειαν. Προετοιμάζων λοιπόν αυτούς ο· όλα αυτά, παρουσίασε τους εις την Παλαιάν Διαθήκην διακριθέντας.

Τι είπε λοιπόν ο θερμός Πέτρος; «Καλόν είναι να μένωμεν εδώ»¹⁶. Επειδή θηλασθή ήκουσεν, ότι πρέπει ο Χριστός να απέλθη εις τα Ιεροσόλυμα και να πάθη, φοβούμενος άκόμη και άγωνιών δι' αυτόν, δέν τολμά μόνον να πλησιάση και να είπη το ύβ'ο πάλιν μετά την έπιτίμησιν, ότι «ο Θεός να σέ ευσπλαγγισθή»¹⁶. έξ αίτίας δέ του φόβου εκείνου τα ύβια υπαινίσσεται με άλλα λόγια. Διότι επειδή είδεν όρος και μεγάλην απόστασιν και έρημιαν, υπέθεσεν ότι ο Χριστός θα έγη πολλήν ασφάλειαν ένεκα του τόπου· όχι δέ μόνον ένεκα του τόπου, αλλά και με το να μη άναχωρήση πλέον εις Ιεροσόλυμα· διότι ο Πέτρος θέλει να παραμένη ο Χριστός εκεί συνεχώς· δια τουτό αναφέρει τάς σκηνάς. Εάν σμιθή τουτό, λέγει, δέν θα άνασθώμεν εις τα Ιεροσόλυμα· εάν δέ δέν άνασθώμεν, δέν θα άποθάνη· διότι είπεν ότι εκεί θα δέν έπιτεθούν οι γραμματείς. Αλλά δέν έτόλμησε μόνον να έπιτίμηση τοιουτοτρόπως· έπιθυμών όμως να έπιτύχη αυτά έλεγε κατά τρόπον ασφαλῆ· «Καλόν είναι να μένωμεν εδώ», όπου παρευρίσκοντα ο Μωϋσής και ο Ηλίας· ο Ηλίας ο όποιος διετάξε να καταλήη εξ ούρανου πυρ επί του βρους, και ο Μωϋσής ο όποιος εισήλθε εις το σκότος και συνομιλήσε με τον Θεόν και ούδεις θα γνωρίση όπου εδρισκόμεθα.

Είδες τον ένθερμον φίλον του Χριστού; Μη ζητήσ

12. Ήε. 12, 12.
13. Λουκ. 9, 54-55.
14. Ματθ. 5, 21.

15. Ματθ. 17, 4.
16. Ματθ. 16, 22.

λοιπόν αυτό. **¶** Βτι δὲν ἦτο λογική ἢ παράκλησις, ἀλλὰ πρόσχε το πῶσον ὁ Πέτρος ἦτο διάπυρος, πῶς ἐφλέγετο διὰ τὸν Χριστόν. Τὸ βτι δὲ δὲν ἔλεγεν αὐτὰ φοβούμενος τῶσον πολὺ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀκουσε τί εἶπεν, ὅταν τοῦ ἐδήλωσε τὴν σύλληψιν καὶ τὸν μέλλοντα θάνατόν Του· «τὴν ψυχὴν μου θά θεσά ἀπο πρὸς χάριν Σου» καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη ἐγὼ νὰ ἀποθάνω μαζί Σου, δὲν θά Σε ἀπαρηγάω»¹⁷. Βλέπε δὲ πῶς διεκινδύνευε εὐρισκόμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν κινδύνων. **¶** **¶** **¶** Ἄν καὶ τὸν περιεστοιχίζε τῶσον πολὺ πλῆθος, ὄχι μόνον δὲν ἐφυγεν, ἀλλὰ καὶ τὴν μάχαίραν ἀφοῦ ἀνέστυρεν, ἀπέκοψε τὰ αὐτὶ τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως. Τῶσον πολὺ ἠδισταφόρει διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἀνηρώχει διὰ τὸν διδασκαλόν.

Ἐπειτα ἐπειδὴ ἐξέφρασε τὴν γνώμην του, συνέργετα καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη μήπως πάλιν ἐπιτιμηθῆ, λέγει· «Ἐάν θέλῃς, ἄς κατασκευάσωμεν ἐδῶ τρεῖς σκηνάς, μίαν διὰ Σε, μίαν διὰ τὸν Μωυσῆα καὶ μίαν διὰ τὸν Ἥλιαν. Τί λέγεις Πέτρε; Δὲν ἐξεχώρισες πρὸ ὀλίγου τὸν Χριστόν ἀπὸ τοῦ δούλου; πάλιν μὲ τοὺς δούλους συναριθμεῖς Αὐτόν; Εἶδες τῶσον πολὺ ἀτελεῖς ἦσαν πρὸ τοῦ Σταυροῦ; **¶** Διότι ἂν καὶ ἀπεκάλωμεν εἰς αὐτὸν ὁ Πατήρ (τὴν περὶ Χριστοῦ ἀλήθειαν), ἀλλὰ δὲν ἐνεπνέετο συνεχῶς ὑπὸ τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἀλλὰ συνεταράχθη ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ὄχι μόνον αὐτὴν τὴν ὅποιαν ἀνέφερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλην, ἢ ὅποια προήχεται ἐκ τῆς θείας ἐκείνης. Τοῦτο πράγματι ἐβλαπέντες οἱ ἄλλοι Εὐαγγελιστῆς, δεκτικόντες ὅτι ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν ἐκείνην ἐπῆλθε ἢ βιανητική σύγχυσις αὐτοῦ μετὰ τῆς ὁποίας ἐφώναξαν αὐτὰ, ἔλεγον· ὁ μὲν Μάρκος, ὅτι «δὲν ἐγινώριζε τί τὰ εἶπεν διότι ἦσαν φοβισμένοι»¹⁸, ὁ δὲ Λουκᾶς μετὰ τὴν φράσιν «ἄς κατασκευάσωμεν τρεῖς σκηνάς, προσέθεσε· ἐμὴ γνωρίζων ἐκεῖνο πῶς λέγει»¹⁹. Ἐπειτα φανερώων ὅτι ἦσαν κατατρομαγμένοι· καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ, λέγει· «εἶχον πέσει εἰς θαθὺν ὕπνον· ὅταν δὲ ἐξύπνησαν εἶδον τὴν δόξαν Του»²⁰. (Ὑπὸν ἐδῶ ἀποκαλῶν τὴν νάρκην

17. Μάρκ. 14, 31.
18. Μάρκ. 9, 6.
19. Λουκ. 9, 38.
20. Λουκ. 9, 32.

εἰς τὴν ὅποιαν περιέπεσαν ἕνεκα τῆς θείας ἐκείνης. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ οἱ ὀφθαλμοὶ θαμβοῦνται ἀπὸ υπερβολικὴν λάμπριν, τοιοῦτοτρόπως ἔπαθον καὶ τότε. Δὲν ἦτο θέβαια νύξ, ἀλλ' ἡμέρας καὶ ἡ υπερβολικὴ λαμπρότης κατεπόνει τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὀφθαλμῶν).

Τί λοιπόν; Ὁ μὲν Κύριος δὲν λέγει τίποτε, οὔτε ὁ Μωυσῆς, οὔτε ὁ Ἥλιος· ἀλλ' ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ἄλλου καὶ ὁ πλέον ἀξιοπίστος, ὁ Πατήρ²¹, ὁμιλεῖ ἐκ τῆς νεφέλης. Διὰ τί ἐκ τῆς νεφέλης; Ἐπειὶ ὁ Θεὸς φαίνεται πάντοτε· διότι «νεφέλη καὶ γνόφος ἀπλώνεται γύρω Του»²²· καὶ πάλιν, «Αὐτὸς τοῦ ἐπιβάσκει ἐπάνω εἰς τὰ νέφη»²³. **¶** καὶ πάλιν, «ὁ Κύριος κάθεται ἐπάνω εἰς ἑλαφρὸν νεφέλην»²⁴· καὶ «νεφέλη ἀπέκρυψεν Αὐτόν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν»²⁵· καὶ, «ὡσὸν Νίος ἀνθρώπου ἦρχετο ἐπὶ τῶν νεφελῶν»²⁶. Διὰ τὰ πιστεύουσιν λοιπόν βτι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἡ φωνὴ, ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχεται· διότι «ἐνῶ ἀκόμη Αὐτὸς ὄμιλει, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐσκέλασεν αὐτοῦς, καὶ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης ἔλεγε· Αὐτὸς εἶναι ὁ Νίος μου ὁ ἀγαπητός, εἰς τὸν ὅποιον ἐὰραρεστοῦμαι· Αὐτὸν νὰ ἀκούετε»²⁷.

Ὅταν θέβαια ἀπέβη, παρουσιάζει σκοτεινὴν νεφέλην. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ Σινᾶ· διότι λέγει, «εἰσῆλθεν ὁ Μωυσῆς εἰς τὴν νεφέλην καὶ εἰς τὸν γνόφον, καὶ ὡς ἀτιμὸς ἔτσι ἀνήρχετο ὁ καπνός»²⁸. **¶** καὶ ὁ προφήτης λέγει ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Θεοῦ· «σκοτεινὰ νέφη φρογγῆς μεταφερόμενα ἀπὸ τοῦ πνέοντος ἀνέμου»²⁹· ἐδῶ δὲ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ φοβήσῃ, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ, πα-

21. «Ὁ Πατήρ μου μόνον μου ἐστίν» (Ἰωάν. 14, 28), εἶπεν ὁ Κύριος ὁμιλῶν ὡς ἄνθρωπος, διότι ὡς Θεὸς εἶναι ἐρωδιός τοῦ Πατρὸς. Ἄνεπτερος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὁμιλεῖ ὅτι, εἰς τὰς τούτων τὴν σημειοσὶν καὶ ἔστιν ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ Πατρὸς περὶ τοῦ Χριστοῦ.

22. Ἰωάν. 9, 2.
23. Ἰωάν. 1, 9, 8.
24. Πρ. 1, 10.
25. Πρ. 1, 10.
26. Δαν. 7, 18.
27. Ματθ. 17, 5.
28. Ἰεζ. 24, 18.
29. Ψαλμ. 17, 12.

ρουσιάζεται νεφέλη φωτεινή. Καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγεν, «ὡς κατασκευάσαμεν τρεῖς σκηνάς· ὁ δὲ Χριστὸς ἔδειξεν ἀχειροποιήτων σκηνῆν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν καπνός, καὶ ἀτμός καμίνου· ἐδῶ δὲ ἀπειρίγραπτον φῶς, καὶ φωνή. **570** Ἐπειτα διὰ τὴν πιστοποίησιν, ὅτι δὲν ἐλέγχθη ἀπίως περὶ ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅταν ἠκούσθη ἡ φωνή, ἐκείνοι ἔγιναν ἀσάτοι. Ὅτε θέβαια, ἐὰν ἔλεγετο ἀπίως περὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, θὰ κασέμενεν ὁ Χριστὸς μόνος, ἀπομακρυνθέντων τῶν δύο ἄλλων. Τί λοιπόν; ἡ νεφέλη δὲν ἐσκέιασεν ὅλους καὶ οὐ μόνον τὸν Χριστόν; Ἐὰν ἐσκέιασε μόνον τὸν Χριστόν, θὰ ἐνομίζετο ὅτι ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἠκούσθη ἡ φωνή. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ τὴν προφυλάξιν ἀπὸ τοιαύτης ὑπόνοιαν λέγει, ὅτι ἡ φωνὴ προήρχετο ἐκ τῆς νεφέλης, δηλαδὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί εἶπεν ἡ φωνή; «Αὐτός ἐστὶν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός». Ἐὰν λοιπὸν εἶναι «ὁ ἀγαπητός», μὴ φοβήσῃα, Πέτρε. Ἐκρεπε θέβαια σὺ νὰ γνωρίζῃς ἤδη καὶ τὴν δυνάμιν Του, καὶ νὰ ἔχῃς ἐσθαιωθῆ περὶ τῆς ἀναστάσεως. **58** ἐπειδὴ ὁμοῦς ἀγνοεῖς, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς φωνῆν τοῦ Πατρὸς λάβε θάρρος. Διότι ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι δυνατός, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι δυνατός, φανερόν ἐστι καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως. Μὴ φοβηθῆς λοιπὸν τὰ δεινὰ. Ἐὰν ὁμοῦς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ παραδέχεσθαι τοῦτο, τοῦλάχιστον σκέψου ἐκεῖνο, ὅτι εἶναι Υἱὸς καὶ ἀγαπάται. Διότι λέγει, «Αὐτός ἐστὶν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός». Ἐὰν λοιπὸν ἀγαπάται, μὴ φοβήσῃα. Διότι κανεὶς δὲν ἐγκαταλείπει ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ. Μὴ ἀναστατώνῃσαι λοιπὸν καὶ ἀν' ἡλίας φορὰς ἀγαπᾷς αὐτόν, δὲν τὸν ἀγαπᾷς ἐξ Ἰσοῦ μὲ τὸν Πατέρα. «Εἰς τὸν ὅποιον εὐαρεστοῦμαι». Δὲν τὸν ἀγαπᾷ μόνον, ἐπειδὴ τὸν ἐγέννησε, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἴσος κατὰ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ἔχει τὴν ἴδιαν γνῶμην μετὰ τοῦ Πατρὸς. Ἐπομένως ἡ ἀγάπη εἶναι διπλή. **6** μᾶλλον δὲ καὶ τριπλή· ἐπειδὴ εἶναι Υἱὸς, ἐπειδὴ εἶναι ἀγαπητός, ἐπειδὴ εἰς αὐτόν εὐαρεστεῖται. Τί δὲ σημαίνει, «εἰς τὸν ὅποιον εὐαρεστοῦμαι»; Ὡσάν ἀκριβῶς νὰ ἔλεγε, εἰς τὸν ὅποιον ἀναπαύομαι, εἰς τὸν ὅποιον εὐχαριστοῦμαι διὰ τὸ ὅτι εἶναι ἴσος κατὰ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὑπάρχει μία θέλησις μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ παραμένει Υἱὸς εἶναι ἕνα κατὰ πάντα πρὸς τὸν Γεννητόρα. «Αὐτὸν νὰ ἀκούετε». Ἐπομένως καὶ αὐθελήσῃ νὰ σταυρωθῆ, μὴ ἀντισταθῆς.

«Καὶ ὅταν ἤκουσαν, ἔπεσαν μὲ τὸ πρόσωπόν των εἰς τὴν γῆν καὶ ἐφοβήθησαν πάρα πολύ. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀφοῦ τοὺς ἐπλησίασε, τοὺς ἤγγυσε καὶ εἶπε· σηκώθητε καὶ μὴ φοβήσθε. Ὅταν δὲ ἐσήκουσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς των δὲν εἶδον κανένα παρὰ μόνον τὸν Ἰησοῦν»³⁰ **11**.

Διότι κατεταράχθησαν, ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ; Διότι καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ἠκούσθη τοιαύτη φωνὴ εἰς τὸν Ἰερὸσάλην καὶ παρευρίσκειτο πλῆθος, καὶ κανεὶς δὲν ἔπαυε κάτι τέτοιο³¹ καὶ κατόπιν πάλιν, ὅταν ἔλεγον ὅτι ἔγινε θρονιότης³², ἀλλ' ὅστε τότε ὑπέστησαν κάτι παρόμοιον. Πῶς λοιπὸν εἰς τὸ ἔρος ἔπεσαν κατὰ γῆς; Διότι ἦτο ἐρημία καὶ ὕπαισι καὶ ἡσυχία πολλή, καὶ μεταμόρφωσις πλήρης θαύματος καὶ δέους, καὶ καθαρῶτατον φῶς καὶ ἐκτεταμένη νεφέλη· αὐτὰ ἀκριβῶς ὡς ἐνεθάλον αὐτοὺς εἰς ἀγωνίαν. Καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐπροκαλείτο τὸ δέος, καὶ ἔπεσαν κατὰ γῆς φοβηθέντες συγχρόως καὶ προσκυνήσαντες. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ νὰ μὴ χάσουν τὴν μνήμην των μὴ τὸ νὰ κυριαρχῇ ὁ φόβος εἰς τὰς ψυχὰς των ἐπὶ πολὺ, **11** ἀμέσως τοὺς ἀπέλλαξε ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν των, καὶ παρουσιάζεται αὐτοὺς μόνος, καὶ παραγγέλλει εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ εἰπῶν τοῦτο εἰς κανένα, ἕως ὅτου ἀναστῆ ἐκ νεκρῶν. «Ἐνῶ δὲ κατέβαινον ἀπὸ τὸ ἔρος, τοὺς διέταξεν εἰς κανένα νὰ μὴ εἰπῶν τὸ δράμα, ἕως ὅτου ἀναστῆ ἐκ νεκρῶν»³³. Διότι ὅσον ὑψηλότερα ἐλέγοντο περὶ αὐτοῦ, τόσοσ δυσκολώτερον ἦσαν ἀποθεκτὰ τότε εἰς τοὺς πολλοὺς. **12** καὶ τὸ ἀκάνδιστον δὲ ἐκ τῆς Σταυρικῆς θυσίας ἐλάμβανεν ἐκ τοῦτου μεγαλυτέραν ἔκτασιν. Δι' αὐτὸ διέταξε νὰ σωποῦν, καὶ οὐ χωρὶς λόγου, ἀλλ' ὑπενωμικῶς εἰς αὐτοὺς πάλιν τὸ πάθος, καὶ λέγων κατὰ κάποιον τρόπον τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν διέταξε νὰ σωποῦν. Ὅτε θέβαια διέταξε νὰ μὴ ἀναφέρουν τοῦτο εἰς κανένα ἐπ' ἀπειρον, ἀλλ' ἕως ὅτου ἀναστῆ ἐκ νεκρῶν. Καὶ ἀποσιωπήσας ὅτι ἦτο σκληρόν, εἶπε μόνον ὅτι ἦτο εὐχάριστον. Τί λοιπὸν, ἐπρόκειτο νὰ σκανδαλιζῶνται μετὰ ταῦτα; Καθόλου. Διότι τὸ πρόβλη-

30. Matth. 17, 6-8.

31. Tobi. 12, 28.

32. Matth. 17, 8.

μα ήτο κατά τόν πρό τής Σταυρώσεως χρόνον' μετά ταύτα κατηϊώθησαν και του 'Αγιου Πνεύματος και είχαν και την φωνή των θαυμάτων ή οποία συνιγόροι υπέρ αυτών, και εις τό έξής θα ελεγον ήσαν αποδεκτά, ή αφημίζοντα και δυνατώτερον από σούλιγγα την δύναμιν του Χριστου αυτά τά πράγματα, **12** και ούδέν τοιούτον σκάνδαλον έμεσολάθει εις τά γινόμενα.

'Επομένως τίποτε δέν ήτο μακαριώτερον των αποστόλων, και μάλιστα των τριών, οι όποιοι κατηϊώθησαν να γίνουν δμόστειγοι μετά του Κυριου εις την νεφέλην. 'Αλλ' εάν θέλωμεν, θα ίδωμεν και ήμεις τόν Χριστόν όχι κατ' αυτών τόν τρόπον όπως εκείνοι τότε εις τό όρος, αλλά κατά πολύ λαμπρότερον. Διότι δέν θα ελθη ύστερον τοιουτοτρόπως. Τότε θέβαια φροντιζων διά τους μαθητάς, τόνον μόνον επέτρεψε να φανερωθή ή λαμπρότης Του, όσον ήδύνατο να άνθέξουν' ύστερον όμως θα ελθη περιβεβλημένος τήν δόξαν του Πατρός, όχι μόνον μετά του Μωυσέως και του 'Ηλια, αλλά μετά τής άπειρου στρατίας των άγγέλων, μετά των άρχαγγέλων, μετά των Χερουβίμ, μαζί με τά άναρίθμητα εκείνα πλήθη' όχι με τό να παρουσιάζεται νεφέλη υπεράνω τής κεφαλής Αυτου, **13** αλλά και με τό να συστέλλεται ο 'Ιδιος ο ουρανός. 'Όπως δηλαδή εις τους διακέλευται ο 'Ιδιος ο ουρανός, ό θωρακοί άφου συμμαζεύσουν τά παραπετάσματα, τους παρουσιάζουν 'μπροσθεν όλων' έτσι λοιπόν και τότε όλιοι θα ίδουν Αυτόν καθήμενον, και θα παραστη ήλη ή ανθρωπότης, και ο 'Ιδιος έξ' εαυτου θα άπακριθί εις αυτούς' και εις άλλους με θα ειπή' 'Ελθέτε οι εδλογημένοι του Πατρός μου' ό ότι επείνασα και μου έδώκατε να φάγω'³³ εις τους άλλους με θα ειπή' «εγχε δοϋλε καλή και πιστή, εις όλια εφάνης πιστός, εις πολλά με σε ήγκαταστήσω»³⁴ **14**. Και πάλιν τά αντίθετα αποφασίζων εις άλλους μεν θα άπακριθί' «φύγετε άπ' έμέ, καταραμένοι, εις τό αιώνιον πυρ, ποδ έχει έτοιμασθή διά τόν διάβολον και τους άγγέλους του»³⁵

33. Ματθ. 25,34.
34. Ματθ. 25,31.
35. Ματθ. 25,41

εις άλλους με' «πονηρέ δοϋλε και δικηρέ»³⁶. Και τοϋς μεν θα χωρίση εις δύο και θα τοϋς παραδώση εις τους θασιανιστάς, τοϋς με θα διατάξη άφου θεθωδη γείρας και πόδας να ριφθουν εις τό σκότος τό έξώτερον. Και μετά τόν πέλεκυν θα επακαλουθήση ή κείνιος, και θα απορρίπτονται από τό δικτυον θα εμπέσουν εκεί. «Τότε οι δικαιοι θα λάμψουν όπως ο ήλιος»³⁷ μάλλον με και περισσότερο του ήλιου, 'Ελέγη με τόνον, όχι διότι με είναι τόνον μόνον τό φως των δικαίων **15** αλλά' επειδή δέν γνωρίζομεν άλλο άστρον λαμπρότερον αυτου, ήθέλησε να παραστήση επί τή θέσει του γνωστοϋ άστρου την μέλλουσαν λαμπρότητα των άγων. 'Επεσθη και εις τό όρος ειπόν, ότι, «ελαμψεν όπως ο ήλιος», διά τόν ίδιον λόγον ώμίλησεν τοιουτοτρόπως. Τό ότι με τό φως ήτο περισσότερο του υποδείγματος, τό απέδειξαν οι μαθηται πεσόντες κατά γής. 'Εάν όμως με ήτο τό φως άπλετον, άλλ' άνάλογον του ήλιου, δέν θα έπιπτον, άλλ' εύκόλως θα τό υπέφερον. **16** **17** Οι μεν λοιπόν δικαιοι θα λάμψουν όπως ο ήλιος και περισσότερον του ήλιου τότε' οι με άμαρτωλοι θα ύποστοϋν τά χειρίστα δεινά. Τότε δέν υπάρχει άνάγκη ύπομνημάτων, ούτε ελέγγων, ούτε μαρτύρων' διότι ο δικάζων τά πάντα είναι ο 'Ιδιος, (είναι) ο μάρτυς, ο έξεταστής, ο κριτής. 'Όλα τά γνωρίζει έπακριθώς διότι, «όλα είναι γυμνά και φανερά εις τους οφθαλμούς Αυτου»³⁸ κανεις δέν θα φανή εκεί, ούτε ως πλούσιος, ούτε ως πτωχός, ούτε ως δυναστής, ούτε ως άσθενης, ούτε ως σοφός, ούτε ως άσοφος, ούτε ως δοϋλος, ούτε ως ελεύθερος, **18** άλλ' άφου συντριβουν όλα τά προσωπεια αυτά, θα ύπάρξη μόνον ή έξέτασις των έργων. Διότι, εάν εις τά δικαστήρια, όταν κανεις δικάζεται δι' επιβολήν τυραννικής έξουσίας ή διά φόνον, ότι και άν είναι, είτε ύπαρχος, είτε ύπατος, είτε όποιονδήποτε άξίωμα έχει, όλα τά άξιώματα κόνουν περά, και ο συλληφθείς καταδικάζεται εις την έσχάτην των ποιόνων, πολύ περισσότερο θα συμψη τούτο εκεί.

Διά να μη συμψη λοιπόν αυτό, ως αποβόλων με τά

36. Ματθ. 25,36.
37. Ματθ. 13,43.
38. Ψαλ. 4,73.

ρπταρά ένδύματα, καί ὡς ένδυσθόμεν τά ἔπιλα τοῦ φωτός, καί θά μάς περιβάλῃ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Διότι ποίον εἶναι θαυρῶ ἀπό τὰ παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ; ποίον δέν εἶναι εὐκόλον; Ἄκουσα λοιπόν τόν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει, καί τότε θά γνωρίσῃς τήν εὐκόλιαν· οὔτε, ἐάν ἀπό τήν πολλήν νηστείαν κάμῃς τόν τράχηλόν σου, ἀσάν τόν κρῖνον, **¶** καί στρώσῃς νά κοιμηθῇς ἐπάνω εἰς στάκτην, οὔτε κατά τόν τρόπον αὐτόν δύνασθε νά ὀνομάσετε τήν νηστείαν σας εὐπρόσδεκτον εἰς ἐμέ· ἀλλά λύσε κάθε δεσμὸν καί σύνδεσμον μέ τήν ἀδικίαν, οἷσίς τας διεστραμμένους συμφωνίας, τας ὁποίας διά θίας καί ἐξαναγκασμοῦ ἐσύναις.³⁹ Πρόσεχε τήν σοφίαν τοῦ προφήτου. Ἀφοῦ ἀνέφερε προηγουμένως ἐκεῖνα τὰ ὁποία εἶναι κοπιαστικά καί ἠρνήθη τήν ἀξίαν των, ἀξιώνει νά ἐπιζητῶμεν τήν σωτηρίαν ἀπό τὰ εὐκόλα, δεκνῶν ὅτι ὁ Θεός δέν ἔχει ἀνάγκη τῶν ἐκ μέρους μας κόπων, ἀλλά τῆς ὑπακοῆς μας. Ἐπειτα δεκνῶν ὅτι ἡ ἀρετή μὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα, ἡ δὲ κακία θαυρῶ, ἀπ' αὐτῆς τῆς γυμνῆς ὀνομασίας τῶν πραγμάτων μάς τό φανερῶνει. Διότι ἡ μὲν κακία εἶναι, λέγει, δεσμὸς καί σύνδεσμος, ἡ δὲ ἀρετή ἀπαλλαγὴ καί διάλυσις ἄλων αὐτῶν. **¶** Σχίσε κάθε συμβόλαιον ἀδίκου συναλλαγῆς· ἀποκαλῶν ἔτσι τὰ γραμμάτια τῶν τόκων καί τῶν δανειῶν «Στείλε ἐλευθέρους τοὺς συντηριμένους ἀπό τῶν πόσιον»· αὐτοὺς δηλαδὴ οἱ ὁποῖοι ἔχουν ταλαιπωρηθῆ (ἀπό τὴν ἀσύλαγγλον μεταχείρισίν σου). Διότι ἔτσι εἶναι ὁ χρεώστης· ὅταν ἴθι τὸν δανειστήν, συντηράσεται ὁ ναὸς του, καί ἀπό θηρίον περισσότερο τὸν φοβεῖται. «Βάλε ἀντέγους πτωχοὺς εἰς τὸν οἶκόν σου, ἐάν ἴδῃς γυνῶν ένδυσέ τον, καί ἀπεναιτὶ τῶν οἰκείων σου μὴ βελῆς ἀδιαφορίαν καί περιφρόνησιν»⁴⁰.

Εἰς τὴν προηγουμένην θέθαια διᾶλεξίν μας ἀναφέρντες τὰ θαυρεῖα, ἐδεικνύσμεν τὸν πλοῦτον τῶν ἀρετῶν αὐτῶν τώρα ὡμας ἄς ἴδωμεν, ἴάν κάτι ἀπό τὰ παραγγέλματα εἶναι δύσκολον καί ὑπερβαίνει τὴν δύναμιν τῆς φύσεώς μας. **¶** Ἄλλὰ κανένα δέν θά εὔρωμεν τοιοῦτον,

39. Ἰα. 68, 5-6.
40. Ἰα. 68, 7.

ἀλλὰ γενικῶς τὸ ἀντίθετον αὐτὰ μὲν νά ἔχουν πολλήν εὐκόλιαν, τὰ δὲ πράγματα τῆς κακίας πολλὴν ἰδρωτά.

Πράγματι, τί εἶναι δυσκολώτερον ἀπὸ τὸ νά δανείζῃ κανεὶς, καί νά φροντίζῃ διά τόκους καί συναλλαγματικά, καί νά ἀπαιτῇ ἐγγυήσεις, καί νά φοβῆται καί νά τρέμῃ διά τὰ ἐνέχυρα, διά τὰ γραμμάτια, δια τὰ κεφάλαιον, διά τοὺς τόπους, διά τὰς ὑποθήκας; Τοιαῦτα εἶναι τὰ κοσμικά πράγματα. Καί αὐτῇ ἡ νομιζομένη καί ἐπινοουμένη ἀσφάλεια ἀπ' ἄλα εἶναι σαθροτέρα καί ὑποπτος· **¶** τὸ νά ἐλεῆ ὡμας κανεὶς εἶναι εὐκόλον, καί σὲ ἀπαλλάττει ἀπὸ κάθε φροντίδας. Ἄς μὴ ἐκμεταλλευώμεθα λοιπόν τὰς ἐξένας συμφοράς, μήτε νά αἰσχροκερδῶμεν ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν.

Γνωρίζω θέθαια, ὅτι πολλοὶ ἀκούουν μετ' ἀποστροφῆς τὰ λόγια αὐτὰ· ἀλλὰ ποίον τὸ κέρδος τῆς σωπῆς; Κί' ἂν σωπῆσω, καί εἰς τίποτα δέν σὰς ἐνοχλήσω μετὰ λόγια, εἶναι ἀδύνατον μετὰ τὴν σωπῆν αὐτὴν νά σὰς ἀκαλλάξω ἀπὸ τὴν κόλασιν, ἀλλὰ θά συμβῇ ἐξ αὐτοῦ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον ἡ τιμαρία θά γίνῃ μεγαλυτέρα, καί ὄχι διά σὰς μόνον, ἀλλὰ καί δι' ἐμέ ἡ τοιαύτη σιγή θά προξενήσῃ τὴν κόλασιν. Ποία λοιπόν ἡ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλεια, ὅταν δέν ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς τὰ ἔργα, ἀλλά καί θάλαπτεῖ τὰ μέγιστα; **¶** Ποίον τὸ κέρδος, νά σὰς χαροποιήσω μετὰ λόγια, καί νά σὰς λυπήσω μετὰ πρᾶγματα; νά σὰς εὐχαριστήσω εἰς τὴν ἀκοήν, καί νά κόλασω τὴν ψυχὴν; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀναγκαῖον νά σὰς λυπῶμεν ἐδῶ, διά νά μὴ ὑποστῶμεν τιμαρίαν ἐκεῖ. Καθ' ὅσον φοβερόν, ἀγαπητέ μου, φοβερόν νόσημα καί πολλῆς ἔχον ἀνάγκην θεραπείας ἐνέσκημεν εἰς τὴν ἐκκλήσιαν. Ἐκεῖνοι, δηλαδὴ, οἱ ὁποῖοι διετάχθησαν νά μὴ θησαυρίζουν οὔτε ἐκ δικαίων κόπων, ἀλλὰ νά ἀνοίγουν τὰς οἰκίας εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, καρποῦνται τὴν πτωχείαν τῶν ἄλλων, ἐπινοοῦντες εὐσχημον ἀρπαγὴν, εὐκόλον πρόφασιν πλεονεξίας⁴¹. Διότι μὴ μοῦ λέγῃς τοὺς κοσμικοὺς νόμους· διότι καί ὁ τελώνης ἐφαρμόζει τὸν

41. Ἠρόδοτος περὶ τῆς ταπεινότητος; ἦτοι τὸς δεκαεπταὸς ἐπὶ βασιγῶν-
λεῖφ τόμο.

νόμον τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὅμως τιμωρεῖται (ὅπο τοῦ Θεοῦ). Ὁ Αὐτό θά πάθωμεν καί ἡμεῖς, ἐν ἑν ἄπρηκρυβόμεν ἀπό τὸ νά ἀφανίζωμεν τοὺς πτωχοὺς καί ὡς πρὸς θεὰ χρειάζονται καί ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἐκμεταλλούμενοι τὴν πτωχείαν τῶν πρὸς ἀνάσχυτον πλουτισμόν. Δι' αὐτὸ ἔχεις χρήματα, διὰ νά ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ὅχι διὰ νά ἐμπορευθῆς τὴν πτωχείαν· οὐ ὅμως ὅπο τὸ πρόδημα κατηγορίας προενεῖς μεγαλύτεραν συμφορὰν, καί πωλεῖς τὴν φιλανθρωπίαν σου ἀντὶ χρημάτων. Πώλησε, δὲν ἐμποθίζω, ἀλλὰ διὰ νά κερδίσης τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· διὰ νά μὴ λάθῃς τὴν τιμὴν τοῦ τόσοσιν μεγάλου κατορθώματος τόσον ἐκατοσταίον, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ζωὴν. Διατί εἶσαι πτωχὸς καί ἄπορος; καί διατί μικροπρεπῆς νά πωλῆς τὰ μεγάλα ἀντὶ ὀλίγου; Ἐντὶ χρημάτων τὰ ὅποια χάνονται, ἐνῶ θά ἔπρεπε νά κερδίσης τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν; διατί, ἐγκαταλείψας τὸν Θεόν, ἐπιδιώκεις ἀνθρώπινα κέρδη; διατί παρατρέχεις τὸν πᾶμπλουτον, ἐνοχλεῖς τὸν μὴ ἔχοντα, καί ἐγκαταλείψας ἐκείνον ποῦ ἀνταποδίδει (πλουτισματόν), συνομίλεις καί διαπραγματεύεσαι μὲ τὸν ἀγνώμονα δοῦλον; Ἐκείνος ἐπιθυμεῖ νά ἀνταποδώσῃ· αὐτὸς ὅμως ἐπιστρέφωμ τὰ δανεισθέντα βυσσασαγεπέ. Αὐτὸς μόλις τὸ ἐκατοστὸν τῶν δανεισθέντων σοῦ ἀποδίδει κέρδος· ὁ Θεὸς ὅμως ἐκατόφορος περισσότερα, καί ζωὴν αἰώνιον. Αὐτὸς μοῦ μὲ ὀφείρει καί συκοφαντεῖ· ἐκείνος μὲ ἐπαίνους καί ἐγκώμια. Αὐτὸς σὲ φθονεῖ καί σὲ ἐπιβουλεύεται· ἐκείνος δὲ σοῦ πλέκει καί στεφανώνει. Αὐτὸς μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν σοῦ ἀποδίδει· ὁ δὲ Θεὸς καί εἰς τὴν παροῦσαν καί εἰς τὴν μέλλουσαν. Ἄρα λοιπὸν δὲν εἶναι αὐτὰ ἀποβέλεις τελείας ἀνοησίας; Ἐν τὸ νά μὴ γνωρίζῃς οὔτε πῶς νά κερδίσης; Πόσοι διὰ τοὺς τόκους ἔχασαν καί τὸ κεφάλαιον; πόσοι διὰ τοὺς τόκους περιέπεσαν εἰς κινδύνους; πόσοι ἐξ αἰτίας τῆς ἀνεκδιηγήτου πλεονεξίας περιέβαλον καί τοὺς ἑαυτοῦς τῶν καί τοὺς ἄλλους μὲ τελείαν πτωχείαν;

Μὴ μοῦ εἴπῃς τοῦτο, ὅτι εὐχαριστῶς δέχεται, καί χρεωστὴ ἐγγνωμοσύνην διὰ τὸ δάνειμα. Διότι αὐτὸ γίνεται διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν σου. Ἐπειδὴ καί ὁ Ἀβραάμ, ὅταν παρέδωκε τὴν γυναῖκα του εἰς τοὺς θαρβά-

ρους, 25:7-11 ὁ ἴδιος συνετέλεσε εἰς τὸ νά γίνῃ ἐκόλως ἀποδεκτὴ ἢ ἐπιβουλή του, ἀλλ' ὅχι μὲ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ Φαραῶ⁴². Ἐπεὶ καί ὁ πτωχὸς, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ἄξιος οὔτε αὐτοῦ τοῦ δανείου, ἀναγκάζεται νά σοῦ χρεωστῇ ἐγγνωμοσύνην διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν σου.

Σὺ λοιπὸν μοῦ φαίνεσαι, ὅτι καί ἀν ἀκόμη ἀπαλλάξῃς κόποιον ἀπὸ κινδύνου, θά ζητήσης ἀπὸ αὐτὸν μισθὸν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτήν. Φύγε ἀπ' ἐδῶ, λέγει, μὴ γένοιτο! Τί λέγεις; Ἐνῶ ἀπαλλάττης ἀπὸ μεγαλύτερον κακόν, δὲν θέλεις νά ἀπαιτήσης χρήματα διὰ μίαν δὲ μικρὴν ἐξυπρέτησιν ἐπιθεικτικῶς τόσον ἀπανθρωπίαν; Δὲν θλέπεις πόση τιμωρία ὄπαρχει διὰ τὴν πράξιν αὐτήν; δὲν ἀκούεις ὅτι καί εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἔχει ἐμποδισθῆ τοῦτο;⁴³ Ἄλλὰ ποῖα ἢ δικαιολογία τῶν περισσοτέρων; Ἐν Ἀφοῦ λάβω τὸν τόκον, λέγει, τὸν δίλω εἰς τὸν πτωχόν. Σιωπῇ, ἀνθρωπέ μου· δὲν θέλει ὁ Θεὸς τοιαύτας βυσίας. Μὴ καταστρατηγῆς τὸν νόμον. Καλύτερον νά μὴ βύσης εἰς τὸν πτωχόν, παρά νά δώσης ἀπὸ ἐδῶ· διότι τὸ χρήμα τὸ ἀποκτηθὲν κατόπιν δικαίαν κόπον, τὸ κάμνεις πολλάκις νά εἶναι παράνομον διὰ τὰς κακὰς παραφυάδας, ὅπως ἀκριθῶς ἐάν θά ἐξηγῆναι καὶ κανεῖς κάποιαν καλὴν (γόνιμον) κοιλίαν νά τίκτη σκορπίου. Καί διατί ἀναφέρω τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ; Μήπως καί σεις δὲν ἀποκαλεῖτε τὴν νόμον αὐτὴν ρύπον; Ἐάν θε σεις τοῦ κερδίσετε ἔχετε αὐτὴν τὴν γνώμη, σκεφθῆτε ποῖαν ἀπόφασιν θά λάθῃ διὰ σὰς ὁ Θεός.

Ἐάν δὲ θέλῃς νά ἐρωτήσης καί τοὺς κοσμικοὺς νομοθέτας, θά ἀκούσης ὅτι καί εἰς ἐκείνους ἢ πράξις αὐτὴ νομίζεται ὅτι εἶναι ἀπόβειεις τελείας ἀνασχυντίας. Ὁ Πράγματι αὐτοὶ ὁ ὅποιοι κατέχουν τὰ πολιτικά ἀξιώ-

42. Ἡ ἑραότης τῆς Σάρας θά ὄδηγεῖ ἐνδεχομένως τὸν Φαραῶ εἰς φόνον τοῦ Ἰσραῆλ. Διὰ τὴν ἀπαγόνη τοῦτο ὁ Ἀβραάμ προσκοιτῆθῃ εἰς τὴν Σάραν ἢ ἐπιβουλή του (Γεν. 12, 11-13).

43. Ὁ Μωσέως νόμος σχετίζεται ἀπαγορεύει: «οὐκ ἐπιτακτεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον ἀργηρίου καί τόκον ἐρωμητῶν καί τόκον κατὰς πρόσημα, οὐ ἐάν ἐπὶ κτηνῶν. Τῷ ἀδελφῷ σου οὐκ ἐπιτακτεῖς» (Λευτ. 25, 20-21).

ματα καὶ ὑπηρετοῦν εἰς τὴν μεγάλην βουλήν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι συγκλητὸν, δὲν εἶναι θεμιτὸν νὰ ἐξευτελιζῶνται μὲ τοιαῦτα κέρδη· ἄλλ' ὑπάρχει νόμος εἰς αὐτούς, ὁ ὁποῖος ἀπαγορεύει τὰ τοιαῦτα κέρδη. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἄξιον φρίκης, ἔάν δὲν ἀπολέηται εἰς τὴν πολιτείαν τῶν οὐρανῶν ὅσοι τὴν τιμὴν, ὅσην οἱ νομοθετοῦν εἰς τὴν βουλήν τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ νομίζεις ὅτι εἶναι μικρότερος ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ δὲν ἐντρέπεται οὐτε δι' αὐτὴν τὴν παράλογον πράξιν; Διότι τί θὰ ἐγίνετο περισσότερο παράλογον ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὸ νὰ διαζέται κανεὶς νὰ σπείρη, ὅταν δὲν ὑπάρχη ἡ κατάλληλος γῆ καὶ ἡ βροχὴ καὶ τὸ ἄροτρον; Διὰ τοῦτο θερίζουν ζιζάνια, τὰ ὁποῖα παραδίδονται εἰς τὸ πῦρ, ἐκεῖνοι ποὺ ἐπενόησαν τὴν κακὴν αὐτὴν καλλιέργειαν. **13** Μήπως δὲν ὑπάρχουν δικαίαι ἐμπορικαὶ συναλλαγαι; τῶν ἀγρῶν, τῶν ποιμνίων, τῶν βοῶν, τῶν θρεμμάτων, τῶν προϊόντων τῆς χειρωνακτικῆς τέχνης, ὅλων τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν; Διατί ἀνοηταίνεις καὶ παραλογίζεσαι καλλιερῶν ματαίως ἀκάνθας; Ἄλλ' ἔχουν ἀποτυχίας οἱ καρποὶ τῆς γῆς, καὶ γάλαξιν καὶ σιναπίδι καὶ καταρρακτάδεις θροχάς; Ἄλλ' ὄχι τόσας πολλὰς, ὅσας οἱ τόκοι. Καθ' ὅσον ὅσα καὶ ἂν συμβοῦν τοιαῦτα, ἡ ζημία θὰ εἶναι μόνον ὡς πρὸς τὴν συγκομιδὴν τὸ κεφάλαιον, ὅμως, ὁ ἀγρὸς παραμένει. Ἐδῶ δὲ πολλοὶ ὑπέστησαν πολλὰκις τὸ ναυάγιον εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ζημίαν διακατέχονται ὑπὸ συνεχοῦς ἀγωνίας. **14** Διότι οὐδέποτε ἀπολαύει τῶν ὑπαρχόντων του ὁ δανειστής, οὔτε εὐχαριστεῖται δι' ὅσα ἔχει, καὶ ὅταν ἀκόμη ληφθῇ ὁ τόκος, δὲν χαίρεται διότι ἐπραγματοποίησε κάποιον ἔσθον, ἀλλὰ λυπεῖται, διότι ἀκόμη ὁ τόκος δὲν ἐφθασε τὸ κεφάλαιον, καὶ πρὶν ἀκόμη γεννηθῇ τέλειον τὸ κακὸν αὐτὸ γέννημα, τὸ ἀναγκάζει καὶ αὐτὸ νὰ γενῆ, κἀμὼν τοὺς τόκους κεφάλαιον, καὶ διαζόμενος νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ ἀνώριμα καὶ προῶτως γεννώμενα ἔμβρυα τῶν ἐχιδνῶν. Διότι τέτοιο πρᾶγμα εἶναι οἱ τόκοι, καὶ περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ θηρία κατατρώγουν καὶ σπαράττουσιν τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν. **15** **16** Τοῦτο σύνδεσμος μὲ τὴν δικίαν· τοῦτο δεσμὸς ἐκθιαστικῶν συμφωνιών. Δίδω, λέγει, ὄχι διὰ νὰ λάθω περισσότερα, ἀλλὰ διὰ νὰ προσφέρω περισσότερα. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς διατάζει νὰ μὴ παίρνωμεν ὀπίσω οὔτε αὐτὸ ποὺ ἔχομεν δώσει· διότι λέγει, *δίδοτε εἰς αὐτούς, ἀπὸ

τοὺς ὁποῖους δὲν περιμένετε νὰ λάβετε*⁴⁴· οὐ δὲ ἀπαιτεῖς περισσότερα ἐκεῖνου ποὺ ἔχεις δώσει· καὶ αὐτὸ ποὺ δὲν ἐδώκες, ἀναγκάζεις αὐτὸν ποὺ δὲν τὸ ἔλαβε, νὰ σοῦ τὸ καταθάλῃ ὡς οφειλόμενον. Καὶ οὐ μὲν ἔχεις τὴν ἐντόπισιν, ὅτι ἀδελφάνεται ἡ περιουσία σου ἐξ αὐτοῦ· ἀντι ὅμως τῆς ἀδελφείως τῆς περιουσίας σου ἀνάπτεῖς τὸ ἀσθεστον πῦρ.

Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν αὐτὸ ὡς καταστρέψωμεν τὴν κακὴν αὐτὴν κοιλίαν τῶν τόκων, ὡς τὴν καταστήσωμεν ἀνάπηρον καὶ ἀνικανὸν διὰ τὰς παρανόμους ὁδοὺς τῆς, ὡς ἀποξηράνωμεν τὴν καταστρεπτικὴν αὐτὴν κοιλίαν **13** καὶ ὡς ἐπιδιώκωμεν μόνον τὰ ἀληθινὰ καὶ μεγάλα (πνευματικὰ) κέρδη. Ποῖα δὲ εἶναι αὐτά; Ἄκουσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι «ἡ εὐσέβεια εἶναι πηγὴ κέρδους, ὅταν ἀρκῆται κανεὶς εἰς ἐκεῖνα ποὺ ἔχει»⁴⁵.

*Ὡς ἐπιδιώκωμεν λοιπὸν τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ τοῦ πλοῦτου, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τῆς ἐδῶ ἐλευθερίας, καὶ ἐπιτύχωμεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

44. Λουκ. 6:35.
45. Α' Τιμ. 6:17.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ' (57)

(Ματθ. ζ', 10 - 21)

«Και ήρώτησαν αυτόν οι μαθη-
ται αυτού λέγοντες· διὰ τί λοιπόν
λέγουν οι γραμματεῖς ὅτι πρέπει
νά ἔλθῃ πρῶτα ὁ Ἥλιος;» (Ματθ. 17, 10).

Δέν ἐγνώριζαν ἐπομένως τούτο ἀπό τῆς Γραφῆς,
ἀλλ' οἱ γραμματεῖς διασπάρων αὐτό εἰς ἐκείνους, καί
διεδίδετο ὁ λόγος αὐτός μεταξύ τοῦ ἀπείρου πλήθους.
ὅπως ἀκριβῶς καί προκειμένου περὶ τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐ-
τό καί ἡ Σαμαρείτις ἔλεγε· «ἅ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, καί ὁ-
ταν ἔλθῃ, ἐκείνος θά μᾶς τὰ γνωρίσῃ ὅλα!» καί οἱ ἴδιοι
(οἱ γραμματεῖς) ἠρώτων τόν Ἰωάννην, «εἶσαι ὁ Ἥλι-
ος, ἢ ὁ προφήτης;»¹. Διεδίδετο θέβαι αὐ ὁ λόγος, πράγμα
τοῦ ὁποῖον ἀνέφερα, καί περὶ τοῦ Χριστοῦ καί περὶ τοῦ
Ἥλιου μὴ ἐρημνεύομενος ἡμῶς ἀπὸ ἐκείνου ὀρθῶς. Διότι
αἱ μὲν Γραφαὶ ἀναφέρουν δύο παρουσίας τοῦ Χριστοῦ,
καί αὐτὴν ἣ ὁποία ἐπρογματοποιήθη καί τὴν μέλλουσαν·
αὐτὰς δηλώνων ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «ἐφανερῶθη ἡ χάρις
τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἶναι σωτήριος δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,
παίδαγωγοῦσα ἡμᾶς, ἵνα, ἀφοῦ ἀνηρθώμεν τὴν ἀσέθειαν
καί τὰς ἐπιθυμίας τοῦ κόσμου, ζήσωμεν μετ' ἀσφρασίαν
καί δικαιοσύνην καί εὐσεβείαν»². Ἴδου ἡ μία (παρουσία).
Ἄκουσε πῶς φανερῶνει καί τὴν ἄλλην. Διότι, ἀφοῦ εἶ-
πεν αὐτὰ, προσέθεσε· «ἀναμένοντες τὴν εὐλογημένην ἐλ-
πίδα μας καί ἐμφάνισιν Ἰησοῦ τοῦ μεγάλου Θεοῦ
καί Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»³. Καί οἱ προφήται δέ
ὑπενημύουν καί τὰς δύο· τῆς μίας δέ, δηλαδὴ τῆς δευ-
τέρας, λέγουν ὅτι πρόδρομος θά εἶναι ὁ Ἥλιος⁴. Διότι

1. Ἰωάν. 4,25.
2. Ἰωάν. 1,91.
3. Τίτ. 2, 11-12.
4. Τίτ. 2,18.
5. «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ἡμᾶς τὸν Θεοῦ υἱόν, πρὶν ἢ εἰσελθεῖν
τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ· Μαλαχ. 4,4.

τῆς προηγουμένης ὑπῆρξε ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ὁ Χρι-
στός ἀπεκάλει καί Ἥλιον ὄχι ἐπειδὴ ἦτο ὁ Ἥλιος, ἀλλ'
ἐπειδὴ ἐπέτελει τὸ ἔργον ἐκείνου. «Ὅπως δηλαδὴ
ἐκείνος θά εἶναι πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας,
τοιουτοτρόπως καί αὐτὸς ἔγινε πρόδρομος τῆς προηγου-
μένης. Ἄλλ' οἱ γραμματεῖς συγγένοντες αὐτὰ καί δια-
στρέφοντες τὸν λαόν, ὑπενημύουν εἰς αὐτὸν μόνον ἐκει-
νην, τὴν δευτέραν παρουσίαν, καί ἔλεγον, ὅτι ἐάν αὐτός
εἶναι ὁ Χριστός, ἔπρεπε νὰ ἤρχετο πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἥλιος.
Δι' αὐτὸ λέγουν καί οἱ μαθηταὶ· «διὰ τί λέγουν οἱ γραμ-
ματεῖς ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ πρῶτα ὁ Ἥλιος;». Διὰ τούτου
καί οἱ Φαρισαῖοι, ἀφοῦ ἐστειλαν ἀντιπροσώπους πρὸς
τόν Ἰωάννην, ἠρώτων· «ἐάν εἶσαι σὺ ὁ Ἥλιος;»⁵ μὴ ἀνα-
φέροντες πούθεν τὴν πρώτην παρουσίαν.

Ποῖα λοιπὸν εἶναι ἡ λύσις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Χρι-
στός; Ὅτι ὁ Ἥλιος μὲν θά ἔλθῃ τότε πρὸ τῆς δευτέρας
μου παρουσίας⁶ καί τώρα δὲ ἦλθεν ὁ Ἥλιος ἀποκαλῶν
αὐτὸν τὸν Ἰωάννην. Αὐτὸς ὁ Ἥλιος ἦλθεν. «Ἐάν δέ ἀ-
ναζητῆς τὸν Θεοῦ υἱόν, θά ἔλθῃ. Δι' αὐτὸ ἔλεγε· ὁ Ἥλιος
μὲν θά ἔλθῃ, καί θά τὰ τακτοποιήσῃ ὅλα». Ποῖα ὅλα;
Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὁ προφήτης Μαλαχίας· «ἅ ἀ-
πιστεῖλαι εἰς σὺς τὸν Ἥλιον τὸν Θεοῦ υἱόν, ὁ ὁποῖος θά
ἐπιστρέψῃ τὴν καρδίαν τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα, διὰ
νὰ μὴ ἔλθῃ καὶ πλήξῃ τὴν γῆν μετ' ἐλεῖαν καταστροφῆς»⁷.
Εἶδες ἀκριβῆ προφητικὴν ῥῆσιν; Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Χρι-
στός ἀπεκάλει τὸν Ἰωάννην Ἥλιον, διὰ τὴν ὁμοίτητα
τῆς διακονίας, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ ἴδιον λέγεται καί
τώρα ἐκ μέρους τοῦ προφήτου, προσέθεσε καί τὴν πατρί-
δα του, εἰπὼν, «Τὸν Θεοῦ υἱόν». Ὁ Ἰωάννης θέβαι αὐ δέν
ἦτο Θεοῦ υἱός. Μετὰ δέ ἀπὸ αὐτοῦ θέτει καὶ ἄλλο διακριτι-
κὸν σημεῖον λέγων, «ἵνα νὰ μὴ ἔλθῃ καὶ πλήξῃ τὴν
γῆν μετ' ἐλεῖαν καταστροφῆς», ἀποκαλύπτων τὴν φοβε-
ρὰν δευτέραν του παρουσίαν. Διότι κατὰ τὴν πρώτην
δέν ἦλθε διὰ νὰ πατάῃ τὴν γῆν. «Δέν ἦλθεν, λέγει, διὰ

6. Ἰωάν. 1,21.
7. Ὁ Κύριος ἐπιβεβαίωσεν τὴν πρόρρησιν τοῦ προφήτου Μαλαχίου. Πρὸς
Μάρκ. 9,12.
8. Μαλαχ. 4,5.

νά κρίνει τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ τὰ σώσει τὸν κόσμον»⁹. Εἶπε λοιπὸν αὐτὸ φανερώων ὅτι ὁ Θεοῦτος θὰ ἔλθῃ πρὸ ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ γίνῃ ἡ κρίσις. Διδάσκει δὲ συγγράτως καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας του. Ποία λοιπὸν ἡ αἰτία; Πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀφοῦ ἔλθῃ, νὰ πείσῃ τοὺς Ἰουδαίους νὰ πιστεύουσιν εἰς τὸν Χριστὸν, διὰ τὰ μὴ καταστραφῶν ὅλοι γενικῶς, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Ἰδιος (ὁ Χριστὸς). Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην των τὸ γεγονός αὐτὸ λέγων **10** «καὶ θὰ τακτοποιήσῃ τὰ πάντα» δηλαδὴ θὰ κάμῃ τοὺς τότε εὐρισκομένους Ἰουδαίους νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἀπιστίαν των¹⁰. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐτόνισε μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν. Διότι, δὲν εἶπεν, «θὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα», ἀλλὰ, «τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν». Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν πατέρες τῶν ἀποστόλων, λέγει τοῦτο, ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πίστιν (εἰς τὰς δογματικὰς ἀληθείας) τῶν υἱῶν των, δηλαδὴ τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέρων, δηλαδὴ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ γένους. «Σὰς λέγω θμως, ὅτι ὁ Ἥλιος ἦδη ἦλθε, καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἀλλὰ τοῦ ἔκαναν ὅτι ἦθελαν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει νὰ πάθῃ ἀπὸ αὐτοῦ. **11** Τότε ἀνταλήθησαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι τοὺς ὠμίλησε περὶ τοῦ Ἰωάννου»¹¹. Ἄν καὶ δὲν εἶχον ἀναφέρει τοῦτο οὐτε οἱ γραμματεῖς οὐτε οἱ Γραφαί¹², ἀλλ' ὅμως τὸ ἀνταλήθησαν γρηγορὰς ἐπειδὴ ἔγιναν διασθητικώτεροι καὶ προσεῖχον καλῶς εἰς τὰ λεγόμενα. Ἀπὸ ποῦ δὲ τὸ κατέλασαν οἱ μαθηταὶ; Εἶχεν εἶπει ἦδη προηγουμένως εἰς αὐτοὺς, «Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἥλιος, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἔλθῃ» εἰς αὐτὴν δὲ τὴν περίπτωσιν εἶπεν, «ὅτι ἦλθεν» καὶ πάλιν, ὅτι «ὁ Ἥλιος θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα».

Ἄλλὰ μὴ παραξενευθῆς, μήτῃ νὰ νομίσης ὅτι εἶναι ὁ λόγος ἀσαφής, **13** **14** διότι ἄλλοτε μὲν εἶπεν ὅτι αὐτὸς ἦλθεν, ἄλλοτε δὲ ὅτι θὰ ἔλθῃ. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀληθῆ

9. Ἰωάν. 12, 47.

10. Πρὸβ. Πισμ. 11, 25-26.

11. Ματθ. 17, 13-14.

12. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ Διαθήκῃ προφητεύεται ἡ παρουσία καὶ τὸ κίνημα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προφήτου εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς. Ματθ. 3, 1. Ἰω. 40, 3.

διότι, ὅταν μὲν λέγῃ, ὅτι «ὁ Ἥλιος μὲν θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα», ἐννοεῖ τὸν ἴδιον τὸν Ἥλιον, καὶ τὴν ἐπιστροφήν των Ἰουδαίων ποῦ πρόκειται νὰ γίνῃ τότε: ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι «Αὐτὸς εἶναι (ὁ Ἥλιος) ποῦ πρόκειται νὰ ἔλθῃ», ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς διακονίας, τὸν Ἰωάννην ἀποκαλεῖ Ἥλιον. Ἔτσι καὶ οἱ προφῆται κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς ὁσακεκριμένους βασιλεῖς τὸν ἀπεκάλουν Δαυὶθ, καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐργοντας τὸν Σαδὸμων¹³ καὶ «υἱὸς Αἰθίοπων», ἕνεκα τῶν τρόπων. Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος θὰ εἶναι πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας, ἔτσι, καὶ αὐτὸς ἔγινε πρόδρομος τῆς προηγουμένης.

13 Δὲν ὀνομάζει δὲ αὐτὸν παντοῦ Ἥλιον μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τὰ δεῖξῃ τὸ πόσον πολὺ εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν Ἰσραηλιν Διαθήκην, καὶ ὅτι καὶ αὐτὴ ἢ παρουσία τοῦ Ἰωάννου, ὡς πρόδρομου, εἶναι κατόπιν προφητείας. Διὰ τοῦτο προσθέτει πάλιν, ὅτι «ἦλθε καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἀλλὰ τοῦ ἔκαναν ὅτι ἦθελαν. Τί σημαίνει, τοῦ ἔκαναν ὅτι ἦθελαν; Τὸν ἔρρωσαν εἰς τὴν φυλακὴν, τὸν ἐφόνευσαν, τὸν ὄθρισαν, ἔφεραν τὴν κεφαλὴν του μέσα εἰς δίσκον φαγητοῦ. Ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ ἀπὸ αὐτοῦ». Βλέπεις πῶς εἰς τὴν κατέλληλον στιγμήν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς τὸ πάθος, **14** προξενῶν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ Ἰωάννου μεγάλην παρηγορίαν; Ὅχι δὲ μόνον κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ ἀμέσως μεγάλα θαύματα. Καθ' ὅσον ὅταν ὠμίλῃ περὶ τοῦ πάθους, ἀμέσως θαυματουργεῖ, καὶ μετὰ τοὺς λόγους, καὶ πρὸ τῶν λόγων αὐτῶν, καὶ ἂν ἐξετάσωμεν, εἶναι δυνατόν νὰ εἰρωμεν τοῦτο εἰς πολλὰς περιπτώσεις. «Τότε λοιπὸν, λέγει, ἤρχ' ἑσε νὰ φανερώη εἰς τοὺς μαθητὰς του, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ πολλὰ νὰ πάθῃ καὶ νὰ θανατωθῇ»¹⁴. Τότε, τότε; Ὅταν ἔγινε ἡ ὁμιλία περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Πάλιν εἰς τὸ ὅρος, ὅταν ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς τὴν θαυμαστὴν εἰκόνα τῆς δόξης του, καὶ οἱ προφῆται ὠμίλησαν περὶ τῆς δόξης Του, ὑπενθύμισεν εἰς αὐτοὺς τὸ πά-

13. Ἰω. 1, 10.

14. Ματθ. 10, 21.

θος. Διότι αφού ανέφερε την σχετική ιστορία του 'Ιωάννου, προσέθεσεν «ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ ἀπὸ αὐτοῦ». **12** Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ὅταν ἐξεβίωξῃ τὸν βασιμαί, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκδιώξουν οἱ μαθηταί· καθ' ὅσον καὶ τότε, «ὅταν περιεφέροντο εἰς τὴν Γαλιλαίαν», λέγει, «εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρόκειται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων, καὶ θά τὸν θανατώσουν καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν θά ἀναστήθῃ»¹⁵. Ἐκαμνε δὲ τοῦτο, διὰ τὴν μείωσιν μὲ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων τὴν υπερβολικὴν λύπην, καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ παρηγορήσῃ αὐτοῦ, ὡς ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ μὲ τὴν μὴ-μὴν τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωάννου παρέσχεν εἰς αὐτοὺς μεγάλην παρηγορίαν. **13**

Ἐάν δὲ καιρὸς ἤθελεν εἶπει, διατι νὰ μὴ ἀναστήθῃ καὶ στείλῃ τὸν Ἠλίαν καὶ τῶρα, ἐάν θέθαια ἢ παρουσία τοῦ μαρτυρεῖ τόσα ἀγαθὰ; θά ἀπαντήσωμεν, ὅτι καὶ τότε νομίζοντες τὸν Χριστὸν ὅτι εἶναι ὁ Ἠλίαν, δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. «Δὲ ἄλλοι μὲν, λέγει, οὐ λέγουν Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ Ἰερειάν»¹⁶. Καὶ μετὰ δὲ τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἠλία δὲν ὑπῆρχε καμμία διαφορά, παρά μόνον ὡς πρὸς τὸν χρόνον. Πῶς λοιπὸν θά πιστεύουσιν τότε; λέγει. Ἐκεῖνος θέθαια θά ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα, ὅχι μόνον διότι θά εἶναι γνωστός, **17** **18**, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης θά ἔχη ἐξαπλωθῆ παντοῦ ἢ δόξα τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς ἄλους θά εἶναι καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον πὸ φανερά. Ὅταν λοιπὸν θά ἔλθῃ ἐκεῖνος, καθ' ὅν χρόνον θά ἔχη ἐξαπλωθῇ ἢ φήμῃ καὶ ἢ δόξα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τὸσον χρόνον θά κυριαρχῇ εἰς τὰς ψυχὰς ἢ ἀναμονὴ τῆς παρουσίας Του, καὶ διδάσκη τὰ ἴδια μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ ὁ ἴδιος κηρύττῃ τὸν Ἰησοῦν, θά δεχθῶν εὐκολώτερον τὰ λεγόμενα.

Ὅταν δὲ λέγῃ, «δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν» καὶ ἐκείνους φαίνεται νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ δὲν παρηγορεῖ τοὺς μαθητάς μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ βε-

15. Ματθ. 17, 22 - 23.
16. Ματθ. 14, 14.

ξῆ ὅτι ἀδίκως πάσχει ἀπὸ αὐτοῦ τὰ ὅσα πάσχει, καὶ μὲ τὸ νὰ συγκαλύψῃ τὰ λυπηρὰ μὲ δύο βεβαίαια σημεῖα, τὸ τῆς εἰς τὸ θρος μεταμορφώσεως καὶ ἐκείνου ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ (ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεως).

Αὐτὰ λοιπὸν ἀκούσαντες, δὲν ἔρωτοῦν τὸν Χριστόν, **13** πότε θά ἔλθῃ ὁ Ἠλίαν, ἢ ὅτι ἐστενοχωροῦντο ἐξ ἀτιμίας τοῦ πάθους, ἢ διότι ἐφοβοῦντο. Διότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὅταν ἴδουν ὅτι δὲν θέλει νὰ εἶπῃ κάτι σαφές, εἰς τὸ ἐξῆς σιωποῦν. Πράγματι ὅταν παρέμενον εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εἶπε, «πρόκειται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραδοθῇ, καὶ θά τὸν θανατώσουν», ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσε «καὶ ἐλυπήθησαν πάρα πολὺ» τοῦτο ὑπονοοῦν οἱ δύο Εὐαγγελισταὶ ὅταν λέγουν, ὁ μὲν Μάρκος, ὅτι «ἦτο ἀσαφὴς ὁ λόγος, καὶ ἐφοβοῦντο νὰ τὸν ἐρωτήσων»¹⁷, ὁ δὲ Λουκάς, ὅτι «παρέμενε κρυμμένος ἀπὸ αὐτοῦ ὁ λόγος, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοήσων, καὶ ἐφοβοῦντο νὰ τὸν ἐρωτήσων διὰ τὸν λόγον αὐτῶν»¹⁸.

Καὶ ὅταν ἦλθον πρὸς τὸ πλῆθος, τὸν ἐπηλόισαε κάποιος ἀνθρώπος, ποῦ ἐγονάτισεν ἔμπρὸς του καὶ ἔλεγε, Κύριε, ἐλέησε τὸν υἱὸν μου, **19** διότι σεληνιάζεται καὶ ὑποφέρει πολὺ. Πολλὰς φορές πίπτει εἰς τὴν φωτιὴν καὶ πολλὰ φορές εἰς τὸ νερὸ. Καὶ τὸν ἔφερα εἰς τοὺς μαθητάς σου καὶ δὲν ἠμπούρεσαν νὰ τὸν θεραπεύσων»¹⁹. Αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον ἢ Γραφὴ μᾶς τὸν παρουσιάζει πάρα πολὺ ἀσθενῆ ὡς πρὸς τὴν πίστιν καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Χριστός, «εἰς ἐκεῖνον ποῦ πιστεύει ὅλα εἶναι δυνατά» καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶπε αὐτὸς ποῦ προσήλθε, «βοήθησε τὴν ἀπιστίαν μου» καὶ ἀπὸ τὸ νὰ διατάξῃ ὁ Χριστὸς τὸν βασιμαί νὰ μὴ εἰσέλθῃ πλέον εἰς αὐτόν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ εἶπῃ πάλιν ὁ ἀνθρώπος εἰς τὸν Χριστόν, «ἐάν δύναιται»²⁰.

Καὶ διατι κατηγορεῖ τοὺς μαθητάς, θά εἶπῃ καιρὸς, ἐάν ἢ ἀπιστία αὐτοῦ ὀπῆρξε ἢ αἰτία τοῦ νὰ μὴ ἐξέλθῃ ὁ δαίμων; **20** Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς ἔ-

17. Ματθ. 9, 32.

18. Λουκ. 9, 45.

19. Ματθ. 17, 14 - 16.

20. Ματθ. 9, 22 - 24.

γοντες πίστην νά θεραπεύουσιν πολλάς φορές τοὺς ἀσθε-
νεῖς, καὶ χωρὶς τῆν πίστην τῶν προσερχομένων. Διότι, θ-
πως ἀκριβῶς ἤσκει πολλὰκις ἡ πίστις τοῦ προσερχομέ-
νου, εἰς τὸ νά λάθῃ θοῖθαι καὶ ἀπὸ μικρότερον ὡς πρὸς
τὸ ἀξίωμα ἀκόμη, ἔτσι πολλάς φορές ἤρκεσεν ἡ δύναμις
(καὶ ἡ πίστις) τῶν ἐνεργούντων τὰς ἰάσεις εἰς τὸ νά
θαυματουργήσῃ, καὶ χωρὶς νά πιστεύουσιν οἱ προσερχό-
μενοί. Αἱ θείαι Γραφαὶ πιστοποιοῦν καὶ τὰ δύο αὐτὰ διότι
καὶ οἱ περὶ τὸν Κορινθίων²¹ ἔνεκα τῆς πίστεως τῶν προσ-
εδικωσαν τὴν θεῖαν χάριν καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Ἐ-
λισσαίου, χωρὶς καλεῖς νά πιστεύσῃ, ἀνέστη νεκρός. Διό-
τι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔρριψαν (τὸ σῶμα εἰς τὸν τάφον) θ-
χι ἔνεκα πίστεως, ἀλλ' ἔνεκα δειλίας τὸ ἔρριψαν ἀπλῶς
καὶ ὡς ἔτυχε, **Ἐ** ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν τὸν θάσαν ὁμῶν διὰ
τὸν γενόμενον φόνον, καὶ ἔφυγον²² καὶ αὐτὸς ποῦ ἐρρίφθη
εἶχεν ἀποθάνει, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου
σώματος ἀνεστήθη ὁ νεκρός²³. Ἐπομένως εἶναι φανερὸν
ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ μαθηταὶ ἐφάνησαν ἀσθε-
νεῖς εἰς τὴν πίστην, ἀλλ' ὅχι ὄλοι διότι οἱ στυλοὶ²⁴ δὲν
παρευρίσκοντο ἐκεῖ.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν θέλετε τὴν ἀγνω-
μοσύνην τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, **Ἐ** πῶς συναντᾷ τὸν
Ἰησοῦν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ λέγων κατὰ τῶν μαθητῶν, ὅτι
«ἔφερα αὐτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς σου καὶ δὲν ἠμπόρεσαν
νά τὸν θεραπεύσουσιν». Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ἀπαλλάσσει τοὺς
μαθητὰς τῶν κατηγοριῶν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ἐπιρρίπτει
εἰς ἐκεῖνον τὴν μεγαλύτεραν εὐθύνην. «Ὡ γενεὰ, ποῦ
εἶσαι ἀπίστος καὶ δισταραμένη, ἕως πότε θά εἶμαι μαζί
σας;»²⁴, μὴ ἀπευθυνόμενος μόνον εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-
τοῦ, διὰ νά μὴ φέρῃ εἰς δυσκόλον θέσιν τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους τοὺς Ἰουδαίους. Διότι φυσικὸν ἦτο
νά σκανδαλισθοῦν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παρόντας καὶ νά
σκεφθοῦν περὶ τῶν μαθητῶν τὰ μὴ ἀρμόζοντα.

21. Μάρκ. 10, 1-4.

22. Δ' Ματ. 13, 21.

23. Ἀποκτῆ ὁ Πάτερ, ὁ Ἰκονοῦς καὶ ὁ Ἰουάνης. Ὁ πατήρ ἔταξε
τὸν ἀσθενῆ υἱὸν σου εἰς τοὺς ἄλλους μαθητὰς. Ἐπεὶ οἱ τρεῖς μαθηταὶ ἐβρί-
σκοντο εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταμορφώσεως.

24. Ματθ. 17, 17.

Ὅταν δὲ λέγῃ, **Ἐ** «ἕως πότε θά εἶμαι μαζί σας;»,
ἀπεδεικνύει πάλιν ὅτι εἶναι εὐπρόσδεκτος εἰς αὐτὸν ὁ
θάνατος καὶ ἐπιθυμητὸν πρᾶγμα, καὶ λίαν ἀγαπητὴ ἡ ἀ-
ναχώρησις ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ ὅτι ὅχι τὸ νά σταυ-
ρωθῇ, ἀλλὰ τὸ νά εἶναι μαζί των εἶναι θαρᾶ.

Καὶ θέθαια δὲν ἐσταμάτησε εἰς τὰς κατηγορίας, ἀλ-
λὰ τί λέγει; «Φερέτέ μου αὐτὸν ἐδῶ». Καὶ ὁ ἴδιος δὲ ἐ-
ρωτᾷ τὸν πατέρα, ἐπὶ πόσον χρόνον εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἀ-
σθενῆ, καὶ τοὺς μαθητὰς δικαιολογῶν, καὶ ἐκεῖνον ὀ-
δηγῶν εἰς καλὴν ἐλπίδα, καὶ εἰς τὸ νά πιστεύσῃ, ὅτι θά
ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ κακόν. Καὶ τὸν ἀρῆγει νά σπαράξῃ
ὄχι χάριν ἐπιδείξεως (πράγματι ἐπειδὴ συκεκέντρώτετο
τὸ πλῆθος, τὸν ἐπειμήσε), ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πατέρα,
ὥστε θταν ἴδῃ τὸν δαιμόνιον νά ταράσσεται ἐξ αἰτίας τοῦ
ὅτι προσεκήθη μόνον ἐνώπιον τοῦ Χρ. στοῦ, εἴ τοῦ-
λόχιστον ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πίστην περὶ τοῦ ἐπικαιμένου
θαύματος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι «ἐκ παιδικῆς ἡ-
λικίας», καὶ ὅτι, «ἐάν δύνασαι, θοῖθῃσέ με», ὁ Χριστὸς
λέγει, «εἰς ἐκεῖνον ποῦ πιστεύει θλα εἶναι δυνατός»²⁵, ἀ-
ποδείξων πάλιν τὴν κατηγορίαν εἰς αὐτόν. Καὶ θταν μὲν
ὁ λεπρὸς ἔλεγε, «ἐάν θέλῃς, μπορεῖς νά με καθαρῶσῃς»
μαρτυρῶν τὴν δύναμιν τοῦ, ὁ Χριστὸς διὰ νά ἐπιθεωριώ-
σῃ τὸ λεχθέν καὶ νά τὸν ἐπαινήσῃ ἔλεγε, «θέλω, καθα-
ρίσου»²⁶. Ὅταν θμως αὐτὸς δὲν εἶπε τίποτε ἀντάξιον τῆς
δυνάμεως τοῦ με τὸ νά εἴπῃ, «ἐάν δύνασαι, θοῖθῃσέ με»,
θέλετε πῶς τὸ διορῶναι, ἐπειδὴ δὲν ἐλέγηθ καλῶς. Τί
λέγει λοιπὸν; «Ἐάν μπορεῖς νά πιστεύσῃς, θλα εἶναι δυ-
νατός εἰς τὸν πιστεύοντα» αὐτὸ σημαίνει; ἔχω τὸσον μα-
γάλαν πλοῦτον δυνάμεως καὶ ἐξουσίας, **Ἐ** ὥστε δύνα-
μαι νά καταστήσω ἱκανούς καὶ ἄλλους νά ἐπιτελοῦν αὐ-
τὰ τὰ θαύματα. Ἐπομένως ἐφ' πιστεύσῃς ὅπως πρέπει,
λέγει, καὶ ὁ ἴδιος μπορεῖς νά θεραπεύσῃς καὶ αὐτὸν καὶ
ἄλλους πολλοὺς.

Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ, ἠλευθέρωσε τὸν δαιμονιζόμε-
νον. Σὺ δὲ μὴ σκέπτεσαι μόνον ἐξ αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν

25. Μάρκ. 9, 22-23.

26. Λόκ. 5, 12-13.

καί τὴν εδεργείαν Του, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου κατὰ τὸν ὅποιον ἐπέτρεψε τὴν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου παραμονὴν τοῦ δαίμονος. Διότι ἐάν ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶχεν μεγάλην θούθειαν καὶ κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον, πρὸ πολλοῦ θά εἶχε χαθῆ. Καθ' ὅσον τὸν ὁρᾷται, λέγει, καὶ εἰς τὴν φωτιάν καὶ εἰς τὸ νερὸ. Ἐκείνους δὲ πού ἀπετόλμα αὐτὰ ἀσφαλῶς καὶ θά τὸν ἐσκότανε, ἐάν ὁ Θεὸς δὲν τοῦ συνεκράτει τὴν μεγάλην μαίαν μὲ ἰσχυρὸν χαλιόν· ὅπως ἀκριθῶς συνέθη τοῦτο καὶ προκειμένου περὶ τῶν δύο ἐκείνων γυμνῶν (δαίμονιζομένων). **Β** οἱ ὅποιοι ἔτρεχον εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ κατέκοπτον τὰ σώματά των μὲ πέτρας²⁷.

Μὴ φοβῆθῃς δέ, ἐάν τὸν ἀποκαλῆ σεληνιαζόμενον διότι ἡ ὀνομασία ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα τοῦ δαίμονιζομένου. Πῶς ὅμως ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι ἐθεράπευσεν πολλοὺς σεληνιαζομένους;²⁸ Τοὺς ὀνομάζει ἔτσι σπηριζόμενος εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν²⁹. Διότι ὁ διάβολος διὰ τὴν ὁσέωσίν τὸ φυσικὸν στοιχεῖον, κάμνει τοὺς δαίμονιζομένους νὰ καταλαμβάνονται ἀπὸ κρίσεις καὶ πάλιν τοὺς ἐλευθεράνει κατὰ τὰς περιστροφὰς τῆς σελήνης· **Β** οὐκ ἔστι διότι ἐκείνη ἐπενεργεῖ, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὁ διάβολος διασπράττει τὴν κακουργίαν αὐτῆν, πρὸς διαβολὴν τοῦ φυσικοῦ στοιχείου. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπεκράτησε μεταξὺ τῶν ἀνοήτων ἡ ἐσφαλμένη αὐτῆ ἀντίληψις, καὶ ἐξαπατῶμενοι σεληνιαζόμενοι καλοῦν τοὺς δαίμονιζομένους.

«Τότε ἀφοῦ προσήλθον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἰδιατέρως τὸν ἠρώτησαν, διὰ τί δὲν ἠμπόρεσαν αὐτοὶ νὰ ἐκδιώξουν τὸν δαίμονα»³⁰. Εἰς ἑμὲ φαίνεται ὅτι ἀγωνιοῦν καὶ φοβοῦνται, μὴ τυχὸν ἀπώλεσαν τὴν χάριν, τὴν ὅποιαν ἐνεπιστεύθησαν. Διότι ἔλαθον ἐξουσίαν κατὰ δαίμονων ἀκαθάρτων³¹. Δι' αὐτὸ καὶ ἐρωτοῦν, ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασαν ἰδιαί-

27. Ματθ. 8,26.

28. Ματθ. 4,24.

29. Κατὰ τὴν λατινὴν ἀπόληξιν ἐπὶ τῆς ἀφηνείας αὐτῆς λέγουσιν ἐπίθετον οἱ ἕκαστος τῆς ἀλήθειας. Μερθεῖ τινες τῆς νόσου κατὰ τὴν Α. Π. ὁ φέρονται εἰς τὴν ἐπενεργεῖαν τῶν ἀκαθάρτων ἐνεπιστέων.

30. Ματθ. 17,19.

31. Ματθ. 10,8.

τέρως, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται, (διότι, ἐφ' ὅσον συνέθη ἔτι συνέθη, καὶ ἠλέγχθησαν, ἦτο περιττὸν νὰ ἐντρέπωνται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ὁμολογήσασιν μὲ τὰ λόγια τὴν ἀδυναμίαν των). **Β** ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἐρωτήσουν περὶ μυστικοῦ καὶ μεγάλου πράγματος. Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστός; «Διὰ τὴν ἀπιστίαν σας. Διότι ἐάν ἔχετε πίστιν ὡσάν τὸν σπόρον τοῦ σιναϊτικοῦ, θά εἴπατε εἰς τὸ ἕρως αὐτό, πῆγανε ἀπ' ἐδῶ ἐκεῖ, καὶ θά μετακινήθῃ, καὶ τίποτε δὲν θά σὰς εἶναι ἀδύνατον»³². «Ἄν δὲ ἐρωτᾷς, ποῦ μετεκίνησαν ἕρως; ἐκεῖνο θά εἶπω, ὅτι ἐπραγματοποίησαν πολλὴ μεγαλύτερα θαύματα, ἀναστήσαντες μωρούς νεκρούς. Διότι δὲν εἶναι ἴσον, τὸ νὰ μετακινήσῃς ἕρως, καὶ νὰ διώξῃς τὸν θάνατον ἀπὸ τὸ (νεκρὸν) σῶμα. Ἀναφέρονται δὲ μετὰ τοὺς ἀποστόλους, ὡς ἅγιοι μερικοὶ πολὺ μικρότεροι (ὡς πρὸς τὸ ἀέλιωμα) ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ὅταν παρέστη ἀνάγκη νὰ μετακινήσουν ἕρως, τὰ μετεκίνησαν»³³. Ἐπομένως εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι θά τὰ μετεκίνησαν, ἐάν παρίστατο ἀνάγκη. «Ἐάν δὲ τότε δὲν παρέστη τοιαύτη ἀνάγκη, μὴ κατηγορήσῃς. Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ Χριστὸς δὲν εἶπεν, ὅτι ὅπουδὴποτε θά μετακινήσῃς ἕρως, ἀλλ' ὅτι θά ἠμπόρεσετε νὰ πράξετε καὶ τοῦτο. Ἄν δὲ δὲν μετεκίνησαν ἕρως, (τοῦτο συνέθη) ὅχι διότι δὲν ἠδυνήθησαν, (πῶς ἦτο δυνατόν, ἀφοῦ κατώρρωσαν τὰ μεγαλύτερα) ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν, διὰ τὸ ὅτι δὲν παρέστη ἀνάγκη. Φυσικὸν δὲ καὶ νὰ ἔχη σιμῆθ' αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ ἔχη γραφῆ· καθ' ὅσον δὲν ἔγραψαν ἄλλα ὅσα ἐθαυματούργησαν.

Τότε θέθονα ἦσαν κατὰ πολὺ ἀτελεῖς. Τί λοιπὸν; οὐτε αὐτὴν τὴν πίστιν δὲν εἶχον τότε (ὡσάν τὸν σπόρον τοῦ σιναϊτικοῦ); Ἀσφαλῶς δὲν εἶχον· διότι δὲν ἦσαν πάντοτε οἱ ἴδιοι· ὁ Πέτρος ἐπὶ παρελθόντι τῶρα μὲν μακαρίζεται, τῶρα δὲ ἐπιτιμᾶται· **Β** καὶ οἱ λοιποὶ δὲ μαθηταὶ ἐλέγχονται ἀπὸ τὸν Χριστὸν ὅτι· ἔλλειψιν νοημοσύνης, ὅταν δὲν κατανόησαν τὸν λόγον περὶ τῆς ζώμης³⁴. Συνέθη δὲ καὶ

32. Ματθ. 17,20.

33. Καὶ ὁ ἕρως ἐκείνος ἔστι ἡ ἀνάγκη εἰς κτήρησιν τοῦ περὶ τῆς θανάτου· ὅτι ἡ πίστις, τῆς ἀνάγκης περὶ τοῦ Πατριστείου Ἀλεξανδρείας Ἰουκάλου (1467 — 1568 μ.Χ.) ἐπὶ ἐπέλεσε περὶ τὸν θάνατον.

34. Ματθ. 16, 6-7.

τότε να φανούν αδύνατοι οι μαθηταί! Έτσι ήσαν πρό του Σταυρού και του Πάθους.

Πίστιν δὲ ἐννοεῖ αὐτήν, τὴν ἰκανὴν διὰ θαύματα, καὶ ἀναφέρει τὸν σπόρον τοῦ σιναπιῦ, διὰ τὴν τινίση τὴν ἀπερίγραπτον τῆς πίστεως δύναμιν. Διότι ἂν καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τὸ σινάπι φαίνεται μικρόν, ὅμως ἔχει ἀπὸ θεῶν τὴν μεγαλύτεραν δύναμιν ἀξίωσης. Ἀναφέρει λοιπὸν τὸ σινάπι, διὰ τὴν βεβίη διὰ καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς γνησίας (ἀληθοῦς) πίστεως δύναται νὰ ἐπιτύχη μεγάλα. Ἐἰ καὶ οὐκ ἐσταμάτησε μέχρις αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ ὄρη, καὶ προσέθη ἄκόμη περισσοτέρον διότι λέγει, «καὶ τίποτε δὲν θὰ σὰς εἶναι ἀδύνατον».

Σὺ ὅμως θαύμασε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν φιλοσοφίαν των, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν μὲν φιλοσοφίαν των, διότι δὲν ἀπέκρυψαν τὸ ἐλάχιστόν των τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον πίστιν οὔτε σπόρον σιναπιῦ τόσο πολὺ τοὺς ἐξέκρυψε καὶ τοὺς ἀνέδειξε ὄλιγον κατ' ὄλιγον. **18** ὡστε νὰ ἀναθλάσουν ἀπὸ ἐκείνου ποταμοὶ καὶ πηγαὶ πίστεως.

«Αὐτὸ δὲ τὸ γένος δὲν θγαίνει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, παρὰ μὲ προσευχὴν καὶ νηστειαν»²⁵, προσέθεσεν, ἐννοῶν ὅλον τὸ γένος τῶν δαιμόνων, ὅχι μόνον αὐτοὺς ποὺ κατέχουν τοὺς σεληνιαζομένους. Βλέπει πῶς ρίπτει ἐξ ἀρχῆς τὰ σπέρματα τῆς νηστείας; Διότι μὴ μοὶ ἀναφέρῃς σποραδικὰ καὶ σπανίως περιπτώσεις, διὰ μερικὰ καὶ χωρὶς νηστειῶν ἐξεδίωξαν τοὺς δαίμονας. Θὰ ἤθύντο ἴσως νὰ τὸ εἶπῃ κανεὶς περὶ ἐκείνων ποὺ ἐπιτιμοῦν καὶ δι' ἕνα ἢ τὸ πολὺ δύο ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον, ἂν πάσῃ κάποιος, νὰ ἀπαλλαγῇ κάποτε ἀπὸ τὴν μαίαν αὐτῆς ζῶν ἐν εὐμαρείᾳ. Ὅλος δὲ ἰδιαιτέρως ἔχει ἀνάγκη τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς ἐκεῖνος ὁ ὅποιος πάσχει ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν αὐτῆν. Ἀλλ' ὅμως, εἴαν ὑπάρχῃ ἀνάγκη πίστεως, θὰ εἶπῃ κανεὶς, διότι ὑπάρχει ἀνάγκη καὶ νηστείας; **18** Διότι μετὰ τῆς πίστεως καὶ ἡ νηστεία

²⁵ Ματθ. 17:21.

προσθέτει ὅχι μικρὴν δύναμιν καὶ θαῖθειαν ἐναποθέτει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου πολλὴν ἀρετὴν, ἀπὸ ἀνθρώπων τὸν κάμνει ἄγγελον, συνάπτει μάχην μὲ τὰς ἀσωμάτων δυνάμεις' ἀλλ' ὅχι μόνη τῆς, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἡ προσευχή, καὶ πρώτη ἢ προσευχή.

Πρόσεξε λοιπὸν πόσα ἀγαθὰ πηγάζουν ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἀρετῶν. Ὁ προσευχόμενος ὅπως πρέπει καὶ νηστεύων, δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ἐκεῖνος δὲ ὁ ὅποιος δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν δὲν θὰ γίνῃ φιλοχρήματος' ὁ δὲ ἀφιλοχρήματος εἶναι ὁ πλέον διατεθειμένος δι' ἐλεημοσύνην. Ἐκεῖνος ποὺ νηστεύει εἶναι ἀνάλαφρος καὶ φέρει πτερά, καὶ προσεύχεται μὲ πνευματικὴν διαύγειαν, καὶ σθῆναι τὰς κακὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὸν Θεὸν κάμνει ἰσίων, καὶ ταπεινώνει τὴν ὑπερηφανευομένην ψυχὴν. «Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐνηστεύον σχεδὸν πάντοτε. Ὁ προσευχόμενος καὶ νηστεύων ἔχει διπλᾶς πτέρυγας, ελαφροτέρας καὶ αὐτῶν τῶν ἀνέμων. Διότι, εἴαν προσεύχεται, οὔτε γασμουριέται, οὔτε τεταντώνεται, οὔτε ἀποκοιμίζεται, πράγμα τὸ ὅποιον παθαίνουν οἱ πολλοί' ἀλλ' εἶναι σφοδρότερος τοῦ πυρός, καὶ ἀνώτερος ἢ των τῶν γηίνων πραγμάτων διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἔχθρος καὶ ἀντίποιος τῶν δαιμόνων. Πράγματι, τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ ἀνθρώπου ποὺ προσεύχεται εὐκρινῶς. Διότι, εἴαν γυναῖκα κατάρθωσεν νὰ λυγίσῃ κάποιον ἀπ' ἀνθρώπων ἄγροντα, ὁ ὅποιος οὔτε τὸν Θεὸν ἐφοβείτο, οὔτε ἀνθρώπων ἐντρέπτο, πολὺ περισσότερο δύναται νὰ προσελκύσῃ τὸν Θεὸν ἐκεῖνος, ποὺ παρακαλεῖ Αὐτὸν συνεχῶς διὰ τῆς προσευχῆς, **19** καὶ κυριαρχεῖ τῆς κοιλίας, καὶ ἀποπέμπει τὴν τρυφλότητα. Ἐάν δὲ τὸ σῶμα σου εἶναι ἀσθενικόν, ὡστε νὰ μὴ ἡμπορῆς νὰ νηστεύῃς συνεχῶς, ἀλλὰ διὰ τὴν προσευχὴν δὲν εἶναι ἀσθενικόν, οὔτε ἀνίκανοι πρὸς περιφρόνησιν τῶν παραδόγων ἀπαιτήσεων τῆς κοιλίας. Ἐάν, πράγματι, νὰ νηστεύῃς δὲν ἡμπορεῖς, ὅμως νὰ μὴ ζῆς τρυφλῶς ἡμπορεῖς' δὲν εἶναι δὲ μικρὸν πράγμα καὶ αὐτὸ, οὔτε ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς νηστείας' ἀλλ' εἶναι ἀρκετὸν καὶ αὐτὸ νὰ συντρίβῃ τὴν μαίαν τοῦ διαβόλου. Καθ' ὅσον τίποτε δὲν εἶναι τόσο ἀγαπῆτὸν εἰς ἐκεῖνον τὸν δαίμονα, ὅσον ἡ τρυφλότης καὶ ἡ μέθη' ἐπειδὴ εἶναι καὶ πηγὴ καὶ μήτηρ ὄλων τῶν κακῶν. Δι' αὐτῆς κάποτε ἔρριψε τοὺς Ἰσραήλ-

λίτας εἰς εἰδωλοκρατίαν δι' αὐτῆς τοῦ κατακτους τῶν Σοδόμων ἐξηρέθισεν εἰς ἀπηθίκους ἔρωτας. **¶** Διότι λέγει, αὐτὴ ἦτο ἡ παρανομία τῶν Σοδόμων, ἡ ὑπερφάνεια ἔξω σπατάλας καὶ ἀσώτως μέσα εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἄρτων καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν³⁶. Δι' αὐτῆς κατέστρεψε ἀναριθμήτους ἄλλους, καὶ τοὺς παρέδωκε εἰς τὴν γέννησιν. Διότι ποῖον κακὸν δὲν προξενεῖ ἡ τρυφή; Μεταβάλλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς χοίρους καὶ χειρότερον ἀπὸ χοίρους. Διότι ὁ μὲν χοῖρος κυλλεῖται εἰς τὸν βόρβορον καὶ τρέφεται μετὰ τὴν κόπρον αὐτὸς δὲ τρέφεται ἀπὸ τράπεζαν περισσώτερον ἐκείνης ἀκαθάρτου καὶ μολυσμένην, **¶** μετὰ τὸ νὰ ἐπινοῖ ἀσεμίτους μίξεις καὶ παρανόμους ἔρωτας. Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ δαιμονιζόμενον· κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶναι ἀναίσχυντος καὶ μανιακός. Καὶ τὸν μὲν δαιμονιζόμενον τούλάχιστον τὸν εὐσταλαγχιζόμεθα, αὐτὸν δὲ τὸν ἀπεγχανόμεθα καὶ τὸν ἀντιπαθόμεν. Διατί; Διότι γίνεται μετὰ τὴν θέλησίν του μανιακός, καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὴν ῥίνα καὶ ὅλα γενικῶς τὰ μεταβάλλει εἰς λαϊκούς ὅπου γίνονται ἑκατόβαρα ἀσέλγεια καὶ ὄχθοι. Ἐάν δὲ παρατηρήσῃ καὶ τὸν ἐκωτερικὸν ἀνθρώπον, θὰ ἴδῃ τὴν ψυχὴν ὡσαν εἰς κάποιον χειμῶνα παγωμένην ἀπὸ τὸ κρυθὸν καὶ ἀνασθητόν, μὴ δυναμένη εἰς τίποτε νὰ ἀφελήσῃ τὸ σκάφος (τὸ σῶμα) ἐξ αἰτίας τοῦ φοβεροῦ χειμῶνος.

Ἐντρέπομαι νὰ ἀναφέρω τὰ διακρινόμενα παθαίνον καὶ ἀνδρες καὶ γυναῖκες ἐξ αἰτίας τῆς τρυφῆς. **¶** τὸ ἀπὸ τῆς φήμης εἰς τὴν συνειδήσιν τῶν, ἢ ὅποια γνωρίζει τὰ πάντα ἀκριβεστέρον. Τί εἶναι, πράγματι, αἰσχρότερον ἀπὸ γυναῖκα ἢ ὅποια μεθύει, ἢ ἀπλῶς περιφέρεται ἐβδὸ καὶ ἐκέ; Διότι ὅσον τὸ σκεῦος εἶναι ἀσθενέστερον, τόσο μεγαλύτερον εἶναι τὸ καινούγιον, εἴτε περὶ ἐλευθέρας πρόκειται, εἴτε περὶ δούλης. Ἡ μὲν ἐλευθέρα παραφέρεται καὶ ἀσχημονεῖ εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου τῶν δούλων ἢ δὲ δούλη ὁμοίως μεταξὺ τῶν δούλων καὶ γίνονται αἰτία καὶ ἀφορμὴ ὥστε οἱ ἀνῆτοι νὰ ἑλασσημοῦν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἀκούω πολλοὺς νὰ λέγουν, ὅταν συμβαίνουν

36. Ἱερ. 16, 49.

αὐτὰ τὰ ἐπαίσιοντα κακά, ἅς μὴ ὑπῆρχε ὁ οἶνος. Τί ἀνοησία! τί (ἄβικη) παραλυσία. **¶** Ἐνῶ ἄλλοι ἀμαρτάνουν, κατηγορεῖς τὰς διαφείας τοῦ Θεοῦ; Πόσον τρέλαιον δὲν μαρτυρεῖ αὐτὸ; Μήπως ὁ οἶνος, ἀνθρώπε μου, διέπραξε τὸ κακόν; Ὅχι ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκρατεία ἐκείνων ποὺ τὸν πίνουν χωρὶς μέτρον καὶ ὄρια. Εἶπε λοιπὸν καὶ αὐτὸ, ἅς μὴ ὑπάρχη μέθη, ἅς μὴ ὑπάρχη τρυφή· ἀν ὅμως λέγῃς, ἅς μὴ ὑπάρχη οἶνος, θὰ φθάσῃς νὰ εἴπῃς σιγά - σιγά, ἅς μὴ ὑπάρχη σιδήρος (σιδηρὰ ἀντικείμενα), διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν φονεῖς· ἅς μὴ ὑπάρχη ῥύτα, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν κλέπται· ἅς μὴ ὑπάρχη φῶς, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν σκοφάνται· ἅς μὴ ὑπάρχη γυναῖκα, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν μοιχεῖαι· καὶ ὅλα γενικῶς θὰ τὰ καταργήσῃς.

Ἄλλ' αὐτὸ μὴ τὸ κάμνης· εἶναι ἴδιον διαβολικῆς γνώμης μήτε νὰ κατηγορῆς τὸν οἶνον, ἀλλὰ τὴν μέθην. **¶** καὶ ἀφοῦ παραλάβῃς τὸν μέθυσον, ὅταν εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ὑψηλοῦτος, ζωγράφει τοῦ ὄντι τὴν ἀσχημοσύνην του καὶ εἶπὲ πρὸς αὐτὸν ὁ οἶνος ἐδόθη διὰ νὰ εὐφρανῶμεθα, ὄχι διὰ νὰ συμπεριφερωμεθα ἀπερπῶς διὰ νὰ γελοῦμεν, ὄχι διὰ νὰ γελοιοποιούμεθα· διὰ νὰ υγιαινῶμεν, ὄχι διὰ νὰ ἀσθενῶμεν διὰ νὰ θεραπεύσωμεν τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, ὄχι διὰ νὰ καταθάλωμεν τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Ὁ Θεὸς σὲ ἐτίμησε μετὰ τὴν προσφορὰν τοῦ δῶρου αὐτοῦ, σὺ δικαί ὀφείζεις τὸν ἑαυτὸν σου μετὰ τὴν ἀμετρον χρῆσιν; Ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος· «Νὰ χρησιμοποίησῃς ὀλίγον οἶνον διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς συχνὰς σου ἀσθενείας»³⁷. Ἐάν δὲ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος, μοιοῦντι κατεῖχτο ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ὑπέμεινε τὴν μίαν ἀσθένειαν κατόπιν τῆς ἄλλης, **¶** δὲν ἔπιαν οἶνον, ἕως ὅτου τοῦ· τὸ ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος, ποῖον συγγνώμην θὰ ἔχαμεν ἡμεῖς ποὺ μεθύομεν ἐν πλήρει ὕλει; Εἰς ἐκεῖνον θέσια εἶλεγε, νὰ χρησιμοποίησῃ ὀλίγον οἶνον διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς συχνὰς σου ἀσθενείας· ἀλλ' εἰς ἑκάστην ἀπὸ ὅσας τοῦ μεθύετε θὰ εἴπῃ· Νὰ χρησιμοποίησῃς ὀλίγον οἶνον, διὰ νὰ ἀποφεύγῃς τὰς συχνὰς αἰσχρολο-

37. Α' Τιμ. 5, 23.

γίας, τὰς ἄλλας κακὰς ἐπιθυμίας, τὰς ὁποίας συνήθει-
ζει νὰ γινῆ ἡ μέθη. Ἐάν δὲ δὲν θέλετε νὰ ἀποφεύγετε
τὸν οἶνον διὰ τὰς συνέπειάς αὐτάς, τοῦλάχιστον θε τὸν
ἀποφεύγετε διὰ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀγῆδαιάς τοῦ προ-
έρχονται ἐξ αὐτοῦ. **§ 13-15** Διότι ὁ οἶνος ἐδόθη πρὸς εὐ-
φροσύνην διότι λέγει, «ὁ οἶνος εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ
ἀνθρώπου»³⁶· οἱ εἰς ἑμῶς καταστρέφεται καὶ αὐτὴν τὴν
ἀγαθοποιὸν ἐπίδρασιν του. Ποία εὐφροσύνη ὑπάρχει, ὅ-
ταν δὲν εἴμεθα εἰς τὰ λογικὰ μας καὶ ἔχωμεν ἀναριθμη-
τοὺς πόνους καὶ τὰ θλιπώμενα ὅλα νὰ στριφογυρίζουν καὶ
κατεχόμεθα ἀπὸ σκοτοδίνην καὶ ἔχωμεν ἀνάγκην ἐκεί-
νων ποὺ καταφέρουσι μὲ ἔλαιον τὰς κεφαλὰς, ὡσάν τοὺς
ὑποφέροντας ἀπὸ πυρετόν;

Αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν δι' ὄλους, ἢ μάλλον (ἐλέγθη-
σαν) δι' ὄλους ὅχι ἐπειδὴ ὅλοι μεθύουν· μὴ γένοιτο· ἀλλ'
ἐπειδὴ ὅσοι δὲν μεθύουν, δὲν φροντίζουν διὰ τοὺς μεθύ-
οντας. Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς σὰς ἀπευθύνομαι περισσότερο, οἱ
οἱ ὅποιοι εἰσθε ὕμεις· ἐπειδὴ καὶ ὁ ἰατρός, ἀφοῦ ἀφήσῃ
τοὺς ἀσθενεῖς, συνομιλεῖ μὲ ἐκείνους ποὺ κάθονται πλη-
σίον τῶν ἀσθεῶν. **§ 16** Πρὸς σὰς λοιπὸν ἀπευθύνω τὸν λό-
γον καὶ σὰς παρακαλῶ μῆτε ποτὲ νὰ κυριευθῆτε ἀπὸ
τὸ πάθος αὐτὸ, καὶ τοὺς κυριευθέντας νὰ περιμαζεύετε,
διὰ νὰ μὴ φαίνονται χειρότεροι τῶν ἀλόγων ζώων. Διότι
ἐκεῖνα μὲν δὲν ἐπιζητοῦν τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ ἀ-
ναγκαῖόν· αὐτοὶ δὲ ἐγίναν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ἀλογώτεροι,
μὲ τὸ νὰ ὑπερβαίνουν τὰ ὅρια τοῦ κανονικοῦ. Πόσον κα-
λύτερος ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ὁ θίος; πόσον καλύτερος ὁ
σκῆλος; Καθ' ὅσον κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ ζῷα αὐτά, καὶ ἀπὸ
ὅλα δὲ τὰ ἄλλα, εἴτε πρόκειται νὰ φάγῃ, εἴτε πρόκειται
νὰ πῖν, γνωρίζει ὡς ὅσον τὴν ἐπάρκειαν (τὴν ἀναγκαῖον
ποσότητα), καὶ πέραν τοῦ απαιτούμενου δὲν προχω-
ρεῖ· καὶ ἂν χιλιοὶ τὸ ἀναγκάζουν, δὲν ἀνέχεται νὰ ὑπερ-
βῇ τὸ μέτρον. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ λοιπὸν σεῖς εἰσθε χειρό-
τεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα ὅχι μόνον κατὰ τὴν γνῶμην τῶν
συνετῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἰδικὴν σας. **¶**
Τὸ ὅτι ἔχετε σχηματίσει τὴν γνῶμην αὐτὴν ὅτι εἰσθε καὶ
ἀπὸ τοὺς σκύλους καὶ τοὺς θίους περισσότεροι· ἀξιοὶ πε-

ριφρονήσεως φανερόν εἶναι ἀπὸ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν· αὐ-
τὰ δηλαδὴ τὰ ἄλογα ζῷα δὲν τὰ ἀναγκάζει νὰ λάθουν
τροφήν πέραν τοῦ μέτρου· καὶ ἂν ἐρωτήσῃ κανεὶς, διατί;
θά εἴπῃς, διὰ νὰ μὴ τὸ θλάσῃς μεγάλως διὰ τὸν ἑαυτὸν
σου ὅμως δὲν λαμβάνεις αὐτὴν τὴν πρόνοιαν. Ἔτσι λοι-
πὸν νομίζεις τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι εἶναι εὐτελέστερος καὶ
ἀπὸ ἐκεῖνα, καὶ τὸν παραθλέπεις νὰ θασανίζεται συνε-
χῶς. Οὔτε θέθαια ὀφίσταται τὴν ζημίαν ἐκ τῆς μέθης
μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μέθης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν
παρέλευσιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς πα-
ραμένει ἢ ἐκ τοῦ πυρετοῦ θλάσῃ, καὶ ὅταν ἀκόμη παρέλ-
θῃ ὁ πυρετός, ἔτσι, καὶ ὅταν ἀκόμη περάσῃ ἡ μέθη, **§ 17**
κυριαρχεῖ ἢ ἐκ τῆς μέθης ζῶλη καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς
τὸ σῶμα· καὶ τὸ μὲν ἄθλιον σῶμα εἶναι κάτω παράλυτον,
ὡσάν σκῆφος ποῦ ὑπέστη ναύαγιν· ἢ δὲ περισσότερο
αὐτοῦ τολαίπυρος ψυχὴ, καὶ εἰς ἣν περιπτώσιν ἀκόμη
τὸ σῶμα εἶναι γίνεαι ῥάκος, ἐξεγείρει τὴν θύελλαν καὶ ἀ-
νόηται τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ὅταν φαίνεται ὅτι σωφρονεῖ, τό-
τε κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἔξω φρενῶν, μὲ τὸ νὰ φαντάζεται
οἶνον καὶ πίδαρια καὶ φιάλας καὶ ποτήρια. Καὶ ὅπως με-
τά ἀπὸ μίαν καταστρεπτικὴν ἀνεμοθύελλαν, παραμένει
ἢ ἐξ αὐτῆς ζημία, τοῦτο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν μέθη.
§ 18 Καὶ ὅπως ἐκεῖ ῥίπνεται τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν θά-
λασσαν, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀποβάλλονται ὅλα σχεδὸν τὰ ἀγα-
θὰ. Καὶ ἂν εὕρῃ σωφροσύνην, ἢ ἀδημοσύνην, ἢ σύνεσιν,
ἢ ἐπιείκειαν, ἢ ταπεινοφροσύνην, ἢ μέθη τὰ ῥίπτει ὅλα
εἰς τὸ πέλγος τῆς παραινομίας. Ἀλλὰ τὰ μετὰ ταῦτα
δὲν εἶναι πλέον ὅμοια. Ἐκεῖ θέθαια μετὰ τὴν ἀπόρριψιν
τῶν ἐμπορευμάτων τὸ σκῆφος ἀνακουφίζεται· ἐδῶ ὅμως
θαυρνέται περισσότερο. Διότι ἀντὶ ἐκείνου τοῦ πλοῦτου
δέχεται φλυμρὸν ὕδωρ καὶ ἄμμον, **§ 19-21** καὶ ὅλα τὰ
σκουπίδια τῆς μέθης, τὰ ὅποια μαζί μὲ τοὺς ἐπιθήσας
καὶ τὸν κυβερνήτην καταποντίζουν ἀμέσως τὸ σκῆφος.

Διὰ νὰ μὴ πάσχωμεν λοιπὸν αὐτὰ ἕς ἀπαλλάξωμεν
τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὸν χειμῶνα (τῆς μέθης). Ὁ μέ-
θυσος οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ εἶδῃ τὴν θασαίειαν τῶν
οὐρανῶν. Διότι λέγει ὁ ἀπόστολος, «μὴ ἀπατάσθε»· οὔτε
μεθύσοι, οὔτε θλάσθημι θὰ κληρονομήσουσι τὴν θασα-

λείαν τῶν οὐρανῶν³⁹. Καί τί λέγω τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Διατελοῦντες ἐν μέθῃ δέν εἶναι δυνατόν νά ἴδωμεν οὔτε τά παρόντα πράγματα ἤ μέθῃ μάς κάμνει τās ημέρας νύκτας καί τὸ φῶς σκότος, οἱ δέ μεθύοντες καί μέ ανοικτοῦς ἀκόμη τοῦς ὀφθαλμοῦς δέν βλέπουν ὅσα εὐρίσκονται πρὸ τῶν ποδῶν των. **Β** Καί δέν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, ἀλλά μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ὀφίστανται καί ἄλλας φοβερωτέρας τιμωρίας, κυριευόμενοι ἀπὸ παράλογον λύπην (ἀκακιοδοξίαν), ἀπὸ τρέλλαν, ἀπὸ ἀσθένειαν, γινόμενοι ἀντικείμενον γέλωτος καί κατηγορούμενοι συνεχῶς. Ποία συγγνώμη λοιπὸν δι' αὐτοῦς ποῦ περιβάλλουν τοῦς ἑαυτοῦς των μέ τόσα κακά; Δέν ὑπάρχει καμία.

³⁹ Ἐς ἀποφύγιμεν λοιπὸν τὸ νόσημα αὐτό, διὰ τὰ ἐπιτόγαμεν τῶν μελλόντων αγαθῶν, διὰ τῆς χάριτος καί τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ ἐξουσία συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καί τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; **Γ** εἰς τοῦς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

39. Α' Κορ. 6, 9-10.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΗ' (58)

(Ματθ. 17, 22 - 1η', 6)

«Ὅταν δὲ περιεφέροντο εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἶπεν εἰς αὐτοῦς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νά παραδοθῆ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καί θά τὸν θανατώσουν καί κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν θά ἀναστῆθῆ. Καί ἐλυπήθησαν πάρα πολύ» (Ματθ. 17, 22).

Β Διὰ τὰ μὴ λέγουν δηλαδὴ, διὰ ποῖον λόγον εἰς παρεμνομεν συνεχῶς; πάλιν περὶ τοῦ πάθους βιάει πρὸς αὐτοῦς τούτο ἀκριβῶς ἀκούοντας οὔτε νά ἴδουν ἤθελον τὰ Ἱερσόλυμα.

Βλέπε, λοιπὸν, πῶς ἄν καί ἐπειτιμήθῃ ὁ Πέτρος καί ὁ Μωϋσῆς καί ὁ Ἠλίας συνεζήτησαν περὶ αὐτοῦ καί δόξαν ὠνόμασαν τὴν Σταυρικὴν θυσίαν¹, καί ἠκούσθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς, καί ἐγέναν τόσα θαύματα, καί ἦτο πρὸ τῶν θυρῶν ἡ ἀνάστασις (διότι δέν εἶπεν ὅτι θά παραμείνῃ εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ θανάτου ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὅτι θά ἀναστῆθῆ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν), οὔτε καί ἔτσι ὑπέφεραν, ἀλλ' ἐλυπήθησαν² καί οὔτε ἀπλῶς, ἀλλὰ «ὑπερθολικά» συνέβαινε δὲ τούτο, διότι ἠγνόουν ἀκόμη τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων. **Β** Τοῦτο ἀκριβῶς ὑποδηλοῦντες ὁ Μάρκος καί ὁ Λουκᾶς ἐλεγον³ ὁ μὲν, ὅτι «δέν ἐγνώριζον τί εἶπε καί ἐφοβοῦντο νά τὸν ἐρωτήσουν»² ὁ δὲ, ὅτι «παρέμενε κρυμμένος ἀπὸ αὐτοῦς ὁ λόγος, διὰ τὰ μὴ τὸν ἐνόησαν» καί ἐφοβοῦντο νά τὸν ἐρωτήσουν περὶ τοῦ λόγου»³.

Ἄλλ' ὁμως, ἐάν δέν ἐγνώριζον, πῶς ἐλυπήθησαν;

1. Λουκ. 9, 81.
2. Μάρκ. 9, 32.
3. Λουκ. 9, 46.

Δὲν ἠγνοῦν θεθαίως τὰ πάντα, ἀλλ' ἐγνωρίζον μὲν ὅτι θά ἀποθάνῃ, ἀκούοντες (αὐτὸ) συνεχῶς. Τί ὅμως ἦτο αὐτός ὁ θάνατος καὶ ὅτι θά καταλυθῇ ταχέως καὶ θά προζήσῃ ἀναρίθμητα ἀγαθὰ, τοῦτο ποτὲ ἕως τῶρα δὲν ἐγνωρίσαν ἐπακριθῶς· οὔτε τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάστασις, ἀλλ' ἠγνοῦν. **17:25** Διὰ τοῦτο καὶ ἐλυποῦντο καθ' ἕνα πᾶρα πολὺ ἠγάπων τὸν διδάσκαλον.

«Ὅταν δὲ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ, ἐπήγαν πρὸς τὸν Πέτρον ἐκεῖνοι, τοῦ εἰσέπραττον τὸν φόρον τῶν διδραχμῶν, καὶ εἶπον ὁ διδάσκαλός σας δὲν πληρώνει τὰ διδραχμα;». **4**. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ διδραχμα;». **5**. «Ὅταν ὁ θεὸς ἐφώνησεν τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων⁴, τότε παρέλασεν ἀντὶ αὐτῶν τὴν φυλὴν τοῦ Λευί. Ἔπειτα ἐπειθὴ ὁ ἀριθμῶστῶν μελῶν τῆς φυλῆς ἦτο μικρότερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρωτότοκων τῶν Ἰουδαίων, διέταξε νὰ γίνῃ εἰσφορά σέκου ἀντὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπολειπομένων (Λευιτῶν)⁵· καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ἐκεῖνο ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ εἰσφέρουν τὸν φόρον αὐτὸν τὰ πρωτότοκα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἦτο πρωτότοκος, πρῶτος δὲ ἀπὸ τῶς μαθητῶν ἐνομιζέτο ὁ Πέτρος, **18** προσέρχονται εἰς αὐτόν. Καθ' ἕνα, ὅπως μοῦ φαίνεται, καθ' ἕκάστην πόλιν ἀπέρχον (τὰ διδραχμα)· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν πατρίδα του προσηλθὼν εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ πατὴρ του ἐνομιζέτο ἡ Καπερναοὺμ. Καὶ δὲν ἐτόλμισαν μὲν νὰ προσέλθουν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' εἰς τὸν Πέτρον· καὶ οὔτε πρὸς αὐτὸν πολὺ ἀπαιτητικῶς, ἀλλὰ μὲ κάπως ἦσιον τρώπον διήτι, **19** διὰ νὰ κατηγορήσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐρωτήσουν ἔλεγον: «Ὁ διδάσκαλός σας δὲν πληρώνει τὰ διδραχμα;· Δὲν εἶχον θέθαια μέχρι τῶρα τὴν ἀρμόζουσαν γνάμην περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ συμπεριεφέροντο ἔτσι, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ (κοινοῦ) ἀνθρώπου» ἀπένεμον ὅμως εἰς αὐτόν κάποιοι οὐθεασμὸν καὶ τιμὴν, λόγῳ τῶν προη-

4. Ματθ. 17:24.

5. Τὸ διδραχμον ἦτο νόμισμα ἕξις εἰς δραχμῶν, ἢ τὸ ἕμισυ τοῦ σέκου. Τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰουδαίων ἐπλήρωνον κατ' ἕνα διδραχμον, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ σφαγῆ· τῶν πρωτότοκων τέκνων τῶν Αἰγυπτίων, πρὸς θεὸν ἐπλήρωνον κατ' ἕνα καὶ τὸν Λευιτῶν.

6. **18**:29.

7. Ἀριθμ. 3:41.

γηθέντων θαυμάσιων. Τί λοιπὸν ὁ Πέτρος; **19** «Ναί, λέγεις»· καὶ πρὸς αὐτοὺς μὲν εἶπεν, ὅτι πληρώνει, πρὸς τὸν Χριστόν ὅμως δὲν εἶπεν, ἐντροπέμενος ἴσως νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἡμέτερος, καὶ ὁ γνωρίζων τὰ πάντα ἐπακριθῶς, προλαθὼν αὐτὸν λέγει: «Τί φρονεῖς Σίμων; οἱ θασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ ποίους λαμβάνουσι βασίλους ἢ φόρον, ἀπὸ τὰ τέκνα τους ἢ ἀπὸ τοὺς ἕνεους; Ἐπὲν ἀπὸ τοὺς ἕνεους. Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν ἐπομένως τὰ τέκνα εἶναι ἐλεύθερα». **20** Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ διηλοθῇ ὁ Πέτρος, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῶν διδραχμῶν ἀφοῦ ἠκούσεν ἀπὸ ἐκείνους, τὸν προλαμβάνει, φανερώων καὶ αὐτὴν τὴν συζήτησιν καὶ παρέχων τὸ θάρρος εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐδίδοταίε προηγουμένως περὶ τούτων νὰ ὁμιλήσῃ. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, ἔχει τὴν ἐξῆς σημασίαν· εἰμαι ἐλεύθερος μὲν ἀπὸ τὸ νὰ πληρώσω φόρον, διότι δὲν οἱ θασιλεῖς τῆς γῆς δὲν λαμβάνουσι ἀπὸ τὰ τέκνα των, **21** ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἕνεους, πολὺ περισσότερον ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀπαιτήσιν αὐτῆν, ὁ ὁποῖος εἶμαι, ὅχι τοῦ ἐπιγελοῦ θασιλέως, ἀλλὰ τοῦ αὐρανοῦ υἱὸς καὶ θασιλέως. Βλέπει πῶς ἔκοιμε σαφῆ διακρίσιν μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἦσαν υἱοὶ (τοῦ θασιλέως) καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν; Ἐὰν δὲ ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο υἱὸς, ἀσκόπως ἔφερε καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ θασιλέως. Ναί λέγει, εἶναι υἱὸς, ἀλλ' ὅχι πραγματικῶς. Ἐπομένως δὲν εἶναι οὔτε αὐτὸς ἐάν δὲ δὲν εἶναι υἱὸς, οὔτε πραγματικῶς εἶναι, οὔτε τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἕνεος. Ἐὰν δὲ εἶναι ἕνεος, τὸ παράδειγμα δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν. Διότι ὁ Κύριος δὲν ὁμιλεῖ ἀπλῶς περὶ τῶν υἱῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πραγματικῶν (γεννητῶν) υἱῶν, περὶ τῶν υἱῶν τοῦ θασιλέως, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν μετὰ τῶν γεννητῶν εἰς τὴν θασιλείαν. **22** Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἔθεσε τοὺς ἕνεους, ἀποκαλῶν ταιουτοτρόπως ὄσους δὲν ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν ὡς υἱοὺς των δὲ, αὐτοὺς τοῦ ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν. Σὺ ὅμως πρόσθετε, παρακαλῶ, καὶ ἐκεῖνο, πῶς ἐπιθεσασθε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν γνώσιν, ἢ ὁποῖα ἀπεκαλύφθη εἰς τὸν Πέτρον. Καὶ δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συγκυριασθεασίας, πάλιν

8. Ματθ. 17, 25-26.

αυτό τὸ ἴδιον φανερώνει, πράγμα πού ἀπεδείκνυε μεγάλη σοφίαν. **25** Καθ' ὅσον, ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, λέγει· «διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῶμεν δὲ αὐτοῦς, πήγαμε εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ρίψε ἀγκίστρι καὶ πάρε τὸ πρῶτο ψάρι, πού θά ἀνεθῆ' ἀνοιξέ τὸ στόμα του' καὶ θά εὔρησ ἀργυροῦν τετράβραχμον. Πάρε ἐκεῖνο καὶ δώσε το εἰς αὐτοῦς δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ»⁹. Βλέπεις πῶς οὔτε ἀρνείται τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου, οὔτε διατάζει ἀδιακρίτως τὴν καταβολὴν του; Ἄλλ' ἀφοῦ εἶδει προηγουμένως ὅτι δὲν εἶναι ὑπόχρεως, τότε δίδει ἀφ' ἑνὸς μὲν, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῶν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῶν οἱ μαθηταί. Καὶ πράγματι δὲν πληρώνει ὡς οφειλέτης, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἀσθένειαν ἐκεῖνων.

26 Εἰς ἄλλην θέσιν περιπτώσιν ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ σκάνδαλον, (ὅπως) ὅταν ὁμιλεῖ περὶ τῆς τροφῆς¹⁰, διδάσκων ἡμᾶς νὰ γνωρίζωμεν τοὺς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ φρονιζώμεν νὰ μὴ περιφρονῶμεν τοὺς σκανδαλιζόμενους, καὶ ἐκείνους κατὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀδιαφορῶμεν. Καὶ με αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τῆς πληρωμῆς ἀποδεικνύει πάλιν τὸν αὐτὸν του (ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ). Πράγματι, διὰ ποῖον λόγον δὲν διατάζει νὰ πληρώσῃ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα χρήματα; Διὰ νὰ δεῖξῃ καὶ με αὐτὸν τὸν τρόπον, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀνέφερα, ὅτι εἶναι Θεὸς τῶν ὄλων, καὶ ὅτι ἐξουσιάζει καὶ τῆς θαλάσσης. Ἀπέδειξε θέσιν αὐτοῦ καὶ προηγουμένως ὅταν ἐπέτιμσε τὴν θάλασσαν καὶ διέταξε αὐτὸν τοῦτον τὸν Πέτρον νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν κυμάτων¹¹; τὸ ἴδιον δὲ ἀποδεικνύει καὶ τώρα, κατ' ἄλλον θέσιν αὐτοῦν τρόπον, προξενῶν ὁμοίαν καὶ δι' αὐτοῦ μεγάλην κατάπληξιν. Ὡς Διότι δὲν ἦτο μικρὸν πράγμα νὰ προείπῃ, ὅτι ἀπὸ τοὺς θυτῶν ἐκείνους πρῶτο ψάρι θά συλληθῆ ἐκεῖνο πού θά πληρώσῃ τὸν φόρον, καὶ ὡς ἀκριβῶς δικτῆο νὰ ἐρριπτε εἰς τὴν ἀβύσσον ἐκείνην τὸ πρόσταγμά του, νὰ φέρῃ αὐτὸ πού προσεκόμιζε τὸν στατήρα. Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο ἔργον θεῶν καὶ ἀπειροῦ δυϊάμεως, τὸ νὰ κάμῃ καὶ τὴν

θάλασσαν νὰ προσφέρῃ τοιαῦτα δῶρα καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ ἀπὸ παντοῦ τὴν ὑποταγὴν τῆς, καὶ ὅταν ἀγρίως ταρασσομένη ἤσχαζε, καὶ ὅταν ἐδέχετο τὸν σύνδουλον (Πέτρον), καθ' ὃν χρόνον ἦτο τρικυμιώδης, καὶ τώρα πάλιν, ὅταν χάριν τοῦ Χριστοῦ προσφέρεται διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀπαίτησιν ἐκείνων. «Καὶ δῶσε εἰς αὐτοῦς, λέγει, δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ». Εἶδες ὑπερβολικὴν τιμὴν; Πρόσεξε καὶ τὴν φιλοσοφικὴν γνώμην τοῦ Πέτρου. Διότι αὐτὸ τὸ κεφάλαιον δὲν φαίνεται νὰ τὸ ἔχῃ γράψῃ ὁ Μάρκος, ὁ μαθητῆς τοῦ Πέτρου. Ἐπειδὴ ἀπέδεικνε πολλὴν τιμὴν πρὸς αὐτὸν **27** ἀλλὰ τὴν μὲν ἄριστον ἔγραψε καὶ ὁ Μάρκος, ὅσα δὲ καθίσταν αὐτὸν ἐνδοξον, ἀπεσιώπησεν ἴσως διότι ὁ διδάσκαλός του τὸν ἠμπούσε νὰ λέγῃ περὶ αὐτοῦ μεγάλα (καὶ ὑψηλά). «Δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ», εἶπεν ἑπειδὴ καὶ ὁ Πέτρος ἦτο πρωτότοκος.

Ἄλλ' ὅπως ἀκριβῶς ἐξεπλάγῃς διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοτρόπως θαύμασε καὶ διὰ τὴν πίστιν τοῦ μαθητοῦ, διότι ὑπήκουσεν εἰς τὸσον παράδοξον πράγμα. Καθ' ὅσον φυσικῶς ἦτο πολὺ ἀπίθανον. Διὰ τοῦτο ἀμείψαν αὐτὸν ἕνεκα τῆς πίστεώς του, τὸν συνέδεσε μετὰ τὸν αὐτὸν του κατὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου.

«Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν οἱ μαθηταί του λέγοντες; **28** εἰς ποῖος ἀραγε εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;¹² Ἐπαθον κατὰ ἀνθρώπινον οἱ μαθηταί διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνει λέγων, «Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν» ὅταν ἀπὸ ὄλων ἐτίμωσεν ἰδιαιτέρως αὐτὸν. Διότι ἐνῶ ἐκ τῶν Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου ὁ ἕνας ἦτο πρωτότοκος, δὲν ἔπραξε χάριν αὐτῶν κατὰ παρόμοιον. Ἐπειτα ἐντροπόμενοι νὰ ὁμολογήσῃν τὸ πάθος τῆς ψυχῆς των, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐκυριεύθησαν, δὲν λέγουν μὲν φανερῶς διατὶ ἀπὸ ὄλων ἡμᾶς προετίμησε τὸν Πέτρον; **29** καὶ εἰν αὐτός εἰναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἡμᾶς; διότι ἠσθάνοντο ἐντροπὴν ἕρωτων δὲ ἀριστῶν; «ποῖος ἀραγε εἶναι μεγαλύτερος;»¹³. Ὅταν θέσιν εἶδαν νὰ προτιμῶνται οἱ τρεῖς μα-

9. Ματθ. 17,27.
10. Ματθ. 16, 11-20.
11. Ματθ. 8,27, 14,28.

12. Ματθ. 18,1.
13. Ματθ. 18,2.

θηται, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον ἐπειδὴ ὁμοῦ ἀπεδόθη ἡ τιμὴ εἰς τὸν ἕνα, τότε ἠσθάνθησαν πόνου. Ὅχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ συναθροίσαντες, ἤγαγον τὸ πάθος των. Καθ' ὅσον εἶπεν εἰς αὐτόν· «θά σοῦ δώσω τὰ κλεῖδιά» καὶ ἠμακάριος εἶσαι, Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωάννα¹⁴· καὶ ἐδῶ, «δῶσε δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ» καὶ τὸ ἄλλο δὲ τὸ πολὺ θάρρος τοῦ Πέτρου ἠλέπησεν, ἠρεθίζοντο. Ἐάν δὲ ὁ Μάρκος λέγει, ὅτι δὲν ἠρώτησαν, ἀλλὰ διελογίζοντο¹⁵ (καὶ συνεζήτουν μεταξύ των), τοῦτο δὲν εἶναι ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνο· **13** διότι φυσικὸν ἦτο αὐτοῖς νὰ πράξουν καὶ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, καὶ προηγουμένως μὲν εἰς ἄλλην περίστασιν νὰ πάθουν τοῦτο (νὰ δοκιμάσουν αὐτὸ τὸ συναίσθημα τῆς λύτης) καὶ μίαν καὶ δύο φορές, τότε δὲ καὶ νὰ διανοηθῶν καὶ νὰ ἐρωτήσουν.

Σὺ ὁμοῦς, ἀγαπητέ μου, μὴ προσέξῃς μόνον τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ σκέψου καὶ ἐκεῖνο· πρῶτον μὲν ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια δὲν ζητοῦν ἐπειτα, ὅτι ἀπὸλλάγησαν ὑπερὸν αὐτοῦ τοῦ πάθους, καὶ παραγωροῦν τὰ πράγματα ὃ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον. Ἡμεῖς ὁμοῦς δὲν δυναμέθα νὰ φθάσωμεν οὔτε εἰς τὰ ἐλλοττώματα αὐτῶν, οὔτε ἐρωτῶμεν ποῖος εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ποῖος εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῆς γῆς, ποῖος εἶναι πλουσιώτερος, ποῖος εἶναι δυνατότερος.

Τι λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἀποκαλύπτει τὴν συνειδησίν των καὶ ἀπαντᾷ πρὸς τὸ πάθος, ὅχι τόσο πρὸς τὰ λόγια. «Καὶ ἀφοῦ προσκάλασεν ὁ Ἰησοῦς ἕνα παιδί, λέγει· εἶπεν ἕαν δὲν μετανοήσετε καὶ δὲν γίνετε ὡσάν τὰ παιδιά, δὲν θὰ εἰσελθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»¹⁶. Σεῖς θέθαια ἐξετάζετε ποῖος εἶναι μεγαλύτερος καὶ φιλονεκείτε περὶ τῶν πρωτείων· ἐγὼ ὁμοῦς σᾶς λέγω ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν γίνεῖ περισσότερο ταπεινὸς ἀπὸ ὅλους, δὲν εἶναι ἄξιος νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ καλῶς φέρεῖ τὸ παράδειγμα· καὶ δὲν φέρεῖ μὴ

14. Mt=8. 16, 17, 19.
15. Mox 9, 24.
16. Mt=9. 12, 2-3.

λον, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδί τοποθετεῖ εἰς τὸ μέσον, καὶ ἀπὸ τὴν θῆαν κάμνει αὐτοὺς νὰ ἐντραποῦν καὶ τοὺς πείθει νὰ εἶναι ταπεινοὶ ἔτσι καὶ ἀπονήρευτοι. Καθ' ὅσον τὸ παιδί εἶναι καθαρὸν ἀπὸ φθόνου καὶ ματανοβολίας, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιθυμῇ τὰ πρῶτα καὶ κατέχει τὴν μεγίστην ἀρετὴν. **17** τὴν ἀφέλε αν, τὸ ἀνεπιτηθευτον καὶ τὸ ταπεινόν. Ἐπομένως δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἀνδρεία, οὔτε φρόνησις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ ἢ ταπεινοφροσύνη λέγω καὶ ἡ ἀπλότης. Καθ' ὅσον εἰς τὰ μέγιστα γαλαίνει ἡ σωτηρία μας, ἔαν δὲν ὑπάρχουν εἰς ἡμᾶς αἱ ἀρεταὶ αὐταί. Τὸ παιδί καὶ ἂν ὀφρίζεται, καὶ ἂν κτυπάται, καὶ ἂν τιμᾶται, καὶ ἂν δοξάζεται, οὔτε ἀπὸ ἐκεῖ δυσανασχετεῖ καὶ φθονεῖ, οὔτε ἀπὸ ἐδῶ ὑπερηφανεύεται.

Εἶδες πῶς προσελκεί πάλιν ἡμᾶς πρὸς τὰς φυσικὰς ἀρετάς, δεικνύων ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ κατορθώσωμεν αὐτάς ἐκ προαιρέσεως, καὶ πᾶς ἀποστομῶνει τὴν φθερὰν λύσαν τῶν Μανιχαίων; **18** Διότι, ἔαν εἶναι κακὸν ἡ φύσις, διατὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀντιλεῖ τὰ παραδείγματα τῆς φιλοσοφίας; Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι ἐτοποθέτησε εἰς τὸ μέσον ἕνα πάρα πολὺ μικρὸ παιδί, ἀπὸλλογμένον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη. Διότι ἕνα παιδί τόσο μικρᾶς ἡλικίας εἶναι ἀπὸλλογμένον καὶ ἀπὸ ὑπερηφάνειας καὶ ἀπὸ δοξομανίας καὶ ἀπὸ φθόνου καὶ ἀπὸ ἐριστικότητος καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἔχον πολλὰς ἀρετάς, **18** τὴν ἀφέλειαν, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἡσυχίαν, διὰ καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς δὲν ὑπερηφανεύεται· τοῦτο ἀκριβῶς μαρτυρεῖ διπλὴν ἀρετὴν καὶ ἀνωτερότητα, τὸ νὰ ἔχη ὅλας αὐτάς τὰς ἀρετάς, καὶ νὰ μὴ ὑπερηφανεύεται δι' αὐτάς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἔφερε τὸ παιδί, καὶ τὸ ἔστησεν εἰς τὸ μέσον· καὶ δὲν ἐπεράτωσε μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου τὸν λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ συνεχίζει αὐτὴν τὴν παραινέσιν, λέγων· «καὶ ἐκεῖνος, ποῦ θὰ δεχθῇ ἕνα τέτοιο παιδί εἰς τὸ νομῆμά μου, ἐμὲ δέχεται»¹⁷. Δὲν θὰ λάθετε, λέγει, σεῖς μόνον μεγάλων μισθῶν, ἔαν γίνετε ὡσάν τὰ παιδιά· ἀλλὰ καὶ ἂν τιμᾶσθε ἄλλους ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος, χάριν ἐμοῦ, ὀρίζω ὡς ἀμοιβὴν σας διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνους ἱμῶν

17. Mt=8. 18, 5.

τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Μᾶλλον δὲ τὸ πολὺ μεγαλύτερον ὄφει, λέγων «ἐμὲ δέχεται». Τόσον πολὺ εἶναι εἰς ἐμὲ ἀξιαγάπητον τὸ ταπεινὸν καὶ ἀνεπιτήδευτον. **¶** Παῦλι δὲ ἐδῶ λέγει τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἔτοι ἀπλοὶ καὶ καὶ ταπεινοὶ καὶ θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀπερομμένοι καὶ ἀξιοὶ περιφροήσεως. Ἐπειτα Κάμινων τὸν λόγον περισσότερον εὐπαράδεκτον, συνιστᾷ αὐτὸν ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς κολλάσεως, συνεχίζων καὶ λέγων: «ἐκεῖνος δέ, πού θά σκανδαλίσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτούς, τὸν συμφέρει νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τὸν λαῖμόν του μίαν μολόπετρα καὶ νὰ καταποντισθῇ εἰς τὰ ὅσα τῆς θαλάσσης»¹⁸. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἐκεῖνοι, πού τιμοῦν αὐτοὺς δι' ἐμὲ, λέγει, ἔχουν (ὡς ἀμοιήν) τὸν οὐρανὸν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν βασιλείαν μεγαλύτεραν τιμὴν. **¶** Ἐἰς αὐτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι, πού ἀτιμάζουν αὐτούς (διότι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ νὰ τοὺς σκανδαλίσουν), θά ὑποστοῦν φοβεράν τιμωρίαν. Μὴ θαυμάσης δέ, ἐάν σκάνδαλον ἀποκαλεῖ τὴν περιφρόνησιν, διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μικροψύχους δὲν ἐσκανδαλίσθησαν τυχαίως ἐκ τοῦ ὅτι δὲν τοὺς ἔλασθον ὅπ' ὄψιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τοὺς περιεφρόνησαν. Τονίζων λοιπὸν τὸ ὄφος, καὶ αὐξάνων τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος, ἀναφέρει τὴν ἐξ αὐτοῦ θλάσθην. Καὶ δὲν κάμνει πλέον γνωστὴν τὴν τιμωρίαν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ποινῆς (κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν), ἀλλὰ ὑποδεικνύει τὸ ἀνυπόφορον αὐτῆς ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς πράγματα. Πράγματι, ἐταν θέλῃ νὰ καταπασηῇ κατ' ἐξοχὴν μὲ αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἀδυνατοῦν νὰ σκεφθοῦν πνευματικῶς, φέρει αἰσθητὰ παραδείγματα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι θά ὑποστοῦν μεγάλην τιμωρίαν, καὶ νὰ κατηγορήσῃ τὴν ὑπερηφάνειαν ἐκείνων πού περιφρονοῦν τοὺς ἄλλους, **¶** παρουσίασεν κάποιαν αἰσθητὴν τιμωρίαν, τὴν μολόπετραν καὶ τὸν καταποντισμὸν. Ἄν καὶ θέβαια ἦτο συμφαντότερον πρὸς τὸ προηγούμενον νὰ εἴπη «ἐκεῖνος, πού δὲν δέχεται» ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτούς, ἐμὲ δὲν δέχεται» τοῦτο ἦτο μικρότερον ἀπὸ κάθε εἶδος τιμωρίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν ἀπὸ τοὺς πάρα πολὺ ἀναίσθητους καὶ ἀνοήτους, καὶ δὲν τοὺς ἐπηρέαζε

18. Mt. 8. 14, 6.

τόσαν, ἀν καὶ τοῦτο ἦτο φοβερόν, ἀνοκφέρει τὴν μολόπετραν καὶ τὸν καταποντισμὸν. Καὶ δὲν εἶπεν, ὅτι ἡ μολόπετρα θά κρεμασθῇ εἰς τὸν λαῖμόν του· ἀλλὰ, «εἶναι συμφρον εἰς αὐτὸν» νὰ ὑπομείνῃ τοῦτο, θεσκνύον ὅτι τὸν ἀναμένει ἄλλο φοβερότερον τοῦτου κακὸν ἐάν δὲ αὐτὸ εἶναι ἀνυπόφορον, πολὺ περισσότερον ἐκεῖνο. **¶** Εἶδες πῶς καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς, ἔκαμε τὴν ἀπειλὴν φοβεράν, διὰ μὲν τοῦ συσχετισμοῦ μετὰ τοῦ γνωστοῦ παραδείγματος καθιστᾷ αὐτὴν περισσότερο σαφῆ, διὰ δὲ τῆς ἀπὸ ἐδῶ ὑπερβολῆς προετοιμάσας νὰ φαντάζεται κοινεῖς πολὺ μεγαλύτεραν τιμωρίαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὅποιαν θέλει; Εἶδες πῶς ἐξεργήσας παντελῶς τὴν ὑπερηφάνειαν; πῶς ἐθεράπευσε τὸ ἔλκος τῆς ματασοδοσίας; πῶς ἐδίδοξε εἰς καμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ ἐπιδιώκωμεν τὰ πρῶτα; **¶** **¶** πῶς ἐπεισε ἐκεῖνους πού ἐπιθυμοῦν τὰ πρῶτα πάντοτε νὰ ἐπιδιώκουν τὴν τελευταίαν τάξιν;¹⁹ Πράγματι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. Αὐτὴ μᾶς κάμνει νὰ χάνωμεν τὰ λογικὰ μας καὶ μᾶς προσάπτει τὴν βόξαν τῶν ἀνοήτων· μᾶλλον δὲ μᾶς κάμνει ἐντελῶς ἀνοήτους. Διότι διπῶς ἀκριβῶς, ἐάν κάποιος, μοιλονότι ἔγῃ ὕψος τριῶν πήχεων, ἐξηγάκαζε τὸν ἑαυτὸν του νὰ εἶναι ὑψηλότερος ἀπὸ τὰ ὄρη, ἢ ἐάν ἐνόμιζε τοῦτο ὡς δυνατὸν καὶ ἐπέτινε πρὸς τὰ ἄνω τὸν ἑαυτὸν του διὰ νὰ ξεπερᾷ τὰς κορυφὰς αὐτῶν· δὲν θά ζήτησωμεν ἀλλῆν ἀπόδειξιν τῆς παραφροσύνης· ἔτι καὶ διὰν ἔβῃ ὑπερήφανον ἄνθρωπον, θεωροῦντα τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀπὸ ἄλλου ἀνώτερον καὶ καλύτερον, καὶ νομίζοντα ἐντροπὴν τὸ νὰ συζῆ μὲ τοὺς ἄλλους, μὴ ζητῆς τὴν εὐφροσύνην ἀλλῆν ἀπόδειξιν τῆς παραφροσύνης ἐκεῖνου. **¶** Διότι αὐτὸς εἶναι πολὺ πῶς καταγέλαστος καὶ ἀπὸ τοὺς ἐκ φύσεως ἀνοήτους, καθ' ὅσον καὶ μὲ τὴν θέλησιν του δημιουργεῖ τὴν νόσον αὐτὴν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἐξ αὐτοῦ ἀθλιος, ἀλλὰ καὶ διότι ἐμπίπτει εἰς αὐτὸ τὸ θάραβρον τῆς κοκίας ἀσυναίσθητως. Πότε λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θά λάθῃ συνειδήσιν τῆς ἁμαρτίας του ὅπως πρέπει; πότε θά ἀντιληφθῇ ὅτι ἁμαρτῆται; Καθ' ὅσον, ἀφοῦ τὸν λάσῃ ὁ διάβολος ὡσαν εὐτελεῖ βοῦλον καὶ αἰχμάλωτον ὑπέρχεται, τὸν ἄγει καὶ τὸν φέρει, κτυπῶν

19. Mt. 23. 9, 25.

ἀπὸ παιτοῦ καὶ περιβάλλον αὐτὸν μὲ ἀναριθμήτους ἐξευτελισμούς. Εἰς τὸσον δὲ μεγάλῃ μωρίᾳ τοὺς δὴγει λοιπὸν, ὥστε νὰ τοὺς πείθῃ νὰ ὑπερηφανεύωνται καὶ ἔναντι τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἰδικῶν τῶν προγόνων. Ἄλλους δὲ ἀντιθέτως τοὺς κάμνει νὰ ὑπερηφανεύωνται ἕνεκα τῆς δόξης τῶν προγόνων· τί θὰ ἐγίνετο πρὸ ἀνόητον ἀπὸ αὐτό, εἰ δταν ἀπὸ τὰ ἀντίθετα ὁμοίως ἐξέκπτεται τὸ πάθος τῶν, τῶν μὲν, ἐπειδὴ εἶχον εὐτελεῖς γονεῖς καὶ πάππους καὶ προπάππους, τῶν δὲ, ἐπειδὴ εἶχον ἐνδόξους καὶ ἐπιφανεῖς; Πῶς, λοιπὸν, θὰ καταστειλῇ κανεὶς τὴν ἔραψιν τοῦ πάθους τῶν; Μὲ τὸ νὰ λέγῃ πρὸς ἐκείνους μὲν προχώρησε περαιτέρω καὶ ἀπὸ τοὺς πάππους καὶ τοὺς προπάππους καὶ θὰ εἴρῃ ἴσως πολλοὺς μαγεῖρους, δὴγούς θύων, καὶ γυρολόγους πρὸς αὐτούς δὲ, πού ὑπερηφανεύονται διὰ τὸν ἑαυτῶν τῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀναξιοσύνην τῶν προγόνων, εἰπὲ τὸ ἀντίθετον πάλιν, ὅτι καὶ σὺ πάλιν ἐάν προχωρήσῃς πέρα ἀπὸ τοὺς προγόνους, θὰ ἴδῃς πολλοὺς κατὰ πολὺ ἐνδοξότερους ἀπὸ σε.

Τὸ ὅτι δὲ ἀκολουθεῖ ἡ φύσις τὸν δρόμον αὐτὸν, ἐμπρὸς νὰ σὰς τὸ ἀποδείξω καὶ ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς. **II** Ὁ Σολομὼν ἦτο υἱὸς βασιλέως, καὶ βασιλέως ἐνδόξου· ἀλλ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ²⁰ ἦτο ἀπὸ τοὺς εὐτελεῖς καὶ ἀσημίους, καὶ ὁ ἐκ μητρὸς πάππος δὲ ὁμοίως· καθ' ὅσον δὲ θὰ εἴδῃς τὴν θυγατέρα εἰς ἀπλοῦν στρατιώτην. Ἐάν δὲ ἤθελες ἀνοθεῖ ὑψηλότερον, θὰ ἔβλεπες πάλιν τὸ γένος ἐνδοξότερον καὶ θαυσιμώτερον ἀπὸ τοὺς εὐτελεῖς αὐτούς. Τοιαυτοτρόπως θὰ εὕρισκε κανεὶς νὰ συμβαίη καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Σαουλ²¹, τὸ ἴδιον καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν. Ἄς μὴ ὑψηλοφρονῶμεν λοιπὸν ἀπὸ ἐξῶ. Τί σημαίνει γένος; εἰπέ μοι. Τίποτε, ἀλλ' εἶναι ὄνομα μόνον, ἐσταρῆμένον πραγματικῆς ἀξίας· καὶ τοῦτο θὰ γνωρίσετε καλῶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. **III** Ἐπειδὴ ὅμως ἐκείνη

²⁰ Ἡ ἱεραία, πρὸς τὸν 1898, ἴσχυον τοῦ Βαλζ καὶ τῆς Ροῦθ, πατὴρ τοῦ βασιλέως Δαυὶδ ἐν ἠλικίᾳ τῆς ἰουδαίας. — Ἡ ἐκ μητρὸς γενεαλογία τοῦ Δαυὶδ δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ βίβλῃ.

²¹ Ὁ Σαουλ, υἱὸς τοῦ Κίς, ὑπέβη δὲ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλίων, χρισθεὶς ὑπὸ τοῦ προσηύτου Σαμουὴλ κατὰ παραγγῆλιον τοῦ θεοῦ (Α' Βασ. 10, 1) τῇ 1085 π.Χ. Τὸν ἐκείνην ὁ Δαυὶδ.

δὲν εἶναι ἀκόμη παρούσα, ἐμπρὸς νὰ σὰς πείσω καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα πράγματα, ὅτι οὐδεμία ἐπ' αὐτοῦ προκύπτει ὑπεροχὴ. Πράγματι, ἐάν συμβῇ πόλεμος, ἢ ἐνοικήσῃ πείνα, ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο, ἐλέγχεται ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπερηφάνεια διὰ τὴν εὐγενῆ δῆθεν καταγωγήν καὶ ἐάν παρουσιασθῇ νόσος, ἢ ἄλλη λοιμώδης ἀσθένεια, **III** δὲν γνωρίζει νὰ διακρίνῃ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πτωχόν, τὸν ἐνδοξόν καὶ τὸν ἀδόξον, τὸν εὐγενῆ καὶ τὸν ταπεινόν· οὐτε ὁ θάνατος, οὐτε αἱ λοιπαὶ μεταβολαὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὁμοίως ὅλα ἐξεγείρονται· ἐναντίον ὅλων· καὶ ἐάν πρέπη νὰ εἰπωμεν καὶ κατὰ ἀξιοθαύμαστον, περισσότερο ἐναντίον τῶν πλουσίων. Διότι, ὅσον εἶναι ἀπροσπάρσκειοι δι' αὐτὰ, τὸσον περισσότερο χάνονται, ὅταν περιέλθουν εἰς τὰς δυσκόλους αὐτὰς καταστάσεις. Καὶ ὁ φόθος δὲ τῶν πλουσίων εἶναι μεγαλύτερος. Καθ' ὅσον αὐτοὶ φοβοῦνται κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἀρχοντας, καὶ οὐκ ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας τὰ πλήθη, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερο· πράγματι πολλὰς πλουσίας οἰκίας ἀνέτρεψεν καὶ ἡ ὄργη τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀπειλὴ τῶν ἀρχόντων. Ὁ πτωχὸς ὅμως ἔχει ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ κύματα. Συνεπῶς φοβὸς ἀφῆρησεν αὐτὴν τὴν εὐγένειαν. **III** ἐάν θέλῃς νὰ μοῦ διείρῃς, ὅτι εἶσαι εὐγενής, δεῖξέ τὴν ἐλευθερίαν (ἀπὸ τὰ ἄτοκα πάθη) τῆς ψυχῆς, ὡσὸν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχε ὁ μακάριος Ἰωάννης, καὶ ὅλα αὐτά, ἐνδὸς ἡτο πτωχός, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν εἰς τὸν Ἡρώδη· «δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου Φιλίππου»²²· ὡσὸν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχον ὁ πρὸ τοῦ Ἰωάννου θυμὸς τοῦ (ὁ Ἑλλάς) καὶ μετὰ τὸν Ἰωάννην πάλιν ὁ Ἔβιος, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν εἰς τὸν Ἀγαθά· «δὲν διαστρέφω ἐγὼ τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς σου»²³· ὡσὸν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχον οἱ προφῆται καὶ ὅλοι οἱ ἀπόστολοι. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοιαῦτα αἱ ψυχαὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι δοῦλοι τοῦ πλοῦτου, ἀλλὰ ὡσὸν ἀκρ-θῶς νὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μωρίων παιδισγωγῶν καὶ δημίων, τοιαυτοτρόπως δὲν τολμοῦν οὔτε νὰ ὑψώσουν τὸ θῆμά των καὶ νὰ ὀμιλήσουν μὲ θάρρος πρὸς ὑπεράσπιον τῆς ἀρετῆς. **IV** Διότι ὁ ἔραος τῆς δόξης

²² Μάρκ. 6, 18.

²³ 1^ο Κορ. 10, 18.

καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, βλέποντες εἰς αὐτοὺς κατὰ φοβερὸν, τοὺς κέκμηκε δουλοπρεπεῖς καὶ κόλακας. Τίποτε δὲν καταστρέφει τὴν ἐλευθερίαν τόσον ὅσον τὸ νὰ ἐμπλακῇ κανεὶς εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, καὶ νὰ περιβληθῇ ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται ὅτι εἶναι λαμπρά. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἔχει ἕνα δεσπότην καὶ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλ' ἀναριθμήτους. Καὶ ἐὰν θέλατε καὶ νὰ τοὺς ἀπαριθμῶσθε ὡς λαβόμενοι ὡς παράδειγμα ἕνα ἐξ ἐκείνων ποὺ ἔχουν δύναμιν καὶ διακρίνονται εἰς τὰ βασιλικά ἀνάκτορα, καὶ ὡς ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὸς ἔχει καὶ χρήματα πάμπολλα καὶ ἐξουσίαν μεγάλην καὶ κατὰ γὰρ ἀπὸ ἐνδοξάν πατριδοῦ καὶ εὐγενεῖς προγόνους καὶ ὅτι εἶναι μὴ τυχόν αὐτὸς εἶναι ἀπὸ δούλων ὁ περισσότερον δούλος; **¶** καὶ ὡς θέσωμεν ἀπέναντί του, ὄχι ἀπλῶς δούλον, ἀλλὰ τὸν δούλον ἑνὸς ἄλλου δούλου; διότι πολλοὶ μολονῶντι εἶναι ὑπηρετὰ ἔχουν δούλους. Αὐτὸς μὲν λοιπὸν ὁ δούλος τοῦ δούλου ἔχει ἕνα δεσπότην. Τί σημασία, ἐάν (ὁ κύριός του) δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς ἐλευθέρους. Ἄλλ' ἔχει ἕνα, καὶ κυριάζει μόνον πρὸς ὅ,τι ὁ κύριός του ἀποφασίζει. Καὶ ἂν θέβαια καὶ αὐτὸν φαίνεται νὰ τὸν ἐξουσιάζει ὁ δεσπότης του, τελικῶς ὁμοῦ ἐκεῖνος ὑπακούει μόνον εἰς ἕνα' καὶ ἂν συμπεριφέρεται καλῶς πρὸς ἐκεῖνον, καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν διαγίγει ἐν ἡσυχίᾳ. Αὐτὸς ὁμοῦ δὲν ἔχει ἕνα καὶ δύο μόνον δεσπότης, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ πῶς φοβερούς' καὶ πρῶτον φροντίζει αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα. **¶** Δὲν εἶναι δὲ ἴσον νὰ ἔχης ταπεινὸν κύριον, καὶ βασιλέα εἰς τὰ ὅσα τοῦ ὁποῦ φλαραῶνι τόσων πολλοί, καὶ τῶρα μὲν λαμβάνει τὸ μέρος ἐκεῖνον, τῶρα δὲ συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς, ἔτω καὶ ἂν ἡ συνείδησίς του δὲν τὸν ἐλέγχει διὰ τίποτε, ὑποτιθέεται τοὺς πάντας, καὶ αὐτὸς οἱ ὅποιοι ἐκτρατεύουσι κατὰ τὸν, καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁποῖους παρατάσσει εἰς μάχην' καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς'. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, λέγει, ὑποτιθέεται τὸν κύριόν του. Καὶ πῶς εἶναι ἴσον νὰ ἔχη κανεὶς ἕνα καὶ πολλούς, τοὺς ὁποῖους φοβέται; Μᾶλλον δὲ, ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ καλῶς, οὔτε ἕνα θὰ εὕρῃ. Πῶς εἶναι κατὰ ποῖον τρόπον; **¶** **¶** Ἐκεῖνος μὲν κανεὶς δὲν ἔχει πῶς νὰ ἐπιβυθῇ νὰ τοὺς ἐκιδίωξῃ ἀπὸ τὴν δουλικὴν αὐτῆν ὑπηρεσίαν, διὰ νὰ τὴν ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος, συνεπὸς οὔτε ἔχει κάποιον νὰ τὸν ἐπιβουλεύεται δι' αὐτὰ' αὐτοὶ

ὁμοῦ δὲν ἔχουν ἄλλην φροντίδα, παρὰ πῶς νὰ κλονίσουν τὴν θέσιν ἐκεῖνου ποὺ πῶς πολὺ διακρίνεται καὶ ἀγαπᾶται περισσότερο ἀπὸ τὸν βασιλέα' διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ κολακεύουν τοὺς πάντας, τοὺς ὑψηλοτέρους, τοὺς ἰσοτίμους, τοὺς φίλους, διότι ὅπου ὑπάρχει φθόνος καὶ ἐπιθυμία δόξης, οὔτε ἡ δύναμις ὑπάρχει τῆς εὐκρινούς φίλιας. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀσκούντες ὁμοίαν τέχνην δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀγαπηθοῦν μεταξύ των πραγματικῶν καὶ ἀληθινῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ ἰσοτίμοι ποὺ ἔχουν τὰς ἴδιαις κοσμικαῖς ἐπιδιώξεις. Συνεπὸς ἐντὸς τῶν ἀσεκτόρων ὑπάρχει σκληρὸς ἀνταγωνισμὸς. **¶** Εἶδες πλῆθος κυρίων, καὶ φοβερῶν κυρίων; Θέλεις νὰ σοῦ ἐπιδείξω καὶ ἄλλον φοβερώτερον ἀπὸ αὐτὸν; Ὅλοι οἱ κατώτεροί του τρέχουν νὰ γίνων ἀνώτεροί του, οἱ ἀνώτεροί του προσπαθοῦν νὰ τὸν ἐμπαθίσουν νὰ τοὺς πλησιάσῃ καὶ τοὺς ὑπερτερήσῃ.

Ἄλλ' ὡ τοῦ θαύματος' ἐγὼ μὲν ὑπεσχέθην νὰ δεῖξω τοὺς κυρίους (τοὺς ὁποῖους ἔχει), ἀλλ' ὁ λόγος προχωρῶν καὶ ἀγωνιζόμενος ὑπερέβη τὴν ὑπόσχεσιν, μὲ τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει ἐχθρούς ἀπὸ κυρίων, μᾶλλον δὲ τοὺς ἴδιους καὶ κυρίους καὶ ἐχθρούς. Διότι ὑπηρετοῦνται μὲν ὡς κύριοι, εἶναι δὲ φοβεροὶ ὡς ἀντίπαλοι καὶ σχεδιάζουν τὸ κακὸν διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἐχθροί. Ὅταν λοιπὸν κάποιος ἔχη τοὺς ἴδιους καὶ κυρίους καὶ ἐχθρούς, τί θὰ ἐγίνετο χειρότερον ἀπὸ τὴν συμφορὰν αὐτῆν; **¶** Ὁ μὲν δούλος καὶ ἂν διατάσσεται, ἀλλ' ὁμοῦ ἀπολαβεῖ τῆς φροντίδος ἐκ μέρους ἐκεῖνον ποὺ τὸν προστάζουν, καὶ (συγχρόνως) τῆς εὐνοίας των αὐτοὶ ὁμοῦ καὶ προστάζονται καὶ πολεμοῦνται καὶ εἶναι ἀντιμέτωποι μεταξύ των' καὶ φοβερώτερον ἀκόμη τῶν ὅσων λαμβάνουν χώραν εἰς τὰς μάχας, καθ' ὅσον καὶ κρυφίως πληγώνουν, καὶ μὲ προσωπεῖον φίλων συμπεριφέρονται ἐχθρικῶς καὶ προσδεύουν πολλὰς φορές ἀπὸ τὴν συμφορὰν τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ δὲν διέπονται τὰ ἰθικά μας πράγματα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς; ἀλλὰ καὶ ἀνδυστυχίῃ ὁ ἄλλος, εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν λυποῦνται' καὶ ἂν προκόπη, πολλοὶ οἱ συνευχαριστούμενοι, κατὰ τὸ ἀποστολικόν' **¶** ἐάν ἕνα μέλος πάσῃ συμπάσχουν ὅλα τὰ μέλη' ἐάν ἕνα μέλος τιμᾶται,

χαίρουν καὶ ἄλλα τὰ μέλη»²⁴, λέγει. Καὶ τώρα μὲν ἔλεγεν ὁ συμβουλευὼν αὐτὰ «διότι ποῖα εἶναι δι' ἐμὲ ἢ ἑλπίς ἢ ἡ γὰρ, ἔάν θέν εἶσθε οὐκ;»²⁵ τώρα δέ, «διότι τώρα ζῶμεν, ἔάν οὐκ ἐπέκεισε σταθεροὶ εἰς τὸν Κύριον»²⁶ τώρα δέ, «οὐκ ἔγραψα ἀπὸ μεγάλης θλίψιν καὶ στενοχωρίαν τῆς καρδίας»²⁷, καὶ, «ποῖος ἀσθενεὶ καὶ δὲν ἀσθενεὶ καὶ ἐγώ; ποῖος σανδαλιζέται καὶ ἐγὼ δὲν καταγομαι;»²⁸.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἀνεχόμεθα ἀκόμη τὴν ζάλην καὶ τὰ κύματα ἀπὸ τὰς κοσμικὰς ἐπιδιώξεις, καὶ δὲν τρέχομεν πρὸς τὸν γαλήνιον αὐτὸν λιμένα; **Β** καὶ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν ὅσα κατ' ὄνομα εἶναι ἀγαθὰ, δὲν θαυιάζομεν πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι πραγματικῶς ἀγαθὰ; Διότι ἢ δόξα καὶ ἢ ἐξουσία καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἢ ὑπόληψις καὶ ὅλα τὰ σχετικά, εἰς ἐκεῖνους ὀφίστανται μόνον κατ' ὄνομα, εἰς ἡμᾶς δὲ ἔχουν πραγματικὴν ἕνωσιν ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ λυπηρὰ, ὁ θάνατος, ἡ ἀνυποληψία, ἡ πτωχεία, καὶ ὅλα τὰ σχετικά, εἰς ἡμᾶς μὲν εἶναι μόνον ὀνόματα, εἰς ἐκεῖνους δὲ πραγματικῶς λυπηρὰ. Καὶ ἔάν θέλῃς, **ΒΒ** ὡς ἐξετάσωμεν πρῶτον τὴν δόξαν τὴν ἰδιαίτεράς ἀπὸ ἐκείνους ἀξιογάτητον καὶ ποθητήν. Δὲν λέγω, ὅτι εἶναι ὀλιγοχρόνιος, οὐτὲ ὅτι σθῆναι γρήγορα ἀλλ' ὅταν εὑρίσκειται εἰς τὴν ἀνθρώπιν της, τότε νὰ μοῦ τὴν δεῖξῃς μὴ ἀφαιρέσης τὰ θαυμάσια καὶ τὰ καλλυντικὰ τῆς πόρνης, ἀλλὰ φέρε καὶ παρουσιάσῃς μασ αὐτὴν κακολλασμένην, διὰ τὴν ἀποβείωσιν τότε τὴν σαγήνην της. Ὅπως ὁπότε θὰ εἴπῃς τὸ λαμπρὸν σχῆμα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ραβδούχων, καὶ τὴν φωνὴν τοῦ κήρυκος, καὶ τὴν ὑπακοὴν τοῦ πληθους, καὶ τὴν αἰσθὴν τῶν πολλῶν, καὶ τὸ νὰ κόπωνται ὅλοι ὅσοι τὸν συναντοῦν, καὶ τὸ νὰ εἶναι ἀπὸ ἄλλους περιθλαπτός, ἀδὲα δὲν εἶναι τὰ λαμπρά; Ἐμπρὸς λοιπὸν, ὡς ἐξετάσωμεν, μήπως αὐτὰ εἶναι περιττά, καὶ μόνον προκαταλήψις χωρὶς φρενός. **ΒΒ** Διότι ὡς πρὸς τὴν ἐκεῖνος γίνεταί καλλίτερος ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὸ σῶμα ἢ κατὰ τὴν

24. Α' Κορ. 13, 2η.

25. Α' Θεσ. 2, 18.

26. Α' Θεσ. 2, 30.

27. Β' Κορ. 2, 4.

28. Β' Κορ. 11, 20.

ψυχὴν; Διότι τοῦτο εἶναι ὁ ἀνθρώπος. Μήπως ἐκ τούτου θὰ γίνῃ ὑψηλότερος, ἢ δυνατώτερος, ἢ περισσότερον ὀγιῆς, ἢ ταχυτέρος, ἢ μήπως θὰ ἀποκτήσῃ ὀξυτέρως καὶ εὐκρινεστέρως αἰσθήσεις; Καλεῖς δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τοῦτο. Ἄς ἐλθῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν ψυχὴν μὴ τυχόν εὐρωμεν ἐκεῖ κάποιο κέρδος νὰ προέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Τί λοιπὸν; θὰ γίνῃ πῶ σῶφρων, πῶ ἐπιεικής, πῶ συνεισότης ἐξ αἰτίας ὄλων αὐτῶν τῶν ὀφεισμάτων αὐτοῦ ὁ ἀνθρώπος; Καθόλου, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Διότι δὲν συμβαίνει καὶ ἐδῶ ἐκεῖνο πῶ συμβαίνει προκαίμενου περὶ τοῦ σώματος. **Β** Εἰς τὴν περίπτωσιν θέβεται ἐκείνην τὸ μὲν σῶμα δὲν προσλαμβάνει τίποτε ὡς πρὸς τὴν δύναμιν του· ἐδῶ ὅμως δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερὸν, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν προσπορίζεται κάτι καλόν, ἀλλ' ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ βέχεται καὶ πολλὴν κακίαν κατ' ὄνομα ὅσον ἐξ αὐτοῦ παρασῶρεται εἰς ὑπερφάνειαν καὶ ματαιοδοξίαν καὶ ἀνοησίαν, καὶ εἰς θυμὸν καὶ εἰς ἀναριθμητὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα. Ἄλλὰ χαίρεται, θὰ εἴπῃ κανεὶς, καὶ κατενθουσιάζεται δι' αὐτὰ καὶ εὐαριστεῖται. Μοῦ ἀνέφερες τὴν κορυφὴν τῶν κακῶν, καὶ τὸ ἀθεράνευτον νόσημα. Διότι ἐκεῖνος πῶ χαίρεται δι' αὐτὰ, οὐτὲ θὰ βελήσῃ ποτε εὐκόλως νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῶν κακῶν, **ΒΒ** ἀλλὰ διὰ τῆς εὐαριστήσεως αὐτῆς ἀπέκλεισεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸν δρόμον τῆς θεραπείας. Ἐπομένως τοῦτο εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ φοβερὸν, ὅτι οὐτὲ ἀλγεῖ, ἀλλὰ καὶ χαίρεται ἂν καὶ ἀεὶ ἀνῶνται τὰ νοσήματά του. Τὸ νὰ χαίρεται ὅμως καλεῖς δὲν εἶναι πάντοτε καλόν διότι καὶ οἱ κλέπται χαίρονται ὅταν κλέπτουν, καὶ ὁ μοιχὸς ὅταν μολύνη τὸν σύζυγικὸν δεσμόν του ἄλλου, καὶ ὁ πλεονέκτης ὅταν ὀρθάξῃ, καὶ ὁ φονεὺς ὅταν φονεύῃ. Ἄς μὴ ἐξετάσωμεν λοιπὸν ἔάν χαίρεται, ἀλλ' ἔάν χαίρεται πρὸς ὀφέλειάν του καὶ ὡς προσέξωμεν καλῶς μὴ τυχόν εὐρωμεν τοιοῦτου εἶδους χαρὰν, ὡσάν τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ κλέπτου. Διότι, εἰπέ μου, διὰ ποῖον λόγον χαίρεται; διὰ τὴν γνώμην ἐκ μέρους τῶν πολλῶν, καὶ διὰ τὸ ὅτι δύναται νὰ ὑπερηφανεύεται καὶ νὰ εἶναι ἀπὸ ἄλλους δακτυλοδεικτούμενος; **ΒΒ** Καὶ τί θὰ ἐγένετο χειρότερον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν, καὶ τὸν παράνομον αὐτὸν ἔρωτα; Ἐάν δὲ δὲν εἶναι κακόν (τοῦτο), παύσατε νὰ κατηγορῆτε τοὺς ματαιοδόξους καὶ νὰ τοὺς περιλούετε μὲ ἀναριθμήτους κατηγορίας· παύσατε νὰ καταρῶσατε

τούς υπερηφάνους και υπερήπιτα. Ἀλλά δὲν θά ἠθέλατε ἀνεχθῆ ταῦτο. Τό λοιπόν εἶναι καί αὐτοί ἀξιοί διὰ μιᾶς κατηγορίας, ἔστω καί ἂν ἔχουν ὑπό τήν ἐξουσίαν των μισρούς ραβδόχους. Καί αὐτά ἐλέγχθησαν ὑπ' ἐμοῦ προκειμένου περὶ τῶν ἀρχόντων, τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ κανεὶς πῶς πολλὸ νὰ ὑποφέρῃ, διότι ἀσφαλῶς τοὺς περισσότερους θά εὕρωμεν νὰ διαπράττουν χειρότερα ἀμαρτήματα καί ἀπὸ τοὺς ληστές **28:23** καί τοὺς φονεῖς καί τοὺς μοιχοὺς καί τοὺς τυμωροῦχοι, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀσκοῦν καλῶς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Διότι κλέπτουν περισσότερον ἀναισχύτως ἀπὸ ἐκείνους, καί σφάζουν μὲ περισσότεραν ἰταμότητα, καί ἀποκασταίνουν μὲ πολλὴ μεγαλυτέραν παρονομίαν, καί ὑποσκύπτουν, ὄχι ἕνα τοῦχον, ἀλλὰ περιουσίας καί οἰκίας ἀμετρήτους, ἔχοντες (πρὸς τοῦτο) περισσότεραν εὐκολίαν ἔνεκα τῆς πολιτικῆς των ἐξουσίας καί ὑπηρετοῦντες (οὕτω) τὴν φοβεροτάτην βουλείαν καί ὑποκύπτοντες εἰς τὰ πάθη ἀγενεῶς, (καί κτυπῶντες τοὺς δούλους ἀσπλάγχχνως), καί προκαλοῦντες τὸν τρῶμον εἰς ὄσους τοὺς γνωρίζουν. Διότι μόνος (πραγματικῶς) ἐλευθερός, καί μόνος ἄρχων, καί ἀπὸ τοὺς θεσπιεῖς βασιλικώτερος εἶναι ὁ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὰ πάθη.

Αὐτά λοιπόν γνωρίζοντες, **28** ἄς ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καί ἄς ἀπολλάξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν κακὴν δουλείαν, καί ἄς μὴ νομιζώμεν ἀξίον μακαρισμοῦ οὐτὲ τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας, οὐτὲ τὴν τωρανίαν τοῦ πλοῦτου, οὐτὲ κατὶ ἄλλο σχετικόν, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν μόνην. Τοιοῦτοτρόπως θά ἀπολαύσωμεν καί τῆς ἐδῶ ἐλευθερίας, καί θά ἐπιτύχωμεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καί τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ ἐξουσία, μετὰ τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ' (59)

(Ματθ. ιη', 7 - 14)

Ε' Ἐλλοίμονον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὰ σκάνδαλα. Διότι τὰ σκάνδαλα θά ἔλθουν κατ' ἀνάγκην, ἀλλ' ὁμῶς ἄλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, πού γίνεται αἰτία νὰ ἔλθῃ τὸ σκάνδαλον. (Ματθ. 18, 7).

Καί εἴναι ἀνάγκη νὰ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα, θά εἴπη ἴσως κανεὶς ἐξ ἐκείνους πού ἔχουν ἀντίθετον γνώμην, διὰτί ἐλευνολογεῖ τὸν κόσμον, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν ὑπερασπίσῃ καί νὰ τοῦ παρέχῃ χεῖρα βοηθείας; Διότι τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν τοῦ ἱατροῦ καί προστάτου· ἐκεῖνο δὲ καί τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου.

Τί λοιπόν θά ἐλέγωμεν πρὸς τὴν τάσον ἀναίσχυτον γλώσσαν; Καί τί ἐπιζητεῖς ἴσον τῆς βοηθείας αὐτῆς; Καθ' ὅσον ἐνῶ ἦτο Θεός, ἔγινε πρὸς χάριν σου ἀνθρώπος **12** καί ἔλαθε μορφὴν δούλου καί ὑπέστη ὅλα τὰ πάθη δεινά καί τίποτε δὲν παρέλειψε ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἀπὸ Αὐτὸν ἐξηρτῶτο. Ἐπειδὴ ὁμῶς οἱ ἀνώνυμοι ἀνθρώποι διόλου δὲν μετεβλήθησαν πρὸς τὸ καλλίτερον, διὰ τοῦτο τοὺς ἐλευνολογεῖ, διότι μετὰ ἀπὸ τὴν τόσον μεγάλην βοήθειαν, παρέμειναν εἰσέτι ἀσθενεῖς ὅπως ἀκριβῶς θά ἔλεγε κανεὶς θρηνῶν ἐκεῖνον τὸν ἀσθενῆ, ὁ ὁποῖος ἔτυχε καί πολλῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως καί δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ εἰς τοὺς ἱατρικοὺς κανόνας ἄλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ἔνεκα τῆς ἀσθενείας του, τὴν ὅποιαν ἠύξησε ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιαφορίας του. Ἀλλ' ἐκεῖ ἐθέσια εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ὁ θρηῆνος· ἐδῶ ὁμῶς καί αὐτὸ εἶναι εἶδος θεραπείας, **13** τὸ νὰ προσεῖπῃ αὐτὸ πού πρόκειται νὰ συμβῇ, καί νὰ ἐλευνολογῆσῃ τὸν ἄνθρωπον. Διότι πολλοὶ ἂν καί συνεβουλεύθησαν πολλὰς φορὰς εἰς οὐδὲν μὲν ὠφελήθησαν, ὅταν ὁμῶς τοὺς ἐθρήνησαν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὴν κατάστασιν των τότε ἀνέλαθον καί ἐσυντίσθησαν. Διὰ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἔθεσε τὸ «ἄλλοίμονον», ἀφῆμν.

ζων και καθιστων αυτους εναγωνιους, και προτοιμαζων να εφρισκωνται εις καταστασιν συνεχους εγρηγορασεως. Εκτος δε μιας απο αυτα φανερωνει και την εδνοιαν του προς αυτους τους ιδιους, **29.4** και την ημερατητα του, διότι θρηνει και αυτους τους εχθρους του, μη εκφραζων μονον την δυσαρεσκειαν του, αλλα δια να διορθωση και με τον θρηνον και με την προρησιαν, ωστε (δι' αυτων) να κερδιση αυτους. Και πως ειναι δυνατον αυτο; λεγει: εαν ειναι αναγκη να ελθουν τα σκανδαλα, πως ειναι δυνατον να τα αποφυγωμεν; Το να ελθουν μεν τα σκανδαλα ειναι αναγκη, δεν ειναι δε μιας αναγκη οποσδηποτε να απολεσθωμεν. Οπως ακριβως θα ελεγε κάποιος ιατρος (διότι εις τιποτε δεν εμπόδιζε να χρησιμοποιησωμεν παλιν το ιδιον παραδειγμα) κατ' αναγκην θα παρουσιασθη αυτη η ασθενεια (και θα λάθη αυτην την εξελειν), αλλα δεν υπαρχει αναγκη εκεινος που προσχει οποσδηποτε να χαση την ζωην του απο την ασθενειαν. Ελεγε δε τουτο, πραγμα το οποιον ειπον, εκτος των άλλων και δια τα αφυνηση τους μαθητας. **5** Δι' αυτα να μη ιωσταζουν δηλαδη, διότι αποστέλλονται τάχα δι' ενα ειρημικόν και αδιατάρακτον θιον, δεικνυει εις αυτους οτι υπαρχουν επιπροσθεν των πολλων πολεμοι, εξωτερικοι και εσωτερικοι. Τούτο και ο Παυλος φανερώνει ελεγε: «απο εξω πολεμοι, απο μέσα φόβοι»¹ «κινδυνου εκ μερους των ψευδαδέλφων»² και προς τους Μιλησιους δε ομιλών ειπε: «και απο σας τους ιδιους θα εγερθουν ανδρες διαστρέφοντες την αληθειαν»³. Και ο Χριστος δε ελεγε: «εχθροι του ανθρωπου θα γινουν οι ιδιοι του»⁴.

“Οταν δε ομιλη περι αναγκης, δεν καταργει το στυγεροσιν της θελησεως οπτε την ελευθεριαν της προαιρεσεως, οπτε λεγει αυτα, υποτάσσει τον θιον εις καποιαν αναγκην πραγμάτων αλλα προλέγει εκεινο που οπωσδηποτε προκειται να συμβη τουτο ακριβως με άλλας λέξεις εξεφρασαν ο Λουκας ως εξης, «ειναι αδύνατον να μη ελθουν τα σκανδαλα»⁵.”

1. Β' Κορ. 7,6.
2. Β' Κορ. 11,30.
3. Πράξ. 20,30.
4. Ματθ. 10,36.
5. Λουκ. 17,1.

Τι ειναι δε μιας «τα σκανδαλα»; Τα εμπόδια που προουσιάζονται εις αυτους που θαβίζουν τον ορθον δρόμον της ζωης. Έτσι και οι θεατρινοι καλουν αυτους που ειναι ικανοι εις το να παραμορφωσουν τα σώματα. Δεν φερει λοιπον η προρησις του Κυριου τα σκανδαλα μακρην τοιαυτης υποθέσεως, οπτε επειδη προεπιπε, δια τουτο συμβαίνουσι αλλ' επειδη επρόκειτο εξάπαντος να συμβούν, δια τουτο προεπιπεν πως φυσικά εαν δεν ήθελον να σκέπτονται και να ενεργουσι κακώς εκεινοι που τα δημιουργουσι, οπτε θα ήρχοντο: εαν δε δεν επρόκειτο να ελθουν, οπτε θα προελέγοντο. Επειδη δε μιας διέπραξαν κακουργήματα εκεινοι και ησθένησαν ανιάτως, ήθελε και προλέγει εκεινα που προκειται να συμβούν. **10** Και εαν ήθελον διορθωθη εκεινοι, λεγει, και δεν υπηρχε κανεις που να προδένει τα σκανδαλα, δεν επρόκειτο ο λόγος αυτος να αποδεικνυεται ψευδης; Καθόλου. Διότι δεν θα ελέγετο: πραγματι, εαν επρόκειτο να διορθωθούν ολοι, δεν θα ελεγειν, οτι «ειναι αναγκη να ελθουν» αλλ' επειδη προεγινώριζε οτι θα γινουν εξ' αυτων αδιόρθωτοι, δια τουτο ειπεν, οτι οποσδηποτε θα ελθουσι; Και οτι ο Χριστος δεν τα εξηφάνισε; λεγει, διατι επρεπε να αρθουσι; δι' εκεινους που εθλάπτοντο; Αλλ' εκεινοι που εθλάπτονται δεν χάνονται εξ αιτίας της υπαρεσεως των σκανδαλων, αλλ' ενεκα της ιδικης των αδιαφορίας. **11** και αποδειξει ειναι οι ενάρητοι, οι οποιοι ουκ μόνον δεν εθλάπτονται εξ αυτων, αλλα και κερδίζουν τα μέγιστα πως (ενάρητος) ητο ο 'Ιωβ, ο 'Ιωσήφ, πως ολοι οι δικαιοι και οι Αποστολοι. Έαν δε εχάθησαν πολλοι, (εχάθησαν) εξ αιτίας του θηπου των. Έαν δεν ειχον έτσι τα πράγματα, αλλα η καταστροφή προήρχετο απο τα σκανδαλα, επρεπε ολοι να απολεσθουν. Έαν δε μιας υπαρχουν εκεινοι που απομακρύνονται απ' αυτα, **12** εκεινος που δεν απομακρύνεται ως κατακρίνη τον εαυτον του. Διότι τα σκανδαλα, πραγμα το οποιον ειπον, και αφυνηζουσι τον ανθρωπον

4. "Ο Ιωβ προς δοκιμασιον της πιστεως του εβασθη μετ' αυτα θεινά; αυτα επιθεσαν εις το θνητόν του εδλιον" (π. Η. Α.). Ημενος δε μιας εκλένη της εις την πιστιν και την ευσθεταν του προς τον θεον.
7. και ο 'Ιωσήφ, ος του 'Ιωβ και της Ραχίλ, του αποτου η ιστορία επιθεσται εις το θνητόν της γενεσεως, και εις της εσθλας και εις της διαστολας εξη, πλινται εν φέρη θεος.

καὶ τὸν κάμνον περισσότερο προσεκτικὸν καὶ τὸν ἀκονίζον καὶ ὄχι μόνον αὐτὸν ποῦ προφυλάσσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποῦ περιπίπτει εἰς αὐτὰ ἀνοφώνουν γρηγορᾶ διότι εἰς τὸ ἔξῃς τὸν κάμνον περισσότερο ἀσφαλῆ, οὕτως ὥστε δυσκόλως πλέον νὰ περιπίπτῃ εἰς αὐτὰ. Ἐπομένως ἐὰν εἴμεθα ἀγρυπνοὶ καὶ προσέχωμεν, δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος ποῦ καρπαύμεθα ἀπὸ ἐδῶ, μὲ τὸ νὰ εὕρισκώμεθα δηλαδὴ πάντοτε εἰς κατάστασιν πνευματικῆς ἐτοιμότητος. Ἐὰν ὁμως κοιμώμεθα, παρ' ὅτι ὑπάρχουν τόσοι ἔχθροὶ καὶ τόσοι μεγάλοι ἐπικείμενοι πειρασμοὶ, ποῖοι θὰ εἴμεθα ζῶντες ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε φόβου; Καὶ ἂν θέλῃς, παρατήρησε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἐὰν δηλαδὴ καὶ μὲ τὸ νὰ ζῆσθαι ἄλιγον χρόνον. ἴσως δὲ οὐτε ἀλόκληρον ἡμέραν εἰς τὸν παράδεισον, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τῆς (ἐκεῖ) τρυφῆς. **12** Ἐφθασε εἰς τὴν τῶσον μεγάλων θαυμάτων κακίας, ὥστε καὶ ἰσοθεῖν νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ νομίσῃ ἐργετήν τὸν ἀπατεῶνα, καὶ νὰ μὴ τηρήσῃ μίαν ἐντολήν, ἐὰν εἰς ἀκαταπόνητον καὶ τὸν μετέπειτα θίον του, τί δὲν θὰ ἔκαμνε;

Ἄλλ' ὅταν εἴπωμεν αὐτὰ, πάλιν (ἐκεῖνοι) ἀντιλέγουσιν ἄλλα, μὲ τὸ νὰ ἐρωτοῦν καὶ διὰτί αὐτὸν τὸν ἔκαμνε ὁ Θεὸς ἔτσι; Δὲν τὸν ἔκαμνε ὁ Θεὸς ἔτσι μὴ γένοιτο διότι (ἐν τιαυτῇ περιπτώσει) οὕτως θὰ τὸν ἐτιμώρει. Διότι ἐὰν ἡμεῖς δὲν κατηγοροῦμεν τοὺς δοῦλους δι' ὅσα προσωπικῶς εἴμεθα ὀφειλόμενοι, πολὺ περισσότερο ὁ Θεὸς τῶν θίων. **13** Ἄλλα ἀπὸ ποῦ ἔγινε ἔτσι; λέγει. Ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του. Τί σημαίνει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του; Ἐρώτησε τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι ἐὰν οἱ κακοὶ δὲν εἶναι κακοὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, (τότε) μὴ τιμώρῃς τὸν δοῦλον, μῆτε νὰ ἐλέγῃς τὴν γυναῖκα δι' ὅσα πταίει, μῆτε νὰ στυπᾷς τὸν υἱόν, μῆτε νὰ κατηγορῇς τὸν φίλον, μῆτε νὰ μισῇς τὸν ἐχθρόν ποῦ σε θλάσκει διότι ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἅξιοι εὐσπλαχνίας καὶ ὄχι τιμωρίας, ἐὰν δὲν ἀμαρτάνουν ἐξ ἑαυτῶν (οἰκαιοθελῶς). Ἄλλα δὲν δύναμαι νὰ φιλοσοφῶ, λέγει. Καὶ ὁμως δύνασαι νὰ φιλοσοφῇς, ὅταν ἐννοήσῃς ὅτι οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι αἰτίοι τῆς καταστάσεώς των, ἀλλ' εἶναι δέσμοι κάποιας ἀνάγκης. Πράγματι, ὅταν δοῦλος κατεχόμενος ὀπὸ ἀσθενείας δὲν πραγματοποιήσῃ τὰ προταχθέντα, **14** ὄχι μόνον δὲν τὸν κατηγορεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν συγχωρεῖς. Τοιου-

τοτρόπως οὐ εἶσαι μάρτυς ὅτι τὸ μὲν εἶνα ἐξαρτάται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, τὸ δὲ ἄλλο δὲν ἐξαρτάται. Ἐπομένως καὶ ἐδῶ, ἐὰν ἐγνώρίζεις ὅτι ἦτο κακὸς (ἐκ φύσεως), ὄχι διότι ἔγινε τέτοιος, τότε ὄχι μόνον δὲν θὰ τὸν κατηγορεῖς, ἀλλὰ καὶ θὰ τὸν συγχωρεῖς. Καὶ ὅπως ὅποτε δὲν θὰ συγχωρεῖς μὲν διὰ τὴν φύσιν, καὶ δὲν θὰ συγχωρεῖς διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν θέλοισι ὁ ἄνθρωπος ἐγίνετο ἐξ ἀρχῆς κακός. Καὶ ἀπὸ ἄλλης δὲ πλευρᾶς εἶναι εὐκόλον νὰ ἀποστομώσωμεν τοὺς λέγοντας αὐτὰ διότι ὑπερέχει κατὰ πολὺ ἡ ἀλήθεια. Πράγματι, ὅσα οὐδέποτε ἔκατηγόρησεν δοῦλον, διότι δὲν εἶναι ὠραῖος εἰς τὴν ὄψιν, διότι δὲν εἶναι ὑψηλόσωμος, διότι δὲν εἶναι εὐέλικτος; **15** Διότι αὐτὰ εἶναι φυσικά. Συνεπᾶς εἶναι ἀπηλλαγμένοι κατηγοριῶν διὰ φυσικὰ ἐλαττώματα, καὶ κανεὶς δὲν θὰ τὸ ἀνηθῇ. Ὅταν λοιπὸν κατηγορῇς, ἀποδεικνύεις ὅτι τὸ ἀμάρτημα δὲν ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προαίρεσιν. Διότι ἐὰν δι' ὅσα δὲν κατηγοροῦμεν, **16** μαρτυροῦμεν ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν φύσιν, φανερόν ὅτι καὶ δι' ὅσα κατηγοροῦμεν (ἐλέγχομεν), δηλοῦμεν ὅτι τὸ ἀμάρτημα ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν προαίρεσιν. Μὴ παρεμβάλλῃς λοιπὸν διεστραμμένους λογισμούς, μῆτε σοφίσματα καὶ πλεξίματα χειρότερα τῶν ἀραχνῶν, ἀλλὰ ἀπάντησέ μου πάλιν ἕκαστος ἐθμοσύνησεν ὁ Θεὸς ὄλους τοὺς ἀθρώπους; Βεβαιότατα. Πᾶς λοιπὸν δὲν εἶναι ὅλοι ἴσοι ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; ἀπὸ ποῦ οἱ καλοὶ καὶ ἐνάρετοι καὶ ἐπικεῖς; ἀπὸ ποῦ οἱ διεστραμμένοι καὶ πονηροὶ; Ἐὰν ὅλα αὐτὰ δὲν ἀπαιτοῦν διάθεσιν, ἀλλὰ εἶναι ἐκ φύσεως, πᾶς οἱ μὲν εἶναι αὐτὸ, οἱ δὲ ὅλοι οἵ ἐκεῖνοι; Διότι ἐὰν μὲν ἦσαν ὅλοι ἐκ φύσεως κακοὶ, κανεὶς δὲν θὰ ἦτο καλός. **17** Ἐὰν δὲ ἦσαν ὅλοι ἐκ φύσεως καλοὶ, κανεὶς δὲν θὰ ἦτο κακός. Ἐὰν δηλαδὴ ἦτο μίᾳ ἡ φύσις ὄλων τῶν ἀθρώπων, ἔπρεπε καὶ κατὰ τοῦτο ὅλοι νὰ εἶναι ἕνα, εἴτε τοῦτο εἴτε ἐκεῖνοι ἐπρόκειτο νὰ εἶναι. Ἐὰν δὲ θὰ ἐλέγομεν, ὅτι ἐκ φύσεως εἶναι οἱ μὲν καλοὶ, οἱ δὲ κακοὶ, πράγματι τὸ ὅποιον οὐδὲ ὅπως εὐσταθεῖ, ὅπως ἀκριβῶς ἀπεδείχθημεν, ἔπρεπε αὐτὰ νὰ εἶναι ἀμετάβλητα διότι τὰ φυσικὰ πράγματα εἶναι ἀμετάβλητα. Πρόσεχε λοιπὸν. Ὅλοι εἴμεθα θνητοὶ καὶ ὀπομύριας φορές λαχρῶνται τὸ ἀνίθωτον. Τώρα ὁμως ἐλέγομεν νὰ γίνωται πολλοὶ ἀπὸ ἐνάρετοι κακοὶ, καὶ ἀπὸ

κακοί ενάρετοι, οι μὲν ἕνεκα τῆς ἀδιαφορίας των, οἱ δὲ ἕνεκα τῆς προθυμίας των. ¶ τοῦτο ἀκριβῶς ἀποδεικνύει καὶ ἕξοχην ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἐκ φύσεως. Διότι οὔτε μεταβάλλονται, οὔτε χρειάζονται διὰ τὴν θελήσειν των τὰ φυσικὰ πράγματα κάποιαν ἐπιμέλειαν. Ὅπως, δηλαδὴ, διὰ τὴν ἄνοιαν καὶ τὴν ἀκοὴν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην κόπου, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν δὲν θὰ μᾶς χρειάζοντο ἰσθῶτες ἐὰν αὐτὴ συνιπῆρχε μετὰ τῆς φύσεως. Διὰ ποῖον δὲ λόγον ἔκαμεν καὶ κακοὺς, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἄλλους καλοὺς; (Δὲν ἔκαμε θεθετα κακοὺς). Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὰ κακὰ; λέγει. Ἐρώτησε τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι ἰδικόν μου ἔργον εἶναι νὰ ἀποδείξω, ὅτι δὲν εἶναι ἐκ φύσεως, οὔτε ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἶναι αὐτόματα λοιπὸν; λέγει. Καθόλου. Μήπως εἶναι ἀγέννητα; ¶ Σιωπά, ἀνθρώπε μου, καὶ φύγε μακρὰν ἀπὸ τὴν μανίαν αὐτὴν, τιμῶν τὸν Θεόν καὶ τὰ κακὰ μετὰ τὴν ἴδιαν τιμὴν καὶ μάλιστα τὴν πῶς μεγάλην. Διότι ἐὰν εἶναι ἀγέννητα, θὰ εἶναι καὶ λοχυρά, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτοπισθοῦν, οὔτε νὰ καταλήξουν εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν ἰδιῶς ἀσφαλῶς εἰς κάθε ἕνα εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἀγέννητον εἶναι ἀφάρτων.

Ἀπὸ ποῦ δὲ ὑπάρχουν καὶ τόσοι καλοὶ, ἐφ' ὅσον τὸ κακὸν ἔχει τόση δύναμιν; πῶς οἱ γεννητοὶ εἶναι λοχυρότεροι τοῦ ἀγεννήτου (κακοῦ); Ἄλλ' ὁ Θεός, λέγει, θὰ ἐξολέψῃ κάποια τὰ κακὰ. Καὶ πῶς θὰ καταστρέψῃ τὰ ἰσότημα καὶ ἰσοδύναμα καὶ συνυμνητικά; ὡς θὰ ἔλεγε κάποιος. Ὡς τῆς κακίας τοῦ διαβόλου! ¶ ὅσον μεγάλο κακὸν ἐμμηχανεύθη μετὰ ποῖαν θλασφμίαν ἔπεισε τοὺς ἀνθρώπους νὰ περιβάλλουν τὸν Θεόν μετὰ ποῖον πρόσχημα εὐσεβείας ἐπειθήσει ἄλλου θλασφμίαν λόγον. ¶ Θελοντες δηλαδὴ νὰ ἀπαδείξουν ὅτι τὸ κακὸν δὲν προέρχεται ἐξ αὐτοῦ, εἰσηγογὸν ἄλλο πονηρὸν δόγμα, λοχυρότερον ὅτι τὰ κακὰ εἶναι ἀγέννητα (ἀσθύπαρκα). Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὰ κακὰ; λέγει. Ἀπὸ τὸ νὰ θέλωμεν καὶ νὰ μὴ θέλωμεν. Αὐτὸ δὲ τὸ νὰ θέλωμεν καὶ νὰ μὴ θέλωμεν ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰθιους. Σὺ ὅμως ἐρωτῶν αὐτὰ κάνεις τὸ ἴδιον, ὡσὰν ἀκριβῶς νὰ ἠρωτᾶσο, ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται τὸ νὰ βλέπωμεν καὶ τὸ νὰ μὴ βλέπωμεν; ἔπειτα ἀφοῦ ἔλεγον ἐγὼ ἀπὸ τὸ νὰ κλείωμεν καὶ νὰ μὴ κλείωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας, πάλιν νὰ ἠρώτας, αὐτὸ

δὲ τὸ νὰ κλείωμεν καὶ νὰ μὴ κλείωμεν ἀπὸ ποῦ; ἔπειτα ἀφοῦ ἤκουες, ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰθιους καὶ τοῦ νὰ θέλωμεν, νὰ ἐζήσεις πάλιν ἄλλην αἰτίαν. Διότι τὸ κακὸν δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ νὰ μὴ ὑπακούωμεν εἰς τὸν Θεόν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν, λέγει, εἶρε τοῦτο ὁ ἀνθρώπος; ¶ Μήπως ἦτο δύσκολον πράγμα, εἰπέ μου, διὰ νὰ τὸ εἴρη; Ὅτε ἐγὼ λοχυρίζομαι ὅτι ἦτο δύσκολον τοῦτο ἀπὸ τοῦ λοιπὸν ἠθέλησε νὰ παρακούσῃ τὸν Θεόν; Ἀπὸ ραθυμίας (ἀδιαφορίας). Ἐνῶ δηλαδὴ ἦτο κύριος ἀμφοτέρω, ἀπέκλιεν περισσότερο πρὸς αὐτὸ.

Ἐάν λοιπὸν ἀπορῆς ἀκόμη καὶ ζαλλίζσαι ἀκούων αὐτὰ, ἐγὼ δὲν θὰ σε ἐρωτήσω κατὰ δύσκολον, οὔτε πολὺπλοκον, ἀλλὰ κάποιον ἀπλοῦν καὶ σαφῆ λόγον. Ἐγίνεσθε ποτε κακός; Ἐγίνεσθε ποτε καλός; Αὐτὸ ποῦ λέγω σημαίνει ἑκκυρίαρχεσθε κάποτε εἰς τὸ πάθος σου, καὶ ἐκυριαρχεσθε πάλιν ἀπὸ τὸ πάθος; περιέπεσθε εἰς μέθην, καὶ ὑπερίσχυσε τῆς μέθης; ἀργύσησθε κάποτε, καὶ δὲν ἀργύσησθε; ¶ παρῆλθεσθε πτωχόν, καὶ δὲν παρῆλθεσθε; ἐπάρνευσθε κάποτε, καὶ ἔζησθε σοφῶνως πάλιν; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν δια αὐτὰ; εἰπέ μου, ἀπὸ ποῦ; Ἄν σὺ ἀρνήσαι νὰ μοῦ εἴπῃς, ἐγὼ θὰ σοῦ εἴπω. Διότι τὴν μίαν φορὰν μὲν ἔβειξες προθυμίαν καὶ ἐπρόσεξες τὸν ἑαυτὸν σου μετὰ ὅμως ἐκάμψης καὶ ἠδιαφόρησες. Πρὸς αὐτοὺς θεθετα ποῦ ἔχουν ἐγκαταλείψει τὸν ἑαυτὸν των, καὶ εὐρίσκονται εἰς τελείαν κακίαν, καὶ δὲν ἔχουν οὐκ αἰσθῆσιν τῆς καταστάσεώς των καὶ εἶναι πρελλοί, καὶ οὔτε θέλουν νὰ ἀκούσουν δι' ἐκείνα ποῦ ἠμποροῦν νὰ τοὺς διορθώσουν, δὲν θὰ θίξω προβλήματα ἠθικῆς φιλοσοφίας πρὸς αὐτοὺς ὅμως ποῦ εὐρίσκονται ἄλλοτε εἰς αὐτὴν τὴν κατάσταση (τῆς ἀρετῆς), ἄλλοτε δὲ εἰς ἐκείνην (τῆς κακίας) θὰ εἴπω εὐχαρίστως. Ἦποιασες κάποτε σοα δὲν σοῦ ἀνήκον; ἔπειτα δὲ ἀφοῦ ἐλόγιζες ἀπὸ εὐπλαγγυλίαν, προσέφερες εἰς τὸν ἑχόντα ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικὰ σοῦ; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν αὐτὴ ἡ μεταβολή; δὲν εἶναι φανερόν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν γνώμην καὶ τὴν διάθεσιν; Φανερόν καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὅστις δὲν θὰ παρεδέχτο τοῦτο.

Δι' αὐτὸ παρκαλῶ ἄς φροντίζωμεν νὰ ἀκολουθῶμεν τὴν ἀρετὴν, καὶ καθόλου δὲν θὰ σοῦ ἀπασχολήσουν ται-

αυτά ζητήματα. Διότι, εάν θέλωμεν, τὰ κακά εἶναι μόνον δνόματα. Μὴ ζητῆς λοιπόν, ἀπὸ ποῦ τὰ κακά, μήτε νὰ εὐρίσκειται ἐν ἀμηχανίᾳ· ἀλλ' ἀφοῦ εὗρης ὅτι προέρχονται ἀπὸ μόνης τῆς θεοπροφίας, ἀπέφυγε τὰ κακά. Καὶ ἂν κάποιος εἴπῃ, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, δεῖται τὸν ἴδιον νὰ ὀργίζεται κατὰ τοῦ δούλου. Ἐἴ νὰ φιλονικῆ μὲ τὴν γυναῖκα, νὰ ἐλέγχῃ τὸ παιδί, νὰ κατηγορῇ τοὺς ἀδικοῦντας, εἰπέ πρὸς αὐτὸν πῶς ἔλεγες λοιπόν, ὅτι τὰ κακά δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς; Ἐάν δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς διὰ ποῖον λόγον κατηγορεῖς; Εἰπέ πρὸς αὐτὸν πάλιν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου κακολογεῖς καὶ ὀβριζεῖς; Ἐάν ὄχι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου (δηλ. μὲ τὴν θέλησιν σου), ὡς μὴ ὀργίζεται κανεὶς ἐναντίον σου· εἴν δὲως ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, (τότε) ἀπὸ σὲ καὶ τὴν ἀμέλειάν σου ἐξαρτῶνται τὰ κακά. 2529 Τί λοιπόν; παραδέχεσαι ὅτι ὄντα ἔχουν μερικοὶ καλοὶ; Ἐάν δὲν ὄντηκε κανεὶς ἀγαθός, πῶς σὺ δικαιολογεῖς τὸ δνομα τοῦτο; ἀπὸ τοῦ πηγάζουν οἱ ἔπαινοί σου; Ἐάν δὲως ὄντα ἔχουν καλοὶ, φανερόν ὅτι θὰ κατηγορῶσιν τοὺς κακοὺς. Ἄλλ' εἴν κάποιος δὲν εἶναι μὲ τὴν θέλησιν του κακός, οὕτως ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, τότε θὰ εἰρηθεύσῃ οἱ καλοὶ νὰ κατηγοροῦν ἀδικῶς τοὺς κακοὺς, καὶ θὰ εἶναι ἔτσι καὶ αὐτοὶ πάλιν κακοὶ. Διότι τί θὰ εἴναιτο χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ διαβιῇ κανεὶς ψευδεῖς κατηγορίας εἰς θάρος αἰῶνος; Ἐάν δὲως παραμένουν καλοὶ ὡλονότι ἐπιτιμοῦν, καὶ αὐτὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀποδείξεις τῆς ἀγαθότητός των, καὶ εἰς τοὺς ἐντελῶς ἀνοήτους εἶναι ἀπὸ ἐδῶ φανερόν, ὅτι αὐδέποτε ὄντα ἔχουν κανεὶς κατ' ἀνάγκην κακός. 26 Ἐάν δὲ καὶ μετὰ ἅλα αὐτὰ εἴχηται, ἀπὸ ποῦ τὰ κακά; θὰ ἔλεγον, ἀπὸ ἀμέλειαν, ἀπὸ δκηνηρίαν, ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν μετὰ τῶν κακῶν, ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀρετῆς; ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται τὰ κακά, καὶ τὸ νὰ ζητοῦν μερικοὶ ἀπὸ ποῦ τὰ κακά. Κανεὶς θέσθαι ἐξ ἐκείνων ποῦ ἐπιτιμοῦν νὰ ζῶν λογικῶς καὶ σωφρόνως δὲν ἐπιζητεῖ αὐτὰ, ἀλλ' ἐκεῖνοι ποῦ ἀποταλμῶν τὰ κακά, καὶ πλέκουν ἰστούς ἀραχνῶν θέλοντες νὰ ἐπινοήσουν μὲ τὰ λόγια αὐτὰ κάποιαν ἀνωφελεῖ παρηγορίαν. Ἀλλ' ἡμεῖς ὡς ἐσοχίσωμεν (αὐτοὺς τοὺς ἰστούς) ὄχι μόνον μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα. Δὲν συμβαίνουν λοιπόν αὐτὰ ἐξ ἀνάγκης. Ἐάν συνέβαινεν ἐξ ἀνάγκης δὲν θὰ ἔλεγον· 27 Ἄλλοίμων εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, διὰ τοῦ ὅποιου ἔργεται τὸ

σκάνδαλον». Ἐλεεινολογεῖ δηλαδή μόνον ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἐκ προαιρέσεως κακοὶ. Ἐάν δὲ λέγει, «διὰ τοῦ ὅποιου» μὴ θαυμάσης. Διότι δὲν λέγει τοῦτο ἀναφερόμενος δι' αὐτοῦ εἰς κάποιον ἄλλον, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐξαρετὰ τὸ πᾶν. Τὸ «διὰ τοῦ ὅποιου» εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν σημαίνει «ἀπὸ τοῦ ὅποιου» ὅπως δεῖται λέγει· «ἀπέκτησα ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ»⁹ δὲν φανερώσει τὸ δεύτερον, ἀλλὰ τὸ πρῶτον αἴτιον. Καὶ πάλιν «διὰ τοῦ Θεοῦ δὲν γίνεται ἡ ἐρμηγεία αὐτῶν»¹⁰. Καὶ, «εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, διὰ τοῦ ὅποιου ἐκλήθητε νὰ ἔχετε κοινωνίαν μὲ τὸν Υἱὸν τοῦ»¹¹.

Διὰ τὰ μάθησ δὲ ὅτι δὲν δημιουργοῦνται τὰ σκάνδαλα κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην, ἔκουσε καὶ τὰ ἑξῆς. Διότι μετὰ τὴν ἐπιτίμησιν λέγει· «Ἐάν τὸ χέρι σου ἢ τὸ πόδι σου σὲ σκανδαλίζει, 28 κόψε τα καὶ ρίξε τα μακριὰ. Εἶναι καλλίτερα διὰ σὲ νὰ εἰσελθῆς εἰς τὴν ζωὴν κουλός ἢ κουτσός, παρά νὰ ριφῆς εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ μὲ δύο χέρια ἢ δύο πόδια. Καὶ εἴν τὸ δεξιόν σου μάτι σὲ σκανδαλίζει, 29 θύλαε το καὶ ρίψε το μακριὰ ἀπὸ σὲ. Εἶναι καλλίτερον διὰ σὲ νὰ εἰσελθῆς εἰς τὴν ζωὴν μονόφθαλμος παρά μὲ δύο μάτια νὰ ριφῆς εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός»¹¹ δὲν λέγει αὐτὰ περὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος, μὴ γένουτο· ἀλλὰ περὶ τῶν φίλων, περὶ τῶν συγγενῶν, οἱ ὅποιοι μᾶς εἶναι ἀναγκαῖοι ὡς ἄλλα μέλη τοῦ σώματός μας. Τοῦτο εἶπε καὶ προηγουμένως, τὸ λέγει καὶ τώρα. Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσο θαυραῖον, ὅσον ἡ κακὴ καὶ ἐπιζήμιος συναναστροφὴ. 30 Διότι ὅσα δὲν δύνανται νὰ ἐπιτύχῃ ἢ ἀνάγκη, δύνανται νὰ ἐπιτύχῃ πολλῶς ἢ φίλια καὶ πρὸς θλάσθην καὶ πρὸς ὠφέλειαν. Δι' αὐτὸ μᾶς διατάζει ἐντόνως νὰ ἀποκόπτεμεν αὐτοὺς ποῦ μᾶς θλάττουν, ὅπου αὐτῶν αὐτοὺς ποῦ δημιουργοῦν τὰ σκάνδαλα. 31 Εἶδες πῶς ἀπεσῶθες τὴν μέλλουσαν νὰ προκύψῃ θλάσθην ἐκ τῶν σκανδάλων; Μὲ τὸ νὰ προείπῃ, ὅτι ὅσοι δὴποτε θὰ συμβοῦν, μὲ τὸ νὰ δειῖν, ὅτι εἶναι μεγάλα αἰ συμφοραὶ, ὅστε κανεὶς νὰ μὴ εὕρουν δκηνηρὸν καὶ ἀδία-

9. 1^ο π. 47.9. 1^ο π. 48.

10. Α' Κορ. 1, 9.

11. Ματθ. 18, 8-9.

φορον, ἀλλὰ νὰ περιμένουν αὐτὰ διασωθῆναι καὶ ἀγγελοὶ (διότι δὲν θὰ ἔλεγεν ἀκόπως, «ἀλλοίμονον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὰ σκάνδαλα»· ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ ἐξ αὐτῶν θλάση)· μετὰ τὸ νὰ ἐλευσιολογήσῃ δὲ ἐντονώτερον πάλιν ἐκείνον ποῦ τὰ δημιουργεῖ. Διότι τὸ νὰ εἶπῃ, «πλὴν ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον», τοῦτο φανερώσει μεγάλην τιμωρίαν ὅχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν προσθήκην τοῦ παραδείγματος ἠύξησε τὸν φόβον.

Ἐπειτα δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὰ, ἀλλ' ὁποδεικνύει καὶ τὸν δρόμον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ διέφευγε καιεὶς τὰ σκάνδαλα. **13** Ποῖος εἶναι αὐτός; Τοὺς κακοὺς, λέγει, καὶ ἐν ἀκρίβει εἶναι στενοὶ σου φίλοι, κόψε τους ἀπὸ τὴν φιλικὴν σου συνασπασίην· καὶ κάμει συλλογισμόν μὴ ἐπιδεχόμενον ἀντιρρήσεις. Ἄν δηλαδὴ παραμένουν ὡς φίλοι σοῦ, οὐτε θὰ κερδίσης αὐτούς, καὶ ἐπὶ πλέον θὰ χάσης τὸν ἑαυτὸν σου. Ἄν ὅμως τοὺς ἀποκόψῃς, θὰ κερδίσης τοὺς ἀγαθιστοὺς τὴν σκηρίαν σου. Ἐπομένως ἐάν σὲ θλάτῃ ἡ φίλια κάποιου, ξεχωρίζε τον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι ἐάν ἀκροτηριάζωμεν πολλάκις τὰ ἰδικὰ μας μέλη, ὅταν αὐτὰ καὶ πάσχουν ἀνάτοι ἀσθένειαν καὶ προξενούν θλάσῃν καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ κάνωμεν τοῦτο προκειμένου περὶ τῶν φίλων. Ἐάν δὲ τὰ κακὰ ἦσαν ἐκ φύσεως, ἦτο περιττὴ ἢ αὐτὴ ἡ συμβουλή καὶ νοουθεσία, περιττὴ ἢ προφύλαξις διὰ τῶν προαναφερθέντων «· ἐάν ὅμως δὲν ἦτο περιττὴ, ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι περιττὴ, φανερόν ἐστι ἡ κακία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προαίρεσιν.

Ἐπειτα νὰ μὴ περιφρονῆτε οὐτε ἓνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτούς. Διότι σὰς λέγω, ὅτι οἱ ἀγγελοὶ τῶν θλέπουν πάντοτε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς»¹². Δὲν ἀποκαλεῖ μικροὺς τοὺς πραγματικῶς μικροὺς, ἀλλὰ τοὺς νομιζόμενους ἐκ μέρους τῶν πολλῶν, τοὺς πτωχοὺς, τοὺς περιφρονημένους, τοὺς ἀγνώστους (διότι πῶς θὰ ἦτο μικρὸς ὁ ἀντάξιος ἄλλου τοῦ κόσμου; πῶς θὰ ἦτο μικρὸς ὁ ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θε-

12. Ματθ. 18, 10.

όν;) ἀλλ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἀντιλήψιν τῶν πολλῶν θεωροῦνται μικροί. Καὶ δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς πολλοὺς ἄνθρωπους ἀλλὰ καὶ περὶ ἐνός, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀποτρέπει πάλιν τὴν θλάσῃν ἐκ τῶν πολλῶν σκανδάλων. **14** Ὅπως δὲ τὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς κακοὺς, ἔτσι καὶ τὸ νὰ σωθῶμεθα τοὺς κακοὺς προσεγγεῖ μεγίστην ὠφέλειαν, καὶ ἐκείνους ποῦ προσεγγεῖ ἀσφαλίζεται κατὰ δύο τρόπους· πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι ἀποκόπτει τὰς φίλους ἐκείνων ποῦ σκανδαλίζουν δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ ὅτι βοηθεῖ καὶ σέβεται τοὺς ἀγίους αὐτούς. Ἐπειτα καὶ ἐξ ἄλλης πλευρᾶς κάμει αὐτοὺς ἀξιολογήστους λέγων «διότι οἱ ἀγγελοὶ τῶν θλέπουν πάντοτε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Ἀπὸ ἐδῶ εἶναι φανερόν, ὅτι οἱ ἄγιοι ἔχουν (προστασία) ἀγγέλους, ἢ καὶ ἴδιοι. Καθ' ὅσον ὁ ἀπόστολος λέγει προκειμένου περὶ τῆς γυναίκας, ὅτι **15** «διὰ τοῦτο ὠφέλει νὰ ἔχη κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἀπὸ ἐντροπὴν πρὸς τοὺς ἀγγέλους»¹³· καὶ ὁ Μωϋσῆς «ἔστησε τὰ ὄρια τῶν ἑθνῶν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ»¹⁴. Ἐδῶ δὲ δὲν ὁμιλεῖ μόνον περὶ ἀγγέλων, ἀλλὰ περὶ ὑπερεχόντων ἀγγέλων. Ὅταν δὲ λέγῃ, «τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου», δὲν λέγει τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ἀπεριόριστον θάρρος τῶν ἀγγέλων (ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ) καὶ τὴν μεγάλην τιμὴν αὐτῶν.

Ἐπειτα ἦλθε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ σώσῃ τὸν χαμένον (μακρὰν τοῦ Θεοῦ) ἄνθρωπον»¹⁵. Καὶ τοὺς παρουσιάζει πάλιν ἄλλον συλλογισμόν μεγαλυτέρας σημασίας ἀπὸ τὸν πρῶτον **16** καὶ τὸν συνδέει μετὰ κάποιαν παραβολήν, διὰ τῆς ὁποίας φανερώσει ὅτι αὐτὰ εἶναι καὶ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, «Τί νομίζετε, λέγει, ἐάν ἓνας ἄνθρωπος ἔχη ἑκατὸν πρόβατα καὶ χαθῇ ἓν ἀπὸ αὐτὰ, δὲν θὰ ἀφήσῃ τὰ ἐνεήκοντα ἐνείνα ἑπάνω εἰς τὰ θουὰ καὶ θὰ τρέξῃ νὰ ἀναζητήσῃ τὸ χαμένον; Καὶ ἐάν συμῆναι νὰ τὸ εἴρῃ χαίρει δι' αὐτὸ περισσότερο παρὰ διὰ τὰ ἐνεήκοντα ἐνείνα, ποῦ δὲν ἔχουν χαθῇ. Ἐτσι δὲν εἶναι θέλημα τοῦ Πατρὸς σας, νὰ χαθῇ ἓνας ἀπὸ τοὺς

13. Α' Κορ. 11, 10.

14. Δευτ. 32, 8.

15. Ματθ. 18, 11.

μικρούς αυτούς»¹⁶. Βλέπεις διά πόσον μᾶς ἐδηγᾷ εἰς τὴν φροντίδα τῶν ταπεινῶν ἀδελφῶν; **Β** Μὴν αἰμῆς λαοπόν, ἐκεῖνος εἶναι χαλκοουργός, ὑποδηματοποιός, εἶναι γεωργός, εἶναι ἀνόητος, καὶ τὸν περιφρονήσης. Καὶ διὰ νὰ μὴ πάθῃς αὐτό, πρόσεξε διὰ πόσον σὲ πείθει νὰ εἶσαι μετριοφρων, καὶ σὲ παραινεῖ εἰς τὴν φροντίδα αὐτῶν. Ἐστῆσε πα δὲ (εἰς τὸ μέσον), καὶ λέγει· «νὰ γίνετε ὡσάν τὰ παιδιὰ»· καὶ, «ἐκεῖνος ποῦ θὰ δεχθῆ ἕνα παιδί ὡσάν αὐτό, ἐμὲ δεχεται»· καὶ, «ἐκεῖνος ποῦ θὰ σκανδαλίσῃ, θὰ ὑποστῆ φοβέρα». Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ παράδειγμα μὲ τὴν μιλόπετραν, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ «ἀλλοίμωνον», καὶ διέταξε νὰ ἀποκόπτομεν αὐτούς, κ' ἂν σκόμη εἶναι χρήσιμοι δι' ἡμᾶς ὡς ἄλλαι χεῖρες καὶ ὀφθαλμοί. **Γ** Καὶ ἀπὸ τοῦς προστάτας τῶν ἀγγέλους καθιστᾷ πάλιν ἀξιοσεβάστους αὐτούς τοῦτους τοῦς ταπεινοῦς ἀδελφοῦς· καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιόν του θέλημα καὶ πάθος (διότι θταν λέγει, Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ σώσῃ τὸν χαμῖνον ἀνθρώπον, ὑποδηλῶναι καὶ τὸν Σαυρῶν, ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ· «Διὰ τὸν ὅποιον ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς»¹⁷), καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅτι δὲν ἐπιθυμῆι τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν· καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὅτι ὁ ποιμὴν ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ ὅσα ἔχουν σωθῆ ζητεῖ τὸ χαμῖνον, καὶ θταν τὸ εὖρη εὐχαριστεῖται τὰ μέγιστα διὰ τὴν εὕρεσιν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ.

Ἐάν λοιπὸν ὁ Θεὸς χαίρεται τόσοσιν δι' ἕν μικρὸν πρόβατον ἀνευρεθῆν, πῶς σὺ περιφρονεῖς αὐτούς ποῦ τυγχάνουν παρὰ τοῦ Θεοῦ τόσης προσοχῆς καὶ φροντίδος. **Δ** Ἐνὼ ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃς καὶ τὴν ἴδιαν σου ψυχὴν χάριν ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων; Ἄλλ' εἶναι ἀσημαντός καὶ ἀνάξιος λόγου; Δι' αὐτό λοιπὸν κατ' ἐξοχὴν πρέπει νὰ κάνωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ διασωσῶμεν αὐτόν. Καθ' ὅσον καὶ ὁ ἴδιος ἀφοῦ ἀφησε τὰ ἐνεηκόντα ἐννεά, ἦλθε πρὸς ἐκεῖνον, καὶ δὲν ἠμῶρεσε ἡ σωτηρία τόσοσιν παλλῶν νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἑνός. Ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει, ὅτι τὸ ἔφερε καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων¹⁸ καὶ «γίνεται μεγα-

16. Ματθ. 18, 12-14.

17. Ρωμ. 14, 15.

18. Λοκκ. 15, 6, 7.

λυτέρα χαρὰ δι' ἕνα ἁμαρτωλῶν ποῦ μετανοεῖ παρὰ διὰ ἐνεηκόντα ἐννεά δικαίους». Μὲ τὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ δὲ τὰ σεσωσμένα χάριν αὐτοῦ, καὶ μὲ τὸ νὰ χαρῆ περισσότερο διὰ τὴν σωτηρίαν του, ἀπέδειξε τὴν μεγάλην περὶ αὐτοῦ φροντίδα. Ἄς μὴ παραμελῶμεν λοιπὸν τὰς ψυχὰς καὶ τῶν μικρῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. Καθ' ὅσον ὅλα αὐτὰ ἐλέγχθησιν δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν. **Ε** Διὰ μὲν τῆς ἀπειλῆς ὅτι οὐδὼλος θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκεῖνος ποῦ δὲν θὰ γίνῃ ὡσάν τὸ παιδί, καὶ διὰ τῆς ὑπενθυμῆσεως τῆς μιλόπετρας, κατέστειλε τὴν ὑπεροψίαν τῶν ἀλαζόνων· διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσοσιν ἐναντίον εἰς τὴν ἀγάπην, ὅπως ἡ ὑπερηφάνεια· μὲ τὸ νὸ εἶπη δὲ, «εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα» μᾶς κατέστησε ἀγρόπνους· μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ δὲ, «ἀλλοίμωνον (εἰς τὸν ἀνθρώπον) διὰ τοῦ ὁποῖου ἔργεται τὸ σκάνδαλον», προητοίμασε κάθε ἕνα νὰ φροντίξῃ μὴ τυχόν δι' αὐτοῦ ἔργεται τὸ σκάνδαλον (γίνεται ὁ ἴδιος πρόξενος σκανδαλίων). **ΣΤ** Καὶ μὲ τὸ νὰ διατάξῃ μὲν νὰ ἀποκόπτομεν τοὺς σκανδαλίζοντας, ἔκαμε ἐσκόλον τὴν σωτηρίαν· μὲ τὸ νὰ διατάξῃ δὲ νὰ μὴ περιφρονῶμεν αὐτούς (τοὺς μικροὺς καὶ εὐτελεῖς), καὶ ὅχι μὲ τὸ νὰ διατάξῃ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐντόνωσεν (διότι λέγει, «προσέχετε μὴ τυχόν περιφρονήσετε ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτούς»). Καὶ μὲ τὸ νὰ εἶπη, ὅτι «οἱ ἄγγελοι τῶν ἁελοῦν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου», καὶ, «διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ», καὶ, ὅτι «τοῦτο θέλει ὁ Πατὴρ μου», ἔκαμε περισσότερο προσεκτικὸς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἀφείλουν νὰ φροντίξουν αὐτούς. Βλέπεις μὲ πόσον τείχος τοὺς περιφούρησε, καὶ πόσον φροντίζει διὰ τοὺς καταφρονουμένους καὶ κινδυνεύοντας, **Ζ** καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπειλῇ ἀνυπόφορα κακὰ δι' ἐκεῖνους ποῦ γίνονται εἰς αὐτούς πρόσκομμα, καὶ μὲ τὸ νὰ ὑπόσχηται μεγάλα ἀγαθὰ εἰς αὐτούς ποῦ τοὺς προσέχουν καὶ τοὺς φροντίζουν, φέρων ὡς παράδειγμα τὸν Ἰδιὸν τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν Πατέρα;

Τὸν Κύριον ὡς μνησθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τίποτε ὡς μὴ παραλείπωμεν ἐξ ἐκείνων ποῦ φαίνονται ταπεινά καὶ κοπιώδη χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν μας; Ἄλλ' ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπηρετήσωμεν κάποιον, καὶ ἂν εἶναι μικρός, καὶ ἂν εἶναι ἀσημαντός αὐτός πρὸς τὸν ὅποιον προσφέρεται ἡ βοήθειά μας, καὶ ἂν εἶναι κάποιος δύσκολος

λον πράγμα, και αν πρέπει να διασχίζωμεν ὄρη και κρημούς, δια ἄς είναι ὑποφερτά διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ. Διότι τόσοι ἀξιοπρόσεκτον πράγμα είναι ἡ ψυχὴ εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ μὴ λυπηθῆ ἀκόμη και τὸν Υἱόν Του (πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς).

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, μόλις ἀρχίζει νὰ ξημερώνη, ἐξερχόμενοι ἀμέσως τῆς οἰκίας μας, **¶** ἄς ἔχωμεν τοῦτον τὸν ἕνα σκοπὸν και πρὸ πάντων τὴν προθυμίαν αὐτὴν, τὸ νὰ σώσωμεν ἐκεῖνον ποῦ κινδυνεύει. Δὲν ἐννοῶ ἀπὸ αὐτὸν μόνον τὸν φυσικὸν κίνδυνον διότι αὐτὸς δὲν είναι (πραγματικὸς) κίνδυνος· ἀλλὰ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ψυχῆς, ποῦ ἐπισυμβαίνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν διάβολον. Καθ' ὅσον και ὁ ἔμπορος διασχίζει τὸ πέλαγος, ὥστε νὰ ἀξήρη τὴν περιουσίαν του· και ὁ χειροτέχνης κάμνει τὰ πάντα διὰ νὰ πληθύνῃ τὰ ὑπάρχοντά του. Και ἡμεῖς λοιπὸν ἄς μὴ ἀρκουμέθα μόνον εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἰδικὴν μας, διότι ἐλάττωμεν και αὐτὴν (κατ' αὐτὸν τρόπον). Καθ' ὅσον εἰς τὸν πόλεμον και τὴν παράταξιν τῆς μάχης ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος ποῦ ἀποβλέπει πρὸς αὐτὸ μόνον, κατὰ ποῖον τρόπον θὰ διασώσῃ τὸν ἑαυτὸν του λιποτακτῶν, **¶** καταστρέφει μαζί με τὸν ἑαυτὸν του και τοὺς ἄλλους· ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν και ὁ γενναῖος και ὑπερ τῶν ἄλλων ἀγωνιζόμενος, μαζί με τοὺς ἄλλους διασώζει και τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐπειδὴ λοιπὸν και ἡ χριστιανικὴ μας ζωὴ είναι πόλεμος, και ὁ φοβερώτατος ἀπὸ ὅλους τοὺς πολέμους, και παρτάξις και μάχη, ὅπως ὁ βασιλεὺς μας διέταξεν, ἔτσι ἄς παρατασσώμεθα εἰς τὴν πολεμικὴν γραμμὴν, ἔτοιμοι πρὸς σφαγὰς και φόνους και αἱμάτια, ἀποδελόμενοι πρὸς τὴν σωτηρίαν ὄλων, παρορμῶντες τοὺς ἰσταμένους συστρατιῶτας, ἐγείροντες τοὺς ἐδριακομένους κατὰ γῆς. **¶** Καθ' ὅσον πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς μας εἰς αὐτὴν τὴν μάχην ἐδρισκοῦνται κατὰ πληγωμένοι, περιουόμενοι μετὰ τὸ αἷμα και κανεὶς δὲν τοὺς παρέχει χεῖρα βοηθείας, οὔτε κάποιος ἀπὸ τὸ πλῆθος, οὔτε ἱερεὺς, οὔτε ἄλλος κανεὶς, οὔτε συμπολεμιστὴς, οὔτε φίλος, οὔτε ἀδελφός· ἀλλὰ κάθε ἕνας φροντίζει διὰ τὰ ἰδικά του. Δι' αὐτὸ ἀκρατηριάζωμεν και τὰ ἰδικά μας. Διότι ἡ πῶ μεγγάλῃ παραρησία και προκοπὴ εἶναι τὸ νὰ μὴ φροντίζωμεν διὰ τὰ ἰδικά μας. **¶** Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἰμεθα ἀσθε-

νικοι και ἐδωλοκλήτοι και εἰς τοὺς ἀνθρώπους και εἰς τὸν διάβολον, ὅ,τι ἐπιζητούμεν τὸ ἀντίθετον τούτου, και δὲν ἀντιμετωπίζωμεν ὄλοι ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἔχθρον, οὔτε ἀποτελούμεν φραγμὸν κατὰ τοῦ ἔχθρου συνδεόμενοι ὄλοι διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ἀλλ' ἐπιζητούμεν ἄλλας ἀφορμὰς φιλικοῦ δεσμοῦ μετὰς ἡμῶν, ὄλοι μὲν ἀπὸ τὴν συγγενείαν, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν συνουσιαστροφὴν, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν γειτονικὴν κατοικίαν· και εἰμεθα ἄλλοι ἀπὸ κάθε τι ἄλλο φίλοι, παρὰ ἀπὸ εὐσέθειαν, ἐνῶ ἔπρεπε μόνον εἰς αὐτῆς νὰ συνδεώμεθα φιλικῶς τῶρα ὅμως συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, γινόμεθα ἐνίοτε φίλοι με τοὺς Ἰουδαίους και τοὺς εἰδωλολάττρας, παρὰ μετὰ τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας (και ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ).

Ναί, λέγει· διότι ὁ μὲν ἕνας είναι κοκοῦθος, ὁ δὲ ἄλλος ἐνάρετος και σώφρων. **¶** Τί λέγεις; Κοκοῦθος ἀποκαλεῖς τὸν ἀδελφὸν σου ποῦ διατάσσεται νὰ μὴ λέγῃς οὔτε ρακά¹⁹; και δὲν ἐντρέπεται, δὲν κοκκινίζει διασύρων τὸν ἀδελφόν, τὸ ἰδικόν σου μέλος, αὐτὸν ποῦ ὅπως σὺ ἐγγενήθη μετὰς αὐτῶν ὄβινος, ποῦ συμμετέσχεν εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν; Ἄλλ' ἐάν μὲν ἔχῃς κάποιον ἀδελφόν κατὰ σάρκα, και ἂν πραγματοποιῇ ἀναριθμητὰ κακά, φροντίζεις νὰ τὸν περιμαζεύῃς και νομίζεις ὡς ἰδικὸν σου ἐντροπὴν τὸν ἐξευτελισμὸν ἐκείνου· τὸν πνευματικὸν ὅμως ἀδελφόν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃς συκοφαντίας, σὺ και μετὰ μωρίας κατηγορίας τὸν περιβάλλεις; Βέβαια, λέγει, είναι κοκοῦθος και δυσκόλος μεταβάλλεται. **¶** Δι' αὐτὸ λοιπὸν νὰ γίνῃς φίλος, διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν κακίαν, διὰ νὰ τὸν μεταβάλλῃς, διὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ δὲν πείθεται, λέγει, οὔτε ἀνέχεται συμβουλὴν. Ἀπὸ ποῦ τὸ γνωρίζεις; μήπως τὸν συνεβούλευες και προσεπάθηες νὰ τὸν διορθώσῃς; Συνεβούλευσα, λέγει, πολλὰς φορές. Πόσας φορές; Πολλάκις και διὰ πρώτην και διὰ δευτέραν φοράν. Πῶ, πῶ αὐτὸ είναι τὸ πολλάκις; Διότι ἐάν ἔκαμνες τοῦτο συνεχῶς, (και πάλιν) δὲν ἔπρεπε νὰ κου-

¹⁹ Τὸ ρακά, λέγει ἁρραβιά, σημαίνει τράπεζα, οὐδέναιον. Κατὰ τὴν ἑραστήριαν εἶναι ἡ μεγάλη ὄβριος εἰμα, τὸ παρ' αὐτῶν γινόμενον εἶμα σι.

ραστής και να αποκάμης. Δέν βλέπεις πῶς ὁ Θεός μάς συμβουλεύει συνεχῶς, διά τῶν Προφητῶν, διά τῶν ἀποστόλων, διά τῶν Εὐαγγελιστῶν; Τί λοιπόν; καταρῶσαμεν τά πάντα καί ἐπέστημεν εἰς ἄλκα; Καθόλου. **10** Μήπως λοιπόν ἔπαυσε νά μάς συμβουλεύῃ; μήπως ἐσιώπησεν; Δέν λέγει καθημερινῶς, «Δέν ἠμπορεῖτε νά υπηρετήτε τόν Θεόν καί τόν μαμωνά»²⁰ καί αὐξάνεται εἰς πολλούς ἡ περιουσία τῶν χρημάτων καί τὸ τυραννικόν αὐτὸ πάθος; Δέν φωνάζει καθημερινῶς, «συγχαρήσατε καί θά σᾶς συγχαρεθῇ»²¹, καί ἡμεῖς ἐξαγοριούμεθα περισσότερον; Δέν συμβουλεύει συνεχῶς νά κυριαρχώμεν ἐπί τῶν ἐπιθυμιῶν μας καί νά εἴμεθα ἀνώτεροι τῆς ἀμαρτωλοῦ ἡδονῆς, πολλοί δέ κυλῶνται εἰς αὐτήν χειρότερον καί ἀπό τοὺς χοίρους; Ἄλλ' ὅμως δέν παύει νά συμβουλεύῃ. Διατί λοιπόν δέν συλλογιζόμεθα αὐτά καί δέν λέγομεν, ὅτι καί πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός ὁμιλεῖ καί δέν παύει νά κάμνῃ τοῦτο, **11** ἄν καί εἰς πολλά ἡμεῖς παρακούομεν; Δι' αὐτὸ ἔλεγε, ὅτι εἶναι «ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι»²². Διότι ἐάν δέν ἀρκεῖ διά τὴν σωτηρίαν μας ἡ προσωπικὴ μας ἀρετὴ, ἀλλὰ πρέπει νά ἀπέλωμεν ἀπὸ ἐδῶ ἔχοντες σώσει καί ἄλλους; τί θά πάθωμεν, ἔταν μήτε τοὺς ἑαυτοὺς μας, μήτε ἄλλους διασώζωμεν; ἀπὸ ποῦ θά ἔχωμεν λοιπὸν ἐλπίδα σωτηρίας;

608 Ἀλλὰ πρὸς τί νά ἐλέγχω δι' αὐτά, ἔταν ἡμεῖς οὔτε δι' αὐτοὺς ποὺ κατοικοῦν μαζί μας δέν κάμνωμεν κάποιον λόγον, ἐπλ. διά τὴν γυναῖκα, διά τὰ παιδιὰ καί τοὺς ὑπηρέτας, ἀλλὰ φροντίζωμεν ἄλλα ἀντὶ ἄλλων, ὅπως ἀκριβῶς οἱ μέθυσοι, κατὰ ποῖον τρόπον δηλαδὴ οἱ μὲν ὑπηρετοὶ θά ἐγίνοντο περισσότεροι καί θά μάς ὑπηρετοῦν με πάσαν προθυμίαν, τὰ δὲ παιδιὰ πῶς θά ἐκληρονομήσουν ἀπὸ ἡμᾶς μεγάλην περιουσίαν, ἡ δὲ γυναῖκα πῶς θά εἴχῃ χρυσᾶ κοσμήματα καί ἐνδύματα πολυτελῆ καί ἀγαθὰ, καί οὐδὲως φροντίζωμεν διά τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀλλὰ διά τὰ ἴδικά μας; Πράγματι οὔτε διά τὴν γυναῖκα φροντίζωμεν ἢ προνοοῦμεν, ἀλλὰ διά τὰ πράγμα-

20. Λοκκ. 16,13.
21. Ματθ. 6,14.
22. Λοκκ. 13,30.

τα τῆς γυναίκης οὔτε διά τὸ παιδί, ἀλλὰ διά τὰ πράγματα τοῦ παιδιοῦ. Καί κάμνωμεν τὸ ἴδιον πρᾶγμα ὅπως ἐκεῖνος ποῦ, ἄν καί ἔβλεπε τὴν οἰκίαν εἰς κακὴν κατάστασιν, **12** καί νά κλῖνον οἱ τοῖχοι, ἀφοῦ παρημέλει τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῶν, ἤθελε κατασκευάζει ἔξω δι' αὐτὴν περιβάλους μεγάλους ἢ, ἄν καί τὸ σῶμα ἦτο ἀσθενές, νά μὴ ἐφρόντιζε μὲν δι' αὐτὸ, νά ὄφαινε δὲ χάριν αὐτοῦ ἐνδύματα χρυσᾶ, ἢ εὐρισκομένης τῆς οἰκοδομοποιῆς εἰς κακὴν καί ἀθλίαν κατάστασιν, νά ἐφρόντιζε διά τὰς ὑπηρέτριας καί τὸν ἐργασιόν καί τὰ οἰκονομικὰ ἀκροῦ καί τὰ ἄλλα, ἀφοῦ ἄφηκε ἐκεῖνην ἐγκαταλελειμμένην καί κρουαζούσαν.

Τοῦτο λοιπὸν γίνεται καί τώρα καί ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας εὐρίσκεται εἰς κακὴν καί ἀθλίαν κατάστασιν, καί κυριεύεται ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καί ὀβριζέται, καί ἔχει ἀτόπους ἐπιθυμίας, καί ὑπερηφανεύεται καί ἐπαναστατεῖ καί σφύρει κατὰ γῆς καί σπαράσσεται ἀπὸ τόσα θηρία, ἀφοῦ ἠδιαφορήσαμεν ὡς πρὸς τὸ νά τῆς ἐκδιώξωμεν τὰ πόθη, **13** ἡμεῖς φροντίζωμεν διά τὰς οἰκίας καί τοὺς ὑπηρέτας. Καί ἐάν μὲν ἀρκοῦδα διέφρουγε κρυφίως, ἀποφράσσομεν τὰς οἰκίας καί τρέχομεν εἰς τοὺς στενοὺς δρόμους, διά νά μὴ περιπέσομεν εἰς τὸ θηρίον· τώρα δὲ μὲς ἐνῶ εἴναι θηρίον, ἀλλὰ πολλοὶ τοιοῦτοι λογισμοὶ σπαράττου τὴν ψυχὴν μας, οὔτε κἂν αἰσθανόμεθα. Καί διά μὲν τὴν πόλιν λαμβάνομεν τόσην πρόνοιαν, ὥστε νά κατακλείωμεν τὰ θηρία εἰς ἐρημικὸν τόπον καί εἰς θηριοτροφεία καί οὔτε πλησίον τοῦ θουλευτηρίου τῆς πόλεως, οὔτε πλησίον τῶν δικαστηρίων, οὔτε πλησίον τῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ τὰ περιοριζόμεν κάπου μακρὰν καί εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν· διά δὲ τὴν ψυχὴν, ὅπου τὸ θουλευτηρίον, **14** ὅπου τὰ ἀνάκτορα, ὅπου τὰ δικαστήρια, ἀνέρχονται μετ' ἀνάσεως τὰ θηρία καί μέχρις αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, τοῦ νοῦ, κρουαζίζοντα καί θορυβοῦντα. Διὰ τοῦτο ἄλλα γίνονται ἄνω κάτω καί ἄλλα εἶναι πλήρη παραγωγῆς, τὰ ἐντός, τὰ ἔξω, καί εἰς τίποτε δέν διαφέρωμεν κάθε ἓνας ἀπὸ ἡμᾶς ἀπὸ πόλιν ταρασσομένην ἀπὸ ἐπιβρομῆν βαρβάρων καί γίνεται τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅπως, ἐπιτιθεμένου ὁρκοκίτου εἰς φωλεὰν πτηνῶν, θά ἐπέταν τὰ πτηνὰ τουρίζοντα, φοβοόμενα καί γεμάτα ἀ-

πὸ ταραχὴν, μὴ γνωρίζοντα πῶς νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν.

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, ἄς φρονεῦσῶμεν τὸν δράκοντα, ἄς ἐγκλωβίσῶμεν τὰ θηρία. **12** ἄς τὰ πνέζωμεν, ἄς τὰ κατασφάξωμεν, καὶ ἄς παραδῶσωμεν αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς εἰς τὴν μάκαιραν τοῦ πνεύματος, διὰ νὰ μὴ χρησιμοποιῆ καὶ δι' ἡμᾶς ὁ προφήτης τοιαύτας ἀπειλὰς, ὅποιας καὶ πρὸς τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι «ἀγριοὶ ὄνοι θὰ χοροπηδοῦν ἐκεῖ καὶ ἀκανθόχοροι καὶ δράκοντες». Διότι ὅπαρουν καὶ ἄνθρωποι χειρότεροι τῶν ἀγρίων ὄνων, **13** ὡς ἀνὰ ἀκριθῶς νὰ ζῶν εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ λακτίζουν καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς νεότητός μας ἔχει τὸν χαρακτήρα αὐτῶν. Καθ' ὅσον ἔχοντες ἀγρίας διαθέσεις, εἶσι πηδοῦν, εἶσι λακτίζουν, περιερχόμενοι ἀχαλίνωτοι δι' οὐδὲν χρησίμου ἐνδιαφερόμενοι. Αἴτιοι δὲ εἶναι οἱ γονεῖς, οἱ ὅποιοι τοὺς μὲν ἵπποδασιαστὰς ἀναγκάζουν νὰ ἐκγυμνάζουν τοὺς ἵππους τῶν μὲ κάθε φροντίδα, καὶ δὲν ἀφήνουν νὰ περάσῃ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἢ ἡλικία τοῦ ἵππου ἀτιθάσματος, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς θέτουν χαλινὸν καὶ δία τὰ ἄλλα τοὺς δὲ νέους τῶν παραστέλπου ἐπὶ πολὺ νὰ περιέρχωνται ἀχαλίνωτοι καὶ ἔρημοι σφροσύνης, νὰ ἀτιμάζονται μὲ τὰς πορνείας καὶ τοὺς κύβους (ζάρια) καὶ τὰς (διασκεδάσεις) εἰς τὰ παράνομα θέατρα. **14** ἐνθ' ἔπρεπε πρὸ τῆς πορνείας νὰ τὸν νυμφεύσουν, μὲ γυναῖκα σώφρονα καὶ πάρα πολὺ συνετήν διότι αὐτὴ θὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἄνδρα καὶ ἀπὸ τὴν ἐφάρμαρτον τέμνιν, καὶ θὰ γίνῃ β.τι καὶ ὁ χαλινὸς εἰς τὸν ἵππον. Διότι δὲν προέρχονται ἀπὸ κάποιου ἄλλοῦ αἰ πορνείαι καὶ αἰ μοιγείαι, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι οἱ νέοι ἐλεύθεροι. Ἄν ἐξη γυναῖκα συνετήν, καὶ διὰ τὴν οἰκίαν θὰ φροντίσῃ, καὶ διὰ τὴν καλὴν φήμην καὶ διὰ τὴν ὑπόληψιν. Ἄλλὰ νέος εἶναι, λέγει. Καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω. Ἐάν τις ὁ Ἰσαὰκ ἐνυμφεθῆ εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν, διάγων ἐν παρθενίᾳ καθ' ὅλην τὴν προηγουμένην ἡλικίαν, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ ἀσκοῖν τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆν οἱ χριστιανοὶ νέοι ἔχοντες ὡς βοηθὸν τὴν θεῖαν χάριν. **15** Ἄλλὰ τί νὰ κάμω; Δὲν ἀνέχεσθε νὰ φροντίζετε διὰ τὴν σφροσύνην τῶν, ἀλλὰ τοὺς παραπέτετε νὰ ἀτιμάζονται καὶ νὰ μολύνονται καὶ νὰ γίνονται μιᾶροὶ καὶ ἀξιοκατάκριτοι, μὴ γνωρίζοντες ὅτι

τὸ κέρδος τοῦ γάμου εἶναι τὸ νὰ διατηρῶν τὸ σῶμα καθαρὸν ἂν δὲν ὑπάρχῃ τοῦτο, οὐδὲν τὸ σφέλος τοῦ γάμου. Σεῖς δὲ μὲν κάνετε τὸ ἀντίθετον ὅταν γεμίσῶν ἀπὸ ἀναριθμήτους κηλίδας, τότε τοὺς ὀδηγεῖτε εἰς γάμον, ἀσκόπως καὶ ματαίως. Ἄλλὰ πρέπει νὰ ἀναμεινῶμεν, λέγει, διὰ νὰ προκύψῃ, διὰ νὰ ἀναδειχθῇ εἰς τὰ πολιτικά ἀξιώματα. Διὰ τὴν ψυχὴν δὲ μὲν οὐδὲν εἰδικῶς φέρεσθε, ἀλλὰ παραστέτετε αὐτὴν νὰ εὐρίσκειται κάτω ἡθικῶς νεκρά. Δι' αὐτὸ δία εἶναι πλήρη συγχύσεως καὶ ταραχῆς καὶ ἀταξίας, διότι (ἢ φροντίς διὰ τὴν ψυχὴν) θεωρεῖται ὡς κατὰ τὸ πάρεργον, διότι τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἔχον παραμεληθῆ, τὰ δὲ ἀνάξια λόγου τυγχάνουσι μεγάλῃς φροντίδος. **16** Δὲν γνωρίζεις ὅτι τίποτε δὲν χαροποιεῖ τὸ παιδί τόσο, ὅσον τὸ νὰ φυλάξῃς καθαρὸν ἀπὸ πορνικῆν ἀκαθαρσίαν; Διότι τίποτε δὲν εἶναι ἴσον πρὸς τὴν ψυχὴν. «Τί ἔχει νὰ ὠφεληθῆ ὁ ἄνθρωπος, λέγει, ἐάν κερθῆσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημιωθῆ δὲ τὴν ψυχὴν του»²¹. Ἄλλὰ θέθαια δία τὰ ἀνέτραψε ὁ ἔρωσ τῶν χρημάτων καὶ τὰ ἐνίκησε, καὶ ἀπεμάκρυνε τὸν ὄρθον φῶθον τοῦ Θεοῦ, ἐκπορθήσας τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἔτσι, ὡς ἂν κάποιοι τύραννοὶ ἀκρόπολιν.

Διὰ τοῦτο παραμελοῦμεν καὶ τῆς σωτηρίας τῶν τέκνων μας, καὶ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, ἀποστέλλοντες πρὸς ἕνα μόνον σκοπὸν, πῶς γενόμενοι πλουσιώτεροι, **17** νὰ ἀφῆσωμεν εἰς ἄλλους τὸν πλοῦτον μας, καὶ ἐκείνοι πάλιν εἰς ἄλλους, καὶ οἱ μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς πάλιν εἰς τοὺς ἐπομένους τῶν, γενόμενοι (ἔτσι) κάποιοι προμηθευταὶ καὶ τῶν κτημάτων καὶ τῶν χρημάτων μας, καὶ οὐκ ἴσονται αὐτῶν. **18** Ἐξ αὐτοῦ ἢ πολλὴ ἀπερισκεψία ἔξ αὐτοῦ οἱ ἐλεύθεροι ἐγίνων εὐτελεστεροὶ τῶν δούλων. Διότι τοὺς μὲν δούλους, ἂν καὶ ὄχι χάριν αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς ἰδικὸν μας συμφέρον ἐπιτιμῶμεν²² οἱ δὲ ἐλεύθεροι οὐτε αὐτῆς τῆς φροντίδος ἀπολαύουσι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς δι' ἡμᾶς εἶναι ἀναξιώτεροι. Καὶ τί λέγω ἀπὸ τοὺς δούλους; Καθ' ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ κτήνη τὰ παιδιὰ εἶναι κατωτέρας ἀξίας, καὶ περισσότερον φροντιζόμεν διὰ τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἵππους, παρὰ διὰ τὰ παιδιὰ. Καὶ ἂν μὲν

21. Ματθ. 19, 24.

ἔχη κάποιοις ἡμίονον, εἶναι μεγάλη ἡ φροντίς του ὥστε νά εὕρη ἄριστον ὄδηγόν, καί ὅτε ἀχάριστον, οὔτε κλέπτην, οὔτε μέθυσον, οὔτε ἀπειρον τῆς τέχνης· ἄν δέ εἶναι ἀνάγκη νά ἀναθέσωμεν τήν ψυχικὴν καλλιέργειαν τοῦ παιδιοῦ εἰς κάποιον παιδαγωγόν **■** ἐκλεγόμεν ἄπλως καί ὡς ἔτυχε τὸν πρῶτον τυχόντα. "Ἄν καὶ ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχη ἄλλη μεγαλύτερα τέχνη ἀπὸ τὴν τέχνην αὐτήν. Διότι τί εἶναι ἴσον τοῦ νά μορφώσῃ τὴν ψυχὴν, καὶ νά διαπλάσῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ νεοῦ; Καθ' ὅσον ἐκεῖνος πρὸ ἀσκέει τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν πρέπει νά εἶναι προσεκτικώτερος ἀπὸ κάθε ζωγράφον καὶ ἀγαλματοποιόν. "Ἄλλ' ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ κανένα λόγον δὲν κάνομεν, ἀλλ' ἔν μόνον προσέχωμεν, πὸς θά ἐκπαιδευθῇ ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν (ρητορικὴν βεινότητα). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἔχομεν φροντίζει πάλιν διὰ τὰ χρήματα. Διότι δὲν δ·δάσκαται τὴν γλῶσσαν, διὰ νά ἡμπορῇ νά ὁμιλῇ, ἀλλὰ διὰ νά κερδίῃ χρήματα· ὅπως καὶ ἐάν θά ἦτο δυνατόν ἄνευ αὐτοῦ νά πλουτίζομεν, ὅτε περὶ αὐτοῦ θά ἐκάνομε λόγον. Εἶδες πόσον εἶναι τὸ τυραννικὸν πάθος τῶν χρημάτων; πὸς τοὺς ἐκυρίευσε ἄλλους καὶ ἀφῶν τοὺς ἔθεσε ὡσάν κάποια ἀνδράποδα καὶ θρέμματα τοὺς οὐρεῖ ὅπου καὶ ἂν θέλῃ; **■**

"Ἄλλὰ ποῖον τὸ κέρδος μας ἀπὸ τὰς τόσας κατηγορίας; Ἡμεῖς θέσοιμα κτυποῦμεν τὸ πάθος αὐτὸ μὲ τὰ λόγια· ἐκεῖνο ὅμως μας νικᾷ μὲ τὰ ἔργα. Ἄλλ' ὅμως οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν θά πάσομεν νά πολεμώμεν αὐτὸ μὲ τοὺς λόγους τοῦ στόματός μας· ἄν θέσοιμα προκόψῃ κατὰ καλύτερον ἐκερδισόμεν καὶ ἡμεῖς καὶ σεις· ἄν ὅμως ἐπιμένετε εἰς τὰ ἴδια, πάν θ·τι ἐξηρτάτο ἀπὸ ἡμᾶς ἐπετελέσθη. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπε νά ἀπαλλάξῃ καὶ σὺς ἀπὸ τὴν νόσον αὐτήν, καὶ νά κἀμῃ καὶ ἡμᾶς νά κωχόμεθα διὰ σὰς· ὅ·τι εἰς Αὐτὸν ἀντίκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο. **■**

ΟΜΙΛΙΑ Ξ' (60)

(Ματθ. ιη', 16 - 20)

«Ἐάν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὰ ὁ ἀδελφός σου, πῆγαίνε καὶ ἔλεγξέ τον, ὅταν θά εἴσθῃ οἱ δύο σὰς μόνου. Ἐάν σὲ ἀκούσῃ, ἐκέρδισες τὸν ἀδελφόν σου» (Ματθ. 18, 15).

Ἐπειδὴ ἐξεφράσθη ἐντόνος κατ' ἐκείνων ποῦ σκανδαλίζου καὶ ἀπὸ παντοῦ τοὺς ἐφόθουν, **■** διὰ νά μὴ ἀνατραποῦν ἐξ αὐτοῦ πάλιν ἐκεῖνοι ποῦ σκανδαλίζονται, μήτε ἐκτραποῦν εἰς ἄλλην κακίαν μὲ τὸ νά τὸ παίρνουν ἐπάνω τοὺς νομίζοντες ὅτι διὰ τὸ θάρρος ἐρρίφθη εἰς τοὺς ἄλλους καὶ περπέσοῦν εἰς ὑπερηφάνειαν θέλοντες πάντοτε νά ὑπηρετῶνται, πρόσαγε πὸς πάλιν συμμορφῶναι καὶ αὐτοὺς (τοὺς σκανδαλιζομένους) καὶ διατάξαι νά γίνετα ὁ ἔλεγχος μεταξὺ τῶν δύο μόνον· διὰ νά μὴ κἀμῃ τὴν κατηγορίαν βαρυτέραν μὲ τὴν μαρτυρίαν τῶν περισσοτέρων καὶ μὲ τὸ νά γίνῃ ἐκεῖνος ἀσθεστερος καταστῆ δυσκολοδιόρθωτος. **■** Διὰ τοῦτο λέγει· «Μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνον. Καὶ ἐάν ἀκούσῃ ἐκέρδισες τὸν ἀδελφόν σου». Τί σημαίνει, «Ἐάν ἀκούσῃ»; Ἐάν κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐάν πεισθῇ ὅτι ἡμάρτησεν, «Ἐκέρδισες τὸν ἀδελφόν σου». Δὲν εἶπεν, ἀρκετὰ τὸν ἐτιμώρησες, ἀλλ' «ἐκέρδισες τὸν ἀδελφόν σου», διὰ νά δείξῃ ὅτι εἶναι κοινὴ ἡ ζημία ἀπὸ τὴν ἔχθραν. Διότι δὲν εἶπεν, ἐκέρδισεν ἐκεῖνος τὸν ἑαυτὸν του μόνον, ἀλλὰ, σὺ ἐκέρδισες αὐτόν· δι' αὐτῶν ἐδείξεν ὅτι πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο ἐζημιῶντο, ὁ μὲν πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὁ δὲ ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν του.

Τοῦτο συνεβόλευε καὶ ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ δρῶς· ἄλλοτε μὲν φέρων ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔβλαψε πρὸς αὐτόν ὁ ὁποῖος ἐβλάθη καὶ λέγων· **■** «Ἐάν, εὐρισκόμενος εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἐκεῖ θυμηθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κατὰ ἐναντίον σου, πῆγαίνε νά συμφιλιωθῆς μὲ τὸν ἀδελ-

φόν σου»¹. ἄλλοτε δὲ διατάζων ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἠθικῆ-
θῆ νὰ συγχωρῇ τὸν πλησίον² διότι μὰς ἐδίδαξε νὰ λέγω-
μεν «συγχώρησέ μας ὅσα σοῦ χρεωοῦμεν, ὅπως καὶ
ἡμεῖς, συγχωροῦμεν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μὰς εἶναι χρεώ-
στα»³. Ἐδῶ δὲ ἐπισηαί καὶ ἄλλον τρόπον (συμφιλίω-
ως). Ὅχι ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἐλύτρωσε. ἀλλ' ἐκείνου ὁ ὁ-
ποῖος ἐλυτρώθη δὴγεῖ πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ ἠπλαθὴ ἐκεί-
νος ποῦ ἠθικῆσε δὲν θὰ ἤρξετο εὐκόλως νὰ ἀπολογη-
θῆ ἐντροπόμενος καὶ κοκκινίζων, τοῦτον φέρει πρὸς ἐ-
κείνον⁴ καὶ ὄχι ἄνευ σκοποῦ ἀλλὰ πρὸς διόρθωσιν τοῦ
ἀμαρτηματος. Καὶ δὲν λέγει, κατηγορήσε, οὔτε ἐπιτίμη-
σε. «Ὅτε ἀπάτησε εὐθύνῃ καὶ δίκας, ἀλλὰ λέγει,
«ἔλεγε». Διότι αὐτὸς μὲν μεθῶν ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν
ἐντροπὴν κατέχεται ὡσάν ἀπὸ κάποιαν ὀπιηλίαν⁵ πρέ-
πει λοιπὸν σὺ ποῦ ὑγιαίνεις νὰ ὑπάγῃς πρὸς ἐκείνου τὸν
ἀσθενούντα καὶ νὰ κάμῃς ἀκοινοποίητον δικαστήριον
καὶ θεραπείαν εὐκόλως ἀποδεκτὴν. Διότι τὸ νὰ εἴπῃ,
«ἔλεγε», δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὑπενθύμισε
τὸ ἀμάρτημα, εἰπέ πρὸς αὐτόν ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἐπαθεῖς
ἐκ μέρους αὐτοῦ⁶ αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, ἐάν γίνεταί ὅ-
πως πρέπει, εἶναι μέρος ἀπολογίας πρὸς ἀπόκρισιν τῶν
κατηγοριῶν καὶ προσελκύει πάρα πολὺ πρὸς συμφιλίω-
σιν. Τί λοιπὸν, ἐάν δὲν πείθετα καὶ συμπεριφέρετα σκλη-
ρῶς; «Πάρε μαζί σου ἀκόμη ἕνα ἢ δύο, διὰ νὰ πιστο-
ποιήθῃ κάθε πράγμα ἀπὸ τὸ στόμα δύο ἢ τριῶν μαρτύ-
ρων»⁷. Ὅσον ἠπλαθὴ εἶναι ἀναυδέστερος καὶ αὐθαδέ-
στερος, ἰ) τόσο περισσότερο πρέπει ἡμεῖς νὰ σπεύδω-
μεν πρὸς θεραπείαν καὶ ὄχι νὰ ὀργίζωμεθα καὶ ἀγανα-
κτώμεν. Καὶ ὁ ἱατρός ὅταν ἴδῃ τὸ πάθος ἀνυποχώρη-
τον, δὲν ἀπομακρύνετα, οὔτε ὑσανασχεταί, ἀλλὰ τότε
πρὸς τοιμάζεται περισσότερο, πράγμα τὸ ὅσον καὶ ἐ-
δῶ διατάζει νὰ κάνωμεν. Ἐπειδὴ, ἠπλαθὴ, μὲ τὸ νὰ εἴ-
σαι μόνος ἐφάνης ἀδενέπτερος, ὅς γίνῃς δυνατότερος
μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ δευτέρου. Καθ' ὅσον εἶναι ἀρκετοὶ
οἱ δύο νὰ ἐλέγξουν ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἠμάρτησε. Βλέπετε
ὅτι ὡν ζητεῖ μόνον τὴν ἡκανοποίησιν ἐκείνου ὁ ὁποῖος

1. Ματθ. 6, 25-24.
2. Ματθ. 6, 12.
3. Ματθ. 18, 16.

ἐπλαθῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν διόρθωσιν ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἐλύ-
τρωσε. Αὐτὸς πραγματικῶς ἔχει ἀθικῆθῆ, ὁ κυριευθεὶς
ἀπὸ τοῦ πάθους⁸ αὐτὸς εἶναι ἐκείνος ποῦ νοσεὶ καὶ ἀσθε-
νεὶ καὶ ὑποφέρει. Διὰ τοῦτο πολλὰς φορές ἐκείνον φέ-
ρει πρὸς αὐτόν, τώρα μὲν μόνον, τώρα δὲ μαζί με ἄλ-
λους⁹. Ἐάν δὲ ἐπιμείνῃ καὶ μαζί με τὴν Ἐκκλησίαν,
διότι λέγει, «εἰπέ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁴. Ἐάν δὲ ἐνδε-
φέρτο μόνον διὰ τὸν ἀδικηθέντα δὲν θὰ διέτασεν νὰ
συγχωρῇ τὸν μετανοοῦντα ἕως ἐβδομηκοτάκις ἐπτά φο-
ράς⁵ δὲν θὰ τοῦ ἐπέβαλλεν τόσας πολλὰς φορές καὶ
τόσους πολλοὺς διορθωτὰς τοῦ πάθους ἀλλ' ἐάν ἐκ πρώ-
της συναναστροφῆς αὐτὸς ἔμεινεν ἀδιόρωτος θὰ ὄφεινε
(αὐτόν) χωρὶς ἄλλην ἐπίσκεψιν τώρα ὅμως διατάζει νὰ
φροντίσωμεν αὐτόν καὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς φορές,
καὶ τώρα μὲν μόνον, τώρα δὲ μαζί με δύο, τώρα δὲ μαζί
μὲ περισσότερους.

107 Δι' αὐτὸ λοιπὸν προκειμένου περὶ τῶν ἀθι-
κῶν οὐδὲν σχετικὸν λέγει, ἀλλ' ἐάν κανεὶς σὲ κτυπήσῃ,
λέγει, εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, νὰ στρέψῃς εἰς αὐτόν καὶ
τὴν ἄλλην⁶ ὄχι ὅμως ἔτοι ἐδῶ. Τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ὁ
Παῦλος τὸνίζει λέγων «ποῖαν ἀρμοδιότητα ἔχω νὰ κρί-
νω τοὺς ἔξω;»⁷ Τοὺς ἀδελφούς ὅμως διατάζει νὰ ἐλέγ-
χωμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα, καὶ νὰ ἀποκόπτωμεν ὅ-
ταν δὲν πείθονται, διὰ νὰ ἐντροποῦν. Τοῦτο καὶ ὁ Κύ-
ριος κάνει ἐδῶ, νομοθετῶν αὐτὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν⁸ καὶ
τρεῖς φορές ἐπέβαλλεν εἰς αὐτόν διδασκάλους καὶ δικα-
στάς διὰ νὰ διδάσκουν τὰ γινόμενα κατὰ τὸν καιρὸν
τῆς μέθης. Διότι, ἐάν καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ποῦ εἶπε καὶ ἔπρα-
ξε ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄτοπα, ἰ) ἀλλ' ὅμως ἔχει ἀνάντην
ἄλλων οἱ ὁποῖοι θὰ τὸν διδάξουν, ὅπως ἐκρίβως λοι-
πὸν καὶ ὁ μεθῶν. Καθ' ὅσον ἀπὸ κάθε μέθῃν παρελο-
γώτερον εἶναι ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἀμαρτία καὶ ὄφειλε τὴν
μυγὴν εἰς μεγαλύτερον παραφροσύνην. Πράγματι ποῖος
ἦτο συνετώτερος τοῦ Δαυὶδ; Ἀλλ' ὅμως καιτοὶ ἠμάρ-
τησε δὲν συνήσθασθῆ, διότι ἡ ἐπιθυμία κατελάμβανε ὁ-

4. Ματθ. 18, 17.
5. Ματθ. 18, 22.
6. Ματθ. 5, 39.
7. Α' Κορ. 6, 12.

λας τὰς σκέψεις καὶ ὡσὰν ἀκριβῶς κάποιας καπνὸς ἐπλήρει τὴν ψυχὴν του. Διὰ τοῦτο ἐχειράσθη τὸν ἕκ μέρους τοῦ προφήτου λόγον, καὶ λόγια ὑπενθυμίζοντα εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπραξε⁹. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ αὐτοῦς φέρει πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα, διὰ νὰ συνομιλήσουν μετ' αὐτοῦ περὶ ἐκεῖνων τὰ ὁποῖα ἔπραξε.

Διατὶ δὲ διατάζει αὐτὸς νὰ ἐλέγῃ καὶ ὄχι κάποιος ἄλλος; «⁹ Διότι μετὰ περισσότερὰς ἀνέσεως θὰ ἠνεύχεται (νὰ τὸν ἐλέγῃ) ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ἠδίκησε, πού ἐλύπησε, πού παρέθλαψε. Διότι δὲν ἀνέχεται κανεὶς ὁμοίως νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ ἄλλον σχετ. καὶ μὲ αὐτὸν πού ὕβρισε, ὅσον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ὕβρισθέντα, καὶ μάλιστα θταν ἐλέγγων αὐτὸν εἶναι μόνος. Διότι θταν ἐκεῖνος πού δύναται νὰ τὸν τιμωρήσῃ, αὐτὸς φαίνεται νὰ φροντίζει καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν του, περισσότερο ἀπὸ ὅλους θὰ δύνηθῃ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐντραπῇ. Βλέπεις ὅτι δὲν γίνεται τοῦτο πρὸς καταδίκην, ἀλλὰ πρὸς διορθωσιν; Διὰ τοῦτο λοιπὸν διατάζει νὰ μὴ λάθῃ μαζὶ του ἀμέσως καὶ τοὺς δύο μάρτυρας, ἀλλ' θταν αὐτὸς ἀδιαφορήσῃ οὔτε τότε τοῦ ἐπιβάλλει πλῆθος πολὺ. **11** ἀλλὰ κατὰ δύο τοὺς αὐξάνει, ἢ κατὰ ἕνα θταν δὲ περιφρονησῇ καὶ αὐτοῦς, τότε τὸν φέρει ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας. Τοιοῦτοτρόπως φροντίζει πέρα πολὺ ὡστε νὰ μὴ δημοσιεύωνται τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πλησίον. Ἄν καὶ ἤδυνάτο ἐξ ἀρχῆς νὰ διατάξῃ τοῦτο, ἀλλὰ ὁ ἀ νὰ μὴ συμῆθῃ αὐτό, δὲν διέταξεν, ἀλλὰ νομοθετεῖ τοῦτο μετὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν παραίνεσιν.

Τι σημαίνει δέ, «Διὰ νὰ πιστοποιηθῇ κάθε πρᾶγμα ἀπὸ τὸ στόμα δύο ἢ τριῶν μαρτύρων»; Ἐχεις ἰκανοποιητικὴν ἀπόδειξιν, λέγει, ὅτι ἔπραξες τὸ καθήκον σου, ὅτι δὲν παρέλειψες κάτι ἐξ ἐκεῖνων τὰ ὁποῖα ἐξηρῶντο ἀπὸ σέ. «Ἐάν δὲ παρακούσῃ καὶ εἰς αὐτοῦς, εἰπέ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν», δηλαδὴ, εἰς τοὺς προϊσταμένους τῆς Ἐκκλησίας. **12** «Ἐάν δὲ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παρακού-

⁹ Ὁ προφήτης Νάθαν ὠνόμασε τὸν Δαυὶδ εἰς ἀνομίασθαι τῆς κατασκευῆς τοῦ καὶ μετάνοια, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐκείνου ἐπιτέλειάν σου, ζῆσι τὸν ζῆλον τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Οὐρίου καὶ τὴν πορνείαν μετὰ τῆς Ἰσραὴλ. Β. Βασ. 12.

σῃ, τότε νὰ τὸν θεωρῆς ὡς ἔθνηκὸν ἢ τελῶνιν». Διότι αὐτὸς πλέον ἀθεραπεύτως νοσεῖ.

Σὺ ὅμως ἀγαπητέ μου, πρόσεγε, πῶς προβάλλει παντοῦ τὸν τελῶνιν ὡς ὑπόδειγμα τῆς μεγίστης κακίας. Καθ' ὅσον ἀνευτέρω λέγει: «Μήπως καὶ οἱ τελῶναι δὲν κάμνουν τὸ ἔθιο»;⁹ καὶ παρακάτω πάλιν «Καὶ οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι πηγαίνουν πρὶν ἀπὸ οὐδὲ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»¹⁰. Δηλαδὴ, οἱ πλέον ἀεισκατάκριτοι καὶ καταδικασμένοι. **10** «Ἄς ἀκούουν ὅσοι τρέχουν διὰ τὰ ὅδικα κέρθη, ὅσοι καταμετροῦν τοὺς τόκους ἐπὶ τῶν τόκων. Διατὶ δὲ ἔταξε αὐτὸν μαζὶ μὲ ἐκεῖνους; Διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἠδικημένον, καὶ νὰ ἐκφοθήσῃ αὐτὸν (τὸν ἀδικησαντα). Τοῦτο λοιπὸν μόνον εἶναι ἡ κόλασις; Ὅχι ἀλλὰ ἄκουσε καὶ τὰ ἐπόμενα: «ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ δέσετε εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι δεμένον εἰς τοὺς οὐρανοὺς»¹¹. Καὶ δὲν εἶπεν εἰς τὸν προϊστάμενον τῆς Ἐκκλησίας, δέσε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ: «ἐάν δεσῆς», διαθέτων τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐλυπήθῃ¹² καὶ τὰ δεσμά παραμένουν ἅπαντα. Ἐπομένως θὰ ὑποστῇ τὰ χειρίστα δεσμά. Ἄλλὰ δὲν εἶναι αὐτίος ἐκεῖνος πού τὸν ἔφερε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' αὐτὸς πού δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ! Εἶδες πῶς τὸν ἐδέσμευσεν μὲ δύο τρόπους; καὶ μὲ τὴν ἐδῶ τιμωρίαν¹³, καὶ μὲ τὴν ἐκεῖ κόλασιν; **13** Ἦπελθεσε δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ συμδαίνων αὐτὰ, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν ἐκδίωξιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν κίνδυνον ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς δεσμοῦ, γίνῃ ἡμερώτερος.

Γνωρίζων δὲ αὐτὰ, ἂν καὶ ὄχι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τοῦλάχιστον ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν δικαστηρίων κατασπίλῃ τὴν ὀργὴν του. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ τοῦ ἐπέθελε καὶ πρῶ-

⁹ Ματθ. 23,46.

¹⁰ Ματθ. 23,31.

¹¹ Ματθ. 18,18.

¹² Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Χριστιανὸς δὲν θέλει πάντοτε νὰ συ-

χεσθῇ.

¹³ Διὰ τῆς ἀπειρίας ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐν Χριστῷ κοινωσίας.

τον και δεύτερον και τρίτον δικαστήριον, και δὲν τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀμέσως, ὥστε και ἂν παρακούσῃ εἰς τὸ πρῶτον, ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ δεύτερον, και ἂν ἐκεῖνο περιφρονήσῃ, φοβηθῇ τὸ τρίτον, και ἂν και δι' αὐτὸ ἀδιαφορήσῃ, καταφθῆνῃ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν και τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀπόφασιν και καταδίκην.

¶ «Πάλιν σὰς λέγω, διτι ἕαν δύο ἀπὸ σὰς εἰς τὴν γῆν, συμφωνήσουν νὰ ζητήσουν οἰουδήποτε πρᾶγμα, θὰ τοὺς γίνῃ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου τὸν ἐπουράνιον. Διότι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἴμαι ἀνάμεσά των»¹⁴. Βλέπετε πῶς και ἐξ ἄλλης πλευρᾶς διαλύει τὰς ἔχθρας, και ἐξαλείφει τὰς μικροψυχίας, και συναβελφώνει τοὺς ἀθρώπους, και ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κόλασιν ποῦ ἀναφέρθη, ἀλλὰ και ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς ἀγάπης; Καθ' ὅσον ἀφοῦ ἠπελάσῃ ἐκεῖνα διὰ τὴν φιλονεικίαν, ¶ παραθέτει ἐδῶ τὰ μεγάλα θρασεία τῆς ἐνόητος και ἀγάπης, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ ποῦ συμφωνοῦν δι' ἕν πρᾶγμα πείθουν και τὸν οὐράνιον Πατέρα δι' ὅσα ζητοῦν, και ἔχουν τὸν Χριστὸν ἀνάμεσά των. Μήπως ὅμως δὲν ὑπάρχουν πουθενὰ δύο νὰ συμφωνοῦν; Ὑπάρχουν, και εἰς πολλάς μὲν περιπτώσεις, σχεδὸν δὲ και παντοῦ. Πᾶς λοιπὸν δὲν ἐπιτυγχάνουν πάντοτε; Διότι εἶναι πολλὰ αἱ αἰτίαι τοῦ νὰ ἀποτυγχάνουν. Ἡ δὲ διότι ζητοῦν πολλάς φορές τὰ μὴ συμφέροντα. Και εἰ ἀπορῆς, προκειμένου διὰ κάποιους ἄλλους, εἰς τὴν περίπτωσιν και ὁ Παῦλος ἔπαθε τοῦτο, ὅποτε ἤκουσε, «Σοῦ εἶνα ἀρκετὴ ἡ χάρις μου, διότι ἡ δύναμις μου φανερώνεται τελεία ἐκεῖ ποῦ ὑπάρχει ἀσθένεια»¹⁵; ¶ Ἡ δὲ διότι εἶναι ἀνάξιοι τῶν μαθητῶν οἱ ὅποιοι ἤκουσαν ἀπὸ, και δὲν προσφέρουν, διτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοῦ; ὁ Χριστὸς θέθει ἐπιζητεῖ αὐτοὺς ποῦ εἶναι ὡσὸν ἐκείνους; δι' αὐτὸ λέγει, «ἀπὸ σὰς», τοὺς ἐναρέτους, ποῦ ἡ ζωὴ σας εἶναι σύμφωνα με τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ δὲ διότι εὐχονται ἐναντίον ἐκείνων ποῦ τοὺς ἐλόγησαν, ζητοῦντες ἐκδίκησιν και τιμωρίαν, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον ἀπαγορεύεται; διότι λέγει, «ἐχθροὺς ὑπὲρ

14. Ματθ. 18, 19-21.
15. 1^ο Κορ. 12, 8.

τῶν ἐχθρῶν σας»¹⁶. Ἡ δὲ διότι ἀμετανοήτως ἁμαρτάνοντες ζητοῦν ἔλεον, ¶ πρᾶγμα τὸ ὅποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ λάβουν, ὄχι μόνον ἀν οἱ ἴδιοι παρακαλοῦν, ἀλλὰ και ἂν κάποιος ἄλλος ἔχων παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, παρακάλεσῃ ὑπὲρ αὐτῶν ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἱερεμίας προσευχόμενος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων ἤκουσε; Ἡ δὲ προσευχῶσαι διὰ τὸν λαόν αὐτόν, διότι δὲν θὰ δεχθῶ τὴν προσευχὴν σου»¹⁷.

Ἄν ὅμως συνεπάρχουν ὅλα, και ζητῆς τὰ συμφέροντα, και προσφέρῃς ὅσα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, και δεῖξῃς ἀποστολικὸν θίον, και ἔχῃς ὁμόνοιαν και ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον θὰ εἰσκακοῦσθουν αἱ παρακλήσεις σου; διότι ὁ Κύριος εἶναι φιλόφρωνος.

Ἐπειτα ἐπειθὴ εἶπεν, «ἀπὸ τὸν Πατέρα μου», διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι και ὁ ἴδιος κορηγεῖ τὰ ἀγαθὰ, ¶ και ὄχι μόνον ὁ Πατήρ, προσέθεσε; ὅτι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἴμαι ἀνάμεσά των». Τί λοιπὸν; δὲν ὑπάρχουν δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά Του; Ὑπάρχουν θέθαια, σπανίως ὅμως. Διότι δὲν ἐννοεῖ ἀπλῶς τὴν συνᾶθρυσιν, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν μὲν, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον εἶπον προηγουμένως μαζί με αὐτὸ και τὴν ἄλλην ἀρετὴν. Και αὐτὴν δὲ τὴν εἰς τὸ ὄνομά του συνένωσιν ἀπαιτεῖ με ἅσασιν ἀκριβῶς. Διότι ἐμὲ ὡς προῦπόθεσιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον φιλίας, θὰ εἶμαι μαζί του, ἂν και κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι ἐναρέτος. Τώρα ὅμως βλέπομεν τοὺς περισσότερους νὰ ἔχουν ἄλλας αἰτίας και ἀφορμὰς τῆς φιλίας των. ¶ Ὁ μὲν ἕνας ἀγαπᾷ, διότι ἀγαπᾶται; ὁ δὲ ἄλλος διότι ἐτιμῆθη; ὁ ἄλλος, διότι κάποιος τὸν ἐβοήθησε εἰς μίαν ὑπόθεσιν του κοσμηκῆν; και ὁ ἄλλος διὰ κάποιον ἄλλην ὑπόθεσιν αὐτοῦ τοῦ εἶδους; νὰ εὐρωμεν ὅμως κάποιον νὰ ἀγαπᾷ ἀληθινὰ και ὅπως πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον εἶναι δύσκολον πρᾶγμα. Διότι οἱ περισσότεροι ἀπὸ κοσμηκῆς ὑποθέσεως ἔ-

16. Ματθ. 5, 44.
17. Ἰερ. 11, 14.

χουν συνάψει μεταξύ των φιλικούς δεσμούς. 'Αλλ' ὁ Παῦλος δὲν ἠγάπα τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστὸν δι' αὐτὸ καὶ μὴ ἀγαπώμενος τόσον ὅσον ἠγάπα, δὲν διέλυσε τὴν ἀγάπην, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη του εἶχεν ἰσχυρὰν ρίζαν (δηλ. τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστόν).

Τώρα δὲν συμβαίνουν αὐτὰ **Δ** ἀλλ' ἂν ἐξετάσωμεν, θὰ εὐρωμεν ὅτι εἰς τοὺς περισσότερους γενεσιουργὸς αἰτία τῆς φιλίας εἶναι μᾶλλον ἢ καὶ τὰ ἄλλα παρὰ αὐτὴ ἢ διὰ τὸν Χριστὸν ἀγάπην. Καὶ ἐάν κάποιος μὴ εἶδε τὸ δικαίωμα νὰ κάμῃ τὴν ἐξέτασιν αὐτὴν εἰς τὸ τόσον πολὺ πλῆθος¹⁸, θὰ ἀπεδείκνυον ὅτι οἱ περισσότεροι ἔχουν συνάψει μεταξύ των φιλίαν ἀπὸ κοσμικὰς ὑποθέσεις (καὶ ἀσημάντους ἀφορμὰς). Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰς αἰτίας ποὺ δημιουργοῦν τὴν ἐχθρότητα. Ἐπειδὴ θηλαθὴ συνεδέθησαν μεταξύ των ἀπὸ τὰ εὐτελεῆ καὶ παροδικὰ καὶ ἀνάξια λόγου πράγματα, δὲ αὐτὸ οὔτε φλογεροὶ εἶναι εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, οὔτε σταθεροὶ καὶ ἀμετάβλητοι¹⁹ ἀλλ' εἴτε συκοφαντία, εἴτε χρηματικὴ ζημία, εἴτε φθόνος, εἴτε ἔρωσ ματαιοδοξίας, εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλο σχετικὸν ἐμφανισθῆ ἀπροσδοκίως, θιαυθεῖ τὴν ἀγάπην. Διότι δὲν εὐρίσκει πνευματικὴν ρίζαν. Ὅπως θεθεσία ἐάν ἦτο τοιαύτη, **Β** οὐδὲν τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ τὰ πνευματικά. Διότι ἡ ἀγάπη διὰ τὸν Χριστὸν εἶναι θεθεσία (σταθερά) καὶ ἀδιάσπαστος καὶ ἀμοίωτος²⁰ τίποτε δὲν ἢμπορεῖ νὰ τὴν διαλύσῃ, οὔτε συκοφαντία, οὔτε κινδυνὸς, οὔτε θάνατος, οὔτε κανὲν ἄλλο ἀπὸ τὰ τοιαῦτα. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει αὐτὴν τὴν ἀγάπην, ἀναρρίβηται κακὰ καὶ ἐν συναντήσῃ, δὲν θὰ ἀπομακρυνθῆ, ἀποθλέπων πρὸς τὸ θεμέλιον τῆς ἀγάπης του (δηλ. τὸν Χριστόν). **Γ** Ἐκεῖνος θεθεσία ποὺ ἀγαπᾷ διότι ἀγαπᾷται, ἐν τοῦ συμῆ τίποτε δυσάρεστον, διαλύει τὴν ἀγάπην²¹ ἐκεῖνος ὅμως ποὺ σπρῖζει τὴν ἀγάπην του εἰς τὸν Χριστόν, οὐδέποτε θὰ πάσῃ νὰ ἀγαπᾷ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε θὰ πάσῃ νὰ ὑπάρχη²²». Τί ἔχεις νὰ εἴπῃς;

18. Ἐνωσθε τὸ εὐχαρίστησον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.
19. Α' Κορ. 13,8.

ἢ ἐν καὶ ἐπιμῆτο σὲ ὕβρισεν; ἢ ἐν καὶ εὐηργετήτο, ἠθέλησε νὰ σὲ σφάζῃ; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ σὲ προδιθέτει νὰ ἀγαπᾷς περισσότερον ὅταν ἀγαπᾷς διὰ τὸν Χριστόν. Διότι ἐκεῖνα τὰ ὅποια διὰ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀνατρεπτικά τῆς ἀγάπης, αὐτὰ ἐδῶ (διὰ τοὺς χριστιανοὺς) εἶναι πρόξενον ἀγάπης. Πῶς; Πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σοῦ γίνεται αἰτίος μισθῶν²³ δεύτερον, ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ μεγαλύτεραν βοήθειαν καὶ πολλὴν συμπαράστασιν. Δι' αὐτὸ ὁ ἀγαπῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἐξετάζει γένος, **Β** οὔτε πατρίδα, οὔτε πλοῦτον, οὔτε ἐν ὁ ἴδιος ἀγαπᾷται, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ²⁴ ἀλλὰ καὶ ἐν μισῆται καὶ ἐν ὀφείζεται, καὶ ἐν θανατώνεται, μένει σταθερὸς εἰς τὴν ἀγάπην, ἔχον ἀσφαλῆ θέσιν τὸ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν (καὶ δι' αὐτὸν ὑπομένει τὰ πάντα)²⁵ δι' αὐτὸ ἰσχυρὰ ἀσφαλῆς, ἀκλόνητος, ἀμετακίνητος ἀποθλέπων πρὸς Ἐκεῖνον. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἔτσι ἠγάπησε τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ἀγνώμονας, τοὺς ὀδρισταίς, τοὺς ἀλασφημοῦντας, τοὺς μισοῦντας, αὐτοὺς ποὺ δὲν ἠθέλον νὰ τὸν ἴδουν, ποὺ προετοιμῶν τὰ ἐξέλα καὶ τοὺς λίθους ἀπὸ αὐτῶν καὶ τοὺς ἠγάπησε μὲ τὴν ὑψηλοτέραν καὶ τελείαν ἀγάπην, πέραν τῆς ὅποιας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν ἄλλην. Διότι λέγει, «καὶ ἐγὼ δὲν ἔχει μεγαλύτεραν ἀγάπην ἀπὸ αὐτὴν, ἀπὸ τὸ νὰ θυσίασῃ τὴν ζωὴν του διὰ τοὺς φίλους του»²⁶. **Γ** Καὶ αὐτοὺς δὲ ποὺ τὸν ἐσαύρων καὶ τόσα ἀνόητα ἐπραξαν ἐναντίον του, πρόσεξε πᾶς συνεχίζει νὰ τοὺς προσπατεῖ. Καθ' ὅσον μὲ τὸν Πατέρα συνομιλεῖ χάριν αὐτῶν λέγων· «Συγχώρεσέ τους, διότι δὲν ξέρουν τί κάνουν»²⁷. Καὶ τοὺς μαθητάς δὲ μετὰ ταῦτα ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἀγάπην ἅς ἐπιδιώξωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ πρὸς αὐτὴν ἅς ἀποθλέψωμεν, διὰ νὰ γίνωμεν μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπιτύχωμεν καὶ τῶν ἐδῶ καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀσκήσει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο. **Δ**

20. Ἰωάν. 15,13.
21. Ἀποκ. 22,31.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΑ' (61)
(Ματθ. ιη', 21 - 36)

«Τότε ὁ Πέτρος τὸν ἐπλησίασε καὶ εἶπεν Κύριε, πόσας φορές θὰ μὲ πταίσῃ ὁ ἀδελφός μου καὶ θὰ τὸν συγχώρῃσω; Ἐἶναι ἀρκετὸν ἕως ἑπτὰ φορές; Ἄ λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ φορές, ἀλλ' ἕως ἑβδομήντα φορές τὸ ἑπτὰ»¹.

Ὁ Πέτρος ἐνόμιεν ὅτι λέγει κάτι σπουδαῖον, δι' αὐτὸ καὶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι μεγαλόδαρος προσέθεσεν «εἶναι ἀρκετὸν ἕως ἑπτὰ φορές»; **11** Αὐτὸν, λοιπὸν, ποῦ μᾶς ἔδωκες ἐντολὴν νὰ πράττωμεν, πόσας φορές λέγει, νὰ τὸ πράξω; Δηλαδή, ἐάν συνεχῶς μᾶς πταίῃ, ἀλλὰ μετανοῇ, ὅταν τοῦ ὑποδεικνύωμεν τὸ σφάλμα του, πόσας φορές μᾶς προτρέπεις νὰ τὸ ἀνεχθῶμεν αὐτό; Διότι δι' ἐκείνων, ποῦ δὲν μετανοεῖ οὔτε συναισθάνεται τὸ σφάλμα του, ξεκαθάρισες τὸ ζήτημα, ὅταν εἶπες· «Νὰ τὸν ἔχῃς καθὼς τὸν ἐβωλολάτριν καὶ τὸν τελώνην»², δι' αὐτὸν, ὅμως, δὲν ἔδωκες ἀκόμη κάποιο τέλος, ἀλλὰ μᾶς εἶπες νὰ τὸν πλησιάζωμεν. Πόσας φορές, λοιπὸν, δεῖ- λω νὰ τὸν ἀνεχθῶμαι, ὅταν τὸν ἐλέγγω καὶ μετανοῇ; «Ἐἶναι ἀρκετὸν ἕως ἑπτὰ φορές»;

611 Καὶ ποῖαν ἀπάντησιν ἔδωκεν ὁ Χριστός, ὁ φι- λάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς Θεός; «Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ φορές, ἀλλ' ἕως ἑβδομήντα φορές τὸ ἑπτὰ». Δὲν θέτει εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὀρισμένον ἀριθμὸν ὡς ὄριον, ἀλλὰ νομοθετεῖ τὴν ἀπειρον, τὴν διαρκῆ καὶ τὴν παντοτεινὴν συγχώρησιν. Ὅπως, δηλαδή, τὸ ἐπίρρημα

1. Ματθ. ΙΗ. 21 - 22.
2. Ματθ. 18:17.

«μυριάκις» σημαίνει πολλές φορές χωρίς περιορισμὸν, ἔτσι καὶ ἔδω. Πραγματικά, μὲ τὴν φράσιν, «ἢ στείρα ἐγέννησεν ἑπτὰ παιδιά»³, ἡ Γραφή φανερώνει τὰ πολλά. Κατὰ συνέπειαν ὁ Κύριος δὲν περιώρισε τὴν συγχώρησιν εἰς ὀρισμένον ἀριθμὸν, ἀλλὰ (μὲ ὅτι εἶπεν) ἐδηλώσε τὴν διαρκῆ καὶ παντοτεινὴν συγγνώμην.

Αὐτὸ, ἄλλωστε, τὸ ἀπέδειξε καὶ μὲ τὴν παραβολὴν ποῦ εἶπεν εἰς τὴν συνέχειαν. Διὰ νὰ μὴ δώσῃ, δηλαδή, τὴν ἐντύπωσιν εἰς μερικοὺς ὅτι βίβει δύσκολον καὶ φαρ- τικὴν ἐντολὴν, ὅταν εἶπεν, «ἕως ἑβδομήντα φορές τὸ ἑπτὰ», δι' αὐτὸ προσέθεσεν τὴν παραβολὴν αὐτήν. **12** Ὡ- στε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καταστήσῃ πῶς σφῆς τὸ λεγθέν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ταπεινώσῃ ἐκείνων ποῦ ἐμεγαλοφρόνει δι' αὐτὸ καὶ συγχρόνως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐντολὴ δὲν εἶναι βαρεῖα, ἀλλὰ πέρα πολὺ εὐκόλος. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔφερον εἰς τὸ μέσον τὴν ἰδικὴν του φιλανθρω- πίαν, διὰ νὰ καταλάβῃς μὲ τὴν σύγκρισιν ὅτι, καὶ ἐν ἀ- κόμῃ ἑβδομήντα φορές τὸ ἑπτὰ συγχώρησις καὶ ἐν ἑλα- ἐν γένει τὰ ἀμαρτήματα τοῦ συνανθρώπου σου τὰ ἀφή- νης, πάλιν εἰς ὅποιον σχέσιν εὐρίσκονται ἡ σταγὼν πρὸς τὸ ἀπειρον πέλαγος, εἰς παρομοίαν, ἢ μάλλον καὶ κατὰ πολὺ ὑπολείπεται ἡ ἰδικὴ σου φιλανθρωπία, συγκρινομέ- νη πρὸς τὴν ἀπειρον ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν (φιλανθρωπίαν) χρειάζεσαι ἀπαραιτήτως; **13** Ἄφοῦ πρό- κεται νὰ δικασθῆς καὶ νὰ δώσῃς εὐθύναν τὸν πράξοντα σου).

Δι' αὐτὸ (καὶ ὁ Κύριος) προσέθεσε καὶ εἶπεν· «Ἡ θα- συλεία τῶν οὐρανῶν ὁμοίως πρὸς ἐπίγειον θασιλέα, ποῦ ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μὲ τοὺς δούλους του. Ὅταν δὲ αὐτὸς ἤρχισεν νὰ λογαριασθῆται, τοῦ ἔφερον ἕνα χρῆ- στήν, ποῦ ὠφελε δέκα χιλιάδας τάλαντα⁴. Ἐπειδὴ δὲ αὐ- τὸς δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ, διέταξεν (ὁ κύριός του) νὰ πα- ληθῇ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του καὶ ἔλα-

3. Α' Βασίλ. 9:5.

4. Περὶ τῶν ἑβραίων διακονημάτων χρῆσε βραχμάς.

δσα ελγην»⁵. Ἐπειτα⁶, ἀφοῦ αὐτὸς εὐρήσκει φιλοανθρωπίαν, ἐβγήκεν (ἀπὸ τοῦ ἀνάκτορον τοῦ βασιλείας) καὶ ἕνα συνδουλὸ τοῦ, ποῦ τοῦ ὠφέλιον ἑκατὸν δηναρίων⁷, τὸν ἐπέβεε πολὺ. Μὲ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ αὐτῆν ἐξώργισε τον κύριον τοῦ καὶ τὸν ἔκανε νὰ τὸν κλείσῃ ἐκ νέου εἰς τὴν φυλακὴν, μέχρις οὗτου ἐξοφλήσῃ τελείως τὸ χρέος του.

Εἶδες πόσον διαφέρουν μετεξὺ τους τὰ ἁμαρτήματα ποῦ γίνονται πρὸς ἕνα ἄνθρωπον καὶ τὰ ἁμαρτήματα πρὸς τὸν Θεόν; **13** Ὅση εἶναι ἡ διαφορὰ μετεξὺ τῶν δέκα χιλιάδων ταλάντων καὶ τῶν ἑκατὸ δηναρίων⁸, καὶ μᾶλλον πολὺ μεγαλυτέρα ἀκόμη. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν προσώπων καὶ ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῶν ἁμαρτημάτων. Διότι, ὅταν μᾶς βλέπῃ ἕνας ἄνθρωπος, παύομεν καὶ διστάζομεν νὰ ἁμαρτανώμεν. Ἀντίθετα ἐνῶ ὁ Θεὸς μᾶς βλέπει κάθε ἡμέραν, δὲν ἀποφεύγομεν (τὴν ἁμαρτίαν), ἀλλὰ πράττομεν καὶ λέγομεν τὰ πάντα χωρὶς φόβου. Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν παραπάνω αἰτίαν διαφέρουν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ γίνονται θαυρτέρως καὶ ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν τιμὴν ποῦ ἀπηλαύσαμεν (ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ).

Καὶ ἐὰν θέλετε νὰ μάθετε πῶς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτήματα ἴσονται μὲ δέκα χιλιάδες τάλαντα **14** ἢ μᾶλλον μὲ πολὺ περισσότερα, θὰ προσπαθῆσω νὰ σᾶς ἀποδείξω μὲ συντομίαν. Ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως δώσω μεγαλυτέραν ἀφοσίαν εἰς ἐκείλους ποῦ ῥέπουσι πρὸς τὸ κακὸν καὶ ἀγαποῦν νὰ ἁμαρτανώσῃ ποῦ ῥέπουσι πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαποῦν νὰ ἀπελπίσῃ τὸν πῶς ἐναρέτους καὶ νὰ εἰπὸν ὅτι εἶπαν οἱ μαθηταὶ «Καὶ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ σωθῇ»; **15** **16** Παρὰ τὰς ἐπιφυλάξεις αὐτὰς θὰ ὁμιλήσω, διὰ νὰ καταστήσω τοὺς προσέχοντας πῶς ἀσφαλῆς καὶ πῶς ἐπιεικεῖς.

5. Ματθ. 18, 29-35.
6. Διὰ τὴν κατανοίαν τῶν λεγομένων πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ διέκληρος: ἡ παραβολὴ, Ματθ. 18, 23-31.
7. Περὶ τοῦ ἐνεργῆσαι χρυσῶς δραχμῆς.
8. Πρὸς τὰς σημειώσεις 4 καὶ 7 τῆς παροῦσης ἡμιλείας.
9. Μάρκ. 10, 26.

Πραγματικὰ, ὅσοι νοοῦν κατὰ τρόπον ποῦ δὲν δέχεται θεραπείαν καὶ δὲν νοιάθουν κανένα πᾶνον διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ χωρὶς τοὺς λόγους αὐτοὺς δὲν ἀποχωρίζονται τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν πονηρίαν τους. Ἐάν, ὁμως, καὶ ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν παίρνουν ἀφορμὴν διὰ νὰ εἶναι περισσότερο ἀδιαφοροί, αὐτὸ δὲν ὠφελεται εἰς τὰ λεγόμενα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνασθησίαν ἐκείνων, δεδομένου ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν τὴν δυνάμειν νὰ ταπεινώσουν καὶ νὰ φέρουν εἰς κατάνυξιν ἐκείνους ποῦ ἔχουν μεγαλυτέραν προσοχήν. Καὶ οἱ περισσότεροι πρῶσι, ὅταν θὰ ἴδωσιν τὸν ὄγκον τῶν ἁμαρτημάτων καὶ, συγχρόνως, μάθουν τὴν δυνάμειν τῆς μετανοίας, ἀσφαλῶς, θὰ δώσουν μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς αὐτὴν. **18** Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθῶν.

Θὰ ὁμιλήσω, λοιπόν, καὶ θὰ παρουσιάσω τὰ ἁμαρτήματα, ὅσα διαπράττομεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὅσα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ θὰ παρουσιάσω ὅχι τὰ ἰδιαίτερα ἁμαρτήματα, ἀλλὰ τὰ κοινὰ. Ὁ καθένας δὲ ἄς προσέτι καὶ τὰ ἰδιαίτερα σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως του. Θὰ τὸ κάνω δὲ αὐτῶ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκθέσω τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ποῖα εἶναι αἱ εὐεργεσίαι αὐταί; Μᾶς ἐδημιούργησεν ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν καὶ ἔκανε ὅλα τὰ ὁρατὰ πρὸς χάριν μας, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν, τὴν γῆν, τὸν ἀέρα καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὰ, ζῷα, φυτὰ καὶ σπέρματα. Πρέπει, ὁμως, νὰ συντομεύσω λόγῳ τοῦ ἀπειροῦ πλήθους τῶν ἔργων. Μόνον εἰς ἡμᾶς ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα τῆς γῆς ἐνεφύσησε ψυχὴν ζώσαν τοιαύτην, **19** ἐφύτευσε παράδεισον, βῶσε βοηθόν, μᾶς κατέστησεν ἀργοντα εἰς ἄλην τὴν ἀλόγον φύσιν, μᾶς ἐστεφάνωσε μὲ δόξαν καὶ τιμὴν. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπεδέλχῃ ἀγνῶμιαν πρὸς τὸν Εὐεργέτην, τὸν ἐκρίνειν ἄξιον μεγαλυτέρας δωρεᾶς (ὁ Θεός).

Διότι δὲν πρέπει νὰ προσέξῃς μόνον εἰς τὸ ὅτι τὸν ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὸν παράδεισον, ἀλλὰ νὰ κυτιάξῃς καὶ τὴν ὠφέλειαν ποῦ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆν. Πραγματικὰ, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν ἀπὸ τὸν παράδεισον, ἔπραξε τὰ ἀμέτρητα ἐκείνη ἀγοσθὰ, ἔφερεν εἰς πέρας τὰς

ποικίλας ἐκεῖνας οἰκονομίας, ἔστειλε καὶ τὸν Υἱόν του διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν εὐσεβετηθέντων καὶ παρὰ ταῦτα μισούντων, ἦνοιξε τὸν οὐρανόν, ἤπλωσε τὸν παράδεισον καὶ ἔκανε υἱὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀγνώμονας. **10** Δι' αὐτὸ καὶ τώρα εἶναι ἐπιλακίον νὰ εἴπωμεν «Ὁ ἀκατάληπτον θάθος πλουσίας ἀγαθότητος καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ¹⁰. Ἐπίσης, μὰς ἔδωσε καὶ τὸ θάπτισμα διὰ τὴν ἀφεσὶν τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας, πολλὰ ἀγαθὰ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἐναρέτους, ἤπλωσε τὸ χέρι του καὶ ἔδωσε τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὰς καρδίας μας.

Τί λοιπόν; Ὑστερα ἀπὸ τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγάλη ἀγαθὰ, πῶς ἔπρεπε νὰ συμπεριφερόμεθα ἡμεῖς; Ἄρα γε, εἴν καὶ κάθε ἡμέραν ὑποβαλλώμεθα εἰς θάνατον χάριν Ἐκεῖνου, πού τόσον μᾶς ἀγαπᾷ, θὰ ἐξεπληρώνομεν τὴν ἀξίαν τῆς προσφοράς του, ἢ μάλλον θὰ κατεθέταμεν ἕστω καὶ ἐνα ελάχιστον μέρος τῆς ἀφειλῆς μας; Ὁχι, θέσια. Διότι καὶ αὐτὸ θὰ πῆγαινε διὰ τὴν ἰδικὴν μας ὠφέλειαν.

Πῶς, λοιπόν, συμπεριφερόμεθα ἡμεῖς, πού εἴχαμεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φερόμεθα ἔτσι; Κάθε ἡμέραν ἀσπυόμεν εἰς τοὺς νόμους του. **11** Ἀλλὰ νὰ μὴ ἀγανακτήσετε, εἴν στρέψω τὴν γλώσσαν μου πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, διότι δὲν θὰ κατηγορήσω μόνον σᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν μου.

Ἄπὸ πού θέλετε νὰ ἀρχίσω; Ἄπὸ τοὺς δούλους; ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους; ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς; ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας; ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας; ἀπὸ τοὺς ἀρχομένους; ἀπὸ τὰς γυναῖκας; ἀπὸ τοὺς ἄνδρας; ἀπὸ τοὺς γέροντας; ἀπὸ τοὺς νέους; ἀπὸ ποῖαν ἡλικίαν; **12** ἀπὸ ποῖον γένος; ἀπὸ ποῖον ἀξίωμα; ἀπὸ ποῖον ἐπάγγελμα;

Θέλετε νὰ ἀρχίσω ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς; Ποῖαν ἁμαρτίαν δὲν διακρίτουν αὐτοί, πού καθημερινὰς ὑ-

10. Ρομ. 11,38.

θρίζουν, λουθοροῦν, μαίνονται, τέρπονται μὲ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, ὁμοιάζουν μὲ λύκους καὶ ποτὲ δὲν εἶναι καθαροὶ ἀπὸ ἁμαρτήματα, ἐκτὸς εἴν κανεὶς παρεδαγῆ ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι χωρὶς κόματα; Διότι ποῖον πάθος δὲν τοὺς ἐνοχλεῖ; Ποῖον νόημα δὲν πολιορκεῖ τὴν ψυχὴν τους; Πραγματικά, πρὸς τοὺς ὁμοτίμους τους αἰσθάνονται εὐφροσύνην καὶ φθόνον **13** καὶ φέρονται μὲ κενοδοξίαν, ἐνθὲ πρὸς τοὺς κατατώτερους ἐκδηλώνουν τὴν πλεονεξίαν τους. Εἰς ἐκεῖνους, πάλιν, πού ἔχου δικαστικὰς διαφορὰς καὶ καταφεύγουσιν εἰς αὐτοὺς σάν εἰς λιμάνι, συμπεριφέρονται μὲ ἐχθρότητα καὶ παραβαίνουσιν τοὺς δροκούς. Πόσα ἀρπαγαὶ γίνονται ἀπὸ αὐτοὺς πόσα πλεονεξία, πόσα συκοφαντῖαι καὶ αἰσχροκέρδεῖαι, πόσα δουλοπρεπεῖς κολακείαι.

Ἔλα, λοιπόν, ἀς ἐφαρμόσωμεν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν καθένα. «Ἐκεῖνος πού θὰ εἴπῃ περιφρονητικῶς εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἄνόητε, θὰ εἶναι ἔνοχος εἰς τὴν γένναν τοῦ πυρός»¹¹. Καθένας πού θλάπει σιάνδηποτε γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ πρὸς ἁμαρτίαν, ἤδη ἐμοίχευσε αὐτὴν μέσα εἰς τὴν καρδίαν του¹². Ἐάν κανεὶς δὲν ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν του σάν αὐτὸ τὸ παιδί, δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν¹³. Ὁ Ἄδοι, ὁμῶς, ἔχου κάνει ἐπάγγελμα τὸν ἐγωισμόν κατὰ τὸν ὀρθόδοξον, πού ἔχου παραδοθῆ, καὶ τοὺς τρέμουσιν καὶ τοὺς φοβοῦνται, καὶ ἔτσι γίνονται χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὸ θῆριον. Διὰ τὸν Χριστὸν δὲν κάνουν τίποτε, ἀλλὰ πράττουσιν τὰ πάντα διὰ τὴν κοιλίαν, διὰ τὰ χρήματα, διὰ τὴν κενοδοξίαν.

Ἄραγε ὑπάρχει δυνατότης νὰ ἀριθμῆσῃ κανεὶς μὲ λόγους τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν εἰς τὰς διαφορὰς ἐκδηλώσεις; Πᾶς θὰ ἐνομήσῃ τοὺς χλευασμοὺς τους, τὸ γέλοϊόν τους, τὰς ἀσκόπους συζητήσεις καὶ τὰς αἰσχρολογίας τους; Ὅσον διὰ τὴν πλεονεξίαν τους δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ μοναχοί, πού

11. Ματθ. 5,22.

12. Ματθ. 5,28.

13. Πρὸς. Ματθ. 18, 3-4.

ζούν εις τὰ ὄρη, δὲν γινώσκουν καθόλου τί εἶναι πλεονεξία, εἶται καὶ αὐτοί, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀντίθετον ἀπὸ τοῦς μοναχοῦς. Οἱ μοναχοί, δηλαδή, ἀγνοοῦν τὸ πάθος, ἐπειδὴ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸ νόσημα αὐτό, **¶** αὐτοί, δὲμως, ἐπειδὴ μεθυσὲν ὑπερβολικὰ ἀπὸ αὐτοῦ, δὲν ἀσθάνονται καθόλου πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι. Πραγματικὰ, τόσον πολὺ ἀπεμάκρυνε τὴν ἀρετὴν ἢ κακία αὐτῆ καὶ τόσον τυραννίαν ἀσκεῖ, ὥστε ἐκεῖνοι ποῦ μαίνονται δι' αὐτὴν δὲν τὴν θεωροῦν οὔτε κἀν ἀμαρτίαν.

Ἄλλὰ μήπως θέλετε νὰ ἀφήσωμεν αὐτοὺς καὶ νὰ ἐλθωμεν εἰς ἄλλους περισσότερον ἐπιεικεῖς; Ἔλα, λοιπόν, ἄς ἐξετάσωμεν τὴν τάξιν τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τῶν χειροτεχνῶν. Πραγματικὰ, αὐτοὶ θεωροῦνται περισσότερον ἀπὸ ἄλλους ὅτι ζοῦν ἀπὸ τοῦς δικαίους κόπους καὶ τὸν ἰδρωτὰ τους. Καὶ αὐτοί, δὲμως, ὅταν δὲν προσέχουν τοὺς ἑαυτοὺς των, πάλλὰ κακὰ ἀποκομίζουν ἀπὸ τὰς ἐργασίας τους διὰ τὸν ἑαυτὸν τους. Διότι τὴν ἀδικίαν, ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν πώλησιν καὶ τὴν ἀγοράν, τὴν εἰσάγουν εἰς τὴν ἐργασίαν ποῦ ἀπαιτοῦν οἱ δίκαιοι κόποι. **¶** καὶ εἰς τὴν πλεονεξίαν προσθέτουν πολλάκις ὄρκους, ἐπιτοκίας καὶ ψευδολογίας, καὶ ἀκόμη ἀσχολοῦνται μόνον μὲ τὰ θεοτικὰ πράγματα καὶ παραμένουν προσκαλλημένοι εἰς τὴν γῆν. Καὶ κάνουν τὸ πᾶν διὰ νὰ ἀποκτήσουν χρήματα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν μεγάλην προθυμίαν διὰ νὰ δώσουν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη, ἐπειδὴ κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ αὐξάνουν συνεχῶς τὴν περιουσίαν τους. Καὶ ποῖος ἤμπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὰς λοιδορίας δι' αὐτὴν, τὰς ὕβρεις, τὰ δάνεια, τοὺς τόκους, τὰς πλήρεις ἀισχροκερδεῖας συναλλαγὰς καὶ τὸ ἀνάσχιτον ἐμπόριον;

¶ 14 Θέλετε, δὲμως, νὰ ἀφήσωμεν καὶ αὐτοὺς καὶ νὰ ἐλθωμεν εἰς ἐκείνους ποῦ θεωροῦνται περισσότερον δίκαιοι; Καὶ ποῖοι εἶναι αὐτοί, λοιπόν; Ἐκεῖνοι ποῦ κατέχουν τὰ κτήματα καὶ συγκεντρώνουν τὸν πλοῦτον τῆς γῆς. Ἄλλὰ ποῖος ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ πῶ ἀδικος ἀπὸ αὐτοῦς; Διότι, ἐὰν κανεὶς ἐρευνῆσῃ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαπῶρους γεωργούς, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι εἶναι πῶ σκληροὶ καὶ ἀπὸ τοὺς θαρδάρους. Πραγματικὰ, εἰς ἐκείνους, ποῦ

φθείρονται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ μοχθοῦν εἰς ὄλην τοὺς τὴν ζωὴν, ἐπιβάλλουν καὶ συνεχεῖς καὶ ἀθαστάκτους φόρους, τοὺς ἀναθέτουν ὑπηρεσίας ἐπιπύνοους, χρησιμοποιοῦν τὰ σώματα αὐτῶν ἄν ὄρους καὶ ἡμιόνοους, ἢ μάλλον ἄν λίθους, δὲν τοὺς ἐπιτρέπου, νὰ ἔκκουραθοῦν καθόλου καὶ, εἴτε ἡ γῆ εἶναι εὐφορὸς εἴτε ἀγονος, καθ' ὅμοιον τρόπον τοὺς τυραννοῦν, χωρὶς νὰ τοὺς δεικνύουν καμμίαν συμπάθειαν. **¶** Ἄλλὰ τί ἐλεεινότερον ἀπὸ αὐτὸ δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅταν οἱ ἄνθρωποι, ποῦ ἐκοπίασαν καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος καὶ ἠνόλωσαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸ πῦχος, τὴν βροχὴν καὶ τὰς ἀγρυπνίας, φεύγουν μὲ ἄβεια χέρια καὶ ἐπὶ πλέον χρεωμένοι καὶ φοβοῦμενοι καὶ τρέμοντες περισσότερον τὰ βασανιστήρια τῶν ἐπιστολῶν, τὰς θείας συλλήψεις, τὰς ἀπειθήσεις αὐτῶν, τὰς ἀπογωγὰς εἰς δουλείαν καὶ τὰς ὑποχρεωτικὰς ἐργασίας, παρὰ τὴν πείναν καὶ τὸ ναυάγιον αὐτό; Καὶ πῶς θὰ ἤμποροῦσε νὰ δνομάσῃ κανεὶς τὸ ἐμπόριον ποῦ ἀσχοῦν εἰς ἑσῆρος τους καὶ τὴν ἀισχροκερδεῖαν ποῦ ἐφαρμόζουν μὲ τὸ νὰ γεμίζουν ἀπὸ τοὺς κόπους «**¶**» καὶ τοὺς ἰδρωτὰς αὐτῶν πατητήρια μεγάλα καὶ μικρὰ, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς ἐργαζομένους νὰ φέρουν οὔτε τὴν ἐλαχίστην ποσότητα εἰς τὸ σπῆτι τους, ἀλλ' ἀλόκληρον τὸν καρπὸν τῆς παρουσίᾶς τὸν ἀποθηκεύουν εἰς τὰ ἴδικά των πηδάρια, δίδοντες ὀλίγα χρήματα εἰς αὐτοὺς δι' αὐτῶν; Ἐπίσης, ἐπινοοῦν νέους τρόπους διὰ τὴν εἰσπραξίν τόκων, ποῦ οὔτε εἰς τοὺς εἰδωλολάτρους δὲν συνηθίζονται, καὶ συντάσσουν δανειστικὰ συμβόλαια, ποῦ εἶναι πλήρη κατάρως. Πραγματικὰ, δὲν ἀπαιτοῦν ἐκδισατικῶς τὸ ἕνα ἕκαστόν τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ τὸ ἡμισυ τοῦ συνόλου, καὶ μάλιστα ἐνῶ ὁ δανειζόμενος ἔχει γυναῖκα καὶ τρέφει παιδιὰ καὶ εἶναι ἄνθρωπος ποῦ μὲ τοὺς κόπους τοῦ γεμίζει τὸ φλόνι καὶ τὸ πατητήρι τους. Καὶ δὲμως εἴποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν συλλογίζονται.

¶ Δι' αὐτό, λοιπόν, εἶναι ἐπέκαιρον νὰ φέρωμεν κοντὰ μας τὸν προφήτην διὰ νὰ μᾶς εἴπῃ Ἐτάσου κατὰ-πληκτος, ὀρασε, καὶ φρίξε, γῆ¹⁴, εἰς πόσην μεγάλῃν θηριωδίαν κατέπεσε τὸ ἀνθρώπινον γένος.

14. Ηρδ. 1ερ. 2,13.

Αυτά τὰ λέγω ὄχι διὰ τὴν διαβάλλω τὰς τέχναις ἢ τὴν γεωργίαν ἢ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἢ τὰ χειρουργία, ἀλλὰ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Διότι καὶ ὁ Κορηήλιος ἦτο ἑκατόνταρχος καὶ ὁ Παῦλος θυρωροδέφης καὶ ὕστερα ἐπὶ τὸ κήρυγμα ἤσκει τὰ ἔργον του. Ἐπίσης, ὁ Δαυὶδ ἦτο βασιλεὺς καὶ ὁ Ἰωὴ εἶχε πολλὰ κτήματα καὶ πολλὰ ἔσοδα. Καὶ ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτῶν δὲν ἔγινεν ἐμπόδιον εἰς κανένα τους διὰ τὴν ἀρετὴν.

Ἐὰν αὐτὰ, λοιπόν, σκεπτόμενοι καὶ ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν μας τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, ἃς ὠδηγηθῶμεν ἔστω καὶ ἔτσι εἰς τὸ νὰ ἀφήσωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς μας τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα καὶ ἀσημαντά, διότι θὰ μᾶς ζητηθοῦν εὐθυνα διὰ τὰς ἐντολάς, ποὺ μᾶς ἀνετέθη ἢ τήρησις τους, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποδώσωμεν τὰ πάντα, διτιδήποτε καὶ ἂν πράξωμεν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς **¶ 15** πρὸς ἐξόφλησιν δρόμον εὐκόλον καὶ ἁπλόν, ποὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰ διαλύσῃ δια αὐτὰ, ἔνωσὶ τὸ νὰ μὴ εἴμεθα μησικοί.

Ὅθεν, διὰ τὸ νὰ καταλάβωμεν καλὰ αὐτὸ, ἃς ἀκούσωμεν προχωροῦντες ὀλοκλήρον τὴν παραβολὴν. «Τοῦ ἔφεραν, λέγει, ἕνα χρεώστην, ποὺ ὄφειλε δέκα χιλιάδας τάλαντα. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ, διέταξεν ὁ κύριος νὰ πωληθῇ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιὰ του»¹⁵. Διὰ τὸ διέταξεν αὐτό; πὺς μου σὲ παρακαλῶ. Ὅχι, θεόσσια ἀπὸ σκληρότητα οὔτε ἀπὸ ἀπισθροπίας. Διότι ἡ ζημία πάλιν εἰς αὐτὸν ἐγύριεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἦτο δούλη ἰδική του. Ἀλλὰ τὸ ἔκανε ἀπὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ἐπιθυμεῖ, δηλαδὴ, νὰ τὸν πτοήσῃ μὲ τὴν ἀπειλὴν αὐτὴν. **¶ 16** καὶ νὰ τὸν κἀνὴ νὰ τὸν παρακαλέσῃ, ὄχι νὰ τὸν πωλήσῃ. Διότι ἂν τὸ ἔκανε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἤκουε μὲ κατανοήσιν τὴν παρακλήσιν του, οὔτε θὰ τοῦ εἶδε χάριν. Διὰ τὸ, ὅμως, δὲν τὸ ἔκανε αὐτὸ πρὶν ἀπὸ τὸ λογαριασμὸ, οὔτε τοῦ ἀφῆσε τὴν φρεῖν; Ἐπειδὴ ἤθελε εἰς τὸν διδάξῃ ἀπὸ πόσα χρεὶ τὸν ἀπαλλάσσει, ὥστε ἔτσι νὰ καταστήσῃ πρὸς ἡμέρας πρὸς τὸν σύμβουλόν του. Πραγματικά, ἀφρο,

¹⁵ Ματθ. 18, 21-25.

ἂν καὶ ἔμαθε τὸν ὄγκον τοῦ χρέους του καὶ τὸ μέγεθος τῆς συγχωρήσεως, ἐπέμενε νὰ πιεζῇ τὸν σύμβουλόν του, εἰς πόσον σημείον σκληρότητος θὰ ἔφθανεν, ἂν δὲν τὸν εἶχε προπαιδεύσει μὲ τόσα φάρμακα;

Καὶ ἐκεῖνος τί ἔκανε; «Κύριε, κάνε ὁποιοὴν δι' ἐμέ, καὶ θλαῖσα χρεωστῶ, θὰ σοῦ τὰ πληρώσω». λέγει. **¶ 17** «Ἐλυτήθη δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε καὶ τὸ δάειον»¹⁶.

Εἶδες, πάλιν, ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας; Ὁ ὑπηρετῆς ἐζήτησεν ἀναβολὴν μόνον τοῦ καιροῦ καὶ μετὰ τὴν προθεσίμια ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους, ἐκεῖνος, ὅμως, τοῦ ἔδωσε περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἐζήτησεν, δηλαδὴ, τοῦ ἐχάρισε ὀλοκλήρον τὸ δάνειον καὶ τὸν συνεχώρησεν. ἤθελεν, θεόσσια, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ τοῦ κἀνὴ τὴν διαρεάν, ἀλλὰ δὲν ἐπέθυμε νὰ προέρχεται ἢ δωρεὰ ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ προῖον τῆς παρακλήσεως τοῦ δούλου, ὥστε νὰ μὴ φύγῃ ἀστεφάνως. Τὸ ὅτι, ὅμως, τὸ πᾶν ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν κύριόν του, μοινοῦτι καὶ αὐτὸς ἔπεσε εἰς τὰ πόδια του καὶ τὸν παρεκάλεσεν, τὸ ἐρανέρισεν ἢ ἀτίει ἀπὸ τὴν ὀποίαν προήλθεν ἡ συγχώρησις. «Διότι τὸν ἐλυτήθη καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Καὶ πάλιν ἤθελεν, ὅμως, νὰ νομίσῃ ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἐβοήθησεν εἰς αὐτὸν, **¶ 18** ὥστε νὰ μὴ νοιώθῃ τελείως ἐξουθενωμένος, καὶ, παράλληλα, νὰ διδοχθῇ ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του συμφορὰς νὰ συγχωρῇ εὐκολώτερα τὸν σύμβουλόν του.

Λοιπόν, μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι καλὸς καὶ εὐάρεστος. Διότι ὠμολόγησε καὶ ὑπεσέθη ὅτι θὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του. Ἐπίσης, ἔπεσε εἰς τὰ πόδια καὶ παρεκάλεσε καὶ ἔνοιωσε τὴν ἔνοχον διὰ τὰ ἀμαρτήματά του καὶ ἀνεγνώρισεν τὸ μέγεθος τῆς φρεῖλης του. Ἀλλ' ἡ συνέχεια δὲν εἶναι ἀνταξία τῶν προηγουμένων. Πραγματικά, ὅταν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σπι-

¹⁶ Ματθ. 18, 26-27.

τι τοῦ κυρίου του, ἀμέσως, ὅχι ὑστερα ἀπὸ πολλῶν χρόνων, ἀλλ' ἀμέσως, ἐνῶ ἀκόμη ἤγαυον εἰς τὰ αὐτιά του ἢ εὐσεβεία, **¶** ἔχρησιμότησε τὴν δωρεάν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ τοῦ ἔδωσαν ὁ κύριός του, εἰς τὸ κακόν.

«Δὲ ἐὶ εὐρήκεν ἓνα ἀπὸ τοὺς σκιδουλοὺς τοῦ ποῦ τοῦ ἔχρωσται ἑκατὸν δηνάρια καὶ τὸν ἐστενογάρει σκληρὰ λέγων Ἐξόφλησέ μου ὅτι μοῦ χρεωστεῖς»¹⁷. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κυρίου; Εἶδες καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ δούλου; Ἀκούσατε ὅσοι πράττετε αὐτὰ χάριν τῶν χρημάτων. Διότι δὲν δὲν πρέπει νὰ γίνωται αὐτὰ διὰ τὰ ἁμαρτήματα, πολὺ περισσότερον δὲν ἐπιτρέπονται διὰ τὰ χρήματα.

Καὶ τί ἔκανεν ἐκεῖνος; **¶ 18** «Περιμένε με καὶ δεῖξε ὀπομονήν μοι καὶ θά σοῦ πληρώσω τὰ πάντα»¹⁸. Αὐτός, ὅμως, οὔτε τοὺς λόγους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐσώθη, ἐσεβάσθη, (διότι καὶ ὁ ἴδιος εἶπε τοὺς λόγους αὐτούς καὶ ἀππλάγη ἀπὸ τὸ χρέος τῶν δέκα χιλιάδων τάλαντων), οὔτε τὸ λιμὸν ἀνεγνώρισεν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου ἀπέφυγε τὸ ναυάγιον, οὔτε καὶ ὁ τρόπος, ποῦ τὸν παρεκάλεε ὁ σκιδουλός του, τοῦ ὑπενθόμισε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κυρίου του. Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ παρεμέρισεν ἢ πλεονεξία, ἢ σκληρότης καὶ ἢ μνησικακία καὶ, ἔτσι, ἔγινε χειρότερος ἀπὸ κάθε θηρίον καὶ ἐπιγιγε τὸν σκιδουλὸν του.

Τί κάνεις, ἄνθρωπε; Ἐνῶ ἀπαιτεῖς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι σπρώχνεις τὸ ζῆφος εἰς τὸ σῶμά σου καὶ ἀνακαλεῖς τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δωρεάν τοῦ κυρίου σου;

¶ Ἄλλὰ δὲν ἐσυλλογίσθη τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, οὔτε ἐνεθυμῆθη τὴν ἴδική του ἀνάλογον κατάστασιν οὔτε καὶ ὑπεχώρησεν, μολονότι ἢ παράκλησις δὲν ἀνεφέρετο εἰς ὅμοιον χρέος. Διότι ὁ ἓνας παρεκάλεε διὰ δέκα χιλιάδων τάλαντα, ὁ δὲ ἄλλος δι' ἑκατὸν δηνάρια. Ἐπίσης,

17. Ματθ. 18, 28.
18. Ματθ. 18, 29.

ὁ δεύτερος (ἰκάτευε τὸν σκιδουλὸν του, ἐνῶ ὁ πρῶτος τὸν κύριόν του. Καὶ αὐτός μὲν ἔλαθε ἐλοκληρωτικὴν χάριν διὰ τὴν ὀφειλὴν του, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐζήτει ἀναβολὴν μόνον. Καὶ ὅμως, οὔτε αὐτὴν εἶδεν. Διότι τὸν ἔρριπεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὅταν δὲ εἶδαν οἱ ἄλλοι σκιδουλοὶ τοῦ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ αὐτῆν, ἀνέφεραν εἰς τὸν κύριόν τους τὰ πάντα¹⁹. Αὐτὸ δὲν ἦτο ἀρεστὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε θέασιμα καὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἐλυπήθησαν, λοιπόν, καὶ ὅσοι δὲν ἔχρωσται.

Τί ἔκανεν, ὅμως, ὁ Κύριος; «Δοῦλε πονηρέ, ἔλον τὸ χρέος ἐκεῖνο, τὸ τόσον μεγάλο, σοῦ τὸ ἐλάχισον, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεσες. ¶ Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ λυπηθῆς καὶ νὰ κάνης ἔλεος εἰς τὸν σκιδουλὸν σου, ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ ἐλυπήθηκα καὶ ἔδειξα ἔλεος εἰς σέ;»²⁰ Κότταξε καὶ πάλιν τὴν πραότητα τοῦ κυρίου. Συγκρίνει τὸν ἑαυτὸν του πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπολογεῖται, ἐπειδὴ σκοπεῖ νὰ ἀγκυλιώσῃ τὴν δωρεάν. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν τὴν ἀνεκάλεσεν αὐτός, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ τὴν ἔλαθεν. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει «Ὅλον τὸ χρέος ἐκεῖνο σοῦ τὸ ἐλάχισον, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεσες. Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ λυπηθῆς καὶ νὰ κάνης ἔλεος εἰς τὸν σκιδουλὸν σου;»

Διότι καὶ ἐν ἀκόμῃ σοῦ ἐφάνητο θαυρὸ τὸ πράγμα αὐτό, ἔπρεπε νὰ κυττάξῃς τὸ κέρπος ποῦ εἶχες καὶ τὸ μελλοντικόν. Ἐάν ἢ ἐντολὴ ἦτο δύσκολος, ἔπρεπε νὰ σκεψθῆς τὸ ἔπαθλον. Οὔτε (νὰ λάβῃς ὅτι ὄμνισον) ὅτι ἐκεῖνος σὲ ἐλύπησε, ἀλλ' ὅτι σὺ ἐξώργισες τὸν Θεόν, **¶** τὸν ὁποῖον εἶχε καταπραῖνει μὲ μίαν ἀπλήν παράκλησιν. Ἐάν, ὅμως, καὶ ἔτσι σοῦ ἦτο δυσάρεστον, νὰ συμφιλιωθῆς μὲ ἐκεῖνον ποῦ σὲ ἐλύπησεν, ἦτο, ἀσφαλῶς, πολὺ χειρότερον τὸ νὰ ριφθῆς εἰς τὴν γένναν. Καὶ ἐάν ἀντιπαρέθετες τὴν τιμωρίαν αὐτῆν πρὸς τὴν συμφιλίωσιν μὲ ἐκεῖνον, θὰ ἔβλεπες ὅτι τὸ δεύτερον ἦτο πολὺ ἐλαφρύτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Καὶ ὅταν ὄφειλε δέκα χιλιάδων τάλαντα, δὲν τὸν

19. Ματθ. 18, 24-25.
20. Ματθ. 18, 22-23.

ἀπεκάλεσε πονηρόν οὐτε τὸν ἔθρισην, ἀλλὰ τὸν ἠλέησεν. Ὅταν, ὁμως, ἐβείξεν ἀγνωμοσύνην πρὸς τὸν συνδουλὸν του, τότε τοῦ λέγει· «Δούλε Πονηρέ».

Ἄς τὰ ἀκούσωμεν αὐτὰ ὅσα κατεγόμεθα ἀπὸ τοῦ πάθος τῆς πλεονεξίας, διότι ὁ λόγος ἀπευθύνεται πρὸς ἡμᾶς. **Β** Ἄς τὰ ἀκούσωμεν καὶ οἱ ἀνοικτίρμονες καὶ οἱ σκληροί, διότι ἔβην εἰμεθα σκληροὶ διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Ὅταν, λοιπόν, ἔχῃς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μνησικακῆς, συλλογίσου ὅτι μνησικακεῖς εἰς θάρος τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ὄχι εἰς θάρος ἄλλου, ἐπειδὴ τὰ ἱδικά σου ἁμαρτήματα συγκεντρῶνεις καὶ δεσμεύεις καὶ ὄχι τοῦ πλησίον σου. Διότι, σὺ, ὅτι καὶ ἂν κόνῃς εἰς αὐτόν, τὰ κάνεις ὡς ἄνθρωπος καὶ περιορίζονται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ὁ Θεός, ὁμως, δὲν θὰ σὲ τιμωρήσῃ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ θὰ σοῦ ἐπιβάλῃ μεγαλύτερον τιμωρίαν, καὶ μάλιστα τιμωρίαν εἰς τὸν οὐρανόν. **¶ 17** «Καὶ παρέδωκεν αὐτόν... μέχρις ὅτου ἐξοφλήσῃ πᾶν ὅ,τι ἔχρεώσῃ»²¹, δηλαδή, συνεχῶς, διότι δὲν θὰ ἐξοφλήσῃ ποτὲ τὸ χρέος του. Ἐπειδὴ, δηλαδή, δὲν ἔγινες καλλίτερος μὲ τὴν εὐεργεσίαν, ἀπομένει νὰ σὲ διαρθώσῃ μὲ τὴν τιμωρίαν.

Βέβαια, τὰ χαρίσματα καὶ αἱ δωρεαὶ δὲν ἀνσκαλοῦνται²², ἀλλὰ ἡ κακία εἶχε τόσην δύναμιν, ὥστε κατέλυσε καὶ τὸν νόμον αὐτόν. Κατὰ συνέπειαν, τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν μνησικακίαν, ὅταν αὐτὴ φανταί νὰ ἀνατρέπῃ τὸσον μεγάλην καὶ τὸσον σπουδαίαν θεῖαν βίωσιν; Καὶ μάλιστα δὲν τὸν παρέδωκεν ἀπλῶς (διὰ τὴν φυλακισθῆ), ἀλλὰ τὸ ἔκανε αὐτὸ ἀφοῦ ὄργισθη²³. **¶** Διότι, ὅταν ἔδωκεν ἐντολήν νὰ πωληθῆ, δὲν προήρχοντο ἀπὸ ὄργην οἱ λόγοι του ἐκεῖνοι. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸ ἔκανε. Ἄλλ' ἤτο ἀφορμὴ διὰ μεγάλην φιλανθρωπίαν. Τώρα, ὁμως, ἡ ἀπόφασίς του εἶναι ἀποτελεσματικὴ μεγάλη ἀγαπηκτικῶς καὶ συνεπάγεται μεγάλην τιμωρίαν καὶ κόλασιν.

²¹ Ματθ. 18,34.
²² Πρξ. 19α, 11,29.
²³ Πρξ., Ματθ. 18,34.

Τί θέλει, λοιπόν, νὰ μᾶς διδάξῃ ἢ παραβολὴ αὐτή; «Ἔτσι καὶ ὁ Πατὴρ μου», λέγει ὁ Κύριος, «θὰ κάνη εἰς σὰς, εἰάν δὲν συγχωρήσῃτε καθένας σας τὸν ἀδελφόν του ἀπὸ τὸ θάθος τῆς καρδίας σας»²⁴. Δὲν λέγει, ὁ Πατὴρ σας, ἀλλὰ, ὁ «Πατὴρ μου», διότι δὲν ἤξιζε νὰ ὀνομάζεται ὁ Θεὸς πατὴρ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ τοῦ εἰδους, τοῦ πονηροῦ καὶ μισανθρώπου.

Δύο πράγματα, συνεπῶς, ζητεῖ ἐδῶ ὁ Κύριος· ἃ' ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἔχωμεν ἐπίγνωσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ νὰ καταδικάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας δι' αὐτάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συγχωρῶμεν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων. Καὶ τὸ πρῶτον τὸ ζητεῖ, διὰ νὰ γίνῃ εὐκολώτερον τὸ δεῦτερον, (διότι ὅποιος γνωρίζει τὰ ἱδικά του ἁμαρτήματα, θὰ εἶναι πῶς διαλλακτικὸς καὶ συγχωρητικὸς πρὸς τὸν συνδουλὸν του). Καὶ ἡ συγχώρησις νὰ μὴ λέγεται μόνον μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ νὰ πηγάζῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν.

Ἄσπε, ἂς μὴ σπρώγωμεν τὸ ζῆλον πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας. Διότι ποῖαν λύτην τόσην μεγάλην σοῦ ἔκανε ὁ ἀντιδικὸς σου, σὺν τὸ κακόν που θὰ προξενήσῃς σὺ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τὸ νὰ διατρέψῃς ἀσθεστον τὴν ὄργην σου καὶ νὰ προσελκύσῃς κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ; Ἄν, ὁμως, μὲνης νηφάλιος καὶ ἀντιμετωπίσῃς τὸ ζήτημα μὲ εὐσέθειαν, τότε, τὸ κακόν θὰ κατευθυνθῆ. Εἰς τὸ κεφάλι ἐκεῖνου καὶ ἐκεῖνος θὰ κακοπαθήσῃ. **¶** Ἀντίθετα, εἰάν ἐπιμένῃς νὰ ἀγανακτῆς καὶ νὰ στενωχωρήσῃς, τότε, σὺ ὁ ἴδιος θὰ ὑποστῇς τὴν θλάσῃν, καὶ ὄχι ἐξ αἰτίας ἐκεῖνου, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Συνεπῶς, νὰ μὴ λέγῃς ὅτι σὲ ὕβρισε καὶ σὲ ἐσκολοφόνησε καὶ πολλὰ κακά σοῦ ἔκανε. Διότι ὅσα καὶ ἂν εἴπῃς, τόσον περισσότερο τὸν ἀποθεικνύεις εὐεργέτην σου, ἐπειδὴ σοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ καθορισθῇς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά σου. Ἄσπε, ὅσον μεγαλυτέρας ἀδικίας σοῦ ἔχει κάνει, τόσον περισσώτερον αἴτιος γίνεται διὰ νὰ σοῦ συγχωρηθῶν μεγαλυτέρας ἁμαρτίας. Πραγματι-

²⁴ Ματθ. 18,35.

κά, εάν θέλωμεν, κανέναν δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς ἀδικήσῃ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ θὰ μᾶς ὠφεληθῶσιν τὰ μεγίστα. Καὶ διατὶ ἀναγίρω τοὺς ἀνθρώπους; Διότι πόλις δύναται νὰ θεωρηθῆῖ πονηρότερος ἀπὸ τὸν διάβολον; Καὶ ὁμοίως καὶ ἀπὸ αὐτὸν παίρνομεν μεγάλην ἀφορμὴν διὰ νὰ προσδεύωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν. **Β** Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει ὁ Ἰωάννης. Ἐάν, λοιπόν, ὁ διάβολος ἐγένεν αἰτία στεφάνου, διατὶ φοβείσαι τὸν ἄνθρωπον ποῦ εἶναι ἐχθρὸς σου;

Πρόσεξε, τώρα, πόσα κερδίζεις, ὅταν ὑποφέρῃς μὲ πραότητα τὰς κακίας καὶ ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν. Πρῶτον καὶ σπουδαιότερον, ἀπαλλάσσεσαι ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας σου. Δεύτερον, (ἀποκτῆς) καρτερίαν καὶ ὑπομονήν. Τρίτον, (γίνεσαι) ἡμερῶν καὶ φιλιάνθρωπος. Διότι ἐκεῖνος ποῦ δὲν γνωρίζει νὰ ἐξοργίζετα ἑναεῖον αὐτῶν ποῦ τὸν ἀδικοῦν, ἀσφαλῶς, θὰ εἶναι πολὺ χρήσιμος εἰς ὅσους τὸν ἀγαποῦν. Τέτατον, εἶσαι καθαρὸς συνεχῶς ἀπὸ τὴν ὀργήν, πράγμα ποῦ μὲ τίποτε δὲν συγκρίνεται. **Γ** Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ὀργῆν, εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχει ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τὴν λύπην, ποῦ πηγάζει ἀπὸ αὐτὴν, καὶ δὲν θὰ δαπανήσῃ τὴν ζωὴν του εἰς ματαιοπониᾶς καὶ ὀδύνας. Διότι ὅποιος δὲν γνωρίζει νὰ ἐχθρεύετα τοὺς ἄλλους, δὲν γνωρίζει, θέσθαι, τὴν λύπην, ἀλλὰ θὰ ἀπολαύσῃ τὴν τρυφήν καὶ ἀμέτρητα ἀγαθὰ. Ὡστε, τοὺς ἑαυτοῦς μᾶς τιμωροῦμεν, ὅταν μισοῦμεν τοὺς ἄλλους, ὅπως, πάλιν εὐεργετοῦμεν τοὺς ἑαυτοῦς μας, ὅταν ἀγαποῦμεν τοὺς πλησίον μας. Ἐπὶ πλέον, θὰ εἶσαι σεβαστὸς εἰς ὅλους καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἀκόμη, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κοκοί· σάν τοὺς δαίμονας καὶ μάλλον δὲν θὰ ἐχῃς πλέον ἐχθρούς, εάν συμπεριφέρεσαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ ὅλα εἶναι ὅτι θὰ κερδίσης τὴν φιλιάνθρωπιαν τοῦ Θεοῦ καὶ, εἴτε ἔχεις ἀμαρτήσας, θὰ λάβῃς συγχώρησιν, **Β** εἴτε εἶσαι ἐνάρετος, θὰ ἀποκτήσης μεγαλύτεραν παρηγορίαν.

¹ Ἄς ἐπιτύχωμεν, λοιπόν, νὰ μὴ μισοῦμεν κανέναν, ὃ ἂν μᾶς ἀγαπήσῃ καὶ ὁ Θεός. Διὸ νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῆ καὶ νὰ μᾶς ἐλεήσῃ ἔστω καὶ ἂν χρεωστοῦμεν δέκα χιλιάδας τάλαντα.

Ἀλλὰ σὲ ἠδίκησεν αὐτός; Καί, λοιπόν, νὰ τὸν ἐλεήσῃς, νὰ μὴ τὸν μισησῃς. Δάκρυσαι καὶ θρήνησαι. Νὰ μὴ τὸν ἀποστραφῆς. Διότι δὲν εἶσαι σὺ ποῦ ἦλθες εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐκεῖνος. Σὺ, ἀντίθετα, θὰ προσδεύσῃς εἰς τὴν ἀρετὴν, εάν ὑποφέρῃς τὴν ἀδικίαν. Συλλογίσου ὅτι, ὅταν ὁ Χριστὸς ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῆ, ἐχαίρετο διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ἐδάκρυζε διὰ τοὺς σταυρωτάς του. Ἔτσι, πρέπει νὰ σκεπτόμεθα καὶ ἡμεῖς. Καὶ ὅσον ἀδικούμεθα, τόσον περισσώτερον νὰ θρηνησοῦμεν διὰ τοὺς ἀδικοῦντας. **Γ** Διότι δι' ἡμᾶς πολλὰ ἀγαθὰ θὰ προέλθουν ἀπὸ ἐκεῖ, ἐνῷ δι' ἐκείνους τὰ ἀντίθετα.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον σὲ προσέβαλεν καὶ σὲ ἐκτόπησεν ἐνώπιον ὄλων; Λοιπόν, ἐνώπιον ὄλων ἐντρόπιασε καὶ ἠτίμασε τὸν ἑαυτόν του καὶ ἤνοιξε τὰ στόματα μυρίων κατηγορῶν καὶ δι' ἐσέ ὕψανε περισσώτερος στεφάνους καὶ πολλοὺς κήρυκας τῆς μακροθυμίας σου συνεκέντρωσεν.

Ἀλλὰ μήπως σὲ διέβαλεν εἰς τοὺς ἄλλους; Καὶ ποῖαν σημασίαν ἔχει αὐτό, ὅταν πρόκειται νὰ σοὶ ζητήσῃ εὐθύνας ὁ Θεός καὶ ἔχει ἐκεῖνοι ποῦ ἤκουσαν τὰς διαβολὰς; Διότι εἰς τὸν ἑαυτόν του προσέθεσε ἀφορμὴν τιμωρίας, ὥστε νὰ μὴ δώσῃ λόγον μόνον διὰ τὰ ἱδικὰ του ἀμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα εἶπε δι' ἐσέ. **Β** Καὶ σὲ μὲν σὲ διέβαλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῷ αὐτὸς διεβλήθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ εάν αὐτὰ δὲν σοὺ εἶναι ἀρκετὰ ἐνθυμήσῃς ὅτι καὶ ὁ Θεός διεβλήθη καὶ ἀπὸ τὸν Σατανᾶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐκείνους ποῦ περισσώτερον ἠγάπα. Καὶ ὁ μονογενὴς Υἱὸς του, ἐπίσης, διεβλήθη τῷ ἴδιον. Διὸ καὶ ἔλεγεν «Ἐάν τὸν οἰκοδοσοῦσθην ἐκάλωσαν Βεελζεβοῦλ, πόσον μάλλον θὰ ὀνομάσουσιν τοὺς ἱδικούς του;»²⁵ Καὶ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων ὄχι μόνον τὸν διέβαλεν, ἀλλ' ἔγινε καὶ πιστευτός. Καὶ αἱ διαβολαὶ του δὲν ἦσαν ἀσημαντοί, ἀλλὰ τοῦ ἀπέδωσε τὰ μεγαλύτερα ὄνειδῃ καὶ τὰ ἐγκλήματα. **Β**

Πραγματικά, ισχυρίσθη ότι ο Κύριος ήτο δαμονισμένος, πλάνος και αντίθετος.

Ἄλλά, καὶ ὅταν εὐηργέτησε, σοὺ ἀντιπέδωσαν τὸ κακὸν ἀγὶ τοῦ καιροῦ; Μὰ, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ θρηνηῖς καὶ νὰ λυπηῖσαι, περισσότερον διὰ τὸν δράστην τῆς κακίας, ἐνῶ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου νὰ χαίρῃσαι, διότι ἐγενήθησιν ὁμοίως μὲ τὸν Θεόν, «ὃ ὁποῖος ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἀδιακρίτως διὰ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς»²⁶. Ἐάν ὁμοῦ, σοὺ φαίνεται ὑπερβολικὸν νὰ μνησθῇαι τὸν Θεόν, ἀν καὶ διὰ τὸν νήφοντα δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ δύσκολον, παρὰ ταῦτα ἐάν τὸ θεωρῆς ἀνώτερον τῶν δυνάμεων σου αὐτό, **6119** ἔλα νὰ σὲ ὠδηγήσω πρὸς τοὺς συνδούλους σου. Πρὸς τὸν Ἰωσήφ, πού πολλὰ κακὰ ἔπαθεν, καὶ ὁμοῦ εὐηργέτησε τοὺς ἀδελφοὺς του. Πρὸς τὸν Ματθαῖον, πού, ὕστερα ἀπὸ ἀμετρήτους ἐπιβουλὰς, προσηυχῆθη δι' αὐτοὺς. Πρὸς τὸν μακάριον Παῦλον, πού ἐνῶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀρθῆται τὰ ὅσα ἔπαθεν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐν ταῦτοις ᾔρχετο νὰ χωρισθῇ αὐτός ἀπὸ τὸν Χριστόν, χάριν τῶν Ἰουδαίων²⁷. Πρὸς τὸν Στέφανον πού τὴν ὥραν τοῦ λιθοβολισμοῦ προσήχθετο νὰ μὴ λογισθῇ ἡ ἀμαρτία τοὺς αὐτῆ²⁸.

Ἄφου, λοιπόν, σκεψθῆς δια αὐτά, ἀπαλλάξου ἀπὸ τὴν ὀργὴν τελείως, διὰ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς διας τὰς ἀμαρτίας μας, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα αἰτῆται ἡ βόεα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

26. Ματθ. 3, 15.
27. Πρῶτ. 9, 9.
28. Πρῶτ. 11, 22. 7, 58.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒ' (62)

(Ματθ. 10' 1 - 16)

«Καὶ συνέθη, ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆν Γαλιλαίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην»¹.

Ἄν καὶ ἀπέφευγεν συνεχῶς τὴν περιοχὴν τῆς Ἰουδαίας, ἕνεκα τοῦ φόβου ἐκείνων, τώρα συγγάζει εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ ἐπληροῖται ὁ καρπὸς τοῦ πῦθους. **1** Δὲν ἀνέστηκε, θέθαια, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' ἐστάθμευσεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας.

«Καὶ ὅταν ἔφθασεν τὸν ἠκολούθησαν πλήθη λαοῦ πολλὰ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ»². Δὲν ἀσχολεῖται συνεχῶς μὲ τὴν διδασκαλίαν διὰ τοῦ λόγου, ὅτε καὶ θαυματουργεῖ διαρκῶς. Ἀλλὰ κάνει ἄλλοτε τὸ ἓνα καὶ ἄλλοτε τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ποικίλῃ τὰ μέσα τῆς σωτηρίας ἐκείνων πού ἔμειναν κοντὰ του καὶ τὸν ἠκολούθηον, ὥστε μὲ τὰ θαύματα νὰ ἀποδειχθῇ ἀξίπιστος διδάσκαλος, δι' ὅσα ἔλεγεν, μὲ τὴν διδασκαλίαν του δὲ νὰ κἀνῃ μεγαλύτερον τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων. Καὶ τὸ κέρδος αὐτὸ ἦτο τὸ νὰ τοὺς ὠδηγήσῃ πρὸς τὴν θεογνωσίαν.

Σὺ, ὁμοῦ, τὸ ἐξῆς πρόσες, ὅτι, δηλαδὴ, οἱ μαθηταὶ μὲ μίαν λέξιν παραλείπουν ὀλόκληρα πλήθη λαοῦ, **11** χωρὶς νὰ ἀναφέρουν ὀνομαστικῶς καθένα ἀπὸ τοὺς θεραπευομένους. Πραγματικά, δὲν εἶπαν ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε (ἐθεραπεύθησαν), ἀλλὰ «πολλοί», διὰ νὰ διδάξουν τὴν ταπεινῶσιν, Ὁ Χριστὸς δὲ ἐθεράπευε καὶ εὐηργέτει τοὺς πάσχοντας καὶ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἄλλους.

1. Ματθ. 10, 1.
2. Ματθ. 10, 9.

Διότι ἡ θεραπεία τῆς ἀσθενείας αὐτῶν ἐγένετο ἀφορμὴ θεογνωσίας διὰ τοὺς ἄλλους.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἰσχύει διὰ τοὺς Φαρισαίους, μὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκδηριῶνται περισσότερο καὶ πλησιάζουν τὸν Κύριον διὰ τὸν πειράζου. **Β** Ἐπειδὴ, ὁμῶς, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀμφισβητήσουν τὰ γενόμενα θαύματα, δι' αὐτὸ τοῦ προβάλλουν προβλήματα πρὸς λύσιν. «Καὶ τὸν ἐπλησίασαν οἱ Φαρισαῖοι μὲ σκοπὸν νὰ τὸν πειράζου καὶ τοῦ ἔλεγον ᾧ Ἄρα γε ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκα του διὰ κάθε ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν;»³ Ὡς τῆς ἀνοησίας τους. Εἶχαν τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἀπεστόμωναν τὸν Ἰησοῦν μὲ τὴν υποβολὴν διαφόρων προβλημάτων, ἃν καὶ εἶχαν πλεόν λάθει ἀποδείξεις τῆς δυνάμεώς του. Πραγματικὰ, ὅταν συνεζήτησαν μαζί του διὰ μακρῶν διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου⁴, ὅταν εἶπαν ὅτι φλασφημεῖ⁵, ὅταν ἰσχυρίσθησαν ὅτι εἶναι βασιμονισμένος⁶, ὅταν κατηγορήσαν τοὺς μαθητὰς ποὺ ἐθάβιζαν μέσος εἰς τὰ σπαρμένα χωράφια (καὶ ἔτρωγον στάχυα)⁷, **620** ὅταν ἔκαναν λόγον ἕαν ἐπιτρέπεται νὰ τρώγουν μὲ ἄνιπτα χέρια⁸, ἀφοῦ τοὺς ἔρωτε μὲ τὸ στόμα εἰς κάθε περίπτωσιν καὶ τοὺς ἔφραξε τὴν ἀναίσχυντον γλῶσσαν τους, ἔτσι τοὺς ἀπειμάκρυνεν ἀπὸ κοντὰ του. Καὶ ὁμῶς οὕτε καὶ ἔτσι παραιτοῦνται. Διότι πόσον πολὺ ἀναίσχυντον καὶ θαρσὺ πάθος εἶναι ἡ ποιηρία καὶ ὁ φθόνος. Καὶ ἂν ἀκόμη ἀπειρους φορὰς ἀποστομωθῆ, πάλιν ἐπιτίθεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.

Σὺ, ὁμῶς, πρόσεξε τὴν κακουργίαν τῶν Φαρισαίων καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεώς τους. Διότι δὲν τοῦ εἶπαν ᾧ Ἐδώσε ἐντολὴν νὰ μὴ χωρίζωμεν τὰς γυναῖκας, δεδομένου ὅτι εἶχεν ὁμιλήσει διὰ τὸν νόμον αὐτόν⁹. Δὲν ἐμνημόνευσαν, ὁμῶς τοὺς λόγους ἐκείνους, **Β** ἂν καὶ

3. Μκ-8. 19,9.

4. Ηρβλ. Ματθ. 19,1 ἐξ.

5. Ηρβλ. Ματθ. 9,3.

6. Ηρβλ. Ἰωάν. 10,30.

7. Ηρβλ. Ματθ. 19,2.

8. Ηρβλ. Μαρκ. 7,6.

9. Ηρβλ. Ματθ. 6, 31-32.

ὀρμήθησαν ἀπὸ αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ καταστήσουν μεγαλυτέραν τὴν ἐνέδραν τους καὶ, ἀκόμη, ἤθελαν νὰ τὸν φέρουσι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ περιπέσῃ εἰς ἀντίφασιν. Δι' αὐτὸ δὲν τοῦ λέγουσι διὰτὶ ἐνομοθέτησες τὸ καὶ τὸ; Ἄλλὰ, σὲν νὰ μὴ εἶχε λεχθῆ τίποτε ἀπολύτως ἔρωτόν. «Ἄρα γε ἐπιτρέπεται...», μὲ τὴν ἐπίδοσιν ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἔχη λησμονήσει ὅτι ὁμιλήσῃ (διὰ τὸ θέμα αὐτὸ παλαιότερα). Καὶ εἶναι ἔτοιμοι, ἕαν μὲν εἴπω, ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ χωρίζουσι τὰς γυναῖκας, νὰ τοῦ προβάλλουσι τὰ ὅσα ὁ ἴδιος εἶπεν προηγουμένως καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσουσι. Διὰτὶ, λοιπὸν, ἔχεις εἶπει ἄλλοτε τὰ ἀντίθετα; Ἐάν, ὁμῶς, καὶ τώρα ἐπαναλάβῃ τὰ ὅσα εἶπεν εἰς τὸ παρελθόν, νὰ τοῦ ἀντιπροβάλλουσι τὸν νόμον τοῦ Μωϋσεως.

Καὶ ὁ Κύριος τί τοὺς ἀπαντᾷ; Δὲν τοὺς εἶπεν ᾧ Διὰ τί μὲ πειράζετε, ὑποκριταί;¹⁰ ἂν καὶ ἀργότερα τοὺς ἔδωκε καὶ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. Ἐδῶ, ὁμῶς, δὲν τοὺς λέγει τὸ ἴδιον, διὰ ποῖον λόγον; ᾧ Διὰ τὸν τοὺς δεῖξῃ καὶ μὲ τὴν δυνάμιν του καὶ τὴν πραότητά του. Πραγματικὰ, οὕτε σιωπᾶ συνεχῶς διὰ τὴν νὰ μὴ σχηματίσουν τὴν γνώμην ὅτι τοῦ διαφεύγει ἡ κακὴ διάθεσις τους, οὕτε, πάλιν, τοὺς ἐλέγχει εἰς κάθε περίπτωσιν, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ὑποφέρομεν τὰ πάντα μὲ ἡμερότητα.

Ποῖαν ἀπάντησιν τοὺς δίδει, λοιπὸν; ᾧ Δὲν ἀνεγνώσατε ὅτι ὁ Θεὸς ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἔκανεν ἐξ ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον ἀπὸ ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ ἀπὸ μίαν γυναῖκα; Καὶ εἶπεν (ὁ Ἄδάμ). Δι' αὐτὸ θὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθῆ εἰς τὴν γυναῖκα του καὶ θὰ γίνουσι οἱ δύο ἓνα σῶμα¹¹. Ὡστε, δὲν εἶναι πλέον δύο, ἀλλὰ ἓνα σῶμα. ᾧ Ἐκεῖνο λοιπὸν, ποῦ ὁ Θεὸς ἔνωσεν εἰς ἓνα σῶμα, ἄς μὴ τὸ χωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος¹².

Κύτταξε σοφίαν διδασκάλου. Ὅταν ἠρωτήθῃ, ἕαν ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τῆς γυνακῆς, δὲν ἀπήτησεν ᾧ

10. Ματθ. 23,18.

11. Ηρβλ. Γεν. 2,24.

12. Ματθ. 19, 4-6.

μέσως, δὲν ἐπιτρέπεται, **10** διὰ τὰ μὴ θεωρηθῶν καὶ παραχθῶν, ἀλλὰ προτοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπόφασίν του, κατέστησε φανερόν αὐτὸ μὲ τὴν δημιουργίαν, μὲ τὸ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ ἦτο καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ Πατρὸς του καὶ ὅτι δὲν ὤρισεν αὐτὴν τὴν διάταξιν διὰ τὰ ἔλθῃ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Μωϋσῆ, ἀλλ' ἀντίθετα, συμφωνεῖ ἀπόλυτα πρὸς αὐτόν. Πρόσεξε, ὅμως, ὅτι ὁ Κύριος δὲν στηρίζει τὴν ἐντολὴν τοῦ μόνου εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ πρωτοῦ ζεύγους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἐδημιούργησεν ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἔξης διέταξεν, νὰ ἐνωθῇ, δηλαδὴ, ὁ ἕνας ἄνδρας μὲ τὴν μίαν γυναῖκα. Ἐάν, ὅμως, ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνδρας τὴν μίαν γυναῖκα καὶ νὰ παύρῃ ἄλλην, ἀφοῦ ἐδημιούργησε ἕνα ἄνδρα, καὶ νὰ ἐκκαταλείψῃ ὁ ἄνδρας τὴν μίαν γυναῖκα καὶ νὰ παύρῃ ἄλλην, ἀφοῦ ἐδημιούργησε ἕνα ἄνδρα, καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς νομοθεσίας ἐδείξεν **11** ὅτι ὁ κάθε ἄνδρας πρέπει νὰ ζῇ διαρκῶς μὲ μίαν μόνον γυναῖκα καὶ ποτὲ νὰ μὴ τὴν χωρίσῃ.

Καὶ κῦταξε πῶς διμλεῖ; «Ὁ Θεὸς ποῦ ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἔκανε ἐξ ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον ἀπὸ ἕνα ἄνδρα καὶ ἀπὸ μίαν γυναῖκα», δηλαδὴ, ἐδημιούργησαν ἀπὸ μίαν ρίζαν καὶ συνηώθησαν εἰς ἕνα σῶμα, «διότι καὶ οἱ δύο θὰ γίνουν ἕνα σῶμα».

Ἔπειτα, διὰ τὰ δεῖξῃ πόσον φοβερόν εἶναι νὰ κατηγοροῦν τὴν νομοθεσίαν αὐτὴν καὶ διὰ τὰ στηρίξῃ τὸν νόμον, δὲν εἶπεν· Νὰ μὴ θ' αὐάετε τὴν συζυγίαν, οὐτε νὰ χωρίζετε, ἀλλ' ὅτι· «Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Θεὸς ἔνωσεν εἰς ἕνα σῶμα, ἄς μὴ τὸ χωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος». **12** Ἐάν, λοιπόν, σὺ προσάλλῃς τὸν Μωϋσῆ, ἐγὼ σοῦ ἀντιπροβάλλω τὸν Κύριον τοῦ Μωϋσέως καὶ μαζί μὲ αὐτὸν ἐπικαλοῦμαι καὶ τὸν χρόνον. Διότι ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐδημιούργησεν τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον ἀπὸ ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα. Καὶ ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι παλαιότερος, ἢν καὶ φαίνεται ὅτι εἰσαγεται ἀπὸ ἐμὲ, καὶ εἶναι πολὺ σημαντικὸς. Πραγματικῶς, δὲν φώγησε μόνον τὴν γυναῖκα εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του. Ἐπίσης, δὲν ἐνομοθέτησεν ἀπλῶς νὰ ἔλθῃ πρὸς τὴν γυ-

ναῖκα τοῦ ὁ ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ νὰ προσκολληθῇ εἰς αὐτὴν καὶ ἔτσι μὲ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως αὐτῆς ἐδείξε τὸ ἀδιασπαστὸν τῆς συζυγίας. Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ ἐπεξήγησε καὶ ἄλλην μεγαλυτέραν ἔνωσιν «διότι θὰ γίνουν», λέγει, **13** «οἱ δύο ἕνα σῶμα».

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸν παλαιὸν νόμον, ποῦ εἰσῆρθη καὶ μὲ τὰ γεγονότα καὶ μὲ τοὺς λόγους, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο ἀδέλοιστος ἕνακα τοῦ νομοθέτου, μὲ ἔρουσαν, πλέον, καὶ ὁ Κύριος τὸν ἐρμηνεύει καὶ νομοθετεῖ λέγων· «Ὡστε, (ὅσοι ἔρχονται εἰς γάμον) δὲν εἶναι δύο, ἀλλ' εἶναι ἕνα σῶμα». Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, εἶναι ἄνοσον νὰ κόπῃς τὸ σῶμα, ἔτσι εἶναι παράνομον τὸ νὰ χωρίσῃς τὴν γυναῖκα. Καὶ δὲν περιορίσθηκεν εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸν Θεὸν λέγων· «Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Θεὸς συνένωσεν εἰς ἕνα σῶμα, ἄς μὴ τὸ χωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος». Ἔτσι, ἐδείξεν ὅτι τὸ συμβαῖνον εἶναι ἀντίθετον καὶ πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς τὸν νόμον. Καὶ εἶναι παρὰ φύσιν, διότι κόπτεται ἡ μία σάρκα, παρὰ νόμον δέ, διότι, ἐνῶ ὁ Θεὸς ἐπραγματοποίησε τὴν ἔνωσιν αὐτὴν καὶ ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ μὴ χωρίζουν **14** αὐτοὶ ἐπιτίθενται ἀπὸ καινοῦ, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν τὸν χωρισμὸν αὐτῶν.

Τί ἐπεβάλλετο, λοιπόν, νὰ κάνουν ὕστερα ἀπὸ αὐτά; Δὲν ἔπρεπε νὰ ἠσυχάσουν καὶ νὰ ἐπαινέσουν τὸ λεγθὲν; Δὲν ἔπρεπε νὰ θαυμάσουν τὴν σοφίαν; Δὲν ἔπρεπε νὰ καταπληγῶν ἀπὸ τὴν συμφωνίαν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πατέρα του; Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν κάνουν, ἀλλὰ, ὡς δὴθεν ἀνταγωνιζόμενοι, λέγουσιν «ταῦτι, λοιπόν, ὁ Μωϋσῆς παρηγγεῖλεν ὅτι πρέπει νὰ βῶσῃ ὁ ἄνδρας ἔγγραφον διαζυγίω εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τότε νὰ τὴν χωρίσῃ»;¹³ Βέβαια, αὐτὸ δὲν ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ τὸ προσάλλω, ἀλλὰ ὁ Κύριος εἰς αὐτοὺς, Παρὰ ταῦτα, δὲν τοὺς προσβάλλει, οὐτε τοὺς λέγει ὅτι· Δι' αὐτὸ δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος ἐγὼ. Ἀλλὰ καὶ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀντικρούει. Ἐάν, ὅμως, ἦτο ἕνεος καὶ ἐχθρικός πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, **15** δὲν θὰ ἠγωνίζετο

13. Μαθ. 19, 7. Λευτερ. 24, 1.

ὅπερ τοῦ Μωϋσῆος. Δὲν θὰ ἐστῆριζε τὴν ἀποφῆν του εἰς ἐκεῖνα ποῦ ἔγιναν ἅπας εἰς τὴν ἀρχὴν. Δὲν θὰ ἐφρόνιζε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἴδιοι του νόμοι συμφωνοῦν μὲ τοὺς παλαιούς νόμους.

Ὁ Μωϋσῆς, θέσθαι, ἔθεσε καὶ ἄλλας ἐντολάς, ὅπως διὰ τὰ φαγητὰ καὶ διὰ τὸ Σαββάτον. Διὰτὶ, ὅμως, δὲν τὸν προβάλλουν εἰς καμίαν ἄλλην περίπτωσιν, ὅπως ἐβδ; Ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ στρέψουν ἐναντίον του τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων δεδιμένου ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἠδισταφοῦν δι' αὐτὸ καὶ δλοὶ προέβαιναν εἰς χωρισμὸς τῶν γυναικῶν. Δι' αὐτὸ, ἄλλωστε, ἂν καὶ τὸσον πολλὰ ἐλέγησαν ἀπὸ τῶν Κύριον εἰς τὴν ὀμίλιαν του ἐπάνω εἰς τὸ βρος, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν αὐτὴν τὴν ἐντολὴν ἐνθυμοῦνται μόνον.

Ἐ Ἡ ἀπόρρητος, ὅμως, σοφία ἀπολογεῖται καὶ δι' αὐτὰ καὶ λέγει: «Ὁ Μωϋσῆς ἀποθλέπων εἰς τὴν σκληροκαρδίαν σας»¹⁴ ἔθεσεν αὐτὸν τὸν νόμον. Καὶ δὲν ἀφήνει οὔτε τὸν Μωϋσῆν νὰ παραμεινῇ ὑπὸ κατηγορίαν, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἦτο ποῦ ἔθεσε τὸν νόμον εἰς αὐτόν. Ἀντίθετα, τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν κατηγορίαν καὶ ρίπτει ὅλην τὴν εὐθύνην εἰς τὸ κεφάλι τους. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει πάντοτε. Πραγματικὰ, ὅταν κατηγοροῦσαν τοὺς μαθητάς, ποῦ ἔμαθαῖον τὰ στόχια ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ὑπεύθυνοι. ¹⁵ Καὶ ὅταν ἰσχυρίζοντο ὅτι παρέβαιναν τὸν νόμον, ἐπειδὴ ἔστρωσαν μὲ ἄντικτα χέρια, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ παραβάται. Ἐπίσης, καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν καὶ ἐδῶ συνέθη τὸ ἴδιον.

Εἰς τὴν συνέθειαν, ἐπειδὴ ἦτο θεοῦ τὸ λεχθῆν καὶ μεγάλην κατηγορίαν ἀπέδιδεν εἰς αὐτούς. ἀμέσως φέρει τὸν λόγον πάλιν πρὸς τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ λέγει, ὅτι εἶπε καὶ προηγουμένως: «Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὅμως, δὲν ἔχει γίνεῖ ἔτσι»¹⁵. δηλαδὴ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς μὲ τὰ γεγονότα ἐνομοθέτησε τὰ ἀντίθετα. Αἰὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζονται, δηλαδὴ Ἐπὸ ποῦ ἀποδει-

14. Ματθ. 19,8.
15. Ματθ. 19,8.

κνύεται ὅτι ὁ Μωϋσῆς τὸ εἶπεν αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς σκληροτήτος μας; πάλιν τοὺς ἀποστομῶνει ἀπὸ ἐκεῖ. ¹⁶ Πραγματικὰ, ἐάν ὁ νόμος αὐτὸς ἦτο παλαιότερος καὶ συνέφερε περισσότερον, τότε δὲν θὰ ἐδίδετο ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας. Ἀσφαλῶς, ὁ Θεὸς ὅταν ἐδημιούργει δὲν θὰ ἐπλάσθε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (τὸν ἀνόρα καὶ τὴν γυναικὰ), οὔτε θὰ ἔλεγε τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

«Σὰς λέγω δὲ ὅτι ὅποιος τυχὸν χωρίσῃ τὴν γυναῖκά του διὰ πᾶσαν ἄλλην αἰτίαν καὶ ὄχι διὰ λόγους πορνείας καὶ λάσθῃ εἰς γάμον ἄλλην, διασπράττει μοιχεύει»¹⁶.

Ἐφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀπεστομῶσεν, νομοθετεῖ πλέον μὲ ἀδεντίαν, ὅπως συνέθη διὰ τὰ φαγητὰ, ὅπως ἔγινε διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου. Πραγματικὰ, ὅταν ἀφορᾷ τὰ φαγητὰ, ὅταν τοὺς κατετρόπωσεν, τότε ἀπυθόνη πρὸς τὰ πλῆθη τοῦ κόσμου καὶ τοὺς εἶπεν «Δὲν κάνει θέηλον καὶ θρησκευτικὸς ἀκάθαρτον τὸν ἄθρονον ἐκεῖνον ποῦ εἰσάγεται μὲ τὴν τροφὴν εἰς τὸ στόμα»¹⁷. Ἐπίσης, καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου πρῶτα τοὺς ἀπεστομῶσε καὶ ὕστερα εἶπεν: «Ἐπὶ τρέπεται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Σαββάτων νὰ κήνη καὶ εἰς τὸ καλόν»¹⁸. Καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔγινεν.

Ἐπὶ ἐκεῖνο ποῦ συνέθη τότε, συνέθη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὅπως, δηλαδὴ, τότε, ὅταν ἀπεστομώθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐδουλοῦθησαν οἱ μαθηταὶ καὶ τὸν ἐπλησίασαν μὲ τὸν Πέτρον καὶ τοῦ ἔλεγον: «Ἐξηγήσέ μας τὴν ἐνωμίαν τῆς παραβολῆς αὐτῆς»¹⁹. ἔτσι καὶ τώρα τοὺς κατέλαθε ταραχὴ καὶ ἔλεγον: «Ἐάν ὁ λόγος τοῦ διαζυγίου τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν γυναῖκα του ἔχη ὅπως, τότε δὲν συμφέρει νὰ ἔρχεται κανεὶς εἰς γάμον»²⁰. Διότι τώρα ἀντελήθησαν καὶ ἄλλοι τὰ λεχθέν

16. Ματθ. 19,9.
17. Ματθ. 23,11.
18. Ματθ. 23,12.
19. Ματθ. 23,36.
20. Ματθ. 19,10.

παρά προηγουμένως. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τότε μὲν ἐσιώπησαν, ἐνῶ τώρα, ἐπειδὴ ὑπῆρξεν ἀντιρρησης καὶ ἀπάτησις, ἐρώτησις καὶ πληροφορία, ὁ νόμος ἐφάνη πῶς καθαρὸς καὶ ἑρωτοῦν αὐτὸν. Βέβαια, δὲν τολμοῦν νὰ διατυπώσουν φανερά τὰς ἀντιρρήσεις τους, ἀλλὰ φέρουν εἰς τὸ μέσον τὸ γεγονός δι' ἣ ἐντολὴ αὐτὴ εἶδε τὴν ἐντύπωσιν δι' ἣτο βαρεῖα καὶ ἀθάσταντος καὶ λέγουν. «Ἐάν ὁ λόγος τοῦ διαζυγίου τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν γυναῖκα του ἔχη οὕτως, **10** τότε δὲν συμφέρει νὰ ἐρχεται κανεὶς εἰς γάμον». Διότι, πραγματικὰ τοὺς ἐφαίνετο πολὺ θαρρὺ νὰ ἔχουν μίαν γυναῖκα γεμάτην ἀπὸ κάθε λογῆς κακίαν καὶ νὰ ἀνέχωνται νὰ ἔχουν ἓνα ἀνήμερον θηρίον κλεισμένον μέσα εἰς τὸ σπῆτι τους συνεχῶς. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς δι' αὐτὸ πρᾶγμα αὐτὸ τοὺς ἔφερε μεγάλην ταραχὴν, ὁ Μάρκος, διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ἀκριβῶς, ἔλεγεν δι' αὐτὰ τὰ εἶπαν ἰδιαίτερος πρὸς τὸν Ἰησοῦν²¹.

Ἄλλὰ ποίαν σημασίαν ἔχουν οἱ λόγοι; «εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκας»²²; Δηλαδή, ἐάν ἠνώθησαν ὁ ἀνδρὸς καὶ ἡ γυναῖκα διὰ νὰ εἶναι ἓνα σῶμα, ἢ ἐάν πρόκειται νὰ κατηγορηθῇ δι' αὐτὸ ὁ ἀνδρὸς καὶ νὰ διαπραΐῃ παρανομίαν, ἔταν διὰ κάθε ἄλλην αἰτίαν χωρὶς τὴν γυναικῆ του. **11** εἶναι ἐλαφρύτερον νὰ πολεμᾷ κανεὶς μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φύσεως καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸν του, παρά μὲ μίαν ποιηρᾶν γυναῖκα.

Καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Χριστός; Δὲν εἶπεν δι, ναί, εἶναι ἐλαφρύτερον καὶ αὐτὸ νὰ κἀνῃς, διὰ νὰ μὴ νομίσουν δι' ἣ ἀντίληψις αὐτὴ εἶναι νόμος, ἀλλὰ προσέθεσεν «Δὲν εἶναι ἕλοι εἰς θέσιν νὰ δεχθῶν τὸν λόγον αὐτὸν, ἀλλ' ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει δοθῆ ὡς χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν»²³. Ἔτσι, ἐξέφωκε τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ φανερώνη, δι' εἶναι μεγάλο καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς προσελκύει καὶ τοὺς προτρέπει.

21. Πρὸς κ. Μάρκ. 10, 11.

22. Ἄνωθεν ὁ μεταφράστης τὸ χωρίον, ἡδὴ εἶποναι διαζευκτικῶς δι' ἣ ἄλλη ἀπόφαις ἀπὸ τὸν Χριστόν.

23. Ματθ. 19, 11.

Κύτταξε, ὁμοίως, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πῶς ἀλλήλοσυγκρούονται τὰ λεχθέντα. Ὁ Κύριος λέγει δι' αὐτὸ εἶναι μεγάλο πρᾶγμα, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὸ λέγουν ἐλαφρύτερον. **12** Διότι ἔπρεπε νὰ γίνουν καὶ τὰ δύο, δηλαδή, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν νὰ ὁμολογηθῇ δι' εἶναι μεγαλύτερον, ὥστε νὰ τοὺς καταστήσῃ περισσότερο προθύμους, καὶ νὰ δειχθῇ ἐλαφρύτερον ἀπὸ τὰ ἰδικὰ τους λεγόμενα, ὥστε καὶ ἔτσι νὰ προτιμῆσουν περισσότερο τὴν παρθενίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐφαίνετο δι' ἣ ἦτο θαρρὺ νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ περὶ παρθενίας, μὲ τὴν δυσκολίαν τοῦ νόμου αὐτοῦ²⁴ τοὺς ἐνέβαλε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν τῆς ἀγαπίας.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ δι' εἶναι δυνατὴ ἡ παρθενία λέγει: «Διότι ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, ποὺ ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας τους ἐγεννήθησαν ἔτσι καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, ποὺ εὐνοουχίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; καὶ εἶναι ἄλλοι εὐνοῦχοι, ποὺ εὐνοούσασιν τὸν ἑαυτὸν τους διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»²⁵. Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς κατευθύνει χωρὶς νὰ τὸ ἀσθάνουται εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ τοῦ τρόπου ζωῆς **13** καὶ φανερώνει τὴν δυνατότητα πραγματοποιήσεως αὐτῆς τῆς ἀρετῆς καὶ σχεδὸν τοὺς λέγει: Σκέψου, ἐάν ἦσουν ἐκ φύσεως εὐνοῦχος, ἢ ἐάν σέ ἔκαναν ἐκεῖνοι ποὺ καταστρέφουν τὴν δυνατότητα τῆς γενετησίου φύσεως, τί θὰ ἔκανες ποὺ θὰ εἶχες στερηθῇ τὴν ἀπόλαυσιν χωρὶς νὰ ἔχῃς ἀμοιβὴν δι' αὐτὸ; Δι' αὐτὸ, λοιπόν, νὰ εὐχαριστῆς τὸν Θεὸν τώρα, διότι ὑπομένεις μὲ ἀμοιβὴν καὶ στεφάνους, ἐκεῖνο ποὺ χωρὶς στεφάνους ὑπέμειναν οἱ ἄλλοι. Μᾶλλον, ὁμοίως, ὅτε αὐτὸ μόνον συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐλαφρύτερον εἶναι, ἐπειδὴ θὰ σὲ διαβρώνη ἢ ἐλπιδά καὶ ἡ συνελπίσις τοῦ κατορθώματος καὶ δὲν θὰ ἔχῃς τὴν ἐπιθυμίαν τὸσον κυμαινόμενην. Διότι, πραγματικὰ, δὲν γνωρίζει νὰ κατασιναίξῃ τὸσον ἀποτελεσματικὰ τὰ κόμματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους καὶ νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην ἢ ἀποκοπὴν τοῦ μέλους, ὅσον ὁ χαλιῶς τοῦ λογισμοῦ. Μᾶλλον ὁ λογισμὸς μόνον.

24. Τὸ ἄνωθεν περὶ τοῦ εὐνοῦχίου.

25. Ματθ. 19, 12.

¶ Διά τὸν λόγον αὐτὸν, λοιπὸν, ἔφερον εἰς τὸ μέσον τοὺς εὐνοῦχους ἐκείνους, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς μαθητάς του. Διότι, ἐάν δὲν ἔκαμεν αὐτό, τότε τί σκοπὸν εἶχεν ὁ λόγος ποὺ ἔκανε διὰ τοὺς ἄλλους εὐνοῦχους; Ὅταν δὲ λέγῃ ὅτι, «εὐνοῦχισαν τοὺς ἑαυτοὺς τους», δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀποκοπήν τῶν γεννητικῶν ὄργανων, ἀπαγε, ἀλλὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀπέκοψε τὸ μέλος του εἶναι καὶ ὑπεύθυνος ἄρα, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐάν θέλουν, ὄχι μόνον νὰ περιτμηθοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκρωτηριασθοῦν δι' εὐνοῦχισμοῦ ἐκεῖνοι ποὺ σὰς ἀναστατώνουν»²⁵. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ὁ ἀνθρώπος αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀποτολμᾷ ὅτι καὶ οἱ ἀνθρώποισι καὶ δίδει ἀφορμὰς εἰς ἐκείνους ποὺ διασφάλουν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνοίγει τὰ στόματα τῶν Μανιχαίων **II** καὶ, ἀκόμη, πρῶτα τὴν ἰδίαν παρανομίαν μὲ τοὺς εἰδωλολάτρες ποὺ ἀποκόπτουν τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Διότι ἡ ἀποκοπή τῶν μελῶν τοῦ σώματος εἶναι ἔργον ποὺ ἤρχισεν ἀπὸ δαιμονικῆς ἐνεργείας καὶ σατανικῆν ἐπιβουλὴν. Διὰ νὰ διασφάλουν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ καταστρέψουν τὸ ζῶον αὐτό²⁶. Διὰ νὰ μὴ θασίζονται εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογὴν καὶ θέλησιν, ἀλλ' ἀπέδωσαν τὸ πᾶν εἰς τὴν φύσιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, καὶ, ἔτσι, οἱ περισσότεροι ἁμαρτάνουν χωρὶς κανένα φόβον, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀνεύθυνοι. Καὶ θλάττουν διπλᾶ τὸ ζῶον αὐτό. Ἄφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν ἀποκοπὴν τῶν μελῶν, **II** ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν παρεμπόδισιν τῆς προθυμίας διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογὴν τῶν αγαθῶν.

Αὐτὰς τὰς ἀντιλήψεις τὰς ἐνομοθέτησεν ὁ διάβολος, ποὺ, πέραν τῶν δυνάμεων ἐλέγθησεν, εἰσάγει καὶ ἄλλην πονηρὰν διδασκαλίαν καὶ προσημαίνει μὲ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ δόγμα περὶ τῆς εἰμαρμένης καὶ τῆς ἀνάγκης καὶ φθείρει ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὴν ἐλευθερίαν, ποὺ μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ ὅτι τὰ κακὰ εἶναι ἐκ φύσεως καὶ πολλὰ ἄλλα πονηρὰ δόγματα διασπείρει τεχνηέντως, ἔστω καὶ ἂν δὲν γίνονται ἀμέσως

²⁵ Γαλ. 5, 12.
²⁶ Τὸν ἀνθρώπον, ἐρλαβή.

ἀντιλήπτὰ. **III** Διότι αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι τὰ δηλητήρια τοῦ διαβόλου. Δι' αὐτὸ σὰς παρακαλῶ νὰ ἀποφεύγετε τὴν παρανομίαν αὐτὴν.

Ἐπειτα ἀπὸ ὅσα ἐλέγθησαν τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν γενετήσιον ἐπιθυμίαν δὲν ἔγινον ἡμερώτερα, ἀλλὰ χειρότερα. Διότι τὸ σπέρμα ποὺ εἶναι μέσα μας ἄλλο ἔχει τὰς πηγὰς του καὶ ἀπὸ ἄλλου προκαλεῖ τὴν κύμανσιν. Καὶ ἄλλοι μὲν λέγουσι ὅτι ἀπὸ τῶν ἐγκέφαλον φύεται ὁ σπέρμας αὐτός, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν ὀσφύν. Ἐγὼ, ὅμως, δὲν ἠμπορῶ νὰ δεχθῶ ὅτι εἶναι καμμία ἄλλη ἢ πηγὴ τῆς ὀσμῆς αὐτῆς, παρὰ ἡ ἀκόλαστος διάθεσις καὶ ἡ παρημελημένη ψυχὴ. Διότι, ὅταν αὐτὴ ἔχη σωφροσύνην, καμμία θλάση δὲν προξενεῖται ἀπὸ τὰς φυσικὰς παρορμήσεις.

Ἄφου, λοιπὸν, ἔκανε λόγον διὰ τοὺς εὐνοῦχους, ποὺ ἦσαν εὐνοῦχοι ἀσκοπα καὶ τυχεῖα, ἔκτος ἂν καὶ αὐτοὶ εἶχαν σωφροσύνην εἰς τὴν ψυχὴν τους, **III** προσθετεῖ καὶ ἐκείνους ποὺ διάγουν παρθενικὸν βίον χάριν τοῦ οὐρανοῦ καὶ λέγει: «Ὅποιος ἠμπορεῖ νὰ θάλλῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν λόγον αὐτῶν, ὡς τὸ ἐφαρμόσῃ»²⁷. Καὶ τοὺς κάνει προθυμότερους μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι τὸ κατόρθωμα αὐτὸ εἶναι ὑπεράγονικον καὶ δὲν τὸ ὄψῃε νὰ περιβληθῇ μὲ τὴν ἀναγκαϊότητα τοῦ νόμου, λόγω τῆς ἀνεκφράστου ἡμερότητός του. Καὶ αὐτὸ τὸ εἶπεν, ὅταν εἰδείεν ὅτι ὄντησαν πολλαὶ δυνατότητες ἐφαρμογῆς του, διὰ νὰ γίνῃ μεγαλύτερα ἢ προθυμία τῆς ἐλευθερίας ἐκλογῆς.

Καὶ ἐάν τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ζήτημα ἐλευθερίας ἐκλογῆς, ἐρωτᾷ κάποιος, τότε πῶς ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν «ἂν εἶναι ὅλοι εἰς θέσιν νὰ δεχθοῦν τὸν λόγον αὐτὸν, ἀλλ' ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει δοθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν»; Διὰ νὰ διδαχθῆς ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι μεγάλως καὶ ὄχι νὰ ὑποπτευθῆς ὅτι πρόκειται διὰ κάποια ἀναγκαϊοτικὴν τύχην. Διότι ἔχει δοθῆ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὸ ἐπιθυμοῦν. ¶ Ὡμίλησε δὲ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διὰ νὰ

²⁷ Ματθ. 19, 12.

δείξη ότι εκείνος, πού θά εἰσέλθῃ εἰς τὸ σκάμμα αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος, χρειάζεται μεγάλην θοήθειαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τὴν ὅποιαν θά ἔχη ὅποσδήποτε ἄποιος τὴν ἐπιθυμῇ.

Ἐξ ἄλλου, συνήθizei ὁ Κύριος νὰ χρησιμοποιῆ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν, ὅταν τὸ κατόρθωμα εἶναι μεγάλο, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Εἰς σὰς ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεόν νὰ μάθετε τὰς μαθητηρίους ἀληθείας»²⁸. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν παροῦσαν περιπτώσιν. Πραγματικὰ, ἐάν τὰ πάντα ἐζητῶντο ἀπὸ τὴν οὐράνιον θοήθειαν καὶ δὲν προσέφεραν τίποτε οἱ ἴδιοι οἱ ζῶντες παρθενικὸν θῖον, τότε ἄσκατοι τοὺς ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τοὺς ξεχώρισαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐνούχους.

Σὺ, ὁμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, πῶς ἀπὸ ἐκεῖνα πού οἱ ἄλλοι ποιηρεύονται, ἄλλοι ἀποκομίζουν κέρδος. **■** Διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἔφυγον (ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν) χάρις νὰ μάθουν τίποτε, ἐπειδὴ δὲν ἐρωτοῦσαν διὰ νὰ μάθουν. Οἱ μαθηταί, ὁμως, καὶ ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ ἐκέρδιζαν.

«Τότε τοῦ ἔφεραν μικρὰ παιδιὰ διὰ νὰ θάλλῃ ἐπάνω τους τὰ χεῖρά του καὶ νὰ προσεχηθῇ ὑπὲρ αὐτῶν. Οἱ μαθηταί, ὁμως, τοὺς ἐπέπληξαν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀφήσατε τὰ παιδιὰ νὰ ἔλθουν πρὸς ἐμὲ, διότι δι' αὐτοὺς, πού θά γίνων ἅν αὐτὰ, εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἄφοδ' ἔβαλε τὰ χεῖρα του ἐπάνω τους πρὸς εὐλόγιαν ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ»²⁹.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀπεμάκρυναν τὰ παιδιὰ οἱ μαθηταί; Ἐνεκα τοῦ ἀξιώματος. Τί ἔκανε, ὁμως, ὁ Κύριος; Διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ εἶναι μετριοφρονες καὶ νὰ περιφρονοῦν τὴν κοσμικὴν δόξαν. **■** Τὰ παίρνει κοντὰ του καὶ τὰ ἐναγκαλιζεται καὶ ὑπόσχεται τὴν βασιλείαν εἰς ἐκεῖνους πού ὁμοιάζουν μὲ αὐτὰ. Αὐτὸ εἶχεν εἶπει καὶ προηγουμένως.

²⁸ Mt. Apoc. 9, 10.
²⁹ Mt. Apoc. 19, 13-15.

Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ἐάν θέλωμεν νὰ κληρονομήσωμεν τοὺς οὐρανοὺς, ἂν φροντίσωμεν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς εὐσεβείας, τὸ νὰ εἶναι κανεῖς, θηλασθῇ, συνετὸς χωρὶς ὑποκρίσιν. Αὐτὸ εἶναι ἀγγελικὴ ζωὴ. Πραγματικὰ, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη. **■** Δὲν μνησικακεῖ εἰς ἐκείνους πού τὸ ἐλύπησαν, ἀλλὰ τοὺς πλησιάζει ὡς φίλος, ἅν νὰ μὴ ἔχει συμβῆ τίποτε. Καὶ ὅσον καὶ ἂν τὸ θεῖον ἢ μητέρα του, αὐτὴν ζητεῖ καὶ αὐτὴν προτιμᾷ ἀπὸ ὅλους. Καὶ ἂν τοῦ δείξῃς μίαν βασιλείαν μὲ τὸ στέμμα καὶ τὰ λαμπρὰ βασιυικά ἐνδύματα, δὲν τὴν θέλει παρατάω ἀπὸ τὴν μητέρα του πού φορεῖ ράκη, ἀλλὰ θά ἤθελε περισσότερο νὰ ἰδῇ τὴν μητέρα του μὲ τὰ ράκη, παρὰ τὴν βασιλείαν μὲ τὸν λαμπρὸν στολισμὸν τῆς. Διότι τὸ ἰδικόν του καὶ τὸ ἕνον γνωρίζει νὰ τὸ ξεχωρίξῃ ὄχι μὲ τὴν πέναν καὶ τὸν πλάστον, ἀλλὰ μὲ τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμπάθειαν. Ἐπίσης, δὲν ζητεῖ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, παρὰ νὰ χορτάσῃ μὲ τὸν θηλασμὸν τοῦ μαστοῦ καὶ ὕστερα ἀφήνει τὴν θηλήν. **■** Τὸ παιδί δὲν λυσιτελεῖ διὰ τὰ πράγματα πού λυσιόμεθα ἡμεῖς, ὅπως εἶναι ἡ ἀπόλειπαι τῶν χρημάτων καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ. Οὔτε καὶ χαίρεται, ἀλλὰ, μὲ ὅσα χαρῶμεθα ἡμεῖς, μὲ τὰ ἑφήμερα αὐτὰ πράγματα, οὕτε εἶναι προσηλωμένον εἰς τὰ κάλλη τοῦ σώματος.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Διότι δι' αὐτοὺς, πού θά γίνων ἅν αὐτὰ, εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», ὥστε νὰ πράττωμεν μὲ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν μας, ὅσα ἐκ φύσεως ἔχουν τὰ παιδιὰ. Πράγματι, καὶ ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι ἀπὸ κομμῖαν ἄλλην αἰτίαν δὲν ἔπραττον ὅσα πρότειν, παρὰ ἀπὸ κακίαν καὶ ἐγωισμὸν, δι' αὐτὸ προτρέπει τοὺς μαθητάς του νὰ εἶναι ἀπλοὶ ἀπὸ κάθε πλευρᾶν, ἀναπεφρόμενος εἰς τοὺς Φαρισαίους καὶ παιδεύων τοὺς μαθητάς του.

Διότι εἰς τὴν πραγματικότητά τίποτε δὲν ὀδηγεῖ τόσον εἰς τὴν ἀλαζονείαν, ὅσον ἡ ἐξουσία καὶ τὰ ἀξιώματα. **■** Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐπρόκειτο νὰ τιμηθῶν πολὺ οἱ μαθηταί εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην, τοὺς προλαθαίνει τὸ μισθὸ καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ πάθουν κάτι

ἀνθρώπινον, οὔτε νὰ ζητοῦν τιμὰς ἀπὸ τὸ πλῆθος εἴτε καὶ νὰ ὑπερφανεῖσθαι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Βέβαια, μολοντο αὐτὰ θεωροῦνται ἀσημαντά, ἐν ταῦτοις γίνονται αἰτίαι μεγάλων κακῶν. Διότι οἱ Φαρισαῖοι, παιδευόμενοι μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἐξέπεσαν εἰς τὴν κορωνίδα τῶν κακῶν καὶ ἐπέζητοῦν νὰ τοὺς χαριετοῦν, νὰ κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν καὶ νὰ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀπὸ αὐτὰ, λοιπὸν, ἐξώκειλαν εἰς τὴν δοξασίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν εἰς τὴν ἀσέβειαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐκείνους, μὲ τὸ νὰ πειράζουν τὸν Κύριον, ἐφυγον ἀφοῦ προεκάλεσαν κατὰραν διὰ τὸν ἑαυτὸν τους, ἐνῶ τὰ παιδιὰ ἔλαβον τὴν εὐλογίαν, ἐπειδὴ ἦσαν ἀπηλλαγμέναι ἀπὸ ἕνα αὐτὰ τὰ κακὰ.

20 Ἄς γίνωμεν, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς ὡς τὰ παιδιὰ καὶ ἄς νηπιάζωμεν ὡς πρὸς τὴν κακίαν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως ὅποτε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ ἴδωμεν τὸν οὐρανὸν κατ' ὄψιν τρόπον, ἀλλ' ὁ οὐρανοῦ καὶ ὁ ποιητὴς κατ' ἀνάγκην ἀναπτόμενοι θὰ ριφθῆ εἰς τὴν γέενναν. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν γέενναν, ὅμως, καὶ ἐδῶ θὰ πάθωμεν τὰ χειρότερα κακὰ. «Διότι ἐάν γίνῃς κακός», λέγει, «μόνος σου θὰ ὀπισθῆς τὰ κακὰ. Ἐάν, ὅμως, γίνῃς ἀγαθός, θὰ ἀφελῆσθαι καὶ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὸν πλησίον σου»²⁰.

Κύτταξε, λοιπὸν, μὲ ποῖον τρόπον συνέθη ἡ παραπάνω ἀργὴ εἰς τοὺς παλαιότερους. Πραγματικὰ, δὲν ὑπῆρξε κανεὶς πρὸς τὸν Σαουλ καὶ πρὸς τὸν ἀγαθὸς καὶ εὐθὺς ἀπὸ τὸν Δαυὶδ. Ποῖος, ὅμως, ἦτο ὁ λαχυρόπερος; 19 Μήπως δύο φορές δὲν τὸν συνέλαβεν ὁ Δαυὶδ καὶ, ἐνῶ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ τὸν φονεῖσθαι, δὲν τὸ ἔκανε; Μήπως δὲν τὸν εἶχε πιασμένον, ὡς εἰς δικτυὸν καὶ φυλακὴν, καὶ τὸν ἐλυτρήσθαι; Καὶ αὐτὰ τὰ ἔκανε, ἂν καὶ οἱ ἄλλοι τὸν παρανοῶσαν (νὰ τὸν φονεῖσθαι) καὶ ἐνῶ ὁ ἴδιος πολλάκις κατηγορίας εἶχε ἐναντίον του. Καὶ ὅμως τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ ὤσον. Καὶ ὅμως ὁ Σαουλ τὸν κατέδιωκε μὲ ὄλον του τὸν στρατὸν, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ εὐρίσκετο

20. Περ.μ. 8,12.

μὲ ὀλίγους ἀπειρημένους φυγάδας περιπλανώμενος καὶ περιφερόμενος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. 20 21 Ἀλλὰ ὁ φυγάς ὑπερίσχυσε τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ ἐνεργοῦσε μὲ ἀγοστήτητα, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς ἐκινεῖτο ἀπὸ ποιηρίαν.

Πραγματικὰ, ποῖος δόναται νὰ θεωρηθῆ πρὸς ποιηρὸς ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ φονεῖσθαι τὸν στρατηγὸν του, πρὸς ἕνα ἕνα ἐπιτυχῶς εἰς πέρας τοὺς πολέμους καὶ ὄψιστο τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους διὰ τὰς νίκας καὶ τὰς τρώπαια, ἐνῶ προσέφερον εἰς αὐτὸν τοὺς στεφάνους τῆς δόξης; Διότι αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἔχει ὁ φθόνος. Δηλαδή, συνεχῶς ἐπιβουλεύεται τὰ ἴδικα του κατὰ καὶ φθέρει ἐκεῖνον πρὸς κατέχεται ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸν περιβάλλει μὲ ἀπείρους συμφοράς. Καὶ ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος (ὁ Σαουλ), μέχρις ὅτου ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ κοντὰ του ὁ Δαυὶδ, δὲν ἔβγαλεν τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην φωνήν, κλαίων καὶ λέγων «λυτοῦμαι ὑπερβολικὰ καὶ οἱ ἀλλόφυλοι πολεμοῦν ἐναντίον μου, 22 ἐνῶ ὁ Κύριος μὲ ἐγκατέλειπεν»²¹. Μέχρις ὅτου ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, δὲν περιεπλάκει ὁ ἴδιος εἰς πόλεμον, ἀλλ' ἦτο ἠσφαλισμένος καὶ δοξασμένος, διότι ἡ δόξα τοῦ στρατηγοῦ διέβαινε εἰς τὸν βασιλέα. Ἐπειδὴ ὁ Δαυὶδ δὲν ἦτο φίλος τῆς ἔξουσίας, οὔτε ἐπέδιωκε τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ὅλον του τὰς ἐπιτυχίας τὰς ἔκανε χάριν αὐτοῦ καὶ μὲ μεγάλην ἀγάπην τὸν περιβάλλει.

Ἰσως, ὅμως, κάποιος, ἀπὸ τοὺς μὴ ἐξετάζοντας μὲ ἀκρίθειαν τὰ πράγματα, νὰ σκεφθῆ ὅτι αὐτὰ συνέβαιναν δι' ὅσον χρόνον εὐρίσκεται ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σαουλ. Ὅταν, ὅμως, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν βασιλείαν ἐκεῖνος, τί τὸν ἠμπίδων πλεόν καὶ τί τὸν ἔκανε νὰ ἀποφεύγῃ τὸν πόλεμον πρὸς ἐκεῖνον; Ἡ ἄλλοι τί ὁ πῆρχε πρὸς νὰ μὴ τὸν παροξύνῃ πρὸς τὴν σφαγὴν; Μήπως δὲν συμπεριφέρθη μὲ ποιηρὴν πρὸς τὸν Δαυὶδ μίαν καὶ δύο καὶ πολλάκις φορές; Μήπως δὲν εὐηργετήθη ἀπὸ αὐτόν; Μήπως δὲν εἶχε τίποτε νὰ τοῦ κατηγο-

21. Α' Βασ. 28,16.

ρήση; Μήπως δὲν ἦτο ἐπικίνδυνος καὶ θλασθερὰ διὰ τὸν Δαυὶδ ἡ βασιλεία καὶ ἡ σωτηρία τοῦ Σαουλ; Δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος διαρκῶς νὰ πλανᾶται καὶ νὰ φεύγῃ, δι' ὅσον χρόνον ἔζη καὶ ἐκυθέρνα εκείνος; Καὶ ὁμως, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἔκανε νὰ θάμῃ τὸ ἔλφος εἰς τὸ σῆμα. Ἀλλὰ μολοντί τὸν εἶβε νὰ κοιμᾶσαι, δεμένον, μόνον, εἰς τὸ μέσον τῶν ἰδικῶν του, τοῦ ἤγγιστε τὸ κεφάλι καὶ πολλοὶ ἦσαν ἐκείνου πού τὸν παρωθοῦσαν ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ὑπεστήριζαν ὅτι ἡ εὐκαιρία αὐτῆ τοῦ ἐδόθη μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, **11** ἐν τούτοις ἐκείνος ἐμάλωσε τοὺς ὑποκινουῦντας εἰς ἐκδίκησιν καὶ ἀπέφυγε τὸν φόνον καὶ τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ σὺν καὶ ὕγιῃ. Καὶ σὺν νὰ ἦτο σωματοφύλακας μέλλον καὶ ὑπασιπότης αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐχθρὸς του, ἔτσι καταγγόρει τοὺς στρατιώτας διὰ τὴν προδοσίαν τοὺς πρὸς τὸν βασιλέα.

Ποία ψυχὴ, λοιπόν, ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῇ μετὰ τὴν ψυχὴν τοῦ Δαυὶδ; Τί ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ ἰσάξιον πρὸς τὴν ἡμερότητα ἐκείνην; Αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν καὶ ἀπὸ ὅσα ἐλέγησαν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν τώρα. Πραγματικὰ, ὅταν καταλάβωμεν τὴν ἰδικὴν μας φαλότητα, τότε μετὰ μεγαλυτέραν ἀκρίθειαν θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀρετὴν τῶν ἀγίων ἐκείνων ἀνδρῶν. Δι' αὐτὸ σὺς παρακαλῶ νὰ μιμνήσθῃς μετὰ προθυμίαν τὸν ζῆλον αὐτῶν. Διότι ἐὰν ἀγαπᾷς ὑπερβολικὰ τὴν δόξαν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐχθρεύεσαι τὸν συνάνθρωπόν σου, τότε θὰ τὴν ἀπολαύσῃς εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, **12** ὅταν ἀδιαφορήσῃς δι' αὐτὴν καὶ πάλως τὴν ἐχθρότητα. Διότι ὅπως ἡ μὴ συλλογὴ χρημάτων εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς.

Καὶ ἐὰν θέλετε, ὡς ἐξετάσωμεν τὸ καθένα χωριστὰ. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν φοβοῦμεθα καθόλου τὴν γέννησιν, οὐτε ἐνδιαφερόμεθα πολὺ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐλάττε νὰ σὺς κατευθύνω μετὰ τὰ ἐπιγεια παρόντα πράγματα. Πῶς μου, σὲ παρακαλῶ, ποῖοι εἶναι οἱ περισσότερον γελίοι; Δὲν εἶναι ὅσοι κάνουν κάτι διὰ νὰ κερδίσουν τὴν δόξαν τῶν πολλῶν; **13** Ποῖοι, πάλιν, εἶναι ἀξιοὶ ἐπαίνου; Δὲν εἶναι ἐκείνοι πού ἀδιαφο-

ροῦν καὶ περιφρονοῦν τὸν ἔπαινον τῶν πολλῶν; Συνεπῶς, ἐὰν εἶναι ἐπονεϊβίσιος ἡ κενοδοξία καὶ ὁ κενόδοξος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρύβῃ τὸν πόθον του δι' αὐτὴν, θὰ γελοιοποιηθῇ ὁπωσδήποτε, καὶ ἔτσι ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία τῆς δόξης ἔχει γινῆ δι' αὐτὸν αἰτία ἄτιμιας.

Καὶ δὲν ἐντροπιάζεται μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀναγκάζεται νὰ πράττῃ πολλά ἀλογερά πράγματα καὶ εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν δουλοπρεπής. Καὶ ὅπως εἰς τὴν προσπάθειάν τοὺς νὰ κερδίσουν περισσότερα, θλάττονται συνήθως οἱ ἄνθρωποι πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ πάθος τῆς φιλοκερδείας, **14** (εἰότι, πραγματικὰ, ὑφίστανται πολλὰς ἀπάτας καὶ τὰ μικρὰ κέρθη προενοῦν μεγάλας ζημίας, δι' αὐτὸ καὶ ἡ φρόσις αὐτῆ ἐγίνεν παροιμιώδης), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὸν λάγνον γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἡδονῆς τὸ ἴδιον τὸ πάθος του. Πραγματικὰ, τοὺς πολὺ φαύλους καὶ γυναικοδούλους ἄνδρας, αὐτοὺς κυρίως περιφέρουν σὺν δούλοις οἱ γυναῖκες καὶ ποτὲ δὲν θὰ καταβῆθουν νὰ τοὺς θεωρήσουν σὺν πραγματικῶν ἀνδρῶν, ἀφοῦ τοὺς ρακίζουσι, τοὺς περιφρονοῦσι, τοὺς περιφέρουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τοὺς γελοιοποιοῦσι καὶ μόνον διαταγᾶς τοὺς δύνουσι. Ἔτσι δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶς ταπεινὸν καὶ ἀσημαντὸν ἀπὸ τὸν ἐγωιστὴν, τὸν δοξομανῆ καὶ τὸν ἔχοντα μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Διότι τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι φιλόνηκον **15** καὶ εἰς τίποτε ἄλλο δὲν ἀντιδρᾷ τόσο, ὅσον εἰς τὸν ἀλάζονα, τὸν ὑπερόπτην καὶ τὸν δούλον τῆς δόξης. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ κενόδοξος, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰκόνα τῆς ὑπερηφανείας, φέρεται σὺν δούλοις πρὸς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους, μετὰ τὸ νὰ τοὺς κολακεύῃ, νὰ τοὺς περιποιηθῆ καὶ νὰ ὑψίσταται δουλείαν χειροτέραν ἀπὸ κάθε ἀγορασθέντα δούλου.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ ἐγνωρίσωμεν καλά, ὡς ἀπαλλαγόμεν ἀπὸ τὰ πάθη αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ κολασθῶμεν ἀπέραντα ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄς γίνωμεν ἐρασταὶ τῆς ἀρετῆς. Διότι ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν βασιλείαν θὰ ἀποκτήσωμεν ἐδῶ τὰ μεγαλύτερα καλὰ καὶ ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶπε ὁλοι μας νὰ ἀ-

πολαύσωμεν, με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ημών Ἰησοῦ Χριστοῦ, **ΙΒ** εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΓ' (63)

(Ματθ. ιθ', 18 - 26)

«Καὶ ἰδοὺ ἕνας τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ εἶπεν Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν νὰ κάνω δια νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωήν;»¹.

Μερικοὶ μὲν διαβάλλουσι τὸν νέον αὐτὸν ὡς ὑπουργὸν καὶ πονηρὸν καὶ ὅτι ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν διὰ νὰ τὸν πειράξῃ. Ἐγὼ, ὅμως, δὲν ἠμπορῶ, θέσασα, νὰ ἀρνηθῶ ὅτι ἦτο φιλάργυρος καὶ δούλος τῶν χρημάτων, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἠλεγξε ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ καθόλου νὰ τὸν θεωρήσω ὡς ὑπουργὸν, διότι ἀφ' ἑνὸς δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ καταλήγῃ κανεὶς εἰς τολμηρὰς κρίσεις διὰ ζητήματα ἀθλήα, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται διὰ κατηγορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἔχει ἀφανίσαι τὴν ὑποψίαν αὐτήν. **εεεε** Διότι λέγει ὅτι: «Ἐπρέξε πρὸς αὐτὸν καὶ, ἀφοῦ ἐγονάτισεν ἔμπρὸς του, τὸν ἠρώτα»², καὶ ὅτι: «Ὁ Ἰησοῦς τὸν παρετήρησε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν συνεπάθησεν»³.

Ἄλλὰ ἡ δύναμις τῶν χρημάτων εἶναι μεγάλῃ καὶ τυραννικῇ καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ παρὸν περιστατικόν. Πραγματικῶς, καὶ ἂν ἀκόμη εἴμεθα ἐνήμετοι ὡς πρὸς τὰ ἄλλα, ἡ φιλαργυρία καταστρέφει τὰ πάντα. Δικαιολογημένα, λοιπὸν, καὶ ὁ Παῦλος εἶπεν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα ὄλων τῶν κακῶν, «Διότι ρίζα ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία»⁴, λέγει.

Διατί, ὅμως, ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἀπήγγησε καὶ τοῦ εἶπεν «Κανένας δὲν εἶναι ἀγαθός»⁵; Ἐπειδὴ ὁ νέος τὸν ἐπλησία-

1. Ματθ. 19,16.
2. Μάρκ. 10,17.
3. Μάρκ. 10,31.
4. Α' Τιμ. 6,10.
5. Ματθ. 19,17.

ασε με την ιδέαν ότι ο Κύριος είναι ένας κοινός άνθρωπος μέσα από τους πολλούς και κάποιος Ιουδαίος διδάσκαλος. Δι' αυτό και τοῦ ἠμλεῖ σάν ἄνθρωπος. Διότι και εἰς πολλές ἄλλας περιπτώσεις ἀπατᾷ εἰς τὰς σκέψεις ἐκείνων πού τόν πλησιάζουν, ὅπως ἔσαν λέγει· «Ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ἐκεῖνο πού γνωρίζομεν»⁶, **13** καί· «Εάν ἐγώ μόνος δίδω μαρτυρίαν διά τόν ἑαυτὸν μου, ἡ μαρτυρία μου δέν εἶναι ἀξιόπιστος»⁷.

Ὅταν, λοιπόν, λέγει· «Κανένας δέν εἶναι ἀγαθός», δέν τό λέγει διά νά ἀποκλείσῃ τόν ἑαυτὸν του ἀπό τό ὅτι εἶναι ἀγαθός. Ἄπαγε. Διότι δέν εἶπεν «Διότι μέ λέγετε ἀγαθόν»⁸; Δέν εἶμαι ἀγαθός. Ἄλλα εἶπεν· «Κανένας δέν εἶναι ἀγαθός». Δηλαδή, κανένας ἄνθρωπος. Καί ἔσαν, πάλιν, λέγει αὐτό ἀκριβώς, δέν τό λέγει διά νά ἀποστερήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπό τήν ἀγαθότητα, ἀλλά τό κάνει διά νά ξεχωρίσῃ τό μέγεθος τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτό καί προσέβασεν· «Παρά μόνον ἕνας, ὁ Θεός»⁹. Καί δέν εἶπεν, παρά μόνον ὁ Πατήρ μου, διά νά μάρτυρῇ ὅτι δέν ἀπεκόλυψε τόν ἑαυτὸν του εἰς τόν νέον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καί παραπάνω ἐνόμαζε πονηροὺς τοὺς ἀνθρώπους καί εἶπεν **C**· «Εάν, λοιπόν, σεις, καίτοι εἰσθε πονηροί, γνωρίζετε νά διδετε ὠφέλιμα πράγματα εἰς τὰ τέκνα σας»¹⁰. Πραγματικά, καί ἐκεῖ τοὺς ἐνόμασε πονηροὺς, ὅχι διά νά ἀποδώσῃ τό γνώρισμα τῆς πονηρίας εἰς ὅλην ἐν γένει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, (διότι μέ τό «ὑμεῖς» δέν λέγει σεις ὅλοι οἱ ἄνθρωποι), ἀλλά ἔδωσε τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν συγκρίνων τὴν ἀγαθότητα τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καί προσέβασεν· «Πόσον μᾶλλον ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος θά δώσῃ ἀγαθὰ εἰς ἐκεῖνους, πού τοῦ ζήτου»¹¹.

6. Ἰωάν. 4,22.
7. Ἰωάν. 8,14.
8. Ματθ. 19,17.
9. Ματθ. 19,17.
10. Ματθ. 7,11.
11. Ματθ. 7,11.

Καί ποῖα ἀνάγκη ἦτο, ἐρωτᾷ κάποιος, ἢ ποῖα ὠφέλεια ὄφρα, ὥστε νά δώσῃ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν; Τὸν ἐξιμῶναι σιγὰ σιγὰ καί τὸν διδάσκει νά ἀποσυλλαγή τελείως ἀπὸ τὴν κολακίαν, **13** μέ τό ὅτι τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, τοῦ στρέφει τὴν προσοχὴν πρὸς τὸν Θεόν, τὸν πείθει νά ζητῇ τὰ μέλλοντα, νά γνωρίσῃ τὸ πραγματικὸν ἀγαθόν, τὴν ρίζαν καί τὴν πηγὴν τῶν πάντων καί εἰς αὐτὸν νά ἀποδῇ τὰς τιμὰς. Διότι καί ὁ τὸν λέγει· Σεις νά μὴ ὀνομάσετε κανένα διδάσκαλον εἰς τὴν γῆν¹², τό λέγει πρὸς ἀντιδιαστολήν μέ τόν ἑαυτὸν του καί διά νά μάθουν οἱ ἄνθρωποι ποῖα εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν πάντων.

Ἐξ ἄλλου, ὁ νέος δέν εἶδε μικρὰν προθυμίαν τότε, ἀπὸ τὸν ἐκρίνους ἐπιθυμία τοιαύτη, ἔσαν ἄλλοι μὲν ἐπειράζον τὸν Ἰησοῦν, ἄλλοι δὲ τὸν ἐπιλησίζον διά νά θεραπευθοῦν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας τους, **14** ἢ τὸν παρεκάλουν διά τοὺς συγγενεῖς τους ἢ καί τοὺς ξένους, ἐνῶ αὐτὸς (ὁ νέος) ἐπῆγε κοινὰ του καί συνεζήτηε μαζί του διά τὴν οὐράνιον ζωὴν. Πραγματικά, ἡ γῆ¹³ ἦτο εἴφορος καί πλουσία, ἀλλὰ τό πλῆθος τῶν ἀκαταθῶν ἐπιγινε τὸν σπόρον. Διότι κῆρυττε πῶς ἦτο προετοιμασμένος τὴν στιγμήν ἐκεῖνην διά νά ὑπακούῃ εἰς τὰς ἐντολάς. «Τὶ ἀγαθὸν νά κάνω», λέγει, «εἰς νά κληρονομήσω τὴν οὐράνιον ζωὴν;» Τόσον προθυμὸς ἦτο διά νά ἐφαρμύσῃ ὅτι θά τοῦ ἐλέγετο.

Ἐάν, ὅμως, ἐπῆγε κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν μέ τὴν πρόθεσιν νά τὸν πειράξῃ, ἀσφαλῶς θά μᾶς τό ἐφάνερονε καί αὐτό ὁ εὐαγγελιστής, **15** ὅπως ἀκριβῶς ἔκρινε καί εἰς τοὺς ἄλλους, παραβέγγματος χάριν, μέ τὸν νομικόν¹⁴. Ἀλλὰ καί ἀν ἀκόμη τό ἀπεσιώπησεν ὁ εὐαγγελιστής, ὁ Χριστός, ὅμως, δέν θά τὸν ἄφηεν νά περάσῃ ἀπαρατήρητος, ἀλλὰ θά τὸν ἤλεγε καθαρά ἢ θά ἔκρινε κάποιον ὑπαντιγμὸν, διά νά μὴ δώσῃ τὴν ἐντόπισιν ὅτι ἠπατήθη καί τοῦ διέφυγεν, καί ἔτσι ὑποστῇ ζη-

12. Ἰωάν. 7,28.
13. Ἡ γῆ τῶν νεῶν, δηλαδὴ.
14. Ἰωάν. 7,28.

μίαν. Ἐπίσης, ἐὰν ἐπῆγε διὰ τὴν πειρᾶξιν τὸν Κύριον, δὲν θὰ ἔφρουε λυπημένος δι' ὅσα ἤκουσεν. Αὐτὰ, θέθαια, δὲν τὸ ἔπαθε κανένας ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, ἀλλὰ ἐξωργίζοντο, ὅταν τοὺς ἀποστρέμωεν. Ὅχι, ὅμως, καὶ ὁ νέος. Ἀλλ' ἔφρουε κατηφής. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἦτο μικρὰ ἀπόδειξις ὅτι δὲν ἐπληρώσασεν τὸν Ἰησοῦν μὲ πονηρὸν διάθεσιν, ἀλλὰ μὲ ἀμφίβολον γνώμην, καὶ ὅτι ἐπαθύμει τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀλλὰ τὸν κατεῖχε ἄλλο χειρότερον πάθος.

Β Ὅταν, λοιπόν, τοῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· «Ἐὰν θέλῃς νὰ εἰσελθῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, νὰ τηρήσῃς τὰς ἐντολάς»¹⁵, ἠρώτησεν, «ποίας ἐντολάς;»¹⁶ ὄχι διὰ τὴν πειρᾶξιν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι μερικαὶ ἔλλαβαν ἐντολάς, πέραν τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου, ἦσαν ἐκείναι ποὺ θὰ τοῦ ἐχάριζαν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπου ποὺ κατέχεται ἀπὸ μεγάλην ἐπιθυμίαν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἀνέφερε τὰς ἐντολάς τοῦ νόμου, λέγει· «Ἐὰν αὐτὰ τὰ ἐθύλαξαι ἀπὸ τότε ποὺ ἤμουν νέος»¹⁷. Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ἀλλ' ἔρωτᾷ καὶ πάλιν· «Ἦ μοῦ λείπει ἀκόμη;»¹⁸, ποὺ καὶ αὐτὸ εἶναι δείγμα τῆς μεγάλης του ἐπιθυμίας. Ἐπίσης, δὲν εἶναι ἀσημαντὸν τὸ γεγονός ὅτι ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι ὑστερεῖ καὶ ὅτι ἐπίστευεν ὅτι δὲν ἦτο ἐπαρκὴς ὁ νόμος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν, ὅτι ἐπαθύμει.

Γ Καὶ τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπόν; Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ μεγάλην ἐντολήν, θέτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ λέγει· «Ἐὰν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ἔλα νὰ με ἀκολουθήσῃς»¹⁹. Εἶδες πόσα ἔρα-

15. Ματθ. 19, 17.
16. Ματθ. 19, 18.
17. Ματθ. 19, 20.
18. Ματθ. 19, 21.
19. Ματθ. 19, 21.

θεῖα καὶ πόσους στεφάνους ἀθροῦσται διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτόν; Ἐὰν, ὅμως, ἐπέπραξε τὸν Κύριον, δὲν θὰ τοῦ ἐδίδεν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. Τώρα, καὶ τοῦ ἀπαντᾷ σχετικῶς καὶ διὰ τὴν πονηρὰν ἀπόδειξιν τοῦ ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ἀμωσὴ εἶναι μεγάλη καὶ, ἀκόμη, ἀφήνει τὸ πᾶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ νέου, καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ συσκολεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ παραίνεσις εἶναι βαρεῖα. Δι' αὐτὸ καὶ, προτοῦ νὰ καθορίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν κόπον, τοῦ ἀποκαλύπτει τὸ θραβεῖον καὶ τοῦ λέγει· **Δ** «Ἐὰν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος», καὶ τότε τοῦ λέγει· «Πῆγαινε, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς», καὶ ἀμέσως, πάλιν, τὰ ἔπαθλα· «Καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ἔλα νὰ με ἀκολουθήσῃς». Διότι ἦτο μεγάλη ἀνταμοιβὴ τὰ νὰ ἀκολουθῇ τὸν Κύριον.

«Καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὁ λόγος ἀνεφέρετο εἰς χρήματα καὶ τὸν πρῶτον τρεπεῖ νὰ ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ ὅλα, διὰ τὴν νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι δὲν τοῦ ἀφαιρεῖ τὰ πλοῦτή του, ἀλλὰ τοῦ προσθέτει εἰς τὰ ὑπάρχοντά, τοῦ ἔδωκε περισσότερα ἀπὸ ὅσα τοῦ ἔδωσεν ἐντολήν νὰ προσφέρῃ. Καὶ ὄχι μόνον περισσότερα, ἀλλὰ καὶ τόσο ἀνώτερα, ὅσον ὁ οὐρανὸς ὑπερέχει τῆς γῆς καὶ ἀκόμη ἀνώτερα. Ἐνόμισε δὲ θησαυρὸν τὴν ἀφθονίαν τῆς ἀνταμοιβῆς, διὰ τὴν νὰ φανερώσῃ τὴν σταθερότητα καὶ τὸ ἀπαράθλαστον αὐτῆς, ἵνα ὅπως ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ εἰς τὸν νέον νὰ καταλάβῃ εἰς τὸ μέτρον τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων.

Κατὰ συνέπειαν, δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ καταφρονῇ κανεὶς τὰ χρήματα, ἀλλὰ πρέπει νὰ διαβρέψῃ τοὺς πένητας, ἀλλὰ πρὸ πάντων νὰ ἀκολουθῇ τὸν Χριστόν, δηλαδή, νὰ ἐκτελῇ ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμος πρὸς σφοδρὴν καὶ καθημερινὴν θάνατον. **Ε** «Ἐὰν κανένας θέλῃ νὰ με ἀκολουθήσῃ, ἄς ἀπαρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν καὶ ἄς λάβῃ τὸν σταυρὸν τοῦ καὶ ἄς με ἀκολουθήσῃ»²⁰. Ὡστε, ἡ ἐντολή αὐτή, δηλαδή, ἡ θυσία καὶ τῆς ἰδίας τῆς ζωῆς, εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἀ-

20. Λουκ. 9, 23

πό την απόρριψη των χρημάτων. Ἄλλωστε, δὲν συμβάλλει ὀλίγον εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ χρήματα. «Ὅταν, ὁμῶς, ὁ νέος ἤκουσεν αὐτὰ, ἔφυγε λυπημένος»²¹.

Ἐπειτα, σὺν τῷ ἐφορέρονεν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι δὲν ἔπαθε τίποτε ἀφύσικον ὁ νέος, λέγει· «Διότι εἶπε πολλά κτήματα»²². Ἐπειδὴ δὲν κατέγονται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν ὀλίγα μὲ ἐκείνους ποῦ εἶναι κάτοχοι μεγάλης περιουσίας. Διότι ὁ πάθος τῶν χρημάτων γίνεται τότε πῶς τυραννικός. Αὐτὸ, θέβαια, δὲν θὰ παύσω νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω συνεχῶς, ὅτι, δηλοῦσθι, ἡ προσθήκη τῶν χρημάτων ἀνάπτει μεγαλύτεραν τὴν φλόγα **ἔ** καὶ κάνει αὐτοὺς ποῦ τὰ ἀποκοτῶν πῶς πτωχοὺς, ἀπὸ τοὺς αὐξάνει τὴν ἐπιθυμίαν (διὰ περισσότερα) καὶ τοὺς κάνει νὰ ἀισθάνωνται περισσότερο τὰς ἐλλείψεις.

Κύτταζε, λοιπὸν, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ποῖαν δύναμιν παρουσίασε τὸ πάθος αὐτό. Πραγματικὰ, ἐκεῖνον ποῦ ἦλθε κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν μὲ χαρὰν καὶ προθυμίαν, ἐπειδὴ τὸν προέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ ἀπαρνηθῆ τὰ χρήματά του, τὸσον ἀπεθάρρυνεν καὶ κατέβαλεν, ὥστε δὲν τὸν ἄφησε νὰ δώσῃ κἀν ἀπάντησιν εἰς αὐτὰ, ἀλλ' ἔφυγε σιωπηλός, κατηφής καὶ δυσπρηστημένος.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί εἶπεν; Πόσον δύσκολα θὰ εἰσέλθουν οἱ πλούσιοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν²³, ὅχι διὰ νὰ διαβάλλῃ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἐκείνους ποῦ εἶναι δοῦλοι τῶν χρημάτων. Ἐάν, ὁμῶς, ὁ πλούσιος δύσκολα (θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν), «Ὅ πολὺ δυσκολώτερον ὁ πλεονέκτης. Διότι ἐάν εἶναι ἐμπόδιον διὰ τὴν βασιλείαν ἡ μὴ προσφορὰ τῶν ἰδικῶν μας, συλλογίσου πόσον πῶρ συσσωρεύει ἡ ἀρπαγὴ καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

²¹ Ματθ. 19, 22.

²² Ματθ. 19, 23.

²³ Ἠερλ. Ματθ. 19, 23.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι δύσκολα θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν ὁ πλούσιος, ἀφοῦ ἦσαν πτωχοὶ καὶ δὲν ἔχουν τίποτε; Διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ μὴ ἐντρέπωνται τὴν πενίαν καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἀπολογούμενος εἰς αὐτοὺς ἐπέειπὸ δὲν θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἀποκτήσουν τίποτε.

Ἀφοῦ, λοιπὸν, εἶπεν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο δύσκολον, εἰς τὴν συνέχειαν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι καὶ ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ὑπερθολικὰ ἀδύνατον. Καὶ αὐτὸ τὸ κατέστησε φανερόν μὲ τὸ παραδειγμα τῆς γκαμῆλας καὶ τῆς θελόνας. «Διότι εἶναι εὐκολώτερον», λέγει, «νὰ περάσῃ μία γκαμῆλα ἀπὸ τὴν τρύπα, ποῦ ἀνοίγει ἡ θελόνα, ἢ παρά ὁ πλούσιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»²⁴.

Ὅθεν, μὲ αὐτὰ ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν θὰ ἔχουν μισθὸν καὶ ἀσκήματων ὁμοίην ἐκεῖνοι ποῦ, ἐνῶ εἶναι πλούσιοι, κατορθώνουν νὰ εἶναι εὐσεβεῖς. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνος, ποῦ πρόκειται νὰ πετύχῃ τὴν σωτηρίαν, (ὅν καὶ εἶναι πλούσιος), χρειάζεται ἀψῶνον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν, λοιπὸν, ἐταράχθησαν οἱ μαθηταί, τοὺς ἔλεγεν ὁ Κύριος· «Εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, εἰς τὸν Θεόν, ὁμῶς, ὅλα εἶναι δυνατά»²⁵.

Καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν ταρασσόνται οἱ μαθηταί, ἐνῶ ἦσαν πτωχοὶ, καὶ μάλιστα πολὺ πτωχοί; Διὰτὶ θαυματούονται. Ἐπεὶ δὴ ἐλυπόοντο καὶ ἐνδιέφεροντο διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μεγάλην σπορίην ἔχον δι' ὅλους καὶ ἠσθάνοντο πλέον σὺν διδάσκαλοι τῶν ἄλλων. **ἔ** Ἔτσι, λοιπὸν, ἔτρεμαν καὶ ἐφοβούοντο διὰ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον ἐξ αἰτίας τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, ὥστε ἐχρειαζόντο μεγάλην παρηγορίαν. Δι' αὐτὸ ὁ Κύριος τοὺς ἐκότταξε πρῶτον καὶ τοὺς εἶπεν· «Ἐκεῖνα ποῦ εἶναι ἀδύνατα νὰ γίνων ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, αὐ-

²⁴ Ματθ. 19, 24.

²⁵ Ματθ. 19, 25.

τά είναι δυνατά από τὸν Θεόν»²⁶. Πραγματικά, μὲ ἡμερον καὶ πρῶτον ἐλέμμη καθήσυχωσε τὴν ταραγμένην τους διάνοιαν καὶ διέλυσε τὴν ἀγωνίαν, (διότι αὐτὸ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν, «τοὺς ἐκύτταξεν»). **433** Ἔπειτα καὶ μὲ τοὺς λόγους τοὺς ἀνεκούφισε μὲ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι τοὺς ἔδωσε θάρρος.

Ἐάν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ μάθῃς καὶ τὸν τρόπον καὶ πῶς θὰ εἶναι δυνατόν αὐτό, ἀκούε. Βέβαια, δὲν εἶπε τὴν φράσιν, «ἐκείναι ποὺ εἶναι ἀδύνατα νὰ γίνωσι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὰ εἶναι δυνατά ἀπὸ τὸν Θεόν», μὲ σκοπὸν νὰ παραιτηθῇ καὶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀδύνατα νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κάθε προσπάθειαν, ἀλλ' εἶπεν αὐτὰ διὰ νὰ καταλάβῃς τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος καὶ νὰ ἀναλάβῃς εὐκόλως τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν νὰ σέ βοηθήσῃ εἰς τοὺς ἀέλους αὐτοὺς καί, ἔτσι, ἀποκτήσῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Λοιπὸν, πῶς θὰ γίνῃ κατορθωτὸν αὐτό; Ἄν ἀπαρηθῆς τὰ ὑπάρχοντά σου, ἂν προσφέρῃς ἅλα τὰ χρήματά σου, ἂν ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν. **13** Τὸ ὅτι, βλασφημία, δὲν ἀποδίδεται ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ἀλοκλήρου, ἀλλὰ τὸ εἶπεν ὁ Κύριος μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος, ἀκούσε τὴν συνέχειαν, Ὅταν, λοιπὸν, ὁ Πέτρος εἶπεν ὁ Θεοῦ, ἡμεῖς ἀφήσαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν, καὶ ἠρώτησεν «Τί ἀρὰ γε θὰ δοθῇ εἰς ἡμᾶς ὡς ἀμοιβή;»²⁷, ὤρισεν τὸν μισθὸν δι' ἐκείνους καὶ προσέθεσεν ὁ Κύριος, «Καὶ καθένας ποὺ ἀφήσῃ σπίτια ἢ χωράφια ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα θὰ λάβῃ πολλαπλά εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, θὰ κληρονομήσῃ δὲ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν»²⁸. Ἔτσι, τὸ ἀδύνατον γίνεται δυνατόν.

Ναί, ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν, ἔρωτᾷ κάποιος, νὰ ἀφήσῃ κανεὶς τὰ πάντα; Πῶς εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος, ποὺ

²⁶ Λουκ. 18,21.
²⁷ Ματθ. 19,27.
²⁸ Ματθ. 19,29.

μὴν φορὰν ἐβουβίσθῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ χρήματα; Ἐάν ἀρχίσῃ νὰ προσφέρῃ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ περικύπτῃ τὰ περιττά. **14** Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ προχωρήσῃ καὶ παραπέρα καὶ θὰ θαδίσῃς, πλέον, γρηγορώτερα.

Κατὰ συνέπειαν, ἐάν σοῦ φαίνεται δύσκολον τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς τὸ σύνολόν του, νὰ μὴ ζητήσῃς τὸ πᾶν διὰ μιᾶς, ἀλλὰ ἤρεμα καὶ σιγὰ σιγὰ ἀνέβα τὴν κλίμακα αὐτῆν, ποὺ σὲ ὀδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ποὺ θαυσιάζονται ἀπὸ πυρετὸν καὶ ἔχουν μέσα τους ἀφθονον δρμεῖαν χολῆν, ὅταν προσθέσουν φαγητὰ καὶ ποτὰ, οὐ μόνον δὲν σθῆνουν τὴν δίψαν τους, ἀλλὰ ἀνάπτουν τὴν φλόγα τους, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ φιλοχρήματοι, ὅταν εἰς τὴν φουβερὰν αὐτὴν ἐπιθυμίαν, **15** ποὺ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν χολῆν, προσθέσουν τὰ χρήματα, τότε τὴν ἀνάπτουν περισσότερο. Ἐπειδὴ τίποτε δὲν καταπέθει τόσο αὐτῆν, ὅσον ἡ ἀποβολὴ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ κέρτους, ὅπως πάλιν, καὶ τὴν δρμεῖαν χολῆν τὴν κατασιγάζει ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ φαγητὸν καὶ ἡ κενώσις.

Καὶ πῶς θὰ γίνῃ αὐτό; ἔρωτᾷ κάποιος, Ἄν ἀντιληφθῇς ὅτι ὅσον ἀποκτᾷς πλοῦτη, δὲν θὰ παύσῃς ποτὲ νὰ διψᾷς δι' αὐτὰ καὶ νὰ φθίρῃσαι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ περισσώτερου. Ὅταν, ὁμοίως, ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου, θὰ ἠμπορήσῃς νὰ σταματήσῃς καὶ τὸ νόσημα αὐτό. Συνεπῶς, νὰ μὴ περιβάλλῃσαι μὲ τὰ περισσώτερα, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδικώσῃς τὰ ἀκατόρθωτα καὶ νοσήσῃς κατὰ τρόπον ἀνάτων καὶ εἶσαι πῶς ἀξιολύπητος ἀπὸ δούλου κατεχόμενος ἀπὸ τὴν λύσσαν αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Διότι ἀκέντησέ μου, σὲ παρακαλῶ, ποῖος ἠμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν, θαυσιάζεται καὶ λυπεῖται, **16** ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ πολυτελῆ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ τὰ ἀπολαύσῃ, ὅπως τὰ θέλει, ἢ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει παρομοίαν ἐπιθυμίαν; Εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει μὲν τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ. Πραγματικά, αὐτὸ εἶναι τόσο ὀδυνηρόν, ὅσοις εἶπεν, ὅτι οἱς ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃ καὶ ὅποιος διψᾷ νὰ μὴ πίνῃ, ὥστε καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἤθελε νὰ μᾶς παραστήσῃ τὴν γέννηαν, **433** τὴν παρέ-

στησε με τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ παρούσῃσθε τὸν πλοῦσιον ἔτσι νὰ καίγεται²⁹. Ἐνῶ, δηλαδή, ἐπιθυμῆι μίαν σταγόνα νεροῦ, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, καὶ ἔτσι ἐτιμωρεῖτο.

Ὡστε, ἐκεῖνος ποὺ περιφρονεῖ τὰ χρήματα ἔχει κατασιγῶσι: τὴν ἐπιθυμίαν, ἐνῶ ὁποῖος ἐπιθυμῆι νὰ πλουτήσῃ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερα, τὴν ἤνωσε πρὸ πολὺ καὶ ποτὲ δὲν ἱκανοποιεῖται. Ἄλλ' ὅταν ἀποκτήσῃ δέκα χιλιάδας τάλαντα, ἄλλα τόσα ἐπιθυμῆι. Καὶ ἐὰν ἐπιτύχῃ αὐτά, πάλιν, ἐπιθυμῆι τὰ διπλάσια. Καὶ, ὅσον πρόχωρεῖ, εἰσεται νὰ γίνουιν χρυσοὺς πρὸς χάριν τοῦ τὰ θουκά, ἢ γῆ, ἢ θάλασσα καὶ τὰ πάντα, καὶ, ἔτσι, τὸν κατέχει ἕνα εἶδος νέας καὶ φοβερᾶς ματίας, ποὺ δὲν ἠμπορεῖ νὰ σῆσῃ ποτέ.

Ἔτι καὶ διὰ νὰ καταλάβῃσθε ὅτι ἔχει μετὰ τὴν προσθήκην, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν καταπαύει αὐτὸ τὸ κακόν, (ἀκούσετὸ ἐξῆς): Ἐὰν κάποτε σοὺ ἤρχετο ἢ παράλογος ἐπιθυμία νὰ πετάξῃσθε καὶ νὰ κινήσῃσθε εἰς τὸν ἀέρα, πῶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀποσῆσθε τὴν παράλογον αὐτὴν ἐπιθυμίαν; Μήπως μετὰ τὸ νὰ φτείσχῃσθε περὶ καὶ νὰ κατασκευάσῃσθε ἄλλα σχετικὰ ἔργα; Ἡ μετὰ τὸ νὰ πείσῃσθε τὸ μυαλό σου ὅτι ἐπιθυμῆι ἀδύνατα πράγματα καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῆσθῇ κανένα ἀπὸ αὐτά; Εἶναι φανερόν ὅτι μετὰ τὴν πέσῃσθε τὸ μυαλό σου.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, λέγει κάποιος, εἶναι ἀδύνατον. Καί, ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι πῶς ἀδύνατον, δηλαδή, νὰ εὐρῆσθε τὰ θρία τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Διότι εἶναι εὐκολώτερον, ἂν καὶ εἰμένα ἄνθρωποι, νὰ πετάξωμεν, παρὰ μετὰ τὴν προσθήκην τοῦ ἐπιπλέον νὰ καταπαύωμεν τὴν σφοδρὴν ἐπιθυμίαν. Πραγματικὰ, ὅταν τὰ ἐπιθυμητὰ εἶναι πραγματοποιήσιμα, εἶναι δυνατόν μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν νὰ ἱκανοποιηθῶν. Ὅταν, ὁμως, εἶναι ἀδύνατα, ἕνα πρέπει μόνον νὰ φροντίζωμεν, το πῶς θὰ ἀπαμακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν, διότι διαφορετικὰ δὲν εἶναι, βέβαια, δυνατόν νὰ ξαναεὐρώωμεν τὴν ψυχὴν μας.

29. Πρὸς Κορ. 10, 19-21.

Κατὰ συνέπειαν, διὰ νὰ μὴ ληυθώμεθα χωρὶς λόγου, ὅς ἀποβάλωμεν τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων, ποὺ συνεχῶς μᾶς προξενεῖ λύπας καὶ ποτὲ δὲν ἀνέχεται νὰ κατασιγῶσι, καὶ ὅς στραφώμεν πρὸς ἄλλοι ἔρωτα, ποὺ μᾶς καθίστα μακαρίους καὶ μᾶς παρέχει μεγάλην ἄνεσιν καὶ, ἀκόμη, ὅς ἐπιθυμῶμεν τοὺς οὐρανοὺς θησαυροὺς. Διότι, ἐδῶ δὲν ὑπάρχει οὔτε τόσον πολὺ κόπος καὶ τὸ κέρδος εἶναι ἀνεκφράστον καὶ δὲν ὑπάρχει περίπτωσις, ἀποτυχίσις ἢ ἐκείνον ποὺ ἀγρυπνεῖ καὶ προσέχει καὶ περιφρονεῖ τὰ παρόντα. Ἐνῶ, ἀντίθετα, ἐκεῖνος ποὺ εἶναι δούλος εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ καὶ ἔχει ἐξ ἀλοκλήρου παροδοθῆ εἰς αὐτά, εἶναι ἀνάγκη ὁπωσδήποτε νὰ τὰ ἀποχωρισθῇ κάποτε.

Αὐτὰ σκέψου, λοιπόν, καὶ διδῶσε μακριὰ σου τὴν πονηρὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων. Διότι οὔτε καὶ αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇσθε ὅτι, δηλαδή, ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ διδῆι τὰ παρόντα καὶ ἀποστερεῖ τὰ μέλλοντα. Καὶ αὐτὸ, βέβαια, ἂν συνέβαινε, θὰ ἦτο ἡ χειρότερα κόλασις καὶ τιμωρία. Τώρα, ὁμως, οὔτε καὶ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν. Διότι, μαζί μετὰ τὴν γένεσιν, καὶ προτὸ ἀπὸ τὴν γένεσιν ἐκείνην, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν σὲ ρίπτει εἰς τὴν χειρότεραν κόλασιν. Πραγματικὰ, ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ ἀνέτρεψε πολλὰς οἰκίας, προεκάλεσε σκληροὺς πολέμους καὶ ἠνάγκασε εἰς θάνατον τερατισμὸν τῆς ζωῆς. Ἐνῶ, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς κινδύνους αὐτοὺς λυμᾶνεται τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Καὶ πολλὰς φορὰς κατέστησε τὸν ἔχοντα τὰ πλοῦτη θελιόν, ἀνενδρὸν, θρασύν, ψεύτην, συκοφάντην, ἀρπαγὰν, πλεονέκτην καὶ τὸν περιέβαλε μετὰ τὰς τὰς κακίας. Ἄλλ' ἴσως, ὅταν θλήτῃσθε τὴν λάμπιν τῶν χρημάτων, εἰς τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν, τὴν ἀραιότητα τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἀγορᾶς, νὰ καταγοητεύεσθε:

Ποία θεραπεία, ὁμως, θὰ ὑπάρξῃ διὰ τὸ πονηρὸν αὐτὸ τραῦμα; Ἄν σκεφθῆσθε πῶς αὐτὰ σοὺ διασθῆται τὴν ψυχὴν, πῶς τὴν καθίστουσιν σκοτεινὴν, ἐρημον, ἀίσχραν καὶ ἀσχημον. Ἄν λάθῃσθε ὅτι ἔστιν σοὺ μετὰ πόσα κακὰ ἀπεκτήθησθε τὰ χρήματα, μετὰ πόσους κόπους καὶ κινδύνους φυλάσσονται. Μᾶλλον, ὁμως, δὲν φυλάσσονται μετὰ χρι τέλους, διότι καὶ ὅταν ἀποφύγουν τὰς ἀρπαγάς ὁ-

λων, έρχεται ο θάνατος, που πολλές φορές μεταφέρει τα χρήματα εις τα χέρια τών εχθρών σου, και σε παίρνει έρμημον και φεύγει, χωρίς να σύρρη τίποτε από αυτά μαζί σου, παρά μόνον τα τραύματα και τας πληγάς, που έπληρην από αυτά ή ψαχή και φεύγει.

■ "Όταν, λοιπόν, ίδης κάποιον να λάμπη εξωτερικώς από τα ενδύματά του και την μεγάλην ακολουθίαν του, τότε, να εδιδιώσῃς την συνειδήσιν του και θα συναντήσης μέσα πολλὰς αράχνας και θα αντικρύσης αβυσσους την σκόνην.

Συλλογισου τόν Παύλον και τόν Πέτρον. Σκέψου τόν 'Ιωάννην και τόν 'Ηλίαν. Μάλλον (σκέψου) αυτόν τόν Υιόν του Θεού, που δεν είχε που να άκουσθήσῃ τὸ κεφάλι του. Αυτόν να μιμήσῃς και τούς δούλους αυτού, και να φοητασθῃς τὸν άνέκραστον πλούτον αὐτῶν. Και εάν επ' ὀλίγον κυττάξῃς τὰ χρήματα και σε πίκσῃ ζήλη, ὅπως συμβαίνει εις κάποιο ναύαγιον, όταν επέλθῃ ή καταγλιδα, να άκούσῃς την άπόφασιν του Χριστοῦ, ο που λέγει ὅτι είναι άβύσσον ο πλούσιος να εισέλθῃ εις την θάλασσαν τῶν ούρανῶν. Και θέσῃ απέναντι από την άπόφασιν αὐτῆν τὰ θουά, την Ἑβραϊνὴν και την θάλασσαν και, εάν θέλῃς, κάνε τὰ πάντα θεωρητικῶς ὅτι είναι από χρυσάφι, και, τότε, θα αντιληφθῃς ὅτι τίποτε δεν ἰσοῦται με την ζημίαν που ὀφίστασαι από αυτά.

Και σὺ μὲν σκέπτεσαι τὰ τόσα και τόσα στρέμματα γῆς και τὰ δέκα ἢ εικοσι σπύτια, ἢ και περισσότερα, τὰ πολλὰ λουτρά, τούς χιλίους, τούς διοχίλους δούλους και τὰ φλογρόδετα και χρυσοστόκιστα ἀμάξια. 'Εγὼ όμως, σου λέγω τὸ ἕξῃς: Εάν ὁ καθένας από σὰς τούς πλουσίους άφῃρη την πένιαν αὐτῆν, (διότι αὐτὰ είναι πένια συγκρητικῶς πρὸς ὅσα πρόκειται να εἶπω), και άποκτοῦσεν ὀλόκληρον κόσμον και εἶχεν ὁ καθένας ὀπό την έξουσίαν του τούσους ανθρώπους, ■ ὅσοι τώρα ὀπάρχουν εις κάθε σημεῖον τῆς γῆς και τῆς θαλάσσης και ὁ καθένας εἶχε την οἰκουμένην ὀλόκληρον, την γῆν και την θάλασσαν, και εἶχε παντοῦ οἰκοδομηματα και πόλεις και ἔθνη, και από κάθε σημεῖον, αντί του νεροῦ και τῶν πηγῶν, ἔρρεεν πρὸς χάριν του χρυσός, δεν θα ἔλεγα ὅτι οἱ πλούσιοι αὐτοῦ του εἴδους ἀξιζουν τρεῖς ὀ-

βολούς, όταν κριθοῦν ἀνάξιοι τῆς βασιλείας του Θεοῦ. Διότι εάν τώρα επιθυμοῦν σφοδρὰ τὰ χρήματα, που γίνονται, και όταν δεν τὰ άποκτήσουν, θασανίζονται, εάν γνωρίσουν τὰ άπάρρητα εκείνα ἀγαθά, τί θα είναι ικανόν να τούς παρηγορήσῃ, πλέον, αὐτούς; Δεν ὀπάρχει τίποτε, θέσθαι.

Κατὰ συνέπειαν, μη μου προβάλλῃς την άβυσσιν τῶν χρημάτων, ἀλλά σκέψου την ζημίαν που ὀφίστανται οἱ έρασταὶ τῶν χρημάτων, που γάνουν την θασίλειαν δι' αὐτὰ ■ και παθαίνουν δι,τι εκείνος που, όταν έκπέσῃ από μίαν πολὺ τιμητικὴν θέσιν τῶν ἀνακτόρων, καυχᾶται και ὀπερφανέρεται διὰ μίαν θημωνίαν κοπριάς που έχει. Διότι ή συσσώρευσις τῶν χρημάτων δεν διαφέρει καθόλου από την κοπριάν. Μάλλον δὲ ή κοπριά είναι ἀνώτερα, διότι χρησιμεύει εις την γεωργίαν, εις την θέρμανσιν του λουτροῦ ■ και εις ἄλλα παρόμοια. 'Ενῶ ὁ χρυσός που είναι κρυμμένος εις την γῆν δεν χρησιμεύει εις τίποτε από αὐτὰ.

Και μοι κάρη να ἦτο μόνον άρχιστος. Τώρα, όμως, και πολλὰς καμίνους ἀνάπτει εις εκείνον που τὸν έχει, εάν δεν τὸν χρησιμοποῖῃ ὅπως πρέπει. Διότι τὰ περισσότερα κακὰ από εκεί προέρχονται. Δι' αὐτὸ και οἱ εἰδωλολάτραι ἀνομαίαν την φιλαργυρίαν ἀκρόπολιν τῶν κακῶν, ὁ δὲ μακάριος Παῦλος πολὺ ἀραιότερα και ἔμφαντικότερα την ἀπεκάλεσε ρίζαν θλαω τῶν κακῶν²⁰.

Αὐτὰ, λοιπόν, θλα ἄς συλλογισθῶμεν κολὰ και ἄς μάθωμεν να μιμούμεθα τὰ ὀξια μιμήσεως. "Όχι τὰς λαμπράς οἰκοδομάς και τὰ πλούσια κτήματα, ἀλλά τούς άνδρας που ἔχουν μεγάλην παρηγοσίαν ἐνώπιον του Θεοῦ, ■ εκείνους που πλουτοῦν εις τὸν ούρανόν, τούς κυρίους τῶν θησαυρῶν εκείνων, τούς πραγματικὰ πλουσίους, τούς πτωχοῦς διὰ τὸν Χριστόν. 'Ετσι, θα άποκτήσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὀποῖον εις τὸν Πατέρα και εις τὸ ἅγιον Πνεῦμα συγχρόως ἀντίκει ή δόξα, τὸ κράτος και ή τιμὴ, τώρα και πάντοτε και εις τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 3Δ' (64)
(Ματθ. 19', 27 — κ', 16)

1. «Τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος καὶ τοῦ εἶπεν Ἰδοῦ, ἡμεῖς ἀφήσαμεν ὅλα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν. Τί ἔσται γε θὰ δοθῆ εἰς ἡμᾶς ὡς ἀμοιβή;»

Ποῖα πάντα, μακάριε Πέτρε; Τὸν κόλαμον; τὸ δίκτυον; τὸ πλοῖον; τὴν τέχνην; Ἀυτὰ μοῦ λέγεις πάντα; Ναί, ἀπαντᾷ. Ἀλλὰ δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ φιλοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰσαγάγω μὲ τὴν ἐρώτησιν αὐτήν, τὸ πλῆθος τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἶπεν ὁ Κύριος: «Ἐάν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πηγαίνε, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς», διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς. 2. Τί λοιπόν; Ἐάν δὲν ἔχω ὑπάρχοντα, δὲν ἠμπορῶ νὰ γίνω τέλειος; Δι' αὐτὸ ἐρωτᾷ ὁ Πέτρος, διὰ νὰ πληροφορηθῆς καὶ σὺ ὁ πτωχὸς ὅτι δὲν ὀφίστασαι καμμίαν μείωσιν ἀπὸ τὴν πτωχείαν. Ἐρωτᾷ ὁ Πέτρος διὰ νὰ μὴ ἀμφισβάλῃς καθόλου, ἐάν θὰ τὸ ἐμάθαινες ἀπὸ τὸν Πέτρον, (διότι ἦτο ἀκόμη ἀτελής καὶ ἔρημος τοῦ ἁγίου Πνεύματος), ἀλλ' ἔχων τὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου τοῦ Πέτρου, νὰ πάρῃς θάρρος. Ὅπως κάνομεν καὶ ἡμεῖς, πολλάς φορές, δηλαδὴ, ἐνὸς ἀμιλοῦμεν ἐξ ὀνόματος ἄλλων, παρουσιάζομεν τὸ ζήτημα σάν ἰδικόν μας, τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε καὶ ὁ ἀπόστολος, ποῦ ἠρώτησεν σάν ἐκπρόσωπος τῆς οἰκουμένης ὀλοκλήρου. Διότι τὸ ὅτι ἐγνώριζε καλά τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἑαυτὸν του. 3. Ὅσοδοικνύεται ἀπὸ ὅσα ἐλέγησαν προηγουμένως. Πραγματικά, αὐτὸς ποῦ ἐδέχθη ἀπὸ ἐδῶ τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀσφαλῶς, θὰ εἶχε περισσότερον θάρρος διὰ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ.

Πρόσεξε, ἐπίσης, μὲ πόσην ἀκρίβειαν ἐρωτᾷ, ὅπως ὁ Χριστὸς ἐζήτησεν. Διότι ὁ Κύριος δύο πράγματα ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πλοῖσιον: Ἡ δὲ δόξα εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος τὰ δύο αὐτὰ θέτει, τὸ γεγονός ὅτι ἀφήσῃ τὰ πάντα καὶ τὸ ὅτι ἠκολούθησεν τὸν Κύριον. «Διότι, Ἰδοῦ, ἡμεῖς ἀφήσαμεν», λέγει, «τὰ πάντα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν». 4. Ἡ ἀπάντησις, ὅμως, τῶν πάντων κατέστη δυνατὴ, ἐπειδὴ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκολουθήσις ἐγένετο ἐδκολωτέρα, ἐπειδὴ ἀφήσαν τὰ πάντα, καὶ τοὺς προετίμαζε νὰ ἔχουν θάρρος καὶ νὰ χαίρωνται θὰ τὸ ὅτι ἐγκατέλειψαν τὰ πάντα.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπήτησεν; «Ἀληθῶς σὰς λέγω, ὅτι σεῖς ποῦ με ἀκολουθήσατε, ὅταν θὰ ξαναγεννηθῇ ὁ κόσμος καὶ θὰ ἔχη συντελεσθῇ ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις, ὅποτε θὰ καθῆσθ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς θρόνον λαμπρόν, θὰ καθῆσατε καὶ σεῖς εἰς δώδεκα θρόνους βικάζοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ».

Τί ολιπόν; Καὶ ὁ Ἰουδαῖος, ἐρωτᾷ κάποιος, θὰ καθῆσθ εἰς τὸν θρόνον; Ὁχι, θέθαι. Τότε, διατὶ λέγει; «Σεῖς θὰ καθῆσατε εἰς δώδεκα θρόνους; Πῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ὑπόσχεσις αὐτή; Ἀκούσε πῶς καὶ με ποῖον μέσον θὰ ἐκπληρωθῇ. 5. Ὑπάρχει νόμος καθωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεόν, ποῦ ἀνεγνώσθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, καὶ λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Ἐν γένει θὰ ὁμιλήσω πρὸς ἔθνος καὶ βασιλείαν, διὰ νὰ ἀφανίσω καὶ νὰ καταστρέψω αὐτά. Ἐάν, ὅμως, τὸ ἔθνος ἐκεῖνο μετασθῇ διὰ τὴν κακίαν του, τότε θὰ ἀλλάξω καὶ ἐγὼ γνώμην διὰ τὰ κακὰ ποῦ ἐσκέφθην νὰ κάνω εἰς αὐτούς. Ἐπίσης, θὰ ὁμιλήσω πρὸς ἔθνος καὶ βασιλείαν, διὰ νὰ οἰκοδομήσω καὶ νὰ φυτεύσω. Ἐάν, ὅμως, πράξουν τὸ ποιητὸν ἐναντίον μου, ὥστε νὰ μὴ ἀκούῃ τὴν φωνὴν μου, τότε θὰ ἀλλάξω καὶ ἐγὼ γνώμην διὰ τὰ ἀγαθὰ ποῦ ὑπεσκέθην ὅτι θὰ τοὺς δώσω». Αὐτὴν τὴν συνηθειαν, λοιπόν, τηρῶ καὶ διὰ τοὺς ἀγαθοὺς, λέγει. Δηλαδὴ, καὶ ὅταν τοὺς ἀναβῶσιν ἔργον οἰκοδομήσεως,

1. Ματθ. 19, 27.
2. Ματθ. 19, 21.

3. Ματθ. 19, 28.
4. Ἰερ. 18, 7-10.

ἔάν θά τοὺς δώσω τὴν δύναμιν πρὸς τοῦτο, ἔάν φανοῦν ἀνάξιοι. C' Πράγμα πὸ συνέθη καὶ μετὸν πλοσθέντα ἀνθρώπων, «Διότι τὰ θηρία, λέγει, «θά σὰς τρέμουν καὶ θά σὰς φοβοῦνται»³. Καὶ ὁμοίως δὲν συνέθη αὐτό, διότι ὁ ἀνθρώπος ἀπέδειξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. "Ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Ἰούδας.

"Ὅστε, διὰ τὴν μὴ γίνουσαν μερικοὶ ἀνθρώποι σκληρότεροι ἀπὸ τὴν ἀπελπίσαν τοὺς διὰ τὴν τιμωρίαν, οὕτε, πάλιν, ἄλλοι νὰ καταστοῦν πὸ ἀδιάφοροι ἀπὸ τὴν ὑπόσχασιν τῶν ἀγαθῶν, θεραπεύει καὶ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις μετὰ δὲν ἐλέγησαν παραπάνω. Σὲν νὰ λέγῃ, δηλαδὴ, ἔάν σὲ ἀπελήσω, νὰ μὴ ἀπελπισθῆς, διότι ἔχεις τὴν δυνατότητα νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ ἀνατρέψῃς τὴν ἀπόφασίν μου, ὅπως οἱ Νινευίται. Ἐάν, πάλιν, σοὺ ὑποσχεθῶ κάποιον ἀγαθόν, νὰ μὴ ἐπαναποθῆς ἐξ αἰτίας τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς. Διότι ἔάν ἀποδειχθῆς ἀνάξιος, δὲν θά σὲ ὠφελήσῃ καθόλου ἡ ὑπόσχεσίς μου, ἀλλὰ θά γίνῃ αἰτία νὰ τιμωρηθῆς περισσότερο. D' Ἐγώ, θέβαια, σοὺ ὑπεσχέθη, ὅταν ἦσαν ἀξίος.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τότε ὁμιλῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ὁ Κύριος δὲν τοὺς ἔδωκε μίαν ἀπλὴν ὑπόσχεσιν. Δηλαδὴ, δὲν τοὺς εἶπεν, σεις μόνον, ἀλλὰ προσέθεσεν «Σεῖς πὸ με ἀκολουθήσατε», ὥστε καὶ τὸν Ἰούδα νὰ θέσῃ ἐκτὸς καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἀνθρώπους νὰ προσελκύσῃ. Διότι αὐτὸ δὲν τὸ εἶπε μόνον πρὸς ἐκείνους, οὕτε καὶ πρὸς τὸν Ἰούδα, θέβαια, πὸ ἀπεδείχθη ἀνάξιος.

Εἰς τοὺς μαθητὰς, λοιπὸν, ὑπεσχέθη τὰ μέλλοντα, ὅταν τοὺς εἶπεν «Θά καθήσατε εἰς δωδεκα θρόνους», διότι εἶχαν πλεον ἀνεθῆ πνευματικῶς καὶ δὲν ἐζητοῦσαν τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπιγεια. Εἰς τοὺς ἄλλους, ὁμοίως, ὑπεσχέθη καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ. «Καὶ καθένας», λέγει, «πὸ ἄφησε ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς E' ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ παιδίαν ἢ χωρὰφια ἢ σπῖτια διὰ τὸ ὄνομά μου, θά λάθῃ πολλαπλά εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ θά κληρονομήσῃ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν»⁶. Διὰ τὴν μὴ νομίσουν,

3. Γεν. 9,8.
6. Ματθ. 10,30.

λοιπὸν, μερικοὶ, ὅταν ἤκουσαν τὸ «Ἔμεις»⁷, ἔτι αὐτὰ ἀνεφέροντο εἰς τοὺς μαθητὰς μόνον, (ἐννοῶ, δηλαδὴ, τὸ νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ καὶ τὰ πρωτεία εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν), δι' αὐτὸ ἐξέτεινε τὸν λόγον καὶ ἠπάωσε τὴν ὑπόσχεσιν εἰς δολόκληρον τὴν γῆν καὶ μετὰ τὰ παρόντα πράγματα διασθεθαῖναι τὰ μέλλοντα. E' E' E' Ἐξ ἄλλου, καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κλήσεώς τους, ὅταν ἦσαν πνευματικῶς ἀκατάρτιστοι, ὁμιλεῖ μετὰ θάσιν τὰ ἐπιγεια ἀγαθὰ Πραγματικά, ὅταν τοὺς προσεκάλεσεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν τέχνην τους καὶ τοὺς προέτρεψε νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ πλοῖον, δὲν τοὺς ἔκανε λόγον διὰ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ὁμιλοῦσε διὰ τὰ ἐδῶ πράγματα καὶ εἶπεν «Θά σὰς κἀνω ἱκανοὺς νὰ μαρεῖσθε ἀνθρώπους»⁸. Ὅταν, ὁμοίως, τοὺς ἀνύψωσε πνευματικῶς, τότε πλεον τοὺς ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὰ ἐκεῖ πράγματα.

Ἄλλὰ σημαίνει ἡ φράσις, «κρίνοντας τὰ δωδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ»; Δηλαδὴ, κατακρίνοντας. Διότι δὲν πρόκειται, θέβαια, νὰ καθήσουν ὡς δικασταί, ἀλλ' ὅπως εἶπεν διὰ τὴν βασιλίσσαν τοῦ νότου θά κατακρίνῃ τὴν γενεάν ἐκεῖνην⁹, E' ὅπως καὶ οἱ Νινευίται θά τοὺς κατακρίνουν¹⁰, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ ἀπόστολοι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶπε (ἔτι θά κρίνουν) τὰ ἔθνη καὶ τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐπειδὴ, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἀπόστολοι ἦσαν ἀναθρομένοι μετὰ τοὺς ἴδιους νόμους, τὰ ἴδια ἔθνη καὶ τὸ ἴδιον πολιτεῖμα, δταν ἰσχυρίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, ἔτι δι' αὐτὸ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Χριστόν, διότι μᾶς ἠμποδίσεν ὁ νόμος νὰ δεχθῶμεν τὰς ἐπιτάλας αὐτοῦ, δι' αὐτὸ φέρει τοὺς ἀποστόλους εἰς τὸ μέσον, πὸ ἐδέχθησαν τὸν ἴδιον νόμον καὶ, ὁμοίως ἐπίστευσαν, καὶ ἔτσι θά κατακρίνουν ὅλους ἐκείνους. Πράγμα πὸ ἔλεγεν «Δι' αὐτὸ αὐτὸ θά εἶναι δικασταί σὰς»¹¹.

C' Καὶ τί τὸ σπουδαῖον, ἐρωτᾷ κάποιος, ὑπεσχέθη

7. Ματθ. 10,28.
8. Ματθ. 4,19.
9. Ματθ. 12,42.
10. Ματθ. 12,41.
11. Ματθ. 12,27.

εις αυτούς, ἐάν ἐκεῖνο, πού ἔχουν οἱ Μινεῦται καί ἡ θρασύτητα τοῦ νότου, τὸ ἔχουν καί οἱ ἀπόστολοι; Καί ὅμως, ὅμως, πολλά ὑπεσχέθη εἰς αὐτούς προηγουμένως, ἀλλά καί ὕστερα ὑπόσχεται. Ὡστε, δὲν εἶναι οὐτὸ μόνον τὸ ἐπισθλον. Ἐξ ἄλλου, καί εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ κάτι παραπάνω ἀπὸ ἐκείνους. Πραγματικά, ὅσον ἀφορᾷ ἐκείνους εἶπεν ἀπλῶς· «Ἄνδρες Μινεῦται θὰ ἀναστηθῶν καί θὰ κατακρίνουν τὴν γενεάν αὐτῆν»¹², καί· «Ἡ θρασύτητα τοῦ νότου θὰ τὴν κατακρίνη»¹³. Ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν ὁμίλησεν ἔτσι. Καί πᾶς ὁμίλησεν; «Ὅταν θὰ καθίῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς θρόνον ἀντάξιον τῆς δόξης του, τότε θὰ καθίσετε καί σὺς εἰς δώδεκα θρόνους»¹⁴, λέγει, διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι θὰ συμβασιλεύσουν καί ὅτι θὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν δόξαν ἐκείνην. **¶** «Διότι ἐάν δεικνύομεν ὑπομονήν, τότε καί θὰ θρασιλεύσωμεν μαζί με ἐκεῖνους»¹⁵, λέγει ὁ Παῦλος. Βέβαια, οἱ θρόνοι δὲν φανερόνουν καθέδραν, διότι μόνον ὁ Κύριος κάθεται εἰς τὴν ἔδραν καί κρίνει, ἀλλά με τοὺς θρόνους ἄφησε νὰ φανῇ ἡ τιμὴ καί ἡ δόξα.

Εἰς τοὺς ἀποστόλους, λοιπόν, αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἐνῶ εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους (ὑπεσχέθη) ζωὴν αἰώνιον καί πολλαπλὰ ἀγαθὰ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἐάν, ὅμως, αὐτὰ τὰ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἄλλους, πολὺ περισσότερο τὰ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἀποστόλους καί αὐτὰ καί ἄλλα τὰ πράγματα τῆς ἐπιγείου ζωῆς. Καί αὐτὸ, ἄλλωστε, ἐξεπληρώθη. Διότι ἄφησαν οἱ μαθηταὶ τὸ γραφεῖον καί τὰ δίκτυα καί ἐξουσίαζαν καθ' ὁλοκλήριον τὰς περιοσίας ἄλων, τὴν ἀξίαν τῶν σπιτιῶν καί τῶν χωραφιδῶν καί αὐτὰ τὰ σώματα τῶν πιστῶν. **¶** Πραγματικά, πολλές φορές οἱ πιστοὶ ἐπροτίμησαν νὰ σφαγοῦν χάριν τῶν ἀποστόλων, ὅπως μαρτυρεῖ διὰ πολλοὺς ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ· «Ἄν ἦτο δυνατόν καί τὰ μέτασας ἀκόμη θὰ ἐθγάγετε καί θὰ μοῦ τὰ ἐδίδοτε»¹⁶.

12. Ματθ. 19,41.
13. Ματθ. 12,42.
14. Ματθ. 19,28.
15. Β' Τιμ. 2,12.
16. Γαλ. 4,10.

«Ὅταν δὲ ὁ Κύριος λέγει, ὅτι «καθένας πού ἄφησε τὴν γυναῖκα του»¹⁷, δὲν τὸ λέγει, διὰ νὰ δαλῶνται εὐκαλὰ οἱ γάμοι, ἀλλ' ἐκεῖνο πού ἔλεγε διὰ τὴν ψυχὴν, ὅτι «ἐκεῖνος πού θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πίστιν του εἰς ἐμέ, θὰ κερδίῃ αὐτήν»¹⁸, δὲν τὸ ἔλεγε διὰ νὰ φονεύομεν ἐαυτούς, οὔτε διὰ νὰ χωρίζομεν αὐτὴν ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ τὸ σῶμα, **¶** ἀλλὰ διὰ νὰ θέτομεν τὴν εὐσέβειαν ὑπεράνω πάντων, τὸ ἴδιον λέγει καί διὰ τὴν γυναῖκα καί τοὺς ἀδελφούς. Νομίζω, ὅμως, ὅτι ἐδῶ ὑπαινίσσεται καί τοὺς διαγμούς. Ἐπειδὴ, ἐπληρώθη, ὑπῆρχαν πολλοὶ πατέρες πού παρέσυραν τὰ παιδιὰ τους εἰς τὴν ἀσέβειαν καί γυναῖκες τοὺς ἀνδρας τους, δι' αὐτὸ, ὅταν, λέγει, δίδουν παρομοίαι συμβουλίας, νὰ μὴ τοὺς θεωρῆτε οὔτε σύζυγους οὔτε πατέρας. Πράγμα πού καί ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ἐάν, ὅμως, ὁ ἀπίστος σύζυγος ζητῇ χωρισμὸν, ἄς χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν ἡ χριστιανὴ σύζυγος»¹⁹.

Ἄφοῦ, λοιπόν, ἐστερέωσε τὸ φρόνημα ἄλων καί τοὺς ἔπεσε νὰ ἔχουν ἄρρος καί διὰ τοὺς ἐαυτούς των καί διὰ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον, προσέθεσεν «Πολλοὶ δὲ πού εἶναι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν πρότοι θὰ εἶναι εἰς τὸν κόσμον τὸν μέλλοντα τελευταῖοι, καί πολλοὶ τελευταῖοι θὰ εἶναι πρότοι»²⁰. Αὐτὰ, ἂν καί ἐλέγχῃ ἀόριστα καί ἀναφέρεται εἰς πολλὰς κατηγορίας ἀνθρώπων, ἐν τούτοις ἐλέγχῃ καί δι' αὐτούς **¶** καί διὰ τοὺς Φαρισαίους πού δὲν ἐπίστευαν. Τὸ ἴδιον εἶπε καί προηγουμένως· «Πολλοὶ θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολῆν καί δύσιν καί θὰ παρακαθήσων μαζί με τὸν Ἀβραάμ καί τὸν Ἰσαάκ καί τὸν Ἰακώβ· οἱ δὲ κληρονόμοι τῆς βασιλείας θὰ ριφθοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτῆν»²¹.

Εἰς τὴν συνέχειαν προσθεῖτε καί παραβολὴν με τὴν ὁποῖαν ὀδηγεῖ εἰς μεγάλην προθυμίαν ὅσους ἔχουν καθαυτοῖς εἰς τὴν πίστιν· «Διότι ἡ θρασύτητα τῶν οὐρανῶν ὁμοιάζει με ἄνθρωπον οἰκοδοπετότην, ὁ ὁποῖος ἐβῆκε

17. Ματθ. 19,20.
18. Ματθ. 10,39.
19. Α' Κορ. 7,15.
20. Ματθ. 19,30.
21. Ματθ. 8,11-12.

γρήγορα τὸ πρωὶ διὰ τὴν μισθώσην ἐργάτας διὰ τὸ ἀμπέλι-
λι του. Καὶ ἀφοῦ συνεφώνησε μετὰ τοὺς ἐργάτας ἀπὸ ἑνα
δηνάριον ὡς ἡμερομίσθιον, τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ ἀμπέ-
λι του. Καὶ κατὰ τὰς ἑννέα τὸ πρωὶ εἶδεν ἄλλους νὰ
στέκωνται εἰς τὴν ἀγορὰν χωρὶς ἐργασίαν καὶ εἶπεν
εἰς ἐκείνους· «Ὡς Πηγαίνετε καὶ σῆς εἰς τὸ ἀμπέλι μου,
καὶ ἔτι εἶναι δίκαιον θὰ σᾶς τὸ δῶσω. Κατὰ τὰς δώ-
δεκα καὶ τὰς τρεῖς ἔκανε τὸ ἴδιον. Κατὰ τὰς πέντε δὲ
τὸ ἀπόγευμα εἶδεν ἄλλους νὰ στέκωνται χωρὶς ἐργα-
σίαν καὶ τοὺς λέγει· Διὰ τί στέκεσθε ἐδῶ ὅλην τὴν ἡμέ-
ραν χωρὶς ἐργασίαν; Καὶ ἐκεῖνοι λέγουσιν αὐτὸν· Μή-
νομεν ἄργοι, διότι κανένας δὲν μᾶς ἐμισθώσεν. Λέγει
εἰς αὐτοὺς· Πηγαίνετε καὶ σῆς εἰς τὸ ἀμπέλι μου καὶ
ἔτι εἶναι δίκαιον διὰ τὸν κόπον σας θὰ τὸ λάβετε. Ὁ-
ταν δὲ ἐβράδυσσε, λέγει ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀμπελιοῦ εἰς
τὸν ἐπιστάτην του· Κάλεσε τοὺς ἐργάτας καὶ δὸς τοὺς
ταίους καὶ προχωρῶ ἕως τοὺς πρώτους. Καὶ ἀφοῦ ἦλθαν
ἐκεῖνοι, ποῦ ἔπασαν δουλεῖα κατὰ τὰς πέντε τὸ ἀπόγευ-
μα, ἐπήραν ὁ καθένας τοὺς ἀπὸ ἑνα δηνάριον. **18** Ὁ-
σότερα. Καὶ ἐπήραν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἑνα δηνάριον. Ἄλλ' ἔ-
στιν ὅτι ἐπήραν, παρεπονούντο κατὰ τοῦ ἰο κοκῆρη καὶ
ἔλεγαν, ὅτι αὐτοὶ, οἱ πρὸς τελευταῖοι, μίαν ὥραν ἐργά-
σθησαν καὶ τοὺς ἕκαστος ἴσους μετὰ ἡμᾶς, ποῦ ἐβαστάσα-
μεν τὸν θάρον κόπον τῆς ἡμέρας καὶ ὅλην τὴν ζήτησιν;
Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς· Σύν-
τροφε δὲν σὲ ἀδικῶ. Δὲν συνεφώνησες μαζί μου ἕνα δη-
νάριον; Πάρε τὸ ἴδικόν σου καὶ πήγαινε. Θέλω δὲ εἰς
αὐτὸν τὸν πρὸς τελευταῖον νὰ δώσω ὅσον καὶ εἰς σέ. Ἡ
δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ κάνω ἐκεῖνο ποῦ θέλω εἰς σέ.
Τὰ ποῦ εἶναι ἴδικά μου; Ἡ τὸ μάτι σου εἶναι κακόν καὶ
ζηλεύεις, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἀγαθός; Ἐπειθὲν θὰ γίνουσι πρῶ-
τοι αὐτοὶ, ποῦ ἐκλήθησαν τελευταῖοι, καὶ οἱ πρώτοι θὰ
γίνουσι τελευταῖοι. Διότι πολλοὶ εἶναι προσκεκλημένοι,
ἀλλ' ὀλίγοι εἶναι ἐκλεκτοί»²².

19 Τί θέλει νὰ μᾶς εἰπῇ ἡ παραβολὴ αὕτη; Διότι
δὲν συμφωνεῖ ἡ ἀρχὴ αὕτης πρὸς ἐκεῖνο ποῦ ἐλέχθη εἰς

22. Ματθ. 20, 1—15.

τὸ τέλος αὕτης, ἀλλὰ φαίνεται τελείως ἀντίθετον. Διότι
εἰς αὕτην φανερώνει ὅτι ὅλοι ἀπολαμβάνουν τὰ ἴδια καὶ
ὄχι ἄλλοι νὰ ἐκδικῶνται καὶ ἄλλοι νὰ εἰσάγονται εἰς
τὴν βασιλείαν. Ὁ Κύριος, ὅμως, καὶ πρὸ τῆς παραβο-
λῆς καὶ ὕστερα ἀπὸ αὕτην εἶπε τὸ ἀντίθετον, ὅτι, δηλα-
δὴ· «Θὰ γίνουσι οἱ πρώτοι τελευταῖοι, καὶ οἱ τελευταῖοι
πρώτοι»²³. **22** ποῦ σημαίνει· ὅτι (οἱ τελευταῖοι) θὰ
γίνουσι πρώτοι καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πρώτους, ποῦ δὲν
θὰ παραμείνουσι πρώτοι, ἀλλὰ θὰ τοποθετηθοῦν τελευ-
ταῖοι. Τὸ ὅτι, θεθεῖα, αὐτὸ φανερώνει οἱ λόγοι αὐτοί,
τὸ ἀποθεκνύει ἡ προσθήκη· «Διότι πολλοὶ εἶναι προσκε-
κλημένοι, ἀλλ' ὀλίγοι εἶναι ἐκλεκτοί», ὥστε διπλᾶ καὶ
ἐκεῖνους νὰ λυπηθῇ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ παρηγορηθῇ καὶ
νὰ προτρέψῃ.

Ἡ παραβολὴ, ὅμως, δὲν λέγει αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι (οἱ
τελευταῖοι) θὰ γίνουσι ἴσοι πρὸς ἐκείνους ποῦ διεκρίθη-
σαν καὶ ἐκοπίσασαν πολύ. «Διότι τοὺς ἕκαστος ἴσους», λέ-
γει, «μετὰ ἡμᾶς, ποῦ ἐβαστάσαμεν τὸν θάρον κόπον τῆς
ἡμέρας καὶ ὅλην τὴν ζήτησιν».

Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὸ ποῦ λέγει ἡ παραβολὴ; Διότι
εἶναι ἀνάγκη αὐτὸ νὰ καταστήσωμεν σαφές κατὰ πρῶ-
τον καὶ τότε θὰ λύσωμεν καὶ τὸ παραπάνω πρόβλημα.
Ἄμπέλι, λοιπὸν, λέγουσιν ὅτι εἶναι οἱ ἐπιταγοὶ καὶ
οἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ. Χρόνος δὲ ἐργασίας, εἶναι ἡ πα-
ρῶσα ἐπίγειος ζωὴ. Ἐργάται, πάλιν, εἶναι οἱ ἄνθρωποι
ποῦ κατὰ διαφόρους τρόπους καλοῦνται εἰς τὴν τήρη-
σιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. **18** Τὸ πρωὶ καὶ ἡ ἐνάτη, ἡ
δωδεκάτη, ἡ τρίτη ἀπογευματινὴ καὶ ἡ πέμπτη ἀπογευ-
ματινὴ ὄραν, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ποῦ
ἐπίστευσαν καὶ διεκρίθησαν εἰς διαφόρους ηλικίας.

Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα εἶναι τὸ ἐξῆς· Ἐάν οἱ πρώτοι,
ποῦ διεκρίθησαν τὸσον καὶ ἤρσαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἔλαμ-
ψαν μετὰ τοὺς κόπους τοὺς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, κατέ-
χωνται μετὰ τὸ θαρύτερον πάθος, τὴν ζηλείαν καὶ τὸν
φθόνον. Πραγματικᾶς, ἔσαν εἶδαν αὐτοὺς νὰ παίρνουν
τὴν ἴδιαν ἀμοιβήν, λέγουσιν· «Αὐτοὶ οἱ πρὸς τελευταῖοι μίαν
ὥραν ἐργάσθησαν καὶ τοὺς ἕκαστος ἴσους μετὰ ἡμᾶς, ποῦ

23. Ματθ. 19, 30. 20, 16.

ἐβαστάσαμεν τὸν θανάτῳ κόπον ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ δὴ λην τὴν ζήτησιν;» Καὶ μάλιστα, ἐνῶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ζημιωθῶν καθόλου οὔτε νὰ χάσῃ κάτι ἀπὸ τὴν ἀμειδίην τούς, **Ο** ἔφεραν δυσκολίας καὶ ἀγανακτοῦσαν διὰ τὰ ἕνα ἀγαθά. Αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις ζήλιας καὶ φθόνου. Καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον εἶναι ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ αὐτοὺς καὶ, συγχρότως, νὰ ἀπολογηθῇ πρὸς ἐκεῖνον ποῦ εἶπεν αὐτά, τὸν κρίνει ἐνοχον πονηρίας καὶ τοῦ χειρότερου φθόνου, ὅταν τοῦ λέγῃ: «Δὲν συνειδήσεις μαζί μου εἶναι δημόσιον; Πάρε τὸ ἰδικόν σου καὶ πήγαινε. Θέλω δὲ εἰς τὸν πιὸ τελευταῖον νὰ δώσω ὅσων καὶ εἰς σέ. Ἐάν ὁ ὀφθαλμὸς σου εἶναι πονηρός, ἐπειδὴ ἐγὼ εἰμαι ἀγαθός;».

Τί εἶναι ἐκεῖνον, λοιπόν, ποῦ θέλει νὰ εἰπῇ μὲ τούς λόγους αὐτοὺς; Διότι καὶ εἰς ἄλλας παραβολὰς εἶναι δυνατόν νὰ ἔδωμεν τὸ ἴδιον ἀκριθῶς. Πραγματικὰ, ὁ υἱὸς ὁ καλὸς παρουσιάζεται νὰ παθαίῃ τὸ ἴδιον, **Β** ὅταν εἶδε τὸν ἀσπυρὸν ἀδελφόν νὰ ἀπολαμβάνῃ μεγάλης τιμῆς, καὶ μάλιστα μεγαλύτερας ἀπὸ αὐτόν²⁴. Διότι ὅπως ἀκριθῶς αὐτοὶ ἀπήλασαν περισσότερα ἐπειδὴ πρῶτον ἡμεῖς ἠμεῖς, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ἐτιμᾶτο περισσότερο μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν προσφερομένων. Καὶ αὐτὰ τὰ μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος ὁ καλὸς υἱός.

Τί ἠμποροῦμεν, κατὰ συνέπειαν, νὰ ἀπαντήσωμεν; Δὲν ὑπάρχει κανένας ποῦ νὰ προβάλλῃ παρομοίας δικαιολογίας ἢ νὰ διατυπώσῃ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰς κατηγορίας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἄπαγε. Διότι ἡ χώρα ἐκεῖνος εἶναι καθαρὰ ἀπὸ τῶν φθόνου καὶ τὴν ζήλιας. Διότι, ὅταν οἱ ἄγιοι εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν καὶ προσφέρουν τὴν ζωὴν τους χάριν τῶν ἁμαρτωλῶν, πολὺ περισσότερον χαίρουν ἐκεῖ, ὅταν βλέπουν αὐτοὺς νὰ ἀπολαμβάνουν αὐτά, **Β** καὶ τὰ θεωροῦν ὡς ἰδικὰ τούς ἀγαθά.

Μὰ τότε, διὰ ποῖαν αἰτίαν ἐσχημάτισεν ἔτσι τὸν λόγον; Τὸ λεχθέν ἦτο παραβολή. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ περιεργάζωμεθα κατὰ λέξιν κάθε τί ποῦ περιέχεται εἰς τὰς παραβολὰς, ἀλλὰ, ἀφοῦ μάθωμεν τὸν σκοπὸν, διὰ

24. Πρὸς. Λοκκ. 15, 28 ἕ.

τὸν ὅποιον συνετέθη ἡ παραβολή, αὐτὸν νὰ συγκροτοῦμεν, χωρὶς νὰ ἀσχολοῦμεθα καθόλου μὲ περιττὰς λεπτομερείας.

Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, συνετέθη ἔτσι ἡ παραβολή αὐτή καὶ τί θέλει νὰ διδάξῃ; (Θέλει) νὰ καταστήσῃ περισσότερον προθύμους ἐκεῖνους ποῦ μετανοοῦν καὶ γίνονται ἐνάρετοι εἰς βαθὺ γῆρας **Ο** καὶ νὰ μὴ τούς ἀφήσῃ νὰ νομίζουσι ὅτι εὐρίσκονται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν. Δι' αὐτὸ, ἀκριθῶς, παρουσιάζει καὶ ἄλλους νὰ στενοχωροῦνται διὰ τὰ ἀγαθά ποῦ ἀπολαμβάνουσι αὐτοὶ, ὅχι, θέβαια, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνοι φοβοῦνται καὶ ζηλεύουσιν, ἀπαγε, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ ὅτι αὐτοὶ ἀπολαμβάνουσιν τὴν μεγάλην τιμὴν, ἢ ὅποια ἠμποροῦσε νὰ γεννήσῃ εἰς τούς ἄλλους καὶ φθόνον, ἀκόμη. Αὐτὸ κάνομεν καὶ ἡμεῖς πολλάς φορές, ὅταν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα μὲ κατηγορήσῃ, ἐπειδὴ σέ ἐτίμησα τὸσον πολὺ, χωρὶς νὰ ἔχωμεν κατηγορηθῆ ὅτε θέλοντες νὰ διαβάλωμεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ νὰ δεῖξωμεν εἰς αὐτὸν τὸ μέγεθος τῆς διαρεῆς ποῦ ἀπήλασαν.

Β Ἀλλὰ διατί, τέλος, πάντων δὲν τούς ἐμίσησεν ὅλους συγχρότως; Ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν, (θὰ τούς ἐμίσησεν) ὅλους μαζί. Ἐάν, ἔμως, δὲν ὑπήκουσαν ὅλοι μαζί, τὴν διαφορὰν προέκλεσεν ἡ διάθεσις τῶν προσκληθέντων. Δι' αὐτὸ ἄλλοι καλοῦνται τὸ πρῶτον, ἄλλοι εἰς τὰς ἐννέα, ἄλλοι εἰς τὰς δώδεκα, ἄλλοι εἰς τὰς τρεῖς, καὶ ἄλλοι εἰς τὰς πέντε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούσῃ. Αὐτὸ ἐφάνερωνε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν: «Ὅταν δὲ εὐηρεστήθῃ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μὲ ἐξεχώρισεν, ἀπὸ τὸν καιρὸν ἀκόμη ποῦ ἤμουν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς μου»²⁵. Καὶ τότε εὐηρεστήθη; Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούσῃ. Ὁ Θεός, θέβαια, ἤθελε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν (νὰ τὸν καλέσῃ), ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Παῦλος δὲν θὰ ὑπεχώρει, τότε εὐηρεστήθη, ὅταν καὶ ὁ ἴδιος ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούσῃ. Ἐτσι ἐκάλεσε καὶ τὸν ληστήν, ὅν καὶ ἠμποροῦσε νὰ τὸν καλέσῃ καὶ προηγουμένως. Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν θὰ ὑπήκουεν. Διότι ἐάν ὁ Παῦλος δὲν θὰ ὑπήκουεν ἐξ ἀρχῆς, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ὑπήκουεν

25. Γαλ. 1, 13.

ὁ ἄριστός. C: Καὶ ἂν αὐτοὶ λέγουν, ὅτι «Κανένας δὲν μᾶς ἐμίσῳσαν»²⁶, αὐτὸ πρὸ πάντων, ποῦ παραπάνω εἶπα, δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν λεπτομερειακὰ διὰ ὅσα περιέχονται εἰς τὰς παραβολὰς. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν προκειμένην παραβολὴν δὲν φαίνεται νὰ τὸ λέγῃ αὐτὸ ὁ οἰκοδεσπότης, ἀλλ' οἱ ἐργάται. Αὐτὸς δὲ δὲν τοὺς ἐλέγγει δι' αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ τοὺς φέρει εἰς ἀδιέξοδον, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ κοντὰ του. Τὸ ὅτι, θέβαια, ἐκάλει τοὺς πάντας ἐξ ἀρχῆς, δὲν ἐξηγῆται ἀπὸ αὐτὸν, τὸ ἐδήλωσεν αὐτῇ ἡ παραβολή, ὅταν λέγει ὅτι ἐβῆκε τὸ πρῶν διὰ μισθώσῃ ἐργάτας.

Ὡστε, εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ἡ παραβολὴ αὐτῆ ἔχει λεχθῆ καὶ πρὸς ἐκείνους ποῦ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκείνους ποῦ ἠσυχώθησαν μετ' αὐτὴν εἰς τὸ γῆρας καὶ πολὺ ἀργά. Καὶ ἐλέγχῃ πρὸς τοὺς πρώτους B διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύωνται, οὕτε νὰ περιπαλοῦν ἐκείνους ποῦ ἦλθαν κατὰ τὴν πέμπτην ἀπογευματινῇ, πρὸς τοὺς τελευταίους δὲ διὰ νὰ μάθουν ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον νὰ ἀποκτήσουν τὸ πᾶν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τοὺς ὠμιλοῦσε διὰ μεγάλῃν προθυμίαν, διὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν πάντων καὶ αὐτὰ ἀπαιτοῦσαν μεγάλο θάρρος καὶ νεανικὸν ζῆλον, διὰ νὰ ἀνάψῃ μέσα τους τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν γνώμην τους, τοὺς ὑποδεικνύει ὅτι εἶναι δυνατοὶ νὰ λάβουν τὸν μισθὸν ὁλοκληροῦ τῆς ἡμέρας, ἔστω καὶ ἂν προσέλθουν ἀργότερα. Δὲν τὸ λέγει, ὅμως, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ νὰ μὴ τοὺς δδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλαζονείαν. E: Ἀντίθετα, φανερώνει ὅτι τὸ πᾶν ὀφείλεται εἰς τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ ὅτι δι' αὐτὴν δὲν θὰ χάσῃ, ἀλλὰ θὰ ἀπολαύσῃ καὶ αὐτοὶ τὰ ἀπόρητα ἀγαθὰ. Καὶ αὐτὰ εἶναι κυρίως ποῦ θέλει νὰ διδάξῃ μετ' τὴν παραβολὴν αὐτῇ.

Ἐάν, τώρα, προσθέτει ὅτι «Ἔτσι θὰ γίνουν πρώτοι αὐτοὶ ποῦ ἐκλήθησαν τελευταῖοι καὶ οἱ πρώτοι θὰ γίνουν τελευταῖοι. Διότι πολλοὶ εἶναι προσκαλεσμένοι, ἀλλὰ ὀλίγοι εἶναι ἐκλεκτοί, νὰ μὴ παραξενυθῆς. Διότι

26. Mt-8. 90,7.

αὐτὸ δὲν τὸ εἶπεν ὡς συμπέρασμα τῆς παραβολῆς, ἀλλὰ τὸ ἐξῆς λέγει: B-40 ὅτι, δηλαδὴ, ὅπως συνέθη αὐτὸ, ἔτσι: θὰ συμῆθῃ καὶ ἐκεῖνο. Ἐδῶ, θέβαια, δὲν ἔγινον οἱ πρώτοι τελευταῖοι, ἀλλ' ὅλοι παρ' ἐλπίδας καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀπήλασαν τὰ ἴδια. Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, συνέθη αὐτὸ παρ' ἐλπίδας καὶ παρὰ προσδοκίαν καὶ οἱ προσελθόντες ἀργότερα ἔγινον ἴσοι μετ' τοὺς ἐργασθέντας ἀπὸ τὸ πρῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον θὰ συμῆθῃ καὶ τὸ πρῶν ἀπὸ τοῦ παραδόξου ἀπὸ αὐτοῦ, τὸ νὰ γίνουν οἱ τελευταῖοι πρώτοι καὶ οἱ πρώτοι τελευταῖοι.

Ὡστε, ὑπάρχει διαφορὰ μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν περιπτώσεων. Ἐγὼ δὲ τὴν γνώμην ὅτι λέγει αὐτὰ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς πιστοὺς ποῦ κατ' ἀρχὰς διακρίνονται, B ἀλλ' ὕστερα παραμελοῦν τὴν ἀρετὴν καὶ γίνονται χειρότεροι. Ἐπίσης, καὶ ἐκείνους ποῦ συνέλθον ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ πολλοὺς ὑπερέβαλαν εἰς τὴν πίστιν. Διότι θάλαστον παραμοίαις μεταβολὰς νὰ συμβαίνουν καὶ εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν.

Δι' αὐτὸ, σὰς παρακαλῶ, νὰ ἔχωμεν μεγάλῃν προθυμίαν καὶ νὰ μένωμεν σταθεροὶ εἰς τὴν ἀρετὴν πίστιν καὶ νὰ δεῖξωμεν ἄριστον θίον. Διότι ἂν δὲν παροικιάσωμεν ζωὴν ἀνταξίαν τῆς πίστεως, θὰ ὑποστῶμεν τὴν θαυρτέραν τιμωρίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπέδειξε ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ γοστ' αναμῶν ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν ὅτι «Καὶ ὅλοι ἔφαγαν τὴν ἴδιαν πνευματικὴν τροφὴν καὶ ὅλοι ἔπιον τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ποτὸν», καὶ προσέθεσεν ὅτι δὲν ἐσώθησαν «διότι ἐστρώθησαν κάτω νεκροὶ εἰς τὴν ἐρημίαν»²⁷. C: Ἐπίσης, τὸ ἀπέδειξε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς εὐαγγελιστάς, ὅταν παρουσίασε μερικὸς ποῦ ἐξεδίδωκαν τοὺς δαίμονας καὶ ἐπροφίτευαν καὶ ἐν τούτοις ὠδηγοῦντο εἰς τὴν κόλασιν²⁸. Καὶ ὅλοι αἱ παραβολαὶ τοῦ Κυρίου, ὅπως ἡ παραβολὴ τῶν παρθένων, τῆς σαγήνης, τῶν ἀκαθῶν, τοῦ ἀκάρπου δένδρου, τὴν ἀρετὴν ποῦ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἔργα ζητοῦν. Πραγματικὰ, διὰ τὰ δόγματα δὲν κάνει πολὺν λόγον,

27. A' Κορινθ. 10. 3-5.
28. 1:27. Mt-9. 7, 22-23.

διότι ἡ παραδοχὴ τους δὲν ἀπαιτεῖ κόπον. Διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, ὁμοίως, ὁμιλεῖ πολλὰς φορές, μᾶλλον ὁμιλεῖ εἰς κάθε περίπτωσιν. Διότι ὁ πόλεμος διὰ τὴν ἐνάρετον ζωὴν εἶναι συνεχής, δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται καὶ κόπος.

Ἄλλὰ διατὶ κάνει λόγον δι' ἀλόκληρον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς; Διότι καὶ ἓνα μέρος, ἐάν παραμεληθῆ, προκαλεῖ μεγάλα κακά. Ἡ ἐλεημοσύνη, παραδείγματος χάριν, ὅταν τεθῆ εἰς δευτέραν μοῖραν, ρίπτει εἰς τὴν γένευν ἐκείνους ποῦ ὑπέρτερον εἰς αὐτήν, **17** ἂν καὶ δὲν εἶναι αὐτὴ ἀλόκληρος ἡ ἀρετὴ, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς. Καὶ ὁμοίως, αἱ παρθένοι ἐκολούθησαν, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν αὐτήν. Καὶ ὁ πλούσιος δι' αὐτὸ ἐκαίγεται. Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲν ἔθρεψαν τὸν πεινασμένον καταδικάζονται μὲ τὸν διάβολον. Ἐπίσης, ἡ ἀποφυγὴ τῆς λοιδορίας ἓνα μικρὸ μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι. Ἄλλ' ὁμοίως καὶ αὐτὸ ἐκδ' ὠκεὶ ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅσους δὲν τὸ ἐπιτύχουν. «Διότι ἐκεῖνος ποῦ θὰ εἴπῃ περιφρονητικὰ εἰς τὸν ἀδελφόν του: Ἄνόητε, εἶναι ἔνοχος ἐγκλήματος ἀξίου νὰ τιμωρηθῆ εἰς τὴν γένευν τοῦ πυρός»,²⁹ Καὶ ἡ σωφροσύνη, πάλιν, ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι, ἀλλὰ χωρὶς αὐτὴν κανένας δὲν θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον. Διότι λέγει: «Ἐπιδιώκετε νὰ ἔχετε εἰρήνην μὲ τοὺς, Ἐπιδιώκετε καὶ τὸν ἁγιασμόν, διότι χωρὶς τὸν ἁγιασμόν κανεὶς δὲν θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον».³⁰ **18** Καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ὁμοίως ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι. Καὶ ὁμοίως, καὶ ἂν ἀκόμη κάποιος ἐπιτελέσῃ ἄλλα καλὰ καὶ δὲν ἐπιτύχῃ αὐτήν, εἶναι ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ Φαρισαίου, ὁ ὅποιος ἐκαυχετο διὰ πάρα πολλὰ καλὰ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς καυχῆσεως ἔχασε τὰ πάντα.

Ἐγὼ, ὁμοίως, ἔχω νὰ σὰς εἰπῶ πάλιν καὶ κάτι παραπάνω ἀπὸ αὐτὰ. Δηλαδή, ὄχι μόνον ἓνα ἀπὸ αὐτὰ, ἐάν παραμεληθῆ, μᾶς ἀποκλείει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ ὅταν γίνεται χωρὶς τὴν ἀπαιτούμενην ἀκρίθειαν καὶ ἀφθονίαν, **18** **1** πάλιν προκαλεῖ τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. «Διότι ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δὲν ὑπερτερῆσῃ, λέγει, «τὴν ἀρε-

29. Ματθ. 5, 22.
30. 179, 12, 14.

τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν Φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»³¹. Ὡστε, καὶ ἂν ἀκόμη δώσῃς ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ δὲν εἶναι περισσύτερα τῆς ἐλεημοσύνης ἐκεῖνων, δὲν θὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν. Καὶ πόσῃ ἐλεημοσύνην εἶδον ἐκεῖνοι; ἔρωτᾷ κάποιος. Μὰ, αὐτὰ ἀκριθῶς ἐπιθυμῶ νὰ σὰς εἰπῶ τώρα, ὥστε, ὅσοι δὲν δίδουν ἐλεημοσύνην, νὰ παρακινήθουν νὰ δίδουν, ὅσοι, πάλιν, δίδουν νὰ μὴ μεγαλοφρονοῦν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐπαιυήσουν.

Τὶ εἶδον, λοιπόν, ἐκεῖνοι ὡς ἐλεημοσύνην; Τὸ ἓνα δέκατον ὀλοκλήρου τῆς περιουσίας τους καὶ πάλιν ἄλλο ἓνα δέκατον καὶ ὑπέρτερα τρίτον ἓνα δέκατον. Ὡστε προσέφεραν τὸ ἓνα τρίτον σχεδόν τῆς περιουσίας τους. **12** Διότι τὰ τρία δέκατα, ὅταν προστεθοῦν, αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα μᾶς δίδουν. Μαζὶ μὲ αὐτὰ προσέφεραν καὶ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰ πρωτότοκα καὶ ἄλλα πάλια, ὅπως εἶναι αἱ προσφοραὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας, τοὺς καθαρσμούς, τὰς εορτὰς, τὸ Ἰωθηλαϊόν³², τὴν παραγραφὴν τῶν χρεῶν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων καὶ τὰ δάνεια ποῦ ἦσαν ἐλεύθερα τόκω. Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος ποῦ προσφέρει ὡς ἐλεημοσύνην τὸ ἓνα τρίτον τῆς περιουσίας του, ἢ μᾶλλον τὸ ἥμισυ, (διότι, ἐάν εἰς αὐτὰ προστεθοῦν καὶ τὰ παραπάνω, ἀποτελοῦν τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας τους), ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος, ποῦ δίδει τὸ ἥμισυ, δὲν κάνει τίποτε τὸ σπουδαῖον, ἐκεῖνος ποῦ δὲν παρέχει οὔτε τὸ ἓνα δέκατον τῶν ἀγαθῶν του, πόσον θὰ ἀξίῃ; Δικαιολογημένα, ἔλεγεν ὀλίγοι εἶναι οἱ σωζόμενοι.

Κατὰ συνέπειαν, ἂς μὴ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας. **13** Διότι ἐάν μίᾳ ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς μας, ποῦ δὲν ἐπροσέξαμεν, φέρεται τόσον μεγάλην καταστροφὴν, ὅταν εἰμῶθα ὑπεύθυνοι ἀπὸ κάθε πλευρᾶν ἔναντι τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, πῶς θὰ ἀποφύγωμεν τὴν κόλασιν; Ποῖαν τιμωρίαν δὲν θὰ ὑποστώμεν;

Καὶ ποῖα ἑλπίς σωτηρίας, ἔρωτᾷ κάποιος, μᾶς ἀπο-

31. Ματθ. 5, 20.

32. Ἰωθηλαϊόν. Ἐνα ἔτος κάθε πέντα ἔτος, κατὰ τὸ ὅριον ἀπαιτεῖται ἡ ἀπόδοσις καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις αἱ ἐκτελεστέαις ἰδιαιότηται.

μένει, όταν διά καθένα από τὰ ἀναφερθέντα παραπάνω ἀμαρτήματα μὴ ἀπειλεῖ με τὴν γένηναι; Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον λέγω. Ἐκτός ἐάν προσέχωμεν, εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῶμεν, κατασκευάζοντες τὰ φάρμακα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ θεραπεύοντες τὰ τραύματα. Διότι δὲν ἐνδυναμῶναι τὸσον τὸ λάδι τὸ σῶμα, ὅσον ἡ φιλοanthρωπία τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καθιστᾷ ἀπρόσβλητον ἀπὸ βλαύς καὶ ἀκατάβλητον ἀπὸ τὸν διάβολον τὴν κάνει. **¶** Πραγματικά, ἀπὸ ἴπου καὶ ἀν τὴν πίσση, ξεφεύγει, ἐπειδὴ δὲν ἀφίνει τὸ λάδι αὐτὸ νὰ στηριχθῶν αἰ λαοὶ αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὰ νῦτα μας. Δι' αὐτὸ ἄς ἀλείψωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας συνεχῶς με τὸ λάδι αὐτό. Διότι εἶναι ἀφορμὴ ὀργῆς, χορηγία φωτὸς καὶ αἰτία γοργᾶς.

Ἄλ' ὁ δεῖνα, λέγει κάποιος, ἔχει τόσα καὶ τόσα τάλαντα χρυσοῦ καὶ, ἔμως, δὲν δίδει οὔτε ἓνα. Καὶ ποῖαν σχέσιν ἔχει αὐτὸ με σέ; Διότι ἔτσι θὰ φανῆς σὺ περισσότερο ἀξίος θαυμασμοῦ, ὅταν, μολοντί πτωχὸς, γίνῃς πρὸ μεγαλοδωρῶς ἐκεῖνου. Ἔτσι, καὶ ὁ Παῦλος ἐθαύμασε τοὺς Μακεδόνας, ὄχι διότι ἔθιδαν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ διότι ἐδίδαν, ἂν καὶ ἦσαν πτωχοί. Συνεπῶς, νὰ μὴ κοιτάξῃς αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸν κοινὸν Διδάσκαλον τῶν πάντων, **¶** ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε ποὺ νὰ ἀκομίσῃ τὸ κεφάλι του.

Καὶ διατί, ἑρωτᾷ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα δὲν τὸ κάνει αὐτό; Μὴ μὴ κρίνῃς τὸν ἄλλον, ἀλλὰ νὰ ἀπαλλάξῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν κατηγορίαν. Ἐπειδὴ ἡ κόλασις εἶναι μεγαλυτέρα, ὅταν καὶ τοὺς ἄλλους κατηγορῆς καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὸ πράττῃς. **¶ 42** Ὅταν, ἐνῶ κρίνεις τοὺς ἄλλους, εἶσαι καὶ σὺ ὑπεύθυνος διὰ τὸ ἴδιον ἀδικήμα. Διότι ὅταν δὲν ἐπιτρέπῃ εἰς τοὺς ἐναρέτους νὰ κρίνουν τοὺς ἄλλους, ποῦ περισσότερο δὲν τὸ ἐπιτρέπει εἰς τοὺς πταίοντας. Ὡστε, ἄς μὴ κρίνωμεν τοὺς ἄλλους, οὔτε νὰ κωτᾶζώμεν ἄλλους ποὺ ἀδιαφοροῦν, ἀλλὰ νὰ βλέπωμεν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ παίρνωμεν παραδείγματα. Μήπως, λοιπὸν, σὲ ἐδεργέτησα ἐγώ; μήπως σὲ ἐλύτρωσα ἐγώ, διὰ νὰ προσέχῃς εἰς ἐμέ; Ἄλλος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σοὺ τὰ προσέφερον αὐτά. Διατί ἀφήνεις τὸν Κύριον καὶ προσέχεις τὸν δοῦλον; Δὲν ἤκουσες ποῦ ἐλέγην; Ἐμάθετε ἀπὸ ἐμέ, ὅτι εἶμαι πρὸς καὶ ταπεινὸς κα-

τὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν³³; **¶** Καὶ πάλιν «Καὶ ὁποῖος θέλει νὰ εἶναι πρῶτος μαζί σας θφείλει νὰ εἶναι δοῦλος βλαύς σας»³⁴; Καὶ ἀκόμη «Καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ»³⁵; Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτά, διὰ νὰ μὴ παύσῃς ἀφορμὴν ἀπὸ τοὺς ραθύμους συναθρώπους σου καὶ παραμῆνης ἀδιάφορος, σὲ ἀποστᾷ ἀπὸ αὐτοῦς λέγων «Διότι σὰς ἔδωσα ὑπόδειγμα τὸν ἑαυτὸν μου, ὥστε καθὼς ἐγὼ ἔκανα εἰς σὰς, ἔτσι νὰ κάνετε καὶ σεῖς μετόξω σας»³⁶.

Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει δι' ἐσὲ κανένας διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός σου, οὔτε κανένας ἱκανὸς νὰ σὲ ὀδηγήσῃ εἰς αὐτά; Λοιπὸν, ὁ ἐπαινος θὰ εἶναι μεγαλύτερος καὶ τὸ ἐγκώμιον μεγαλύτερον, διότι ἂν καὶ δὲν εἶχες διδασκάλους, ἐν τούτοις ἔγινες ἀξίος θαυμασμοῦ. Διότι, πραγματικά, αὐτὸ εἶναι δυνατόν καὶ πολὺ εὐκόλου, ἐάν θέλωμεν. **¶** Καὶ τὸ ἀποδεικνύουν σοὶ πρῶτοι ἐπέτυχον εἰς αὐτά, ὅπως εἶναι ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰωὴ καὶ βλοὶ οἱ ἀνθρώποι τῆς ἐποχῆς τους (ποῦ διεκρίθησαν). Πρὸς αὐτοὺς εἶναι ἀνάγκη καθημερινῶς νὰ στρέφωμεν τὴν προσοχὴν μας, καὶ ὄχι πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποῖους δὲν παύετε καθόλου νὰ μῆψθε καὶ τοὺς ἀναφέρετε συνεχῶς εἰς τοὺς κύκλους σας. Ἐπειδὴ, πραγματικά, παντοῦ τίπιτε ἄλλο δὲν ἀκούω νὰ λέγουν, παρὰ τὰ ἀκόλουθα λόγια: Ὁ δεῖνα ἀπέκτησε τόσα καὶ τόσα σπρέματα γῆς, ὁ δεῖνα ἀποκτᾷ πλοῦτη οἰκοδομῆ. Διότι μένεις με τὸ στόμα ἀνοικτὴν, ἀνθρωπῆ μου, κωτᾶζων πρὸς τὰ ἔξω; Διατί βλέπεις τοὺς ἄλλους; Ἐάν θέλῃς νὰ ἴδῃς τοὺς ἄλλους, νὰ κωτᾶξῃς τοὺς ἐναρέτους, τοὺς εὐδοκιμοῦντας, τοὺς τηροῦντας με ἀκρίθειαν τὸν νόμον, καὶ ὄχι ἐκείνους ποὺ τὸν παραβαίνουν καὶ, συγχρότως, κατηγοροῦν τοὺς συναθρώπους τους, διότι ἐάν προσέχῃς αὐτούς, **¶** πολλὰ κακὰ θὰ συλλέξῃς ἀπὸ ἐκεῖ, ἐπειδὴ θὰ περιπέσῃς εἰς ἀδιαφορίαν, εἰς ἐγωισμὸν καὶ τὸ νὰ καταδικάζῃς τοὺς ἄλλους. Ἐάν, ἔμως, ἀσχολῆσαι με τὴν ἀριθμῆσιν τῶν ἐναρέτων, θὰ ὀδηγήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ταπει-

33. Ματθ. 11,29.

34. Ματθ. 20,26.

35. Ματθ. 20,28.

36. Ἰωάν. 13,15.

νοφροσύνην, εἰς προθυμίαν, εἰς κατανύξιν καὶ εἰς ἀμέτρητα ἀγαθὰ. Ἄκουσε τί ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος, ποῦ ἄφησε τοὺς ἐναρέτους καὶ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν ἁμαρτωλόν. Ἄκουσε καὶ νοιώσε φόβον. Κύτταξε πῶς ἔγινε ἄξιος θαυμασμοῦ ὁ Δαυὶδ, ἐπειδὴ ἐπρόσεξε τοὺς ἐναρέτους προγόνους του. «Διότι ἐγὼ», λέγει, «εἶμαι πάροικος καὶ παρεπίδημος, διπλῶς ὅλοι οἱ πρόγονοί μου»³⁷. Πραγματικά, αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ ὅμοιοί του ἀφῆσαν τοὺς ἁμαρτήσαντας καὶ ἐσκέπτοντο μόνον τοὺς ἐναρέτους.

Ἐ Τὸ ἴδιον νὰ κάνης καὶ σὺ. Διότι δὲν κἀθεσθαί σου ὡς δικαστῆς διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων, οὔτε ὡς ἐξεταστῆς τῶν παραβάσεων αὐτῶν. Ἐλαθεῖς ἐντολήν νὰ κρίνης τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὄχι τοὺς ἄλλους. «Διότι, ἐάν ἀνεκρίναμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας», λέγει, «δὲν θὰ καταδικασθῶμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅταν δὲ κατακριθῶμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον, τιμωροῦμεθα παιδαγωγικῶς ἀπὸ αὐτὸν διὰ τὰς διαρθρώμεν»³⁸. Σὺ, ὁμως, ἀνέτρεψε τὴν τάξιν καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου δὲν ζητεῖς εὐθύναν οὔτε διὰ μεγάλα οὔτε διὰ μικρὰ πταίσματα, ἀλλὰ τὰ πταίσματα τῶν ἄλλων τὰ ἐξετάζεις μὲ ἀκρίβειαν.

Νὰ μὴ κάνομεν, πλέον, αὐτὸ **3-13** ἀλλὰ ὡς ἀφήσωμεν τὴν ἀταξίαν αὐτὴν καὶ ὡς τοποθετήσωμεν δικαστήριον μέσα μας διὰ τὰ ἱδικὰ μας ἁμαρτήματα, γενόμενοι οἱ ἴδιοι κατήγοροι καὶ δικασταὶ καὶ ὅμοιοι τῶν πλημμελημάτων μας. Ἐάν, ὁμως, θέλης νὰ ἀσχολήσῃς καὶ μὲ τὰ ζητήματα τῶν ἄλλων, νὰ ἐξετάξης τὰ κατορθώματα καὶ ὄχι τὰ ἁμαρτήματά τους.

Ἐτσι, μὲ τὴν διαρκῆ μνήμην τῶν ἱδικῶν μας πλημμελημάτων καὶ μὲ τὴν μνήμην τῶν κατορθωμάτων τῶν ἄλλων (καὶ μὲ τὴν συνεδρίαν τοῦ ἀναγκαίου δικαστηρίου πληττόμενοι καθημερινὰ εἰς τὴν συνείδησίν μας ὡς μὲ πληκτερον), θὰ οδηγήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην **13** καὶ μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, μὲ τὴν χαρὰν καὶ τὴν φιλαυθρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸ Πατέρα καὶ, συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

37. Ματθ. 23, 18.

38. Α' Κορινθ. 11, 31 - 32.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 67

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΝΒ' - ΞΔ'
(ΚΕΦ. 15 - 20)

Κείμενον: Fridericus Field

Joannis Chrysostomi homiliae in Matthaicum
«Bibliotheca Patrum Ecclesiae Catholicae qui ante
Orientis et Occidentis Schisma floruerunt»,
Ἐν Ὁξφόρδῃ 1839, τ. II, σελ. 81 - 250.
(PG 58, 517 - 618)